

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

SIGURD JACOBSEN

Wienerbørn i Landflygtighed

**I KOMMISSION HOS:
GYLDENDALSKE BOGHANDEL
NORDISK FORLAG**

**WIENERBØRN
I LANDFLYGTIGHED**

WIENERBØRN I LANDFLYGTIGHED

EN HISTORISK OVERSIGT
VED
SIGURD JACOBSEN

KØBENHAVN

I KOMMISSION HOS:
GYLDENDALSKE BOGHANDEL
NORDISK FORLAG
1943

**COPYRIGHT 1943 BY
SIGURD JACOBSEN, COPENHAGEN**

—
**PRINTED IN DENMARK
GYLDENDALS FORLAGSTRYKKERI
KØBENHAVN**

INDHOLD

Aktionen for Wienerbørns Ophold i Danmark	7
Centralkontoret	61
Børnetransporterne	90
Opholdet i Danmark	143
Den danske Klub for Wienerbørn i Wien	230
Danske Plejeforældres Besøg i Wien	251
Stemmingsbilleder fra Plejeforældrenes Besøg i Wien ..	285
Aktionens Genoplussen	298

AKTIONEN FOR WIENERBØRNS OPHOLD I DANMARK

EN September Aften i 1919 steg et halvt Hundrede forkomne Wienerbørn med deres fattige Bylter ud af Gedserekspressen paa Københavns Hovedbanegaard, uden at der blev lagt særlig Mærke til dem. De blev afhentet af de Værtsfolk, der havde lovet at tage sig af dem, og snart var alt stille og roligt igen paa Perronen, uden at man kunde se, at en Epoke, der skulde faa Betydning for mange Tusinde danske Hjem, var blevet indledet med dette fordringsløse Forspil.

Det er mærkeligt at iagttage, hvorledes anmassende Reklame ofte søger at lægge alt til Rette for Begivenheder, der paa Forhaand betegnes som store og historiske, men som ikke desto mindre faa Timer efter deres Forløb stille er paa Vej hen imod evig Glemsel, — mens betydelige Begivenheder, som Tiden giver Rækkevidde langt ud over det Sted, hvor de blev til, som Regel indledes ganske stille og først bagefter godtgør deres indre Værdi og Betydning.

Saaledes gik det ogsaa med den saakaldte Wienerbørnsaktion, der fra en beskeden Begyndelse i Løbet af nogle faa Aar naaede saa vidt, at ca. 14.000 Wienerbørn, hvem Nøden drev i Landflygtighed, for at de kunde undgaa Sultedøden, blev ført til Danmark, hvor danske Hjem under ca. 25.000 Besøg gav dem Styrke, saa de atter kunde genoptage og fortsætte Livet i deres Hjemland.

Fremmede Landes Aktioner for Wienerbørn.

Aktionen for at skaffe nødlidende Wienerbørn Ophold i danske Hjem for en Tid, saa de kunde komme til Kræfter igen efter de mange strenge Krigsmaal, var i og for sig ikke noget enestaaende Fænomen.

Allerede i Maj 1917 havde Schweiz, som det første Land i Europa, realiseret den Tanke at komme det nødlidende Østrig-Ungarn til Hjælp

ved at tage underernærede Børn i Pleje, og den 31. Maj 1917 rullede det første Tog afsted fra Wien med 200 Wienerbørn, 60 Børn fra Budapest, 60 fra Prag, 40 fra Brünn og 40 fra Graz.

Efter at det tidligere store og mægtige østrig-ungarske Rige var blevet amputeret ved Fredsslutningen i St. Germain, havde Befolkningen i Østrig, trods Krigens Ophør, stadig vanskeligt ved at opretholde Eksistensen, og andre Lande traadte da hjælpende til. Schweiz holdt sig gennem adskillige Aar i Spidsen for dette Arbejde og fik paa denne Maade hjulpet ialt ca. 62.000 Wienerbørn.

Paa tilsvarende Maade havde ogsaa Holland før Danmark tiltraadt dette Hjælpearbejde. Det administreredes imidlertid af tre forskellige hollandske Komiteer, overvejende dannet efter religiøse Skillelinier, der derfor ogsaa blev fulgt under Arbejdet. Da det afsluttedes, havde Holland taget sig af ialt ca. 65.000 Wienerbørn. Rent talmæssigt kom Schweiz og Holland saaledes til at indtage de første Pladser blandt Børneaktionerne; men Tilknytningen mellem Børn og Plejehjem blev fra disse Landes Side formentlig ikke fortsat og uddybet paa en saadan Maade, som Tilfældet senere blev for den danske Børneaktions Vedkommende.

I Eftersommeren 1919 traadte Danmark derefter ind i Rækken af de Stater, der paa denne Maade søgte at støtte Byen Wien, og Danmark blev snart efterfulgt af Sverige og Norge, Italien, Tyskland og andre europæiske Stater.

En i Wien i Aaret 1924 offentliggjort Statistik over Antallet af Wienerbørn, der gennem de forskellige Børneaktioner paa det Tidspunkt var bleven hjulpet til et Rekreationsophold i Udlandet, giver følgende Besøgstal:

Belgien	703
Czekoslovakiet	35.127
Danmark	21.285
England	1.064
Frankrig	118
Holland	65.289
Italien	8.987
Jugoslavien	2.457
Luxemburg	1.086
Norge	4.105
Polen	30
Rumænien	7.567
Schweiz	62.136
Sverige	11.004
Spanien	427
Tyskland	26.065
Ialt	247.450

Selv om disse Tal, der skyldtes Anmeldelser til østrigske Myndigheder om paatænkte Børnetog, absolut ikke kan opfattes som en fuldstændig korrekt Angivelse af, hvor mange der i Virkeligheden kom af Sted, giver de dog et tilnærmelsesvis rigtigt Billede af Forholdet mellem de enkelte Landes Hjelpeaktioner.

Indledningen til den danske Aktion.

Fru Emmy v. Medinger, der var dansk født, men som ved sit Ægteskab med den danske Generalkonsul i Wien var blevet østrigsk Statsborger, iværksatte ved nogle private Bekendtes Hjælp den første Fællesrejse for 104 Wienerbørn til Danmark. Den 16. September 1919 kom disse Børn til Gedser, efter at de var bleven befordret med ordinære Tog fra Wien til Warnemünde. Efter forudgaaende Aftale blev de placeret dels paa Falster, dels i Egnen omkring Køge og endelig i et Antal af ca. 50 i og ved København.

Interesserede Danske, der havde faaet Meddelelse om dette Forsøg, havde dog allerede, forinden de første Wienerbørn kom hertil, begyndt at drøfte Muligheden af at give Hjælpen et noget større Omfang ved at indbyde yderligere 200 à 300 Børn, og der blev i saadant Øjemed i Slutningen af September 1919 afholdt nogle Møder i det østrig-ungarske Gesandtskab i København, umiddelbart forinden dette blev nedlagt.

Disse Møder havde til Resultat, at en Komité for Wienerbørns Ophold i Danmark blev dannet. Dens Medlemmer var spredt over hele Danmark, og indenfor denne Komité blev der derfor nedsat et Forretningsudvalg til at tage sig af det daglige Arbejde i København.

Arbejdets Organisering.

Et Privatkontor i København blev stillet til Disposition for Aktionen, for at man der kunde modtage Indbydelser til Børnene, mens der gennem Dagspressen blev udsendt Opraab om at støtte Sagen enten ved kontante Bidrag til Rejseomkostningerne eller ved at tilbyde et Barn Ophold i Hjemmet for et Tidsrum af 3 Maaneder.

Indbydelserne begyndte snart at komme, og i Løbet af nogen Tid steg de jævnt fra 100 til 200 og derefter til 300, hvor man tilsyneladende blev staaende. Det var, som om Hjemmene nærede Betænkeligheder ved at modtage et Barn fra et fjerntliggende Land, vel sagtens ikke mindst paa Grund af de befrygtede Sprogvanskeligheder. Men da det indtrængende blev henstillet fra Wien, at Danmark om muligt paa een Gang overtog 400 Børn.

idet man i saa Tilfælde kunde disponere over et Ekstratog til deres Befordring fra Wien til Warnemünde, bestemte Komiteen sig — omend med megen Betænkelighed — til at vove Risikoen ved at indbyde flere Børn, end man havde anbragt paa det Tidspunkt, og Indbydelse til 400 Børn blev da afsendt telegrafisk til Wien.

Børnene lod imidlertid vente paa sig. Dag efter Dag haabede man paa at faa Telegram fra Wien om, at de var rejseklare, idet Komiteen paa det Tidspunkt endnu ikke havde nogen som helst Forestilling om, hvad Tilrettelægningen af et Børnetog vilde sige, og hvilke Vanskeligheder der skulde overvindes, forinden Børnene kunde landsættes paa Falster.

Kommunikationsforholdene i Europa i Tiden umiddelbart efter den store Krig var desværre i en sørgelig Forfatning. Postforbindelsen fungerede overordentlig trægt, almindelige Telegrammer gik daarligt igennem, hvorfor man maatte anvende Eksprestelegrammer, og det var dengang endnu ikke muligt at opnaa direkte Telefonforbindelse mellem København og Wien.

Da man imidlertid mente at turde regne med, at Børnene nu endelig maatte være ved at forlade Wien, rejste et Par af Komiteens Medlemmer til Berlin for at modtage Børnene der og staa dem bi under den sidste Del af Rejsen.

De udsendte Repræsentanter ventede imidlertid forgæves i Berlin i nogle Dage, og da hverken nye Telegrammer eller Telefonsamtaler med Wien førte til et Resultat, bestemte de sig til at fortsætte den paa den Tid ret besværlige Rejse til Wien. Efter deres Ankomst hertil opdagede de imidlertid til deres Forbavselse, at man endnu ikke var naaet længere end til at lægeundersøge de udtagne Børn i en stor Skole, hvor Trapper og Gange var fuldt besat af ventende Børn.

Enhver Begyndelse er svær, og det tog derfor endnu nogen Tid, inden Børnetog kunde starte fra Wien.

Som Afslutning paa alle Forberedelserne blev der tilsidst holdt et stort Møde med samtlige Børn og deres Forældre. For at Børnene ikke skulde drage ud i Verden fuldstændig uvidende om, hvad de gik ind til, havde en forstaaende Wiener, der var gift med en dansk Dame, ladet trykke nogle Danmarkskort, paa hvis Bagside var anført sparsomme Oplysninger om Danmark. Disse Kort blev paa Mødet uddelt blandt Børnene til Rejselektur, og der blev samtidig mundtlig givet de forsamlede Forældre og Børn anden orienterende Vejledning. De havde jo paa Forhaand ikke noget særligt Begreb om Danmark og danske Forhold, men havde, drevet af den bitre Nød, givet sig en fuldstændig ukendt Skæbne i Vold.

De første Børnetog.

Den 4. November 1919 var endelig alt i Orden til, at Ekstratoget med de 416 Børn kunde glide ud fra Franz Josefs Banegaard i Wien.

Først i dette Øjeblik begyndte det aabenbart at gaa rigtigt op for Forældrene, hvad det vilde sige at skulle tage Afsked med deres Børn, nu da de var ved at rejse langt bort til ukendte Mennesker, hvis Sprog Børnene end ikke forstod.

Med Taknemmelighed havde Forældrene ganske vist grebet den Chance, det var for dem og deres Børn, at de ved fremmede Menneskers Hjælp kunde faa Lov til for en Tid at leve under gode Forhold — paa et Sted, hvor man efter Sigende ikke kendte til Sult og Kulde, saaledes som Wien havde prøvet det Aar efter Aar. Men nu, da Afskedens Time var inde, og ikke en eneste af de mange Ledsagere kunde give Forældrene Svar paa deres bekymrede Spørgsmaal om, hvem der i det fremmede Land vilde tage sig af deres Barn, i hvilken Del af Landet det vilde komme, og hvorledes dets Kaar vilde blive, begyndte en frygtelig Ængstelse at stige op i mange af Forældrenes Sind, og Banegaarden blev lige med eet Skuepladsen for de mest rørende, i mangfoldige Tilfælde ligefrem oprivende Optrin.

Taarer vædede alle Ansigter, hvorhen man end saa, saavel i som udenfor Toget, og mange Forældre klamrede sig for sidste Gang fast til deres Børn eller til de Ledsagere, der stod dem nær, idet de tiggede og bad dem om, at de endelig maatte sørge for, at netop deres Barn fik et rigtigt godt Hjem i Danmark.

Det er tungt at tage Afsked med sit Barn for stedse. Men mon det ikke er endnu tungere at maatte give Afkald paa sit Barn, blot fordi man ikke længere selv evner at sørge for det, og at maatte sende det bort paa Lykke og Fromme til en ukendt Skæbne blandt fremmede Mennesker. Selv nok saa velmente Forsikringer og trøstende Ord til Forældrene falder i et saadant Øjeblik, hvor Fortvivlelsen har Overtaget, saa sørgeligt flove ud.

Langsomt rullede det lange Tog imod Danmark. Rundt om i de kolde Kupeer sad de udhungrede Børn i deres tyndslidte, hullede Klæder og kæmpede imod Kulden, fordi Kulmangel ikke tillod Opvarmning af Toget.

Den første Sorg over Adskillelsen fra de kære i Wien var ganske vist snart overstaaet, saa Ledsagerne efterhaanden kunde faa Humøret sat lidt op. Men Stedet og Omgivelserne med alt det nye og uvante lagde dog stadig en Dæmper paa de Smaa, der havde vanskeligt ved at finde sig til Rette, efter at de var blevet revet bort fra de hjemlige Forhold. Tragi-

komisk var det at se, hvorledes deres Paaklædning i mange Tilfælde bar Vidne om, at den var opbygget paa et velvilligt Sammenskud fra forskellige Sider, saaledes at Dreng- og Pige-gardrobegenstande, antagelig tilhørende ældre Søkende, ofte var benyttet i Flæng som Supplement til samme lille Person for at faa Rejseudstyret i Orden.

Forplejningen, de Smaa selv medførte fra deres Hjem, var yderst sparsom. En fælles Proviantering i Wien havde nemlig ikke kunnet lade sig gennemføre, og de Lande, Toget kørte igennem, havde heller ikke nogen Overflod at give væk af til fremmede. Det var derfor rørende at se, hvorledes man paa en af Stationerne i Berlin, hvor Toget havde et længere Ophold, ikke desto mindre beredvilligt delte de Smuler, man havde, med de nødlidende Børn. At disses Maver ikke kunde taale den Surrøgat-suppe, hvormed de blev trakteret, gjorde ikke Velgeringen mindre, selv om ogsaa Ledsagernes efterfølgende Nattevagt blev en Del besværliggjort derved.

Natten mellem den 5. og 6. November 1919 naaede Toget Warnemünde, hvor den danske Færge laa parat, og dermed var de mange Smaa endelig naaet velbeholdne til dansk Grund.

Den forudgaaende Ængstelse for, at de af Komiteen indbudte over-tallige Børn muligvis ikke skulde finde Optagelse i danske Hjem, viste sig hurtigt at være fuldstændig overflødig. Alt eftersom Toget kom frem paa sin Vej gennem Landet, og Folk med egne Øjne saa, hvor udhungrede Børnene var, blev beredvillige Hænder strakt ud for at faa Lov til at tage et Barn med hjem. Børnenes Udseende virkede saaledes langt bedre end de mange skriftlige Opraab, der tidligere var blevet udsendt.

Da Toget naaede til København, var der kun de Børn tilbage, hvortil Komiteen allerede i Forvejen havde faaet Indbydelser fra Hjem i Byen og dens nærmeste Omegn.

Hovedbanegaarden var imidlertid fuld af Folk, der var strømmet til for at se dette ejendommelige Tog af Børn, som, efter hvad Rygtet havde fortalt, var flygtet fra Hungersnøden i Wien. Saa snart de fik Øje paa de sørgelige Vidnesbyrd om Krigens Hærgen i Østrigs Hovedstad, gik det, som det Dagen igennem var gaaet med alle de mange, der havde mødt Toget paa dets Vej fra Gedser til København, at alle som een blev grebet af Ønsket om at faa et Wienerbarn med hjem for at være god imod det.

Der opstod en ligefrem Trængsel, da det gik op for de ventende Indbydere, at der var Fare for, at andre skulde bemægtige sig det dem til-

tænkte Barn, mens de, der endnu ikke havde faaet afgivet en Indbydelse, trængte paa for at forsøge, om det ikke desto mindre skulde kunne lykkes dem at faa et Barn med hjem med det samme. Ledsagerne maatte anvende al deres Kraft og Agtpaagivenhed for at modstaa det drabelige Angreb, der truede med, at Børnene vilde blive revet fra dem og ført bort udenom Kontrollen, der skulde paase, at Børnene kom i de rette Hænder.

Der viste sig saaledes at være det bedst mulige Grundlag for en ny „Børnetransport“, — denne ikke særlig ophøjede Betegnelse blev snart det i Praksis anvendte Udtryk for Børnenes Fællesrejser, — og der blev sendt Bud efter yderligere 600 Wienerbørn, der ankom til Danmark — reduceret til 579 — som Transport Nr. 3 den 14. December 1919.

Indbydelserne.

Mange af de skriftlige Indbydelser var knappe og kortfattede, saaledes at de kun fortalte, hvem Indbyderne var og deres Ønsker m. H. t. Barnets Køn og Alder. Men i langt den overvejende Del af Indbydelserne fik man Lov til ligesom at skimte noget mere af Indbydernes gode Hjerte og Længsel efter at være noget for de stakkels Børn, saa det turde formentlig være berettiget her at referere et sparsomt Udvalgt af den sidste Kategori.

5724.

Lad os dog endelig hurtigst muligt faa et af de nødlidende Wienerbørn; skal det knibe med Pladsen, tager vi to.

Sofie L.

(Fik en 13 Aars Dreng, Søn af en Forstmand.)

2401/2.

9. 12. 1919.

Da vi, Gud ske Lov! har nok baade at bide og brænde, tilbyder vi herved, at De maa sende os to af de uduhngrede Wienerbørn, som vi saa en Tid vil være i Forældres Sted.

Da vi altsaa kan have to, vilde vi egentlig gerne, om de kunde være Søskende. Det vilde jo ogsaa være saa rart for Børnene.

Alderen 4 til 8 Aar vilde passe os bedst; men det gør ellers ikke saa meget, kun maa de være saa store, at de selv kan klæde sig paa og af; thi da vi er ene to, min Hustru og jeg, saa har vi ingen Husassistent.

Børnene behøver ikke at have Tøj udover hvad de skal have at rejse i; thi vi skal nok forsyne dem med, hvad de maatte mangle.

N. C. A., Førstelærer og Hustru.

(Det blev to Søskende, Underofficersbørn, der var her i 5 Maaneder.)

2339.

4. 12. 1919.

Send mig 2 Wienerbørn, ligegyldigt om det er Piger eller Dreng. Er der Udsigt til at faa Børnene herop i nær Fremtid?

Fru N.

Bliver det vanskeligt at faa Børnene anbragt, er jeg muligvis villig til at tage yderligere et Barn.

(Fik en Dreng i ca. 4 Maaneder.)

2342.

7. 12. 1919.

Vi Undertegnede ønsker gerne optaget en lille Pige af dem fra Wien for vi har selv tre Dreng saa derfor vil vi gerne have en lille Pige ikke gerne over 10 Aar.

Arbejdsmand K. S. J.

(Fik en Skomagerdatter i 4 Maaneder.)

2343.

7. 12. 1919.

Da jeg paa deres forespørgsel i Avisen om di smaa ulykelige Wienerbør anbringelse vil vi med glæde mod tage en lille Pige eller ogsaa 2 Søsken og vil laave med Haand og Mund at di skal faa det godt hos os.

Smed A. L.

(Det blev en Pige, der kom igen det følgende Aar, imod at Plejefaderen betalte Rejseomkostningerne.)

1398.

4. 12. 1919.

Undertegnede er villig til at antage et Barn fra Wien i nogen Tid, vi har 4 Piger — 13¹/₂ — 12 — 10 og 8 Aar, og 2 Dreng 6 og 2 Aar; for vor Skyld kan det være en Pige eller Dreng, som det bedst kan passe. Vi kan give en god sund Kost, men vi har ikke godt Midler til at klæde et Barn fuldstændigt.

Karetmager Thorvald H.

(Fik en Dreng, Søn af et Kontorbud, og beholdt ham i ca. 1/2 Aar.)

3925.

8. 12. 1919.

Jeg vil gerne modtage et Barn for en Tid, men dog helst en lille Dreng. Naar jeg særlig ønsker en lille Dreng, er det fordi min Hustru for ca. 3 Uger siden er afgaaet ved Døden, og Hjemmet vil ikke kunne byde en lille Pige saa meget, som jeg sammen med mine Sønner tror at kunne være for en lille Dreng. Vi vil helst have ham i Alderen fra 8—12 Aar og vil selvfølgelig gerne have et ordentligt og velopdraget Barn. Der skal blive sørget godt for hans Underholdning, og hvis han trænger til Tøj, skal vi nok se at hjælpe ham over det ogsaa.

Fabrikant A. L. T.

(Det blev en 14 Aars Dreng, der var her i over 5 Maaneder.)

969.

25. 10. 1919.

Undertegnede ønsker at tage et Barn og beder Dem at overlade en lille Pige i 10—12 Aars Alderen til mig. Vi har haft to tyske Børn i Sommeren.

H. T.

(Fik en Pige for 4 Maaneder.)

2501.

11. 12. 1919.

Vi har læst saa meget om de smaa Wienerbørn og om hvor stor Nøden er i Østerrig, og nu ønsker vi at hjælpe dem ved at tage et lille Barn. Enten en Pige paa en 6—7 Aar eller en Dreng paa en halv Snes Aar, men Barnet maa være sundt og rask, har 9 Børn i Forvejen.

Gaardejer H. P. O.

(Fik en Dreng for 4 Maaneder.)

7534.

Send mig en lille Wienerdreng 11 a 12 Aar fra et Arbejderhjem i Wien, han skal nok faa det godt hos os, vi er 3 voksne og en Dreng paa 11 Aar, vi har baade Husrum, Hjerterum og Mad nok; saa snart De har en, saa kom med ham.

Venligst

K. K.

1959/60.

De bedes venligst notere mig for en lille Wienerpige og helst en af de yngste. Jeg tør give Dem Forsikring om, at Barnet vil faa det godt, skønt mit Hjem er kun et beskedent, og vil jeg kun bemærke, at jeg allerede har haft en lille tysk Pige i 7 Uger.

Porcelænsformer J. A. G.

NB. Det henstilles forresten til Dem, om De vil sende mig en lille Dreng.

(Indbyderen tog et Søskenepar, en Dreng og en Pige, der blev i over 4 Maaneder.)

14. 12. 1919.

Det gør mig meget ondt for de stakkels Wienere, som sulter, derfor vil jeg gerne yde lidt Hjælp, men jeg kan ikke tale tysk, er derfor bange for at tage mod et tysk Barn. Er der ikke saa mange, der vil tage mod et Barn, saa De lige saa gerne vil have 100 Kr. til Hjælp? Er De meget i Knibe for at faa Børnene anbragt, saa maa jeg hellere faa en, men det maa være en lille Pige.

Fru C. C.

1000.

13. 11. 1919.

Hvis der endnu kommer flere Børn herop fra Wien, vil vi gerne tage imod en lille otteaaars Pige. Før nu snart tre Aar siden fik vi en yndig lille Pige paa 8½ Aar fra Berlin, som vi nu atter venter paa Besøg i Juleferien. Da hun dengang rejste hjem efter fire Maaneders Ophold her, fik vi en anden lille Pige, som siden har haft sit Hjem her. Muligvis kommer dette Tilbud for sent, men Pladsen har været optaget

af to andre Smaapiger — en fra Flensborg og en fra Elberfeld. De er nu begge rejst hjem, saa hvis De mangler Plads til en lille een, er hun velkommen hos os, men hun maa ikke være over ni Aar.

N. S.

(Der kom en Pige, Datter af en Maler, og hun fik senere Lov at komme igen i 6 Maaneder.

4368.

Hvis der kommer flere smaa Tyske eller Østrigske Børn hertil kunde jeg godt ønske og faa en lille Pige jeg der har en god Stilling i Kommunen og kun en Dreng paa fire Aar saa kunde jeg jo sagtens føde et Barn til man bliver jo helt syg naar man læser hvor slemt de har det særlig naar man som jeg har set lidt til hvorledes det var før Krigen saa hvis jeg kunde gavne og glæde et Barn saa lad mig det bare hvide og jeg skal med glæde tage imod det.

Belysningsarbejder N. Chr. N.

(Fik en Dreng paa 11 Aar, Søn af en Motorfører, for et 3 Maaneders Ophold.)

443.

10. 10. 1919.

Jeg ser i Avisen, at De søger Hjem for nogle smaa Børn fra Wien. Jeg vil gerne have om De vil sende os en lille flink Pige paa 7—8 Aar. Vi søgte om en lille Sønderjyde, men fik ingen, og tog saa i Stedet en lille Feriepige fra København. Vi haaber De vil være saa venlig at sende os en, da vi meget gerne vil være med til at glæde saadan en lille Stakkel, vi har selv Børn og skal nok være gode imod det.

Fisker P. H.

(Pigebarnet kom den $\frac{9}{11}$ 1919 og var her i $5\frac{1}{2}$ Maaned. I 1921 kom hun igen for 3 Maaneder.)

465/6.

14. 10. 1919.

Jeg vilde gerne tilbyde et Barn eller evt. to Børn Rekreationsophold i mit Hjem. Jeg har lige haft to Børn fra Hamborg hos mig i ti Uger. Det vil være mig en Glæde at gøre lidt for de stakkels Wienerbørn.

Fru F. Ø.

5. 11. 1919.

Jeg modtog for ca. 3 Uger siden Meddelelse fra Kontoret om, at der i Løbet af ca. 10 Dage vilde blive sendt mig to Børn; men da Børnene endnu ikke er ankomne hertil, tillader jeg mig at forespørge Dem, af hvilken Grund Børnene ikke er kommen.

Jeg venter efter dem, særlig begrundet paa, at jeg allerede har modtaget en lille Pige fra Halle i Tyskland, og denne lille Pige savner Selskab.

Jeg beder Dem derfor venligst meddele mig, om jeg kan vente Børnene og hvor-naar.

Fru F. Ø.

(Børnene, en Broder og en Søster, kom den $\frac{9}{11}$ 1919 og blev i Plejehjemmet i $5\frac{1}{2}$ Maaned.)

5536.

6. 12. 1919.

Undertegnede tilbyder at modtage et lille Wienerbarn (helst en lille Pige) for en Tid i Pleje.

Tømremester N. K.

12. 3. 1920.

Jeg længes saa forfærdelig efter vor lille Wienerpige, at jeg næsten ikke kan holde det ud mere. Kommer hun ikke snart? Jeg har en stor Dukke, som ligger og venter paa hende, og en Seng staaende i mit Værelse parat til at tage imod hende, og meget mere, som har ventet nu i fire Maaneder. Og hver Gang, der kommer nogle Wienerbørn, bliver jeg saa skuffet, fordi der ikke er nogen til os.

Næste Gang, der kommer Wienerbørn, vil De nok huske paa, at jeg gaar henede og venter paa min lille Legekammerat.

Venlig Hilsen

G. N. K. (10 Aar).

(Den $3\frac{1}{5}$ 1920 kom den længe ventede Legekammerat, en 7 Aars Pige, Datter af en Murersvend. Hun blev i $3\frac{1}{2}$ Maaned og fik senere Lov at komme paa fornyet Besøg to Gange.)

5693.

16. 12. 1919.

Vi vil gerne modtage en lille Pige fra Wien. Alder helst ca. 8—10 Aar. Ankomst: Naarsomhelst. Er Børnene tilset af Læge inden Modtagelsen? Kunde vi ikke med hende faa en lille Følgeseddel, hvorpaa der stod forskellige Sætninger paa hendes Sprog, f. Eks. Hvad hedder du? Vi skal nok være gode ved dig. Er du syg, hvor gør det ondt? osv.

Bogtrykker H. H. og Hustru.

(Fik to Piger, den ene efter den anden. Begge Pigerne blev indbudt til fornyet Besøg.)

5126.

9. 12. 1919.

Jeg vil godt tage en lille Pige fra Wien eller helst en der ikke er over 10 Aar, og absolut en Pige, da vi selv har tre Dreng fra 7 til 15 Aar.

Smed R. P. D.

(Fik en 8 Aars Pige, hvis Far var dræbt i Krigen.)

3794/5.

5. 11. 1919.

Min Hustru og jeg kunde ønske at tage et Wienerbarn i Huset i Vinter. Det skulde dog helst være en Pige, og helst saa gammel som muligt, for at hun saavidt muligt kan ordne om sig selv, thi vi har selv 5 Dreng fra $\frac{1}{2}$ Aar og til 11 Aar, men Pigebørn har vi ingen af. Derimod Mad og Husrum har vi Gud ske Lov herude paa Landet.

Karl L.

(Modtog ikke desto mindre to Dreng paa henholdsvis 9 og 14 Aar. De blev i 4 Maaneder.)

20188.

25. 11. 1919.

Undertegnede er villig til at modtage et Wienerbarn. Vi er her to ældre Mennesker, Kvinder, og vil nødig have et fordringsfuldt eller forvænt Barn; det maa helst være et mindre Barn, da vi ikke kan sørge for Underholdning. Ifjor fik vi en lille Berlinerdreng, som mødte igen i Aar med en mindre Søster; disse Børn har gjort os meget stor Glæde, og vi haaber at naa samme Resultat med et af dem, De tilbyder.

Edle B., Lærerenke.

(Det blev en 8 Aars Arbejderpige, der blev i over 4 Maaneder.)

1022.

20. 11. 1919.

Undertegnede ønsker til Ophold i vort Hjem en lille Pige, helst i Alderen 5—6—7 Aar. Da vi selv i Foraaret har mistet vort eneste Barn, mener min Hustru og jeg at kunne gøre godt mod saadan en lille Barnesjæl ved at give den Ophold i vort Hjem. Vi ønsker den saa hurtig som mulig.

Typograf H. S.

(Fik en 13 Aars Pige, Datter af en Arbejder, i 4 Maaneder, og indbød hende senere igen til et 5 Maaneders Ophold.)

1433.

1919.

Vi vil gerne tage en lille Vienerpige i Ophold en tid. Vi har kun selv en stor Dreng derfor vil vi gerne have en sød lille Pige. vi ønsker saa nærmere at høre om naar vi kan vente hende det bliver vel før Jul.

Snedker L. L.

2724.

9. 12. 1919.

Vi vil gerne tage en Dreng fra Wien til os. Vi har selv en lille Dreng paa 8 Aar, saa hvis vi kunde faa en lidt ældre end vores vilde vi gerne. Han maa komme naar som helst. Hvis De vil skrive til de Herrer i Wien, der har med det at gøre, at Drenge Forældre kan være ganske rolig for vi skal nok være gode ved deres Dreng, for det maa jo være svært at undvære sine Børn. Min Mand er Murer ved Statsbanerne. Jeg kan godt komme til København og hente ham.

Cecilie B.

(Fik en Dreng, Søn af en Sporvejsfunktionær, for 3 $\frac{1}{2}$ Maaned.)

14769.

21. 2. 1921.

Jeg tilbyder at modtage en lille Pige af denne Transport paa Betingelse af, at det bliver den mindste Pige, der findes i Transporten, idet jeg sidste Aar havde en temmelig stor Pige, og jeg havde da beregnet at opklæde Gæsten med min egen lille Piges Tøj, men paa Grund af Gæstens Størrelse viste det sig umuligt. For at faa Anvendelse for disse gode Klæder har jeg altsaa fremsat ovenstaaende Ønske. Jeg er altsaa parat at modtage Transportens mindste Pige ved Togets Ankomst Tirsdag Morgen.

Trafikassistent O. L.

(Det blev en 5 Aars Pige, Datter af en Lygtetænder. Hun blev i henvend et halvt Aar og kom igen senere for 1 $\frac{1}{4}$ Aar.)

10603.

Enlig elskværdig Enkefrue med hyggelig dannet Hjem, ønsker midlertidig en tiltalende og kærlig lille Wienerpige mellem 9—12 Aar. Barnet vil faa et kærligt og godt Hjem da undertegnede har Ord for at være hyggelig og god, og gerne vil gøre godt mod sine Medmennesker.

Fru A. A.

(Fruen fik en 10-aarig Datter af en Urmager. Barnet blev her i 5 Maaneder.)

13. 12. 1919.

Min Hustru og jeg tilbyder herved at aabne vort Hjem for et Wienerbarn.

Det som gør os mest betænkelige ved at tage et Barn her, er Sprogets Vanskeligheder. Mig bekendt er her ingen der kan tale tysk og altsaa ikke forstaa et saadant Barn. Min Hustru og jeg er ved 60 Aars Alderen, og der er ingen Børn i Hjemmet. Nu har vi tænkt at tilbyde Dem at vælge imellem at sende os en Dreng (ikke under 8 Aar), eller hvis De allerede har god Tid paa Pladser, vi da sender Dem en Gave paa 50 Kr. til at dække de nødvendige Omkostninger ved Rejsen. Skal der vise sig at være Mangel paa Pladser, kunde vi maaske ogsaa tage to, naar de kan dele Seng sammen.

Nu haaber jeg, at vi maa høre fra Dem, om De vil have Penge eller af med Børn.

Gaardejer Chr. Kr.

1388.

30. 11. 1919.

Da vi har sedt i Aviserne om Sulte nøden i Wien og di beder om hurtig hjælp til de arme ulykkelige børn Da føler vi begge i vort Hjerte trang til at være med at afhjælpe ved at optage en Pige hurtigst muligt

med agtelse

Pernilla F., adres Niels P. F.

vi bor ved siden af Tillefun N 17. K. S.

og her med en gave til di spæde som det skær mig mest i hjertet at tænke paa for det er vel ikke mulig at faa en saadan nyfødt her til Danmark og til oss.

29. 12. 1919.

Glædlig Jul og nytjaar ønskes dem.

Ogsaa vel jeg gerne give denne 10 Krone til fordel for di Spede Børn i Wien ogsaa hober jeg paa at vi faar den lille pige paa 6—7 aar som di har lovet oss i det siste deres brev

venlig helsen fra oss

Pernilla F. Niels P. F.

(I Januar Maaned fik de en lille Pige, Datter af en Sporvejsfunktionær; hun blev i 5½ Maaned.)

357.

X Fyr den 4. 10. 1919.

Da jeg i Bladene har læst om de ulykkelige Wienerbørns Ankomst hertil, tillader jeg mig herved at anmode den ærede Kommission om godhedsfuldt at ville overlade min Hustru og mig et af Børnene, helst en Pige i 10—12 Aars Alderen.

Min Hustru og jeg er henholdsvis 27 og 28 Aar; vi har ingen Børn og bor jo

desværre saa afsides, at Kommissionen ikke kan føre nogen Kontrol med, hvorledes Barnet vil faa det hos os, men vi tror at kunne forsikre, at vi efter bedste Evne skal være gode og omsorgsfulde for det Barn, der bliver betroet os, og da jeg ved Siden af min Fyrmesterstilling har et mindre Landbrug, hvor jeg holder to Køer, vil Barnet paa enhver Maade blive sikret med Mælk og nærende og kraftig Kost.

Saafernt vort Ønske opfyldes, vil jeg anmode Kommissionen om i vedlagte Konvolut at ville meddele Postføreren, at der ankommer et Barn til os med Toget til E. til den Dato og Klokkeslet, som Kommissionen angiver. Postføreren vil da enten selv give Møde eller træffe betryggende Omsorg for, at Barnet bliver afhentet paa Stationen.

Her er kun Postforbindelse til Øen en Gang om Ugen, nemlig hver Lørdag Morgen Kl. 8 Formiddag fra E. Barnet skulde saaledes være i E. Fredag Aften med Aften-toget, og naar Postføreren bliver underrettet i Tide, vil han bringe Barnet paa Hotellet Fredag Nat og afhente det Lørdag Morgen.

Jeg skal nu idag aftale alt nødvendigt med ham, saa han ved fuldt Besked om, hvad det drejer sig om, naar han modtager Kommissionens Brev. Jeg tillader mig at oplyse om, at jeg taler godt tysk, saa Barnet vil straks kunne gøre sig forstaaelig hos os.

I Haab om, at Kommissionen vil imødekomme vor Anmodning forventer vi med Længsel, at der med næste Postbaad den 11. ds. ankommer en lille Wienerpige til os.

Fyrmester H. N.

(Det blev en lille faderløs Pige, der blev her i 7^{1/2} Maaned.)

17072.

12. 6. 1921.

Vedlagt fremsendes en Indbydelse til Walter D. —

Hr. H., der bor sammen med en Broder, har i Øjeblikket 3 Wienerbørn boende hos sig, har indbudt det 4. Barn, nemlig Heinz H., og indbyder nu det 5. Barn, der ikke før har været i Udlandet, men som trænger meget haardt til et Ophold i Danmark.

Lokalkomiteen.

(De to Brødre fik efterhaanden fem Børn, hvoraf to Piger aflagde hver to Besøg, mens de tre Drengene alle kom fire Gange hver.)

4651 til 4660.

8. 12. 1919.

Jeg tilbyder herved at modtage 10 — ti — smaa Wiener Pigebørn i mit Hjem for tre Maaneder i Vinter, helst saa snart som muligt. En københavnsk Forretningsmand staar hjælpende ved min Side uden at bryde sig om at blive nævnt, og min Hustru og mine to voksne Døtre glæder sig til at gøre det saa godt og hjemligt for Børnene som muligt. En Dame, kendt med Sygepleje, har lovet at underholde med Musik og Læsning. De Smaa skal i alle Maader faa det godt.

Redaktør O. L.

5. 2. 1920.

De ti smaa Wienerpiger, som jeg skal have, var lovet mig i Slutningen af Januar Maaned, og i Tillid til dette Løfte fra Kontorets Side har jeg truffet de fornødne Forberedelser, engageret kvindelig Hjælp m. v. — Det er derfor beklageligt, at det trækker saa længe ud, inden Børnene kommer.

Redaktør O. L.

22. 2. 1920.

Hvis disse Linier kommer tidsnok, vil jeg gerne sige, at dersom *det* kan fremskynde Sagen, er vi tilbøjelige til at tage et Dusin Drengene i Stedet for 10 Piger.

Redaktør O. L.

9. 3. 1920.

Telegram fra Wien til Redaktør O. L.

Zehn Wienerbuben kommen hoffentlich Donnerstag achtzehnten März.

(Redaktøren fik saa endelig de ti Drengene.)

3801.

8. 2. 1920.

Vi har for nogen Tid siden tilbudt at tage os af et Pigebarn fra Wien. Vi kan eventuelt godt tage en lille Dreng i Stedet. Dog vil jeg meddele Dem, at da vi kun har to Værelser, og da vi kun har en Puf paa knap 1 Meters Længde og en Sofa paa 1 Meter at tilbyde, maa De beregne Størrelsen af den, De sender os, derefter. Her er ogsaa det Hensyn at tage, at de nævnte Møbler staar i vor Dagligstue, Puffen lige ved Sovekammerdøren, og at vort Sovekammer ikke kan rumme flere Møbler end det gør. M. H. t. Udstyr maa vi betinge os, at Barnet møder med mindst et Sæt brugbare Gangklæder, Fodtøj (helst ikke af Papir e. l. hvilket er hændet nogle af vores Bekendte), samt Overtøj — samt mindst 2 Sæt Undertøj — alt dette skal være frit for Utøj og i saa hel en Stand, at det kan holde Kulden ude og ikke straks skal fornyes. Ellers gør det ikke noget, om det er lappet og luvslidt. Vi fører ikke noget selskabeligt Hus. — Hvad han eller hun slider itu under sit Ophold her, vil selvfølgelig blive repareret eller fornyet paa vor Regning, hvis det ikke løber for meget op.

Min aarlige Gage beløber sig til ca. 5500 Kr., hvoraf De vil kunne slutte Dem til den Forplejning, vi kan give Barnet. Vi er barnløse. Vort Hjem er absolut troende, og jeg selv er just ingen Beundrer af Katolicismen. Det skal dog ikke forhindre os i at følge Barnet hen i en katolsk Kirke, ligesaa tit Forældrene ønsker det; men er Barnet stort nok, vil vi ikke undlade at tage det med hen i vor egen Folkekirke for at det kan faa Lejlighed til at træffe sit Valg. Men vi lover ikke at ville lægge noget Pres paa Barnets Valg men lægge alt i Herrens Haand.

Vi gaar selvfølgelig ud fra, at vi har fuldstændig Forældremyndighed (gid Tugtelse af enhver Art maatte blive undgaaet) og vi maa selvfølgelig ogsaa forbeholde os Ret til øjeblikkelig Opsigelse, hvis vi skulde faa et saadant uheldigt Eksemplar, at vi ikke kan optugte det med det gode.

Ingeniør Th. S. H.

(Indbyderen fik en 11-aarig Dreng, Søn af en Klaverstemmer, der boede hos ham i ca. 4 Maaneder.)

Enkelte Indbydelser var dog ogsaa baseret paa en Misforstaaelse, som f. Eks. efterfølgende gennem en Mellemand.

Der er en fhv. Gaardejer i H., som ønsker til Sommer Maaneder to Wienerbørn i 16—18 Aars Alderen, helst Søskende — Drengene eller Piger. Det eneste som fordres er: at begge skal være *meget musikalske* og villig til at spille f. Eks. Violin og Klaver udmærket.

Hvis De kunne skaffe os to saadanne Børn, er vi Dem meget taknemmelige, men glade skal de være og skaffe Hygge i et stort Hjem.

Skriv til mig — evt. med Foto af Børnene — jeg rejser derover til H. om nogen Tid.

R. T.

Komiteen lod Hjemmet undersøge og Svaret lød som følger:

Paa Deres Forespørgsel angaaende Anbringelse af to Wienerbørn hos Gaardejer D. maa jeg svare Dem, at det ikke er et heldigt Plejehjem.

Personligt kender jeg ikke fhv. Gaardejer D., men Ejendommen er et offentligt Beværtningssted. Naar der ventes af Børnene, at de spiller Violin og Klaver, kan jeg kun tænke mig, at det er af Hensyn til Gæsterne, saavel som Betegnelsen „stort Hus“ her kun kan anvendes paa Forretningslokalerne.

T. S.

(Der kom ingen Wienerbørn til det Hjem.)

Aktionens Udvidelse.

For at Hjælpeaktionen kunde faa en mere effektiv Betydning for Wien, blev det dog snart klart, at man maatte søge at faa et betydelig større Antal Børn, end oprindeligt planlagt, anbragt her i Landet. For at dette skulde kunne lade sig gennemføre, gjaldt det imidlertid om ikke at blive staaende ved Egnene omkring Ruten Gedser-København, men om at drage hele den danske Befolkning med ind i Arbejdet.

Et Par af Forretningsudvalgets Medlemmer startede derfor den fornødne Agitation, idet de paa en Automobiltur over Sjælland, Fyn og op langs Jyllands Østkyst i alle Købstæder undervejs holdt Møder med interesserede, der straks uforbeholdent sluttede sig til Sagen og lovede at danne Lokalkomiteer indenfor nærmere fastsatte Omraader til Gavn for Wienerbørnene.

Da de to Udsendinge var naaet til Hobro, annullerede de alle Aftaler om videre Møder i det nordlige og vestlige Jylland, idet det stod dem klart, at Tilslutningen til Sagen allerede paa det Tidspunkt var saa voldsom, at videre Agitation fra deres Side var ufornøden, og at man roligt kunde overlade til de stærke Kræfter, der allerede var kommen i Bevægelse Landet over, at føre den Side af Sagen videre.

Efter Lokalkomiteernes Opstaaen blev den oprindelige Komité først rigtig landsomfattende, og dens Navn blev dermed ret naturligt forandret til „Centralkomiteen for Wienerbørns Ophold i Danmark“.

I Januar Maaned 1920 kom der tre Børnetransporter, henholdsvis den 19., den 25. og den 31., hver Gang med 500 à 600 Børn, der blev fordelt i Grupper paa ca. 10 i de større Byer Landet over.

Da alle Indbyderne ikke kunde tilfredsstilles paa een Gang, var dette et Forsøg paa at gennemføre en praktisk Løsning, som skulde have ligesom et Anstrøg af menneskelig Retfærdighed over sig. Men da der i hver af disse Byer var i Hundredvis af ventende Indbydere, fremkaldte den tildelte, ringe Ration naturligvis hver Gang nye harmfyldte Protester fra det store Flertal, der følte sig narret, og en Mangfoldighed af Indbydere faldt fra, fordi de ikke længere vilde finde sig i denne efter deres Mening utilbørlige Langsomhed fra Centralkontorets Side.

Efter at den 7de Transport var ankommet den 6. Februar 1920 med yderligere 562 Børn, blev Centralkontoret betænkelig ved fortsat at føre nye Børn her til Landet, fordi den spanske Syge paa det Tidspunkt hærgede ret alvorligt i mange Hjem. Men alle videre Overvejelser i saa Henseende blev brat standset ved, at Kontoret i Wien meddelte, at Transporterne desværre foreløbig maatte indstilles af mange Grunde, hvoraf den vigtigste var, at man ikke kunde fremskaffe de fornødne Kul til Lokomotiverne, der skulde trække Børnetogene gennem de forskellige Lande.

Der blev i den Anledning vekslet en Del Skrivelser mellem Wien og København; men da disse ikke førte til noget Resultat, bestemte Forretningsudvalget sig til at sende to Repræsentanter til Wien, for at disse kunde søge at holde Centralkomiteen bedre underrettet om Sagens Gang, end man hidtil havde været, og iøvrigt medvirke til, at Transporterne kunde blive genoptaget snarest muligt.

Det lykkedes derefter at faa den 8de Transport med 538 Børn afsted fra Wien den 1. Marts; men dermed syntes ogsaa al videre Børnetransport at være fuldstændig standset.

Rejseruten.

Forholdet mellem Østrigere og Czekere havde, som bekendt, gennem en længere Aarrække ikke været særlig hjerteligt, og bedre var det ikke blevet under Krigen med den efterfølgende Oprettelse af den selvstændige czekoslovakiske Stat.

Børnetogene kørte i den første Tid fra Wien til Dresden gennem Czekien. Her herskede der ogsaa stor Nød, og den czekiske Befolkning saa derfor med en vis forstaaelig Bitterhed paa, at det ene Tog efter det andet med Wienerbørn blev ført gennem deres Land, for at disse Børn kunde komme til Danmark paa Rekreationsophold, uden at nogen interesserede sig for, at ogsaa Czekernes egne Børn kunde blive delagtiggjort i denne Velgerning.

Samtidig nødvendiggjorde Kulnøden i Czekien, at en stor Mængde lo-

kale Tog maatte indstilles, og der oparbejdedes derigennem en Stemning for, at man fuldstændig skulde nægte at befordre fremmede Børn gennem Landet.

Der blev ført langvarige Forhandlinger mellem de udsendte danske Forhandlere, fremtrædende czekiske Personligheder i Prag og det czekiske Gesandtskab i Wien. Tilsidst resulterede disse Forhandlinger i, at de czekiske Baner paatog sig at befordre et nærmere fastsat Antal Wienerbørn paa Gennemrejse til Udlandet, imod at czekiske Undersaatter, der var bosat i Wien, fik Lov til at besætte 10 % af Pladserne i Børnetogene med deres egne Børn. Det czekiske Røde Kors erklærede sig endvidere villig til under denne Forudsætning at betale samtlige Omkostninger ved Togenes Kørsel igennem Czekien.

Dette Forslag strandede desværre paa Modstand i Wien, hvor Børnene, der skulde til Danmark, paa det Tidspunkt i overvejende Grad blev udvalgt og indstillet gennem Skolerne. De czekiske Børn søgte imidlertid selvstændige, nationalprægede Skoler, der ikke sorterede under det kommunale Skolevæsen i Wien, og de havde derfor ikke hidtil kunnet blive delagtige i Danmarksrejserne. En Ændring i den tidligere praktiserede Fremgangsmaade ønskede man fra østrigsk Side ikke at gaa med til, og det af Czekerne foreslaaede Samarbejde lod sig saaledes ikke gennemføre.

Gennemreisen gennem Czekien under Aktionens hidtidige Forløb havde iøvrigt givet Anledning til, at den herskende Misstemning mellem de to Nationer desværre ofte gav sig pinlige Udslag.

Ved Overgangen paa Grænsestederne mellem Østrig og Czekien fandt der ofte oprivende Scener Sted. Fra czekisk Side kunde der saaledes blive protesteret imod, at Antallet af Ledsagere var større end normeret, eller at en af de forud indtegnede Ledsagere paa Grund af Forfald i sidste Øjeblik var blevet erstattet med en anden Ledsager, der ikke var forsynet med fornødent Gennemrejsevisum, saa han ikke kunde faa Lov til at fortsætte med Toget, eller at enkelte af Børnene havde overskredet den normerede Alder, idet de var fyldt 14 Aar, hvorfor de maatte henvises til de ordinære Tog og blev sat ud af det specielle Børnetog. Ting, som alle ved en venlig Indstilling kunde have været ordnet i Fordragelighed, men som nu gav Anledning til højrrøstede og tidsspildende Diskussioner, der besværliggjorde Ekspeditionen ved Grænseovergangen.

Det kunde ogsaa hænde, at der under Rejsen gennem Czekien opstod beklagelige Uoverensstemmelser, fordi et rapmundet Barn fremkom med en Bemærkning, som en forbipasserende Czecker opfattede som nedsættende

for ham personlig eller for Czekerne i al Almindelighed, eller at Børnene i deres Ubetænksomhed gav sig til at synge Sange, som under de herskende spændte Forhold imellem Nationerne blev anset som krænkende for den czekiske Nationalitetsfølelse.

Det maa i denne Forbindelse erindres, at den gennem Aarhundreder herskende „Gemytternes Uoverensstemmelse“ mellem Czekere og Østrigere dels gennem Skole og Hjem havde bibragt mange af de østrigske Børn en kedelig Indstilling overfor Nabofolket og dels overmaade let kom til at afgive en uheldig Baggrund selv for de ligegyldigste Smaating, saa disse blev misforstaaet af irritable Sind. Det blev derfor forbudt Børnene at synge paa Vejen gennem Czekien, ligesom Ledsagerne paa denne Strækning søgte at neddæmpe Samtalerne i Vognene mest muligt. Ikke desto mindre kunde det dog forekomme, at der blev fremsat Udtalelser, som blev taget Aktionen ilde op og vanskeliggjorde et fortsat Samarbejde. Hertil kom endelig, at Czekerne nægtede at ekspedere Børnetogene paa anden Maade end som langsomt kørende Godstog, der Gang paa Gang blev indrangerede paa Sidespor for Overhalinger, hvilket naturligvis forsinkede Rejsen i betydelig Grad.

Træt af alle de mange forskellige Vanskeligheder i Czekien kom man efterhaanden ind paa den Tanke, at Børnetogene hellere i Stedet maatte dirigeres over Linz og Passau gennem Tyskland udenom Czekoslovakiet. Denne Omvej vilde nemlig ikke komme til at spille nogen større Rolle i Forhold til den Lettelse, man opnaaede ved, at Togene kun skulde passere gennem eet fremmed Land, der tilmed stadig havde stillet sig ganske overordentlig imødekommende overfor Børnetransporterne fra Wien.

De fornødne Forhandlinger med de tyske Rigsbaner blev indledet og ført saa vidt, at de første Transporter ad denne Vej allerede var blevet fastlagt. Da kuldkastede pludselig Kulnøden i Tyskland, Afstemningen i Sønderjylland og endelig Generalstrejken i Tyskland midt i Marts 1920 fuldstændig alle Planer i saa Henseende. Der var derefter intet andet at gøre end at vente paa, at i hvert Tilfælde Generalstrejken i Tyskland skulde ophøre, uden at den havde fundet Efterligning i Danmark, saaledes som der en Tid var Fare for.

Endelig i Begyndelsen af April Maaned 1920 lysnede det saaledes, at man nu turde haabe paa, at Transporterne kunde genoptages og fortsættes nogenlunde regelmæssigt.

Den 8. April 1920 ankom det første Jyllandstog til Vamdrup med 553 Børn til Jylland og Fyn. Det efterfulgtes den 12. og den 22. i samme Maaned af to Tog til Gedser og den 25. i samme Maaned af et nyt Tog

til Vamdrup. I de efterfølgende Maaneder ekspederedes der derefter nogenlunde regelmæssigt 2 à 3 Tog fra Wien til Danmark med 12 à 14 Dages Mellemrum.

En Tid lang blev en Del af Togene dirigerede over Hof-Leipzig til Berlin og derfra videre til Warnemünde; men da Omkørselsforholdene i Berlin var meget besværlige, gik man mere og mere over til at føre Togene over Leipzig-Halle-Hamburg til Vamdrup, ikke mindst fordi man fra denne Station kunde placere og senere ved Hjemtransporterne samle Børnene fra saa godt som hele Landet paa samme Dag, uden at det blev nødvendigt at lade dem overnatte undervejs i Danmark.

Børnenes Hjemsendelse.

I det første halve Aar kom Tog efter Tog til Danmark med Wienerbørn, uden at nogen syntes at skænke det en Tanke, at Opholdet her i Landet efter den oprindelige Plan kun skulde vare i tre Maaneder, hvorefter Børnene skulde rejse hjem, for at andre af deres smaa Landsmænd kunde komme til at nyde godt af den danske Gæstfrihed.

Justitsministeriet meddelte Børnene inden for hver Transport en samlet Opholdstilladelse for 3 Maaneder, idet man regnede med, at Børnene derefter vilde blive sendt samlede tilbage til Wien.

Det vilde ogsaa have været den mest praktiske Fremgangsmaade, idet Togene paa denne Maade vilde kunne gaa frem og tilbage med nogenlunde samme Antal af saavel Børn som Ledsagere. Dette faldt imidlertid absolut ikke sammen med Plejeforældrenes Ønsker.

Forholdet var nemlig det, at mange af de Mennesker, der havde optaget de smaa Børn i deres Hjem, saa ganske gik op i denne Opgave, de derved havde paataget sig, at de ikke nøjedes med at være Værter eller Velgørere over for dem, men stræbte efter at blive dem i Forældres Sted, saaledes at Benævnelsen Plejeforældre derigennem fik en Dybde og et Indhold, som det danske Sprog ikke før Wienerbørnenes Dage havde tillagt dette Ord.

Plejehjemmene havde derfor ogsaa vanskeligt ved at forsone sig med den Tanke, at Børnene skulde sendes tilbage til deres Hjem i Wien, saa længe Forholdene stadig var saa elendige, som de var ifølge de samstemmende Beretninger i Dagspressen, Brevene fra Børnenes Hjem og Referatet fra de stadig ankommende Børn. Plejeforældrene frygtede med god Grund for, at alt, hvad Børnene havde vundet i legemlig Henseende under deres Ophold her i Landet, inden ret længe vilde være tabt igen, og de tænkte med Gru paa Barnets trøstesløse Stilling, naar det atter skulde leve

under de ulykkelige Forhold i Wien, uden at have Hjemmet i Danmark at holde sig til.

Mange Plejeforældre reagerede derfor overmaade kraftigt over for Centralkomiteens Meddelelse om, at Børnene ifølge Justitsministeriets Bestemmelse m. H. t. Opholdets Varighed nu skulde følge en af de fastlagte Hjemtransporter, og Lokalkomiteerne, Centralkontoret, Pressen, Rigsdagsmedlemmer, Justitsministeriet, ja selv Hans Majestæt Kongen modtog et Utal af Henvendelser om, at man i hvert Tilfælde blot for Andragerens Vedkommende vilde gøre en Undtagelse fra den strenge Regel om Hjemsendelse efter de tre Maaneders Forløb.

Som Eksempler fra dette Væld af Breve skal her gengives nogle enkelte. Der fandtes imellem dem alle mulige Variationer af det samme Tema som Udtryk for Plejeforældrenes Samhørighed med det enkelte lille Barn, Skæbnen havde givet dem i Hænde.

344 m. m.

11. 2. 1920.

Undertegnede, der har Wienerbørn i Pleje, og som har faaet Meddelelse om at de skal hjemsendes en af de nærmeste Dage, vil paa det alvorligste protestere herimod, da det er at sende Børnene hjem til den visse Død, hvorfor saa tage dem hertil? De vil umuligt kunne taale den bratte Overgang fra den rigelige Ernæring til saa godt som slet ingenting at faa. Forældrene beder os Gang paa Gang i deres Breve om at beholde dem nogen Tid endnu, idet mindste til Vinteren er overstaaet, og saa muligt at Forholdene har bedret sig noget. Vi beder derfor, ikke alene for vores egne, men for samtlige Wienerbørn, der vil og kan blive her, om et forlænget Ophold til antageligt i April eller Maj Maaned.

P. E. T., Postchaufførformand m. fl.

37.

13. 3. 1920.

Herved ansøger jeg om, at det maa blive mig tilladt at Wienerbarnet Adolfine A., 8½ Aar, som er hos mig, maa forblive til Maj Maaned.

Barnet kom hertil i meget daarlig Tilstand, men er nu ved god Pleje naaet saa vidt, at det er hævet over al Tvivl, at Pigebarnet kan blive ganske normal igen, naar hun ikke netop nu vender tilbage til Wien igen i den værste Vinter og Hungerstid. Jeg føler det næsten som Mord at Barnet sendes hjem netop nu. Det er ikke min Mening at beholde hende længere end til en Gang i Maj, til hvilken Tid Forholdene i Wien i alt Fald ved Sommerens Komme maa forhaabes at blive noget bedre end nu. Barnet selv vil helst blive.

Th., Grosserer.

773.

Undertegnede meddeler herved det høje Ministerium, at jeg ønsker at beholde Wienerdrengen Edmund G. hos mig i Sommer d. A. paa samme Maade som hidtil, da Forholdene i Wien ere som de ere.

Husmand P. J.

(Edmund var her tre Gange i henholdsvis 6, 5 og 31½ Maaned.)

Dette for at bede Komiteen forlænge mit Wienerbarns Ophold her da hun trænger; og jeg vilde jo gerne have hende godt i Stand som De andre smaapiger; men det har jeg ikke opnaaet enu; men hun var ogsaa den sløieste af dem der kom her til M. hun er meget lang og vogser meget; og har haft svære Sygdomme de sidste par Aar.

Hermed Atest fra Lægen.

Marie C.

Ich teile der Comite mit dass ich Montag den $29/3$ einen Brief von der Mutter erhalten habe. In welchen sie mir schreibt dass es in Wien zu Tag zu Tag schlechter und teuer wird, und sie das Essen nicht herstellen kann. Der Vater ist in der Gefangenschaft Sibirien. Darum Bitte ich die Komitee ob sie mir Erlauben noch drei Monate in Dänemark zu bleiben. Mein Pflegevater tut mich gern behalten.

Marie R.

Jeg undlader ikke og bekræfte de staar meget daarlig til i den lille Maries Hjem. Faderen borte i Sibirisk Fangenskab har ikke set Hjemmet i 6 Aar. Marie er en lille sandru og god Pige vi vil gerne beholde hende i Sommer, end vide hende gaa Hungersdøden i møde.

Maries Plejemor Kirstine S.

Undertegnede tillader sig herved at ansøge om Tilladelse til Wienerbarnet Mizzis fortsatte Ophold hos mig udover de tre Maaneder, i hvilke hun har været hos mig.

Barnets Sundhedstilstand er ikke saa god — hun er endnu underernæret og blodfattig — at det kan forsvares at sende hende tilbage til Wien, hvor, som bekendt, Nøden er værre end før. Dette kan man ikke forvente, at vi, Børnenes Plejeforældre, skulde godvillig gaa med til.

Desuden, — det er jo dog os, som har Ulejligheden og Udgifterne af Børnene, og ikke Staten; vi tør derfor vel forvente, at Justitsministeriet ikke vil hindre os i vor Barmhjertighedsgerning. Det er os ganske uforstaaeligt, at man et Øjeblik har kunnet tænke paa at sende Børnene tilbage til Sulden og Kulden; hvis man havde sagt os, at det var Mening, at Børnene skulde hjemsendes efter tre Maaneder, uanset Forholdene, saa vilde vi ikke have taget dem, og hvis vi ikke faar Lov til at beholde Børnene, saavidt vi kan det, saalænge indtil Nøden i Wien er kendelig aftagen, saa kan vi ikke se andet, end at dette Redningsarbejde har været en uforvarlig Humbug, som man har lokket Børnene og os til.

Landet har Raad til at føde mange flere end 7000 Børn.

Man bør derfor vedblivende lade Børnene komme hertil og lade dem blive her, saalænge det er nødvendigt.

Jeg tillader mig altsaa at ansøge om, at Wienerbarnet Mizzi maa forblive hos mig, indtil Nøden i Wien er bleven væsentlig afhjulpen.

J. K., Læge.

20. 2. 1920.

... Min foreløbige Bestemmelse er iøvrigt at beholde Barnet, saavidt muligt, indtil Nøden i Wien er betydelig aftagen, selv om man skulde forlange det afsendt før, forudsat naturligvis, at Barnets Paarørende giver deres Minde dertil. At afsende Barnet i den nærmeste Fremtid, er et Barbari, som jeg ikke vil deltage i.

J. K., Læge.

(Barnet fik Forlængelse, saa hun var her i 8 Maaneder. I 1922 kom hun igen paa et 9 Maaneders Besøg.)

437.

4. 11. 1920.

Højtærede!

Idet jeg herved for 3. Gang fremsender Lægeattest for Richard K. haaber jeg nu, at hans Ophold er sikret her Vinteren over. Det vilde med dette Barns Konstitution p. T. være aldeles absurd at forlange Hjemsendelse paa denne Aarstid.

A. J. A.

428.

Undertegnede, der den 7. November f. A. modtog et Plejebarn Rudolf W., 10 Aar gammel, fra Wien, tillader sig herved at ansøge om at maatte beholde dette Barn i yderligere 3 Maaneder, altsaa til engang i Maj.

Som Støtte for mit Andragende skal jeg anføre, at jeg finder det moralsk uforvarligt at sende Barnet tilbage nu om Vinteren til de fortvivlede Forhold i Wien, og at Barnet efter mit Skøn endnu ikke har opnaaet Rekreation i fuldt Omfang.

Det bemærkes, at jeg er i Besiddelse af Forældrenes Tilladelse til at beholde Barnet.

Landskabsmaler C. M. J.

(Barnet blev sendt hjem den 27. 4. 1920, efter 5½ Maanedes Ophold.)

908.

27. 5. 1920.

Undertegnede tillader sig hermed ærbødigt at andrage om Tilladelse til at faa Opholdet forlænget for vor lille Wienerdreng Karl M., som vi fik hertil den 14. December 1919, og som vi nu søger at faa Lov til at adoptere.

Den lille Gut er min Hustrus og min Øjesten, og da han er fuldstændig forældreløs og heller ikke har nogen Søkende, vilde det volde os megen Sorg, hvis han nu igen skulde til Wien at lide Nød, og tilmed gaar han nu i dansk Skole og læser og taler nu smukt dansk. I Haabet om at vor lille Solstraales Ophold hos os maa blive forlænget, til vi har Adoptionen i Orden ...

A. og F. R., Incassator.

(Den 9aarige Karl var forældreløs og fik Lov til at blive her til den 4/7 1921. To Maaneder senere kom han imidlertid tilbage og er siden forblevet her.)

Det samme gentog sig i de efterfølgende Aar, at Plejeforældrene ikke vilde af med Børnene igen, fordi de ikke kunde forsone sig med Tanken, at Børnene atter skulde udsættes for de stadig kummerlige Forhold i Wien.

Ved nærværende tillader jeg mig at ansøge om Tilladelse til at forlænge Opholdet her med et Aar for den ca. 9 $\frac{1}{2}$ Aar gamle Wienerpige Adolfine A., jeg for Tiden har i Pleje.

Til Støtte for min Ansøgning skal jeg anføre, at den lille Pige er faderløs, og at Moderen sidder i meget smaa Kaar, saa min Hustru og jeg betragter det næsten som Mord at sende den lille Pige til Wien under de nuværende herskende fortvivlede Forhold.

Min Hustru og jeg har ingen Børn og det vilde smerte os meget, om vi nu skal sende vor Plejedatter til Nød og Elendighed.

J. F. N. Th.

(Barnet var her for anden Gang, men maatte rejse hjem den 20/s 1921. I Sommeren 1922 kom hun igen for 4 Maaneder.

Undertegnede tillader sig herved at ansøge om Tilladelse til, at vort Wienerbarn Mitzi M. maa tilbringe Vinteren heroppe. Hun er 13 Aar og er en flink lille Pige; men hører til i et af de elendigste Hjem. Moderen er tuberkuløs, og de har intet andet at leve af, end hvad hun kan tjene, og da hun for det meste ligger syg, er det jo nærmest intet. Mitzis Søkende er paa Vaisenhus dernede; men det kan Mitzi ikke komme, da hendes Lunger har været angrebne, men efter vor Læges nøje Undersøgelse fejler hun nu intet; men hvorledes det vil gaa, naar hun kommer tilbage, er vel tvivlsomt. Hendes lille Broder kom med her til Danmark i Februar Maaned, men døde heroppe; Underernæringen har gjort ham tuberkuløs i Rygraden. Nu er det jo Moderens højeste Ønske, at Mitzi maa faa Lov til at blive her Vinteren over og Barnet vil være fortvivlet, hvis hun skal tilbage til de Forhold igen.

Grosserer H. V. F.

(Mitzi blev her og er her stadig, efter at hun er bleven gift.)

Vi tillader os at ansøge om det kan lade sig gøre, at den lille Pige, som vi har, Adele T., som er en god lille Pige, og som vi holder saa inderlig meget af, og som nu skulde rejse den 4. Oktober, om hun maa faa Lov at blive her i Vinter, da hun skal over til Nød og Elendighed, hvad der gør os bitterlig ondt. Vi vil stadig sørge for hende som vores egen, hun gaar i Skole og Syskole og er meget flink og lærerig. Hendes Moder er Enke, hendes Mand døde af Tyfus under Krigen, og hendes Moder skriver, hvor meget hun end holder af sit Barn, at hun saa skal bede fremmede Mennesker om at beholde hende, det er meget svært. Hun har 2 smaa Brødre, som har været i Nedre Østrig men er kommen hjem igen. Hun har haft Arbejde paa et Invalide Hospital, men det er bleven nedlagt og hun har ingen Arbejde og kan ikke opdrive noget, saa hun skal udelukkende leve af Understøttelse, som er ganske umulig. Klæderne falder helt af dem og den lille, vi har, tigger og klynker og beder om hun dog maa blive i Vinter, og elsker sin Moder saa højt, og hendes Moder er meget flink til at skrive, hun er ikke en Moder, som er lige glad, hvor hendes Barn er.

Gaardejer Rasmus F.

(Adele blev her Vinteren over, rejste hjem den 7/4 1922, men kom tilbage 2/7 1922 og er her endnu.)

12333.

26. 10. 1921.

Har lige modtaget opfordringen fra Den Høje Comite om Wienerbarnet Anni B.'s hjemsendelse. Antager at mit Ansøgning om at faa Lov til at beholde Barnet Vinteren over, har kryssset det ærede Brev fra Den høje Comite.

Har lige et Udklip af „Vestkysten“ fra ^{20/10} 21 liggende foran mig, hvoraf det fremgaar, at Justitsministeriet har givet Lov til at Wienerbørn kunde overvintre i Danmark, naar særlige Forhold kunde tale derfor.

Som saadanne Forhold kunde nævnes: Barnets Moder som er Krigsenke og har endnu 2 udvoksne Døttre derhjemme, har Gang paa Gang i hendes Breve takket Gud naar blodt hendes Barn maatte blive her endnu lidt, for hun viste ikke af Fortvilelse over hvordan hun skulde udrede til Livsunderholdningen for dem alle tre, hendes Erhverv er nemlig Syerske. Da Barnet ogsaa endnu staar langt tilbage, som ogsaa vor Huslæge udtaler sig om, vilde jeg endnu engang for Barnets Skyld gerne bede den høje Comite, ikke at afslaa min Bøn om at beholde Barnet Vinteren over.

Med Hilsen

A. S., Urmager og Guldsmed.

(Anni, der var 8 Aar gammel og var ankommet den ^{13/12} 1920, fik Lov at blive. I Aaret 1923 døde hun her af Lungeblødning.)

380.

15. 3. 1921.

Undertegnede anmoder om, at Wienerbarnet Angela M., født i Wien ^{19/8} 1906, maa faa Tilladelse til det længst mulige-Ophold her i Landet. Hendes Forældre beder os beholde hende i 100 Aar, di haver kun Sult, Fattigdom og Elendighed at byde. Hendes Fader haver været Støbbemester men er uarbejdsdygtig, han er kommet til Ulykke.

At sende hende hjem er det samme som at lade hende gaee til Grunde. Vi vil gerne Opdrage hende nogle Aar.

A. T., Bogbindermester.

15. 9. 1921.

Undertegnede anmoder om, at Opholdet her i Landet maa blive forlænget for den unge Pige fra Wien Angela M.

Hun er lige hjemkommet fra Sygehuset og haver overstaaet en meget vanskelig Blindtarmsoperation. Hun er meget svag og kraftesløs. Lægen siger, det kan ikke forsvares at sende hende hjem.

Hun er svagere end da hun kom, saa der skal Tid til, inden Kræfterne indvindes.

A. T., Bogbindermester.

15. 3. 1922.

Nu nærmer det sig jo Fristens Udløb. Hvorledes skal jeg forholde mig for at faae hendes Rekreationsofhold forlænget, hun er ikke rask inu; hun haver sommetider stikkende der, hvor Blændtarmen hvar grot fast. Jeg haver tænkt, at et Ophold ved Stranden i Sommer vil hjælpe. Jeg talte med Lægen, og han siger, sendes hun hjem nu, saa er det sikkert spilt, det vi haver gjort for hende.

Undskyld min paatrængenhed, men jeg sætter min Lid til dem, vil di være mig

behjælpelig. Fattigdommen i Hjemmet er skrækkelig. Jeg haver faaet en østerigsk Dame til at undersøge hendes Hjem, der er pænt rent men fattigt.

A. T., Bogbindermester.

(Angela kom hertil for 2. Gang ^{23/10} 1920 og er siden forblevet her, hvor hun har indgaaet Ægteskab.)

10426.

5. 3. 1922.

Jeg er en Wienerdreng paa 13 Aar meget lille og vilde gerne bede Dem, om jeg ikke maatte blive her til i Sommer; men da min Plejefar er en Husmand vilde det være meget besværlig for ham at betale Hjemrejsen. Derfor vilde jeg spørge Dem til Raads, om det kunde være mig muligt at blive her. Jeg gaar i Skole og befinder mig meget vel hos mine kære Plejeforældre. Jeg er paa den 2. Overgang og kom første Gang den 23. X. 1920 og rejste den 1. IX. 1921 og skal rejse nu til 7. IV. 1922. Jeg har gaaet i Skole al den Tid jeg har været her og lærer Engelsk og Violin. Det er mig og mine kære Plejeforældre en stor Sorg naar vi skal skilles ad. Jeg har aldrig set Danmark om Sommeren og jeg vil gerne lære at være Husmand ligesom min Plejefar.

Eders hengivne og taknemlige
Erwin D.

(Drengen var Søn af en Tandtekniker og var her ialt 3 Gange. I April 1937 døde han i Wien.)

8765.

29. 8. 1924.

Undertegnede Plejeforældre for Wienerbarn Emilie K. tillader os herved ærbødigt at ansøge om fornyet Opholdstilladelse for fornævnte Barn. Vi har nu haft Emilie over 4 Aar og kan meget nødig undvære hende, det vil blive en stor Sorg baade for hende og os, dersom vi ikke kan faa den ønskede Tilladelse. Barnet var meget underernæret for 4 Aar siden, da hun kom, men har nu vokset og rettet sig godt, endnu trænger hun til at blive plejet godt i Danmark. Vi har ingen andre Børn end hende og derfor er det os meget om at gøre at beholde hende. Vi bekostede hendes Forældres Rejse til os i Fjor Sommer, de er meget fattige og har 5 Børn hjemme. De var meget glade for at se deres Barn og hilse paa os. I Vinter skal hun gaa til Konfirmationsforberedelse, vi har i disse Dage faaet sendt hendes Daabsattest, for at vi kan faa hende indmeldt.

Ingv. N. og Hustru.

(Emilies Fader var Hjælpearbejder og boede med sin Familie — 7 Personer — i 1 Værelse med Køkken. Emilie blev her for stedse.)

1273.

29. 8. 1924.

Undertegnede tillader mig herved at ansøge om at maatte beholde mit Plejebarn Edith L.

Ediths Fader, Bogholder L. var, da Krigen brød ud, 65 Aar og blev snart ude af Stand til at forsørge Hustru og Børn. En Ven af Familien tog saa Edith, som da var 1½ Aar gammel; men da han selv havde Familie, kunde han ikke i Længden sørge for Barnet og afgav hende saa til den danske Børneaktion.

Ediths Fader er senere død, og Moderen, som er meget svagelig, har søgt Plads

som Husbestyrerinde, hvor hun kan have Ediths Søster hos sig. Edith, som er en god og kærlig og virkelig dygtig lille Pige, er altsaa ganske uden Forsørger og vil komme i den største Nød, om hun nu hjemsendes. Vor Læge har ofte betonet, at skønt Edith nu er en sund og ret kraftig lille Pige, har hun endnu Spor af Underernæringen og taaler ikke forringede Levevilkaar. Jeg beder derfor meget om at maatte beholde den mig saa kære lille Pige.

Frida H., Kommunalærerinde.

(Edith blev her for stedse.)

2455.

1. 9. 1924.

Jeg sender hermed Komiteen en Bøn om Lov til at beholde det Wienerbarn Anton G., som jeg har i Pleje, hans Far er død og Moderen yderst fattig, og det vilde blive meget ulykkeligt for ham at blive sendt hjem nu, ligesom det vilde smerte mig dybt, hvis Komiteen tog ham fra mig, han er saadan en god Dreng og jeg beder Dem saa inderlig, tillad ham at blive.

Marie P., Blikkenslageriejerse.

(Anton fik forlænget Opholdstilladelse og er her fremdeles.)

5396.

8. 9. 1924.

I Anledning af Meddelelsen om det hos mig boende Wienerbarn Elisabeth W.s Hjemrejse til Wien den 12. ds., tillader jeg mig herved at anmode om Tilladelse til, at Elisabeth fremdeles faar Lov til at blive her i Landet.

Elisabeth er jo hjemløs og forældreløs, desuden hører hun ikke til de selvstændige og udviklede Naturer, som let klarer sig paa egen Haand. Hun er vokset fast her, og det vil blive meget svært for hende at skulle forlade dem, hun føler sig knyttet til her. Hun udtaler selv: „Det kan da ikke være Meningen, at man vil gøre mig hjemløs.“

I Haab om et gunstigt Svar med den for Barnet lykkeligste Bestemmelse undlader jeg ikke herved at takke den ærede Centralkomite for det store Arbejde, der gennem denne er udført til Gavn, Glæde og Velsignelse for de mange Børn og deres Plejeforældre.

H. A., Forstanderinde.

(Elisabeth, der var ankommet den $31/5$ 1920, blev her, hvor hun senere blev uddannet som Sygeplejerske. Hun døde i Aaret 1935 af Blindtarmsbetændelse.)

4294.

29. 8. 1924.

Jeg tillader mig herved at ansøge om Forlængelse af Grete M.s Ophold hos mig. Som Grund for min Ansøgning er, at jeg har mistet min Mand og føler mig ene, jeg kan ikke tænke at blive Glad for noget andet Barn end Grete.

Enkefru Antoinette B.

(Grete, der var ankommet den $24/4$ 1920, fik senere Lov til at blive her for stedse.)

I Anledning af Deres Brevkort af 28. ds. angaaende Anna W.s Tilbagerejse den 12. September tillader jeg mig høfligst at anmode om, at lille Anna faar forlænget Opholdstilladelse.

Anna W. har nu tilbragt fire Aar i vort Hjem og er bleven fuldkommen dansk. Hun er i den Tid kommen til Kræfter og har udviklet sig til en sød og flink Pige, som det vilde være umenneskeligt at sende tilbage til et Hjem i Armod og til Mennesker, hun ikke kender. Hendes Moder har hun kun set meget lidt til, da hun har opholdt sig hos forskellige Plejeforældre, hvor hun har fristet en trist Skæbne, hvilket bedst forstaas, naar man saa hende i hendes elendige, fattige Tilstand, da hun kom her som 8 aarig. Hun var saa underernæret og kraftløs, at hun ikke kunde gaa op ad en Trappe, men maatte krybe som et 2 Aars Barn. Denne Underernæring i 8 Aars Alderen har naturligvis sat Spor i hendes Sundhedstilstand, som det vil vare adskillige Aar fuldt at overvinde, og jeg vil haabe, at det maa blive min Hustru og mig forundt at se hende vokse op og blive sund og stærk.

Hendes Moder, der senere er bleven gift med en Mand ved Navn L., med hvem hun har Børn, har skrevet til os, at vi gerne maatte beholde Anna til hun blev 14—15 Aar gammel, da Familiens Kaar var meget ringe, de raader saaledes kun over et Værelse.

Johannes H., Fabrikant.

(Anna blev her og er her endnu.)

Undertegnede ansøger herved om forlænget Opholdstilladelse for vort Wienerbarn Hedwig E. — Som Grund anfører vi, at vi har haft Barnet i 4½ Aar og har faaet Barnet meget kært, da hun er et lydigt og meget velbegavet Barn, og da vi ingen Børn selv har, har vi jo tænkt os at gøre noget for hende, hun gaar i Mellemskole. Det bemærkes, at Barnet har faaet Danmark meget kært og nødig vil til Wien, Forældrenes Tilladelse har vi til at beholde hende saalænge Myndighederne giver os Lov.

P. P., Maskinarbejder.

Ovennævnte Hedwig E. kom her til X Skole i Januar 1921 fra en Folkeskole i Wien og har gaaet her siden med det Resultat, at hun den 1. April i Aar er blevet optaget i 1. Mellemskoleklasse for Piger, hvor hun allerede sidder som Nr. 1 af 24 Elever (med 7,40 i Gennemsnit).

Hedwig er en særdeles godtbegavet, meget taknsom og interesseret Elev og er dertil velopdragen og i Besiddelse af et nydeligt Væsen. Der er ikke Tvivl om, at hun er kommen i et godt og bravt Hjem, hvor hun udfylder et Savn, og til hvilket hun føler sig fast knyttet med oprigtig og taknemmelig Hengivenhed.

For Barnets egen Skyld, af Hensyn til hendes Uddannelse og Fremtid, men ogsaa af Hensyn til hendes Plejeforældre, der har haft hende saa længe og føler for hende, som om hun var deres eget Barn, giver jeg ovenstaaende Ansøgning min ubetingede og varmeste Anbefaling.

Chr. K.-H., Overlærer.

(Hedwig kom hertil for anden Gang den 13/12. 1920 og opholder sig stadig her i Landet.)

15467/8.

4. 9. 1924.

Undertegnede tillader mig herved at ansøge om forlænget Opholdstilladelse for de hos mig boende Wienerbørn Franz Z. og Klara Z., henholdsvis 10 og 11½ Aar gamle, der har boet hos mig, siden de den 30. April 1920 ankom hertil med Wienerbørns-transporten.

Til Støtte for min Ansøgning skal jeg oplyse, at Børnenes Fader er blind fra Kri-gen og opholder sig paa et Blindeinstitut under Statens Forsorg. Moderen døde i Ok-tober 1920, idet hun i Fortvivelse over ikke at kunne forsørge Børnene berøvede sig selv Livet ved at springe ud af et Vindue. Hjemmet er saaledes fuldstændig opløst.

Af den Grund er det mit Ønske at beholde Børnene, der er flinke og raske og har faaet Skoleundervisning her siden November 1920.

T. A., Gaardejer.

(Begge Børnene fik senere Lov til at blive her for stedse.)

4393.

10. 8. 1920.

Jeg sender Dem herved nogle Oplysninger om vores Wienerbarn Aloisia A., da vi gerne vilde beholde det for bestandig og opdrage hende som vores egen og sørge for hendes Skolegang og Opdragelse i det hele, dog ikke adoptere hende, da vi har 3 voksne Børn selv. Vi modtog Barnet den 13. April 1920, og hun var ved Ankomsten meget syg og elendig, og ubeskrivelig fattig i Klæderne. Vi maatte straks søge Læge til hende, hun havde meget svag Mave, i højeste Grad blodfattig og meget slemt an-greben af en hæslig Hudsygdom (Fnat), som vi kæmpede imod i over 2½ Maaned. Hun er et lille sart Barn, men er nu kommet sig godt. Jeg har nu haft hende hos mig i G. i 6 Uger, og Strandbade, Lys og Luft har gjort hende ubeskriveligt godt.

Hun har, fra hun kom her, haft en Skræk for at skulle tilbage til Wien og var ikke hos os i lang Tid, før hun begyndte at bede om hun maatte blive hos os. Og vi har alle faaet hende meget kær. Da vi skrev angaaende det til hendes Mor, svarede hun omgaaende, meget kærligt og taknemmeligt for, at vi vilde redde et af hendes smaa ulykkelige Børn, og sendte os Barnets Daabsattest og Koppeattest og Skolebevis samt Brev om hendes Taknemmelighed over, at vi vilde beholde Barnet. Forholdene i Hjemmet er noget af det sørgeligste og elendigste, man kan høre om. De bebor en l Værelses Lejlighed i en raa Kælder, med Stengulv og Stenvægge, og ingen Kakkell-ovn, er alle befængt med samme Hudsygdom. Barnets rigtige Fader er død, og Mode-ren har giftet sig igen med en fraskilt Mand, og er efter Barnets Udsagn meget ulyk-kelig. Der er 2 mindre Børn, og saa har Manden nogle større Børn. Han har været arbejdsløs det sidste Aar, og de skriver, at al Understøttelse er hørt op i Wien. Mode-ren skriver kærlige og gode Breve til Barnet og os, men de rummer jo et Dyb af Elen-dighed og Sorg.

Fru G., gift med Manufakturhandler G.

(Aloisia er her stadigvæk.)

Mange af Børnene følte selv Trang til at gribe ind i den opstaaede Strid om deres Velfærd. De vidste da ingen bedre Udvej end at henvende sig direkte til Kongen som den mægtigste Mand i Riget, og paa Kongens

Rejser rundt omkring i Landet søgte de ofte Foretræde for ham, hvis de da ikke foretrak at sende deres Bønskrift pr. Post. At Sagen derefter blev henvist til Ministeriet, kunde de jo ikke vide.

8861.

Deres Kongelige Majestæt!

Jeg har en Bøn maa jeg faa Lov til at blive i Danmark. Vi er saa mange hjemme og jeg har det saa godt her.

Med dybeste

Ærbødigst Stefanie S.

Kære Danmarks Konge!

Jeg er en fattig Wienerpige, som har et godt Plejehjem her i Danmark, wi er 8 Børn hjeme nu beder jeg saa bønligt om jeg maa blive her, jeg elsker mine Plejeforælder.

Ærbødigst

Steffi S.

19626.

Til Danmarks Konge!

Jeg er en lille Wienerdreng, som saa gjerne vilde have Lov at blive her i Danmark hos min kære danske Far og Mor, for min Mor og Bedstemor i Wien kan ikke skaffe Mad og Klæder til mig, saa hvis jeg skal hjem igen til April, saa vil jeg vist blive syg og dø.

Kære danske Konge! Maa jeg ikke nok blive her? jeg vil være en god Dreng og vil stræbe efter at blive en god dansk Mand, naar jeg bliver stor.

Jeg hedder Hugo B. og er 9 Aar.

(Drengen fik Lov til at blive her og har senere faaet dansk Statsborgerret.)

10039.

Lieber Könik!

Ich bien ein kleiner Wienerbub und ich bin gerne in Denemark kan ich bitte biss zu Weinachten hirbleiben? Ich bien 9 Jahre alt, mein Vatter ist in Krig gefalen und meine Mutter ist gans erleine in Wien.

Viele Grüsse von Rudolf S., X Gestgiwergorn, Jütland.

Den danske Befolkning forstod i al Almindelighed ikke, at det skulde være nødvendigt at gaa saa haardt frem imod de stakkels Børn, som Danmark havde taget sig af, og de enkelte Hjem kunde endnu mindre tiltræde, at den strenge Haandhævelse af den opstillede Regel netop skulde gaa ud over det Barn, de var kommen til at holde af.

Justitsministeriet gav for en Tid efter for de Argumenter, der blev

ført i Marken for Børnenes foreløbige Forbliven ud over de oprindeligt fastsatte tre Maaneder.

Det var dog ikke alle Plejehjem, der forlangte at maatte beholde Børnene. Nogle erkendte det berettigede i, at Hjemmet ønskede Barnet tilbage, som det f. Eks. fremgaar af følgende:

1488.

18. 4. 1920.

Høfligst henvisende til, at den lille Wienerpige Anni D. nu har været hos mig i 3 Maaneder og hendes Forældre, da hun er eneste Barn, længes meget efter hende og i Skrivelser til mig fremhæver, at det er dem meget om at gøre, at Barnet kommer hjem nu i Foraaret, da hun skal tage Afgangseksamen i Sommer, og nok mener, at de nu kan skaffe den nødvendige Mad, vil jeg ikke søge at paavirke Barnet til at blive her længere, og beder Dem derfor venligst sørge for, at hun kan følge med først afgaaende Transport og give mig omgaaende Meddelelse om, hvornaar De mener at denne finder Sted.

J. C.

Andre var tilfredsstillede ved Opholdet i de tre Maaneder af økonomiske eller andre Grunde som følgende udviser:

1472.

11. 4. 1920.

Da jeg har bragt i Erfaring, at flere Plejeforældre har faaet Meddelelse om, at Børnene skal rejse her fra O. den 19., men jeg ingen Meddelelse har faaet og de 3 Maaneder udløber den 20., vil jeg meddele Dem, at jeg ikke kan have Drengen længere, mine Formuesforhold tillader mig ikke mere, jeg har kostet til ham hvad jeg kunde, og skal han være her længere, saa skal han helt ekviperes igen, det er nemlig opslidt altsammen, saa jeg har ikke Raad til at have ham længere, jeg mener ogsaa, at tre Maaneder for Folk, som ikke er velstillede, har ydet hvad de formaaede for det ulykkelige Vien.

Augusta M., Enkefru.

1423.

7. 4. 1920.

Da di 3 Maaned nu den 19. Apr. er forløbne, som vi har forpliktet os til at have Olga M. Vil vi gjerne bede om at vis hun ikke kan hjemsendes at hun saa maa faa et andet Plejehjem. Hun har fra første Færd vist sig som en meget tarvelig Pige, som det For os har været ikke saa lidt trist at have.

N. C., Købmand.

I de første Maaneder af Aaret 1920 blev der kun sendt ialt 85 Børn tilbage med de Tog, der var kommet herop med nye Wienerbørn, og det samlede Antal af Børn, der opholdt sig her i Landet, var saaledes i Begyndelsen af April Maaned 1920 efterhaanden steget til over 4200.

Justitsministeriet, der efter sin første Imødekommenhed med Betænkelighed havde bemærket den voldsomme Stigning i Børnetallet, i hvilken Forbindelse det maa tages i Betragtning, at der paa samme Tid kom et

endnu større Antal tyske Børn hertil, omend paa et kortvarigere Rekreationsophold, stillede nu et bestemt Krav om, at Centralkontoret skulde etablere en nogenlunde regelmæssig Hjemsendelse af de Wienerbørn, der havde været her paa Besøg i over tre Maaneder. Kun under Forudsætning af, at dette blev efterkommet, vilde der kunne meddeles et yderligere Antal Wienerbørn Tilladelse til at komme hertil.

Da Andragenderne om Forlængelse imidlertid var vokset til et foruroligende Omfang, blev der dog tillagt Centralkontoret Bemyndigelse til inden for nærmere fastsatte Rammer at meddele Opholdsforlængelse i de enkelte Tilfælde, saaledes at Justitsministeriet kunde henvise fremtidige Ansøgere til at forhandle med Centralkontoret om Mulighederne for en Forlængelse.

Centralkontoret lod denne Meddelelse gaa videre til Lokalkomiteerne, og den 14. April 1920 begyndte endelig en nogenlunde regelmæssig Hjemsendelse af de Børn, der havde været her i mindst tre Maaneder, saaledes at de til Wien returnerende Togstammer ikke længere gik fuldstændig tomme tilbage.

Ikke destomindre øgedes Børneantallet stadigvæk saaledes, at det i Juni Maaned 1920 naaede sit Maksimum med henved 6000.

Der blev i de efterfølgende Aar kæmpet en drabelig Kamp af mange fortvivlede Mennesker, der satte saa at sige alt ind paa at bevare det Barn, som paa en ufattelig Maade var blevet knyttet til deres Hjem med efter deres Mening uløselige Baand.

De fleste maatte imidlertid efterhaanden bukke under i den ulige Kamp med Justitsministeriet; men en Del sejrede dog til sidst, ikke mindst takket være den enestaaende Udholdenhed, de formaaede at lægge for Dagen. Paa denne Maade opnaaede nogle Wienerbørn at faa Lov til at blive i Danmark endnu en kortere eller længere Tid, en Del endog for steds, selv om deres Opholdstilladelse meget forsigtigt foreløbig kun lød „indtil videre“.

Fornyede Besøg.

Fra de Børn, der var blevet hjemsendt, kom der imidlertid i mange Tilfælde fortvivlede Breve til Plejehjemmene, Længslen efter Danmark kastede yderligere stærke Skygger over det stadig overordentlig vanskelige Liv i Wien, og Børnenes Beretninger bragte Sorg ind i mange danske Hjem. Der begyndte nu atter en tung Tid for de Plejeforældre, der havde sendt deres Børn hjem, og de tog med fornyede Kræfter Kampen op for at faa Børnene tilbage.

1890.

7. 7. 1920.

Til min og mine Døtres store Sorg hører jeg, at Wiener Barnet Hermine M. i den ene Maaned, siden hun rejste fra os hjem, har tabt 2½ kg i Vægten paa Grund af Underernæring i hendes fattige Hjem hos sin Moder, som er Enke og sygelig.

Hvis det er mulig vil jeg gerne modtage det samme Barn i mit Hjem i 3 Maaneder fra Oktober d. A. at regne, og beder jeg om Besked, hvorvidt det lader sig gøre.

A. B., Grosserer.

(Barnet kom senere hertil paa fornyet Besøg tre Gange.)

1041.

7. 11. 1920.

Grundet paa hoslagte Expresbrev fra mit kjære lille Plejebarn Rosina S. appellerer jeg atter bønligst til Kontorets Menneskekærlighed og gode Hjærte. Da jeg personlig har skaffet hendes 16 aarige Søster en Adoptivdatter Stilling i N., kan Barnet nu slaa Følge med Søsteren til Danmark. Jeg beder Comiteen befri Barnet for Sult, Nød og Elendighed, som hersker i hendes Forældres fattige Hjem med den store Børneflokk. Comiteen har jo ingen Udgifter haft paa Barnet, medens jeg aldeles bestemt ved at flere af de herværende Wienerbørns Plejeforældre har faaet Pengehjælp til Børnenes Paaklædning. Det er jo ikke billigt at have et Barn, der skal have alt gratis + en maanedlig Pakke med Føde, Klædningsstykker til Barnets Familie, den Menneskepligt har man jo ved Siden af. Barnet lever som De ser af Brevet i Haabet og har spenderet 6,40 Heller for at faa dette expederet pr. Express, som jeg selvfølgelig holder Familien skadesløs for. Men Barnet haaber jo nu i elvte Time at kunne komme afsted. Jeg beder atter den ærede Comite at bønføre os, hjælp os til at faa vort kjære lille Plejebarn bort fra al den Sult og Elendighed. Stormflod og Oversvømmelse har desuden ødelagt Hjemmet for hende*), lad mig saa ikke denne Gang bede forgæves. Det er dog kun en god Menneskegerning det gjælder og den fortjener da Støtte, men der maa jo handles hurtigt, der er ingen Tid at give bort.

I. H., Købmand.

*) (Barnets Forældre boede dengang i Ebensee, en lille Bjergby i Øvre Østrig.)

1971.

18. 11. 1920.

Jeg tillader mig herved at ansøge om saa vidt muligt at maatte faa Ludwig D. fra Wien hertil; det er os ikke selv muligt at kunne afholde de fornødne Udgifter, da vi selv har 7 Dreng, hvoraf de 4 er i Lære og de 2 endnu ikke konfirmeret, men ansøger jeg om Komiteen vil afholde Udgifterne. Drengen skal faa det godt og vedlægger jeg dette Brev for at De kan se, hvor gerne Drengen vil hertil. Haabende at dette maa lykkes.

Fru Dagmar B., Kioskforretning.

(Ludwig, der havde været hos en Murersvend i 6 Maaneder i Begyndelsen af Aaret 1920, fik Lov til at komme gratis til Fru B. for 4 Maaneder.)

880.

1. 11. 1920.

Undertegnede ansøger herved om det kan lade sig gøre at modtage den lille Pige, vi havde i Fjor til Jul i Aar igen, da Forholdene efter deres Breve at dømme er endnu mere fortvivlede i Aar. Vedkommende Barn er en Pige paa 8 Aar ved Navn Hilda A.,

og de ved endnu ikke, om hendes Fader er blandt de levende, de har ikke hørt fra ham endnu, og Barnet har grædt sine modige Taarer, fordi hun muligvis ikke kunde komme hertil igen; den Tanke rejste hun nemlig hjem med, men hvis vi nu f. Eks. kunde give 50 Kr. til Hjælp til Omkostningerne ved hendes Rejse; det er jo ikke meget i Forhold til, hvad det koster, kunde den ærede Komite saa ikke aabne en Udvej, for at Barnet kunde komme hertil igen, de vil gøre en god Gerning mod den Faderløse lille Pige og hendes Moder og min Hustru og jeg en stor Glæde; med megen Agtelse

Mælkekusk Theodor N.

(Hilda, hvis Fader var Typograf, og som første Gang var her i 4 Maaneder, fik Lov til at komme igen, atter for 4 Maaneder, mod at Plejefaderen tilskød 50 Kr. til Rejseomkostningerne.)

9045.

11. 6. 1921.

Min Mand siger, at vi ikke kan faa Raad til at betale de 50 Kr., det skal koste med at faa Hans J. hertil. Det er jo ikke ret længe siden vi købte vor Gaard og staar nu lige for en efter vore Forhold stor Termin. Jeg er kun en jævn Kone og ved ikke, om jeg kan føje mine Ord saa vel, at De kan forstaa, at det for mig virkelig er en Hjertesorg, at vi ikke kan faa Drengen til Danmark igen i Sommer. Jeg ved jo, hvor stor en Skuffelse det er for ham. Jeg forstaaer nok der skal mange Penge til for at holde saa stort et Foretagende i Gang, og vi vilde hellere end gerne yde vor Skærv, naar bare vi kunde. Jeg forstaaer ogsaa nok, at dette Brev er et Slags Tiggerbrev, men min Samvittighed lod mig ingen Ro, før jeg prøvede den sidste Udvej for Drengens Skyld. Dersom De vil og kan gøre det saadan, at Hans alligevel kommer med en Børnetransport, vil De altid eje to Menneskers Taknemmelighed.

Inger M. E., gift med Gaardejer.

(Hans kom gratis med for 2. Gang — men 3. Gang betalte Plejeforældrene Rej-sen. Hans var Søn af en Politbetjent.)

15343/4.

12. 1. 1921.

Som det vil ses af vedlagte Brev er vor lille Wienerpige bleven syg igen af Underernæring og Nervesvækkelse.

Da jeg synes, at det Arbejde, vi har paabegyndt paa hendes Helbredelse, ikke gerne skal standse paa Grund af en Paragraf, beder jeg Dem lad dog Loven sove for en Dag!

Kan hun ikke nok faa den Chance for sit Liv?

Hun var her i K. fra Januar 1920 og var ved Ankomsten en Del nervøs og svag, men kom godt til Kræfter hos os.

Hendes Moder skriver ganske vist fra „Slutningen af Maj“, men saa snart der kan gives Tilladelse, kan hun rejse, forsaavidt da Lægen tillader det.

Samtidig vil vi gerne have hendes lille Broder med. Han er, som der staar, 5 Aar. Er han for lille? Helene er fornuftig og kan godt passe ham. Kan der eventuelt ikke findes en Maade, hvorpaa han kan komme med?

Vore Forhold er jo ikke saa store, men dersom der er Tale om en eller anden

Betaling for at faa dem herop, kan vi jo nok give noget, og Moderen vil jo ogsaa betale sin Part.

Jeg vil saa gerne glæde dem ved snart at kunne give dem Haab for begge Børnene.

M. K., Postmester.

(Begge Børnene kom den $^{30}/_4$ 1921 og blev her i $2\frac{1}{2}$ Maaned, da Plejeforældrene paa Grund af indtrufne Omstændigheder ikke kunde have dem længere.)

Centralkomiteen havde ved Aktionens Begyndelse modtaget henved 400.000 Kr. som Bidrag dels gennem Indsamlinger i Dagspressen, der under hele Aktionen stillede sig overmaade forstaaende og velvillig til Sagen, og stedse støttede den paa enhver tænkelig Maade, og dels gennem Bidrag fra enkelte Personer. Ud fra Ønsket om, at dette Beløb skulde komme saa mange Wienerbørn som muligt tilgode, ansaa Komiteen det for rigtigt at bestemme, at Wienerbørn, der allerede en Gang havde været paa Rekreationsophold her i Landet, men var blevet hjemsendt, ikke kunde komme tilbage til Danmark paa fornyet Rekreationsophold; men at andre, nye Børn skulde nyde godt af den danske Gæstfrihed og de indsamlede Pengemidler.

Enkelte af Plejeforældrene bøjede sig for denne Argumentation og gik paa en saa uselvisk Maade op i Sagen, at de modtog 2—3 forskellige Børn, det ene efter det andet, satte det „i god Foderstand“, beklædte det fuldstændig og hjemsendte det, naar Indkaldelserne kom, belæst med saa rige Gaver, som deres økonomiske Forhold tillod dem det, hvorefter de erklærede sig rede til at modtage det næste, dem foreløbig ukendte Barn. Der var i mange af disse Tilfælde Tale om Mennesker i beskedne økonomiske Kaar.

Men de fleste af de Plejeforældre, der havde hjemsendt deres Wienerbarn, ønskede ikke at tage et nyt Barn til sig, hvorimod de vilde blive ved med at støtte det Barn, de nu engang havde taget sig af, og som de var kommen til at holde af. Mange gik endog saa vidt, at de tilbød, at de selv vilde betale Rejseomkostningerne for dette bestemte Barn, naar det blot kunde komme igen.

Da der desværre var Grænser for, hvor mange Børn hvert Tog kunde medføre, og da Togenes Antal ikke kunde forøges, ikke mindst af Hensyn til Justitsministeriets Stilling overfor Indrejse- og Opholdstilladelserne, og da der endelig til Stadighed forelaa i Tusindvis af Indbydelser til nye Børn, mente Komiteen at maatte stille sig fuldstændig afvisende overfor Plejeforældrenes Anmodninger om, at de „gamle“ Wienerbørn vendte tilbage.

En Del af Plejeforældrene var endog rede til selv at rejse til Wien

for at hente deres Børn, men selv ikke et saadant Offer kunde bringe Børnene tilbage, fordi der paa det Tidspunkt udkrævedes speciel Tilladelse i hvert enkelt Tilfælde, for at en østrigsk Undersaat, hvad enten det var en voksen eller et Barn, kunde komme ind i Landet, og Justitsministeriet ønskede ikke at meddele flere Indrejsetilladelser for Wienerbørn end dem, Centralkomiteen disponerede over.

Modgangstider trods Medbør.

Under alle disse mange Vanskeligheder og Kampe havde de over hele Landet spredte Lokalkomiteer absolut ikke nogen let Opgave som Mellemlid mellem Plejehjemmene og Aktionens Centralledelse.

Centralkontoret havde paataget sig at skaffe Børnene herop; men det saa godt som fuldstændige Ophør af Børnetransporter i Februar—Marts 1920 gav ikke Lokalkomiteerne Indtryk af, at Centralkontoret magtede Opgaven, selv om ogsaa enkelte Cirkulærer fra Centralkomiteen søgte at redegøre for den Modgang, Aktionen led under.

Da Transporterne endelig blev genoptaget i April, blev Lokalkomiteerne sat paa en knap tilmaalt Ration, saaledes at de ved hver Transport kun fik en ringe Brøkdel af det Antal Børn, de havde indbudt, og de maatte ved Hjælp deraf søge at tilfredsstille de mange ventende Indbydere gennem en Fordeling under Hensyntagen til Tidspunktet for Indbydelsens Afgivelse, uden at de dog derved kunde dæmme op for en stadig voksende Utilfredshed fra Indbydernes Side.

I Maj 1920 paabegyndte Centralkontoret en regelmæssig Udsendelse af omfattende Cirkulærer for at holde Lokalkomiteerne underrettet om, hvad der blev foretaget fra Centralledelsens Side, og hvorledes Sagen skred frem.

Efter at man i Eftersommeren 1920 var naaet til at have anbragt over 10.000 Wienerbørn i Landet, var man endelig kommet saa vidt, at alle de gamle Indbydelser, der var bleven opretholdt, var efterkommet.

Centralkomiteen bestemte sig da til at indkalde alle Lokalkomiteerne til et Møde i København for med dem at drøfte, hvorvidt man skulde standse Aktionen ved at ophøre med at føre flere Børn her til Landet eller ej.

Det var af en vis Betydning i saa Henseende, at Centralkomiteens Pengemidler nu var saa vidt opbrugte, at man, naar Hensyn skulde tages til Omkostningerne ved Hjemsendelsen af de i Landet endnu tilbage-

værende ca. 3000 Børn, ikke turde vove sig ud i nogen større økonomisk Risiko ved Aktionens Fortsættelse.

Centralkomiteen sørgede nemlig under hele Aktionen for og bekostede Børnenes Rejse mellem Wien og den ved Plejehjemmet nærmest liggende Jernbanestation, hvorimod de Pengemidler, Lokalkomiteerne Landet over havde indsamlet, i overvejende Grad blev anvendt af Lokalkomiteerne selv inden for deres respektive Omraader til Beklædning af Børnene m. v., og kun en mindre Del blev stillet til Centralkomiteens Disposition.

Ved Aktionens Begyndelse var der blevet tilstaaet Wienerbørnene fri Befordring paa de danske Statsbaner, ligesom samtlige Privatbaner og Dampskibsselskaber Landet over havde fulgt dette smukke Eksempel. Men da Wienerbørnsaktionen paa denne Maade havde disponeret over ca. 10.000 Frirejser, meddelte de danske Statsbaner, at det yderligere Antal af nogle faa Tusinde Frirejser, hvormed man turde regne, kun kunde komme Børn, der ikke tidligere havde været her, tilgode, og at der maatte betales fuld ordinær Billetpris for alle Wienerbørn, der kom hertil igen paa fornyet Besøg.

Paa Mødet i København den 25. November 1920 erklærede Lokalkomiteerne imidlertid, at da Forholdene i Wien stadig var af en saa alvorlig Art, at fremmed Hjælp var paakrævet, vilde Komiteerne, saa længe der vedblivende var den fornødne Offervillighed til Stede i det danske Folk, gøre deres yderste for at fortsætte Hjælpen til Wienerbørnene, og Centralkomiteen erklærede sig derefter rede til et fortsat Samarbejde.

Under den paafølgende Diskussion om Aktionens Fortsættelse blev der fremsat Forslag om, at Danmark skulde begrænse sin Hjælp til Wien gennem Børneaktionen til de ca. 10.000 Børn, som indtil da havde været her. Ved at Arbejdet blev koncentreret til kun at omfatte disse Børn, vilde det kunne blive til en mere effektiv Hjælp for de paagældende, saa de kunde bevare det mest mulige af, hvad de havde vundet under deres Besøg her. De gode Resultater af Arbejdet for og med dem kunde yderligere udbygges ved, at man lod dem komme paa fornyet Besøg hertil.

Forslagsstillerne hævdede, at saafremt Hjælpearbejdet blev fortsat ved, at man stadig tog nye Wienerbørn til Landet, udsatte man sig for, at Danmarks Indsats i Hjælpearbejdet i nogen Grad kunde blive forflygtiget, og dets egentlige Værdi derigennem blive væsentlig forringet.

Dette Forslag blev dog ikke vedtaget, selv om man til en vis Grad kunde anerkende det berettigede i de fremførte Argumenter. Men det gav Anledning til en betydningsfuld Kursændring, for saa vidt angik fornyet Besøg af hjemrejste Wienerbørn. Man enedes nemlig om det Kompromis,

at Aktionen skulde fortsætte dels med at føre nye Børn hertil og dels med at hjælpe „gamle“ Børn, der fik den noget ejendommelige Betegnelse „Gengangerbørn“, tilbage til deres tidligere Plejehjem, dog kun under den Forudsætning, at disse sidste selv betalte Omkostningerne ved deres Børns Rejse frem og tilbage.

Plejeforældrene havde saaledes vundet Sejr i deres uegennyttige og smukke Kamp for at faa deres „egne“ Børn igen, og i de efterfølgende Aar ofrede i Tusindvis af Plejehjem ikke ringe Beløb paa Omkostningerne ved, at deres Wienerbørn kom igen for en kortere eller længere Tid, indtil fortsat Opholdstilladelse blev nægtet dem paany, og Børnene atter maatte rejse tilbage til Wien.

Men naar saa Postbudet bragte fortvivlede Breve fra Hjemmet i Wien med gribende Skildringer af, hvorledes Barnet sygnede hen under de triste Forhold, genoptog Plejehjemmet med fornyet Kraft Arbejdet for at faa Barnet tilbage, og mange Hjem betalte paa denne Maade Rejsepenge baade 3, 4 ja op til 8 Gange for det samme Barn. Naar Barnet kom igen, havde Plejeforældrene som Regel den Sorg at konstatere, hvorledes de gode Resultater fra tidligere Besøg i den mellemliggende Tid var blevet svækket i en sørgelig Grad.

Af de mange Hundreder af Breve, bekymrede Plejeforældre i den Anledning skrev, skal her kun refereres et Par enkelte. Alle de andre Breve gav — blot med andre Ord — Udtryk for akkurat den samme Længsel efter at genoptage og fortsætte det gode Arbejde, der var paabegyndt med de enkelte Børn.

13526.

22. 11. 1921.

Undskyld, at jeg i disse Par Linier henvender mig til Dem angaaende en lille Wienerpige, som kom i Pleje hos os den 4. Juni. Vi fulgte hende til O., men Skilsmissen var saa frygtelig svær, baade for os, men dog mest for hende. Hun var saa grænseløs ulykkelig, saa alle omstaaende græd ved at høre og se paa det stakkels Barn. Hun havde paa den korte Tid saa godt som glemt sine Forældre og sit Hjem, og vi elskede hende jo ogsaa, som var det vores egen. Hun var kun 5½ Aar da hun kom, og længe før hun rejste var hun fuldstændig dansk. Nu havde vi jo lovet hende, at hun maatte komme over til os igen og en af Komiteens Medlemmer havde ogsaa lovet os, at vi nok kunde faa hende igen, naar der gik nogle Maaneder. Vi henvendte os saa senere til ham om at faa hende, men han svarede, at det var for sent. Det var for os en forfærdelig Skuffelse, og min Kone græd ikke alene den Dag, men næsten hver Dag, thi Barnet er altid i vores Tanker og bliver til enhver Tid indesluttet i vore Bønner, thi vi elsker hende som vores eget Barn og hun ligedan os. Vi har jo mindst en Gang om Maaneden Brev dernede fra, og Moderen skriver, at Barnet saa tit og

ofte kan sætte sig i en Krog og gruble i timevis, og det ender jo altid med, at hun giver sig til at græde, og hun taler ikke om andet end os (Plejefar og Plejemor), saa lang som Dagen er, og Forældrene sidder jo i meget trange Kaar og vilde jo meget gerne betro os deres Barn. Faderen har gaaet hele Krigen igennem, og hans Nerver er svækket saa meget, saa han til Tider frygter for sin Forstand. Det er vist ellers, efter hvad vi kan forstaa, et udmærket og godt Hjem, og det er Folk, som vist gerne vil fremad, men under disse fortvivlede Forhold, som er tilstede dernede, ser det jo ud, som de skal dø af Sult og Kulde. Derfor er det, at jeg saa inderlig gerne paa mine egne og særlig paa min Kones Vegne vil bede Dem gøre en Undtagelse og hjælpe os, saa vi kan faa den lille Pige igen. Jeg vil saa gerne betale Rejsen for Barnet, og De vilde jo berede Barnet og os en meget stor Glæde. Aa, gør det for min Kones Skyld, hun er svagelig og gaar og græder og sørger hver eneste Dag ved at tænke paa, at dette vort kære Plejebarn maa sulte og fryse. Aa, gør, hvad De kan, kære Mennesker.

H. P. K., Gaardejer.

(Barnet kom her ialt tre Gange.)

10986.

27. 1. 1922.

Undertegnede tillader sig herved at andrage om Tilladelse til at faa Franz P. herop til Danmark igen en Tid. Jeg faar det ene rørende Brev efter det andet fra ham, han længes saa meget trods sine 8 Aar. Han rejste herfra 4. August 1921, og skønt han var her i 9 Maaneder, tog han kun 3 kg paa i Vægt, han var saa spinkel, og jeg vilde dog saa gerne have ham herop en Tid og fede lidt mere paa ham. Jeg vil gerne sende Rejsepengene. Det vilde være mig meget kært, om den ærede Komite vilde imødekomme dette mit Andragende, saa jeg maatte faa Drengen herop en Tid. Herved tillader jeg mig at vedlægge hans sidste lille rørende Brev.

Frk. E. S., Lærerinde.

(Franz kom tilbage hertil og bor her endnu, idet han ernærer sig som Elektriker og er gift.)

9799.

29. 1. 1922.

Undertegnede tillader sig herved at spørge, om der kunde være Mulighed for at faa en lille Wienerpige herop igen; hun har været her en Gang før fra den 10. August 1920 til den 4. April 1921, og da hun rejste, efterlod hun en tom Plads i vort Hjem, vi holdt meget af hende, kunde ikke andet, da hun var en sjælden god og omgængelig lille Pige. Barber B., som fulgte det Hold Børn til H., udtalte forleden, at han kunde huske hende endnu, da hun var den sødste af dem alle. Vi havde haabet, at Forholdene dernede skulde have bedret sig; men efter Brevene at dømme er det snarere værre. I sit sidste Brev skrev hun om, hvor trist Julen havde været og sluttede med: „Julebarnet har ganske glemt os, kun ikke Danmark“; hun tænkte selvfølgelig paa sidste Jul her.

Og i samme Brev udtalte hun Ønsket om at komme hertil igen, og hendes Moder føjede til, at det ogsaa var hendes Ønske, da Barnet nu var lige saa tynd og mager, som da hun kom hertil første Gang. Hun havde været syg i Efteraaret, og nu paa Grund af Mangel paa Næring havde hun tabt sit gode danske Huld. Hun var ellers i

alle Maader en sund Pige, som det var en Fornøjelse at have, hun taalte Maden forbavsende godt, og trivedes godt i alle Maader. Hun var ikke syg en eneste Gang i de 8 Maaneder. Nu ved vi ikke, hvordan det skal lade sig gøre, og om det i det hele taget kan lade sig gøre. Kommer der ikke flere Transporter herop? Kan saadan et Barn rejse alene? Der var vel ikke Mulighed for, at hun kunde faa Følgeskab paa en eller anden Maade? Rejsen skal vi vel selv betale, og i saa Fald er vi ogsaa villige dertil, selv om det bliver ved personlige Ofre, og det er vi klar over, for vi er kun Arbejdsfolk, der ikke har mere, end vi tjener hver Dag; men ikke desto mindre ønsker vi hver Dag, at Minna var her, det gør os ondt at tænke paa, at hun lider Nød, det har vi dog ikke kendt til endnu.

A. P., Cementstøber, og Hustru.

(Minna fik Følgeskab paa Rejsen fra Wien og kom saaledes atter hertil.)

Børnetransporternes Afgang fra Wien antog efterhaanden en noget lysere Karakter, end de første Transporter havde haft. Dels havde de i mange Tilfælde stærkt overdrevne Rygter om Herlighederne i Danmark bredt sig mere og mere i Hjemmene i Wien, saaledes at Forældrene ikke længere nærrede de samme alvorlige Bekymringer som de første Forældre, der maatte sende deres Børn afsted, og dels troede hver enkelt af de smaa, der for første Gang skulde ud paa Turen, men som gennem andre havde faaet Beretninger om Danmark, i deres barnlige Naivitet, at Danmark var et rent Eventyrland, der flød med Mælk og Honning, og at en Karet med seks hvide Heste vilde hente dem paa Banegaarden til et Hjem, hvor de skulde klædes i Silke og leve i Luksus, som deres Fantasi ofte fandt de mærkeligste Udtryk for.

Ydermere gav de Børn, der rejste til et fornyet Besøg i Danmark, og hvis Antal for hver Gang blev større og større, hele Transporten et mere muntert Præg, idet Glæden over, at de skulde tilbage til det danske Plejehjem, prægede hele deres Væsen.

Men der fandtes ikke desto mindre stadig ved Togets Afgang Forældre, der først efter lange og tunge Overvejelser og efter en haard Strid for ved egen Hjælp at opretholde Eksistensen for dem selv og deres Familie, var naaet saa vidt, at de havde kunnet bekvemme sig til at bede om at faa deres Barn med i Toget til Danmark. De stod nu med Sorg i Sind ved deres Barns Afrejse, fordi den var Udtryk for et Nederlag, idet de havde maattet give op i Kampen, saa fremmede Mennesker for en Tid maatte overtage Forsørgelsen af deres Barn. Disse „Efternølere“ rekrutteredes ikke mindst fra Embedsmandskredse, der havde søgt saa længe som muligt at holde sig fri for at trække Veksler paa andres „Velgørenhed“.

Hjemtransporterne.

Tiden gik, og Billederne fra Togene med de landflygtige Wienerbørn, der blev ført bort fra Wien for at søge Ly i Danmark, skiftede Karakter, idet Hjemsendelsen af Børnene tog deres Begyndelse.

Lige saa tungt det havde været for Børnene at forlade Hjemmet i Wien, lige saa sindsoprivende var det mange Gange for dem at forlade Plejehjemmene i Danmark. Naar Signalet til Hjemrejse havde lydt, og Wienerbørnene samledes saa at sige paa hver eneste Jernbanestation i Landet, var det en Sorgens Dag fra Skagen til Gedser.

Plejeforældre og Bedsteforældre, Onkler og Tanter, Plejesøskende og en stor Del af Familiens Omgangskreds fulgte Wienerbarnet til Toget for at tage Afsked med det, idet de omhyggeligt bar paa alle de mange Pakker m. v., som Barnet skulde have med. Strømme af Taarer flød paa hver eneste Station, hvorved Toget holdt, og naar det atter satte sig i Bevægelse, blev der vinket, som gjaldt det den sidste Afsked for Livet. For mangen en Plejemor var det, som om det var hendes eget Barn, der nu blev taget fra hende for at blive prigsivet en ond Skæbne, hvor hendes skærmende Haand ikke længere kunde støtte og hjælpe det.

Aktionens stadige Fortsættelse.

Det vilde i og for sig ikke have været mærkeligt, om en Bevægelse, der som Aktionen for Wienerbørns Ophold i Danmark saa at sige fra sin første Begyndelse havde været begunstiget af en overvældende voldsom Tilslutning, skulde være blevet afslappet lige saa pludseligt ved, at Begejstringen var blevet afkølet og efterfulgt af en Reaktion, der kunde have medført Aktionens bratte Ophør.

Alle Ængstelser i saa Henseende blev imidlertid gjort ynkeligt til Skamme. Der var ikke Tale om en hurtigt henvejret Stemning; men Trangen til at komme Wienerbørnene til Hjælp havde slaet saa dybe Rødder i det danske Folk, at end ikke de store Vanskeligheder, som først selve den langtrukne Organisering af Transporterne, senere Kampen for Børnenes Forbliven her i Landet foraarsagede, formaaede at gøre det af med den.

I tre Aar gik Børnetogene saa godt som uophørligt mellem Wien og Danmark, uden at de danske Hjem blev træt af den Opgave, de havde paataget sig. Det var tværtimod, som om det Arbejde, de var ført ind i, gav dem uanede Kræfter til at fortsætte og mangedoble den Indsats, de oprindelig havde tænkt sig.

Centralkomiteens Ophør.

Spørgsmaalet om Aktionens Ophævelse blev paa forskellig Foranledning drøftet atter og atter i Aarenes Løb, uden at man dog kunde bestemme sig til at holde op, fordi en Bedring af Forholdene i Wien stadig lod vente paa sig.

Først den 16. September 1922, paa Trearsdagen efter den første Børnetransports Ankomst, vedtog Centralkomiteen sin egen Ophævelse, efter at den havde medvirket ved over 18.000 Børnebesøg i Danmark gennem de forløbne tre Aar.

Det reviderede Regnskab for de Aktionen betroede Pengemidler blev fremlagt paa det afsluttende Møde og derefter udsendt til den danske Presse, for at Offentligheden derigennem kunde blive gjort bekendt dermed.

Da der imidlertid endnu opholdt sig 1380 Wienerbørn i Danmark, paatog fire Medlemmer af Centralkomiteens Forretningsudvalg sig at overtage Ansvar for, at alle disse Børn blev sendt hjem til Wien med Undtagelse af de enkelte, for hvis Vedkommende der med Justitsministeriets Samtykke maatte blive truffet en Ordning mellem Hjem og Plejehjem, saaledes at Børnene kunde forblive her i Landet.

Centralkontoret fortsatte paa denne Maade sin Eksistens efter Centralkomiteens Ophør og vedblev at fungere endnu en Række af Aar, idet det navnlig traadte i Funktion ved Sommerferiernes Begyndelse. Det bistod da Plejeforældrene ved at føre Hundreder af Wienerbørn tilbage til deres gamle Plejehjem, for at de kunde tilbringe Sommeren her, og i Midten af September gik det atter tilbage til Wien. Samtidig tyndede det lidt efter lidt ud mellem de Børn, der var blevet tilbage fra tidligere Transporter.

Umiddelbart forinden Centralkomiteens Ophævelse blev det opgjort, at ialt 45 Transporter paa det Tidspunkt havde ført et Antal af ca. 12.000 forskellige Wienerbørn til Danmark til Besøg, der havde strakt sig lige fra faa Maaneder til et eller flere Aar, mens mange af disse 12.000 Børn havde faaet Lov til at komme paa Besøg her indtil fire Gange, saaledes at det samlede Antal Børnebesøg forlængst havde passeret 18.000. 43 Tog havde ført Børnene tilbage. Under Aktionens senere Fortsættelse naaede man tilsidst op paa et samlet Børnebesøg af ca. 25.000, der dog kun omfattede ca. 14.000 forskellige Børn, idet mange af dem aflagde to eller flere Besøg her i Landet.

Forlængelse af Opholdstilladelsen nægtes.

I Begyndelsen af Aaret 1925 var Antallet paa de tilbageværende Børn reduceret til 299, der havde faaet en saadan Tilknytning til deres danske Hjem, at disse ønskede at beholde dem for stedse, eller i hvert Tilfælde saa længe Børnene helst vilde blive her uden at falde andre end Plejehjemmet til Byrde.

Justitsministeriet hævdede imidlertid, at hele Børneaktionen kun havde været en ren midlertidig Hjælpeforanstaltning, som Ministeriet nu ønskede fuldstændig afviklet, efter at den havde strakt sig over et Tidsrum af 6 Aar. Adskillige af Børnene havde endvidere overskredet den Aldersgrænse, der oprindeligt havde været fastlagt, idet det var Mening at hjælpe Børn i Alderen 6—14 Aar, og mange af Børnene var nu blevet 18—20 Aar gamle. Justitsministeriet gav derefter, for at Afslutningen kunde blive fremskyndet, 12 af de tilbageværende Wienerbørn, der alle var over 15 Aar gamle, Meddelelse om, at deres Opholdstilladelse ikke vilde blive forlænget udover den 1. April 1925.

Det gav Anledning til, at en sand Storm rejste sig over hele Landet. Den danske Offentlighed, der ikke kunde forstaa, at en saa haardhændet Fremgangsmaade skulde være nødvendig over for det forholdsvis ringe Antal fremmede Børn, tog gennem Dagspressen stærkt til Orde imod, at Danmarks Hjælpearbejde skulde afsluttes paa en saadan Maade.

Det begyndte den 25. Marts 1925 med en Artikel i et københavnsk Dagblad.

„Wienerbørnene vises ud! Statspolitiet i Virksomhed!“

Vi er langt fra de Dage, da mange Tusinder af Wienerbørn kom her til Landet med venlig Bistand af Myndighederne. Nu er det vendt paa Hovedet, nu forfølger Statspolitiet med største Haardnakkethed ethvert Wienerbarn, der endnu opholder sig her i Landet, opsporer det og holder lange Forhør over det og dets Plejeforældre. Hundreder af Forhør er i den Anledning optaget, beskrevet og indsendt til Justitsministeriet. Sig saa ikke, at Statspolitiet ikke bestiller noget!

Det er sandt, at „Wienerbørnene“ nu er temmelig store. Nogle af dem har en Alder af omkring de tyve; men der er dog endnu en Del Børn imellem. I det hele er der 300 tilbage, fordelt rundt om i alle Egne af Landet og efterhaanden nøje knyttet til de Familier, der har taget sig af dem. De gør ingen Skade eller Fortræd; de tager ikke Plads op for nogen; ingen af dem har — saa vidt vi ved — nogen fast Stilling. Deres Plejeforældre sørger for deres Uddannelse. Men nu skal det som sagt være slut! Seksten af de unge Mennesker og unge Piger har faaet Udvisningsordre nu til den 1. April, og hvis de ikke godvilligt rejser, vil de blive sat paa Porten og med Magt ført over Grænsen. Andragender om, at de maatte faa Lov til at blive i alt Fald til Efteraaret, er blevet afslaaet. Endnu flere Udvisninger forberedes, og der er saa-

ledes god Udsigt til, at Landet inden ret mange Maaneder vil være helt raseret for Wienerbørn. Hvilken Lykke!

Saaledes ender det store Eventyr, der satte saa mange Følelser i Bevægelse og knyttede saa mange Baand. Alt forgaar, ogsaa Gæstfrihed. Men er der nu nogen rigtig Mening deri? Er det velovervejeth, at vi ved Udvisning og Hjemsendelse af blot 300 Personer afsvækker og ødelægger det gode Indtryk og de Følelser af Taknemmelighed og Hengivenhed, som vor Gæstfrihed for 4—5 Aar siden vakte i Østrig? Man gaar saa haardt til Værks, at man endog har udvist en ung Pige, skønt hun bor hos sin egen Søster, der er gift med en Dansk og altsaa dansk Statsborgerinde.

Man maa erindre, at for mange af disse unge Mennesker og unge Piger er Plejeforældrene næsten som rigtige Forældre, der har taget sig varmt af dem og bragt store Ofre for at bringe dem frem. Hertil tages aldeles intet Hensyn, og sørgeligt er det, at en saa stor og smuk Bevægelse nu skal ebbe ud i smaalig Politifølgelse og justitsministeriel Chikane.

I de følgende Dage vrimlede det med harmfyldte Artikler i Dagspressen over det ganske Land under mere eller mindre kraftige Overskrifter: „Jagten paa Wienerbørnene“ — „Er Wienerbørnene samfundsfarlige?“ — „Sorg over Wienerbørnene. Pigen, der maatte gifte sig over Hals og Hoved“ — „Wienerbørnene i Unaade“ etc., og Dagspressen i Wien beskæftigede sig med „Wienerbørnenes Udvisning af Danmark“, der ganske uforstaaelig var motiveret med, at „man endelig engang maatte være færdig med denne Sag“.

Danske Kvinders Nationalraad rettede i et offentligt Opraab saalydende Henvendelse til Justitsministeriet:

De Udvisningsordrer, der er udstedt mod en Del af de her i Landet værende østrigske Børn og unge Mennesker, har vakt Sorg og Harme i mange danske Hjem, der nu i aarevis har betragtet dem som sine egne. Og der er ikke blot Sorg blandt Plejeforældrene over at skulle miste de Børn, de er kommen til at elske, men ogsaa Bekymring for deres Fremtid. Mange af disse Unge maa afbryde en paabegyndt Uddannelse uden Udsigt til at kunne faa en lignende hjemme. Nogle har ikke engang et Hjem at vende tilbage til, og man tænker med Ængstelse paa, hvad dette vil kunne betyde i moralsk Henseende, venneløse og frændeløse, som mange af dem er.

I Østrig, hvor Tusinder af Børn og deres Forældre har saa smukke Erindringer om dansk Gæstfrihed, vil man sikkert staa ganske uforstaaende overfor en saa kategorisk Fremgangsmaade, og ogsaa andre Steder i Udlandet vil denne Sag sikkert vække en pinlig Opmærksomhed.

Danmark har i de forløbne Aar siden Krigens Ophør været blandt de forreste af de Lande, der har været med at læge Krigens Saar, og det vilde i store Kredse af vort Folk og ikke mindst af os Kvinder føles som en Svigten af disse Næstekærlighedens Principper, hvis man uden tvingende Nødvendighed hjemsender disse Unge til Forhold, der endnu langtfra er stabiliserede.

Paa Danske Kvinders Nationalraads Vegne tillader vi os derfor indtrængende at anmode om, at de „Wienerbørn“, som endnu er her i Landet, maa faa Lov til at blive her, naar Plejeforældrene ansøger derom, og at dette ogsaa maa gælde de Børn, der har faaet Tilhold om at rejse nu til 1ste April.

Udvisningen blev gjort til Genstand for en Interpellation i Rigsdagen, og efter Samraad med Finansudvalget blev der derefter den 28. Marts 1925 af Justitsministeriet udsendt følgende Redegørelse angaaende Wienerbørnene gennem Ritzaus Bureau:

Efter at Komiteen for tyske Børns Ferieophold i Danmark og Centralkontoret for Wienerbørns Ophold i Danmark i Efteraaret 1919 havde paabegyndt deres Virksomhed for at skaffe egnede Hjem til nødlidende tyske og østrigske Børn og Midler til deres Rejse og Beklædning, gav Justitsministeriet Tilladelse til deres Indrejse og midlertidigt Ophold for saadanne Børn efter Komiteernes nærmere Anmodning og Opgivelse af Antallet. De meddelte Tilladelser lød paa Ophold her i Landet i Tidsrum fra 6 Uger til 3 Maaneder for Børn, der efter Lægeattest trængte til Rekreation. Forudsætningen for hele denne Hjælpeaktion var nemlig, at det kun skulde dreje sig om et midlertidigt Ophold for Børn, der trængte til at komme til Kræfter, medens der baade af Hensyn til Danmark og navnlig til Børnenes Hjemland skulde vaages over, at der ikke skete en saadan Tilknytning her til Landet, at der paa nogen Maade kunde rejses en Misstemning i Hjemlandet. Af disse Grunde forudsatte Ministeriet, at saa mange Børn som muligt kom til at nyde godt af denne Hjælpeaktion, og at det enkelte Barn kun kom til at opholde sig her saa længe som nødvendigt, for at det kunde komme til Kræfter.

Komiteen for tyske Børns Ferieophold, der begyndte sin Virksomhed i August 1919 og sluttede i Efteraaret 1924, har skaffet ca. 36.000 tyske Børn Rekreationsophold her i Landet. Komiteen har stadig og meget nøje overholdt de nævnte Principper, at Børnene kun blev her i kortere Tid, og der er i Øjeblikket her i Landet kun ca. 120 af de af Komiteen anbragte Børn.

Centralkontoret for Wienerbørns Ophold i Danmark, der begyndte og sluttede omtrent samtidig med Komiteen for tyske Børn, har anbragt ialt ca. 19.000 Børn her i Landet, af hvilke endnu ca. 300 har Ophold her.

En stor Del af disse viser sig at have opholdt sig her i flere Aar, ligesom der mellem dem findes adskillige i Alderen 17—20 Aar. Denne Afvigelse fra de oprindelige Principper er fremkommen ved, at Justitsministeriet siden Oktober 1920 efter derom modtagne Andragender fra Centralkontoret gentagne Gange har tilladt, at herværende Wienerbørn fik deres Opholdstilladelse forlænget.

Ogsaa med Hensyn til de Børn, der fik Opholdsforlængelse, var det Ministeriets Forudsætning, at Forlængelsen kun gjaldt Børn og kun Børn, der trængte til yderligere Rekreation, og det har absolut ligget ganske udenfor Ministeriets Hensigt at aabne en mere almindelig Adgang for Børnene til at blive her i Landet, til de blev voksne. Statspolitiet, der efter Forhandling med Centralkontoret og paa Grundlag af de af dette udarbejdede Lister forsynede Børnenes Legitimationsdokumenter med Paa-tegning om Opholdsforlængelsen, har imidlertid lige saa lidt som Centralkontoret fulgt disse Justitsministeriets Forudsætninger, som lidt efter lidt synes at være bleven glemt i Praksis, formodentlig fordi Justitsministeriet, som vidste, at de oprindelige Forudsætninger stadig overholdtes fra den tyske Komites Side, er gaaet ud fra, at det samme var Tilfældet for Wienerbørnenes Vedkommende.

Undertegnede Justitsminister er først ved de i de sidste Dage fremkomne Avisartikler og de som Følge deraf foretagne Undersøgelser, hvis Resultat ovenfor er givet, blevet opmærksom paa, at der for Wienerbørnenes Vedkommende foreligger et

Problem, som altsaa ikke har haft Betydning med Hensyn til de tyske Børn, og som overhovedet ikke har været fremme for Ministeren. Da det imidlertid som anført viser sig, at hverken Statspolitiet eller Centralkontoret har været klar over Justitsministeriets Forudsætninger om Varigheden af Børnenes Ophold her, og da denne Omstændighed har resulteret i, at Størsteparten af de nævnte Wienerbørn har opholdt sig her i flere Aar og derved i større eller mindre Grad har mistet Tilknytningen til deres Hjemland, har jeg anset det for nødvendigt efter alt foreliggende og trods den oprindelige Praxis at bestemme, at alle Sager om Opholdstilladelse for Wienerbørn skal forelægges mig, hvorfor Statspolitiet har faaet Anmodning om heller ikke at foretage videre i Sagerne angaaende de 12 Wienerbørn, der har faaet Udrejseordre, før hver enkelt Sag er afgjort af mig. Ved disse Afgørelser vil der selvfølgelig efter det passerede i det enkelte Tilfælde blive at overveje, i hvilken Grad det paa Grund af vedkommende Barns eller unge Persons stærkere Tilknytning til Forholdene her vil føles nødvendigt eller dog naturligt at fravige de iøvrigt ledende Grundsætninger.

Justitsministeriet den 27. Marts 1925.

Navn.

Stormen stilnede af, efter at det saaledes var blevet meddelt, at det givne Tilhold om, at Børnene skulde forlade Landet, var blevet tilbagekaldt, og at de tilbageværende Wienerbørns Forhold i hvert enkelt Tilfælde vilde blive gjort til Genstand for en indgaaende Undersøgelse af Justitsministeren, forinden endelig Bestemmelse blev truffet.

Resultatet af disse Undersøgelser blev, at ingen af de tilbageværende Børn blev tvunget til at forlade Landet, selv om Tilladelse til fortsat Ophold i første Omgang var blevet dem nægtet. Efter at nogle af dem i Løbet af de nærmest paafølgende Maaneder var rejst hjem af personlige Grunde, blev der meddelt hele Resten, ialt 287, Opholdstilladelse i Danmark „indtil videre“, hvilket i Realiteten vilde sige, at de kunde blive her saa længe de vilde, under Forudsætning af, at deres Ophold ikke gav Anledning til Klage. Hvert enkelt af disse Børn havde, forinden Opholdstilladelsen blev bragt endeligt i Orden, faaet udstedt særskilt Pas, hvorhos Plejeforældrene ved skriftlig Erklæring, efter forud indhentet Samtykke fra Forældre eller Værge i Wien, havde paataget sig ethvert Ansvar for disse Børn, derunder ogsaa med Hensyn til deres eventuelle Hjemsendelse. De fleste af dem var iøvrigt forældreløse.

Dog ogsaa af disse Børn rejste endnu en Del senere tilbage til Wien, men langt den overvejende Del forblev her, og mange af dem gled efterhaanden fuldstændig ind i det danske Statssamfund, idet de dels erhvervede dansk Statsborgerret ved Lov og dels indgik Ægteskab med danske Statsborgere, hvilket for Kvindernes Vedkommende gjorde dem til danske Statsborgere.

Adoption.

Efter at Wienerbørnene havde været her i Landet i nogen Tid, opstod der i mange Hjem Ønske om at knytte Børnene til Hjemmet gennem en Adoptionsbevilling, ikke mindst fordi Plejeforældrene — iøvrigt med Urette — formente, at Barnet derved blev berettiget til at forblive her i Landet.

Justitsministeriet stillede sig imidlertid til en Begyndelse absolut afvisende over for Andragender i saa Henseende. Først efter flere Aars Forløb, da den første voldsomme Bevægelse havde sat sig, og alt var blevet ligesom noget mere afklaret, begyndte Justitsministeriet at vise sig imødekommende over for Spørgsmaalet om Adoption, og der blev derefter givet Bevilling hertil i adskillige Tilfælde, navnlig hvor Talen var om forældreløse Børn.

Politik og Religion.

En væsentlig Forudsætning for Aktionens gode Forløb har det sikkert været, at saavel religiøse som politiske Spørgsmaal var fuldstændig bandlyst inden for Aktionens Omraade.

Ikke desto mindre kunde det dog desværre ikke helt undgaas, at der kunde opstaa en eller anden Uoverensstemmelse med udenforstaaende paa et af disse Punkter. Heldigvis var Antallet paa disse Divergenser forholdsvis ringe, og de blev altid rettede uden alvorlige Stridigheder.

En enkelt Fraktion inden for Socialdemokratiet i Danmark mente saaledes, støttet paa Beklagelser, der var modtaget fra Partifæller i Wien, at Wienerbørnsaktionen ikke i tilbørligt Omfang interesserede sig for Arbejderbefolkningen i Wien, og den traf i den Anledning Forberedelser til at etablere en ny Aktion, der skulde afhjælpe det uheldige i saa Henseende.

Justitsministeriet ønskede imidlertid, at Børneaktionen saa vidt muligt fortsat skulde være centraliseret paa samme Maade som hidtil, og det lykkedes Ministeriet at faa Sagen ordnet paa den Maade, at Centralkomiteen paatog sig med sine Transporter fremtidig at medtage et nærmere fastsat Antal Arbejderbørn, udvalgt af det danske Socialdemokratis Repræsentant i Wien efter Samraad med de østrigske Partifæller.

I Henhold til denne Aftale blev der derefter medtaget nogle faa Hundrede Børn med de fra Wien først afgaaende to Transporter, hvorefter denne specielle Afdeling inden for Aktionen ophørte lige saa pludselig, som den var opstaaet, ikke mindst fordi Centralkomiteen dokumenterede, at langt den overvejende Del af de Børn, som ved dens Medvirken allerede

var kommen til Danmark, stammede fra Arbejderhjem eller dermed ligestillede Hjem i Wien.

Foranlediget ved denne uberettigede Bebrejdelse fra østrigsk Side imod Centralkomiteen for, at den skulde have taget uvedkommende Hensyn til Børnenes Forældres Stilling som Grundlag for deres formodede politiske Indstilling, blev der senere udarbejdet efterfølgende Oversigt over Børnenes Hjem i Wien efter Forsørgerens Livsstilling. Af denne fremgaar det, at 66,1 % af de 12.614 Wienerbørn, der indtil det Tidspunkt, da Opgørelsen blev udarbejdet, havde været i Danmark, var fra Arbejderhjem. Samtidig blev der paa tilsvarende Maade gjort Rede for de Hjem, der i Danmark havde aabnet sig for Børnene, og det fremgik derved, at Sagen var blevet støttet af alle Kredse inden for det danske Folk.

Ud fra den urigtige Antagelse, at Aktionen tog religiøse Hensyn, søgte Metodistmenigheden i Danmark at hjælpe sine Trosfæller ved at starte en egen Aktion, og den traf Aftale med Centralkomiteen om, at denne skulde tage 400 Børn fra Metodisthjem i Wien med et af Børneaktionens Tog til Danmark. Metodistmenigheden skulde dog selv udrede Omkostningerne ved Rejsen frem og tilbage, og Børnene skulde her i Landet anbringes i Hjem, som herværende Metodistkredse stillede til Disposition.

Denne særlige Transport kom til Vamdrup den 23. Juli 1920; men det viste sig ret hurtigt, at Placeringen af disse Børn ikke var i Orden som aftalt, og at der skete Henvendelse til Lokalkomiteerne rundt om i Landet for at faa Børnene anbragt i Hjem, der var stillet til Disposition for Centralkomiteen.

Det gjorde i og for sig ikke noget, da det ogsaa her drejede sig om nødlidende Børn, og Centralkomiteens Indbydere ikke havde specielle religiøse Øjemed med deres Hjælp. Blot var det beklageligt, at de sidst ankomne Børn derved i Virkeligheden paa Grund af deres Forældres Tilknnytning til et særligt Kirkesamfund fik en Præferencestilling, idet de fortrængte andre Børn, hvoraf mange havde ventet i længere Tid forgæves paa at komme af Sted fra Wien paa ordinær Maade gennem Centralkomiteen.

Værre var det imidlertid, at det snart viste sig, at mange af Børnene, der var kommet med Metodistmenighedens Transport, tidligere havde været paa Besøg i Danmark gennem Centralkomiteen og var blevet genindbudt af deres Plejeforældre, uden at Centralkomiteen i Medfør af de gældende Regler havde kunnet være behjælpelig med at føre Børnene tilbage hertil. Det, Forældre og Plejeforældre ikke havde kunnet ordne ad regulær Vej, blev saaledes gennemført ved, at Forældrene i Wien søgte Ly under Metodistkirken og dens Hjælpevirksomhed.

Dette Brud paa Aktionens Regler medførte ret naturligt talrige Klager fra Plejeforældre, der pludselig opdagede, at andre Hjem havde opnaaet Opfyldelsen af deres Ønsker paa Trods af Justitsministeriets og Centralkomiteens hidtil fuldstændig afvisende Standpunkt, og som havde lidt vanskeligt ved at forstaa den Forklaring, der paa Grundlag af det foran refererede blev givet dem.

Bidragyderne.

Hvis man havde anmodet hvert enkelt af de Hjem, som tog Wienerbørn i Pleje, om i Stedet herfor at yde et kontant Bidrag til, at der blev forskaffet Børnene en bedre Forplejning i Wien, saa man kunde undgaa at fjerne dem fra deres Hjem, turde det være givet, at Resultatet var blevet et ganske andet og langt daarligere, end det nu blev. Man havde derved kun opnaaet at faa udbetalt i klingende Mønt en meget ringe Brøkdel af de Tilskud, som de paagældende Hjem i Tidens Løb — drevet af deres gode Hjerter — kom til at yde for at hjælpe det Barn, de havde faaet tildelt.

Hvis Plejeforældrene i Forvejen havde anet, hvilket økonomisk Offer et Wienerbarns Ophold i deres Hjem i Tidens Løb vilde faa dem til at bringe, havde de sikkert alle straks og med fuld Føje erklæret, at det vilde være fuldstændig umuligt for dem at præstere et saadant Beløb. Men den Omstændighed, at de nødlidende Børn fik Plads i Hjemmene som Børn af Huset, og at Plejeforældrene ofte fik en ligefrem uforklarlig Kærlighed til disse Børn, bevirkede, at mange af Hjemmene, foruden en uvurderlig Indsats af Kærlighed og Omsorg for det paagældende Barn, tillige i Aarenes Løb paatog sig økonomiske Udgifter, der antog et Omfang, der i de allerfleste Tilfælde blev ganske ufattelig stort.

Det førte mange Gange med sig, at Plejehjemmene maatte paalægge sig selv store Savn for overhovedet at kunne gennemføre den Opgave, de havde paataget sig. Men intet Offer var dem for stort, og det blev tilmed ydet med Glæde, fordi hver enkelt af Familiens Medlemmer som Regel gik fuldstændig op i den gode Sag, for hvilken der blev kæmpet.

Hundreder af Medlemmer i Komiteerne Landet over ofrede deres Kræfter, Tid og Penge paa at blive et virksomt Led i dette betydningsfulde Arbejde uden at agte paa, at de i mange Tilfælde ganske umærkeligt blev opslugt deraf, saaledes at deres egne personlige Interesser endog ofte i væsentlig Grad blev tilsidesat derved.

Alle disse mange Tusinder af Mennesker i Plejehjem og Komiteer, saavel som de private Bidragydere, der ikke selv var i Stand til at tage et

Barn til sig, men som ikke desto mindre gav deres økonomiske Bidrag for at vise deres Sympati for Sagen, repræsenterede saa at sige hele Danmark.

En Fortegnelse over de ca. 14.000 Hjem, der i egentligste Forstand var Aktionens Bærere, idet de underholdt, beklædte og paa mangfoldige andre Maader understøttede de Børn, de havde taget sig af, vilde være alt for omfangsrig og for saa vidt ogsaa ufyldstgørende, fordi man derved vilde forbigaa den store Kreds af andre Bidragydere, der hver efter Evne ved et kontant Tilskud muliggjorde selve Børnetransporterne, Børnenes Beklædning og Underhold i Hjem, hvis økonomiske Evne ikke fuldtud stod Maal med Hjemmets Offervillighed, m. v.

At nævne Navnene paa de 30 Medlemmer i Centralkomiteen og paa Medlemmerne i de ca. 80 Lokalkomiteer, der mange Steder omfattede 8 à 10 gode Mænd og Kvinder, vilde ligeledes føre for vidt. At nævne enkelte af dem vilde paa den anden Side kunne betyde en uberettiget Forbigaaelse af andre, hvis Indsats, naar alle Forhold blev taget i Betragtning, muligvis havde været betydelig større end den, de særligt fremhævede havde gjort. Det vilde iøvrigt ej heller harmonere med den uselviske Hjælpsomhedens Aand, som betog alle de danske Mænd og Kvinder, der alene arbejdede med Wienerbørnenes Tarv for Øje, om man kom ind paa den enkeltes personlige Arbejde, hvor stort det end var.

Derfor er der i denne Redegørelse, der ikke paa nogen som helst Maade skal tjene personlige Interesser, ikke nævnt et eneste dansk Navn. Formaålet har udelukkende været at give en saa vidt mulig upersonlig, historisk Oversigt over Danmarks Indsats i den Hjelpeaktion, der blev til en Folkebevægelse af hidtil ukendt Art og Omfang. Den formaaede at samle saa at sige alle Danske — uden Hensyn til Stand, politisk eller religiøs Indstilling, saa lidt som til Alder eller alt det meget andet, som ellers i det daglige Liv trækker Skel inden for et Lands Befolkning, — til et endrægtigt Arbejde for at komme Medmennesker i Nød til Hjælp.

Aktionen fik ganske uventet Betydning for Tusinder af Mennesker, saavel i Wien som i Danmark, og alle søgte, grebne af Begejstring, at naa frem imod det Maal, Landet som Helhed havde sat sig, da det blev kundgjort, at Børnene i Wien var ved at omkomme af Sult.

Man savner ganske vist Hjælpemidler til at veje og maale Resultatet heraf. Men det, der blev saaret i Menneskers Sind gennem disse Arbejdsaar, og det, der voksede op derigennem i de Tusinder af Hjem, har sikkert ikke desto mindre været af uvurderlig Betydning saavel for Givere som for Modtagere, maaske ikke mindst for de første efter det gamle Ord: Saligere er det at give end at tage.

Oversigt over Plejehjemmene i Danmark.

De 11.432 Hjem i Danmark, som paa Opgørelsens Tidspunkt havde modtaget Wienerbørn gennem Centralkontoret og under dets Kontrol, fordelte sig saaledes efter Plejefaderens eller Plejemoderens opgivne Stilling:

Akademikere, Kunstnere o. desl.	94 Hjem el.	0,820 %
Arbejderklassen A (Formænd, Værkførere m. v.)	169 ” ”	1,481 ”
— B (Svende, Arbejdsmænd m. v.)	644 ” ”	5,674 ”
Assurancefolk	29 ” ”	0,255 ”
Bank- og Sparekassefunktionærer	93 ” ”	0,820 ”
Børnehjem, Stiftelser	45 ” ”	0,397 ”
Detailhandlere	572 ” ”	5,047 ”
Direktører, Bestyrere, Uddelere	258 ” ”	2,276 ”
Diverse (Kollektører, Marskandisere m. v.)	81 ” ”	0,714 ”
Dyrlæger	43 ” ”	0,397 ”
Embedsmænd	397 ” ”	3,503 ”
Fabrikanter	259 ” ”	2,285 ”
Farmaceuter	49 ” ”	0,432 ”
Fiskere	108 ” ”	0,953 ”
Forretningsførere	46 ” ”	0,405 ”
Gartnere	141 ” ”	1,243 ”
Godsforvaltere, Landinspektører	20 ” ”	0,176 ”
Grosserere, Købmænd (herunder en Del Urtekræmmere) ..	771 ” ”	6,804 ”
Haandværkere	1693 ” ”	14,948 ”
Hotelfolk, Beværtere	228 ” ”	2,012 ”
Husejere, Rentiers	90 ” ”	0,794 ”
Ingeniører	113 ” ”	0,997 ”
Kirkevæsen (Præster, Kordegne)	180 ” ”	1,588 ”
Kontorfolk	115 ” ”	1,014 ”
Landmænd	2704 ” ”	23,861 ”
Læger	184 ” ”	1,623 ”
Lærere	338 ” ”	2,982 ”
Lærerinder	69 ” ”	0,608 ”
Mejerister	93 ” ”	0,820 ”
Møllere	68 ” ”	0,600 ”
Politifolk	57 ” ”	0,503 ”
Pressefolk	45 ” ”	0,397 ”
Rejsende	85 ” ”	0,750 ”
Sagførere	99 ” ”	0,873 ”
Skolebestyrere o. l.	59 ” ”	0,520 ”
Skovvæsen	46 ” ”	0,405 ”
Sygeplejersker, Jordemødre	35 ” ”	0,308 ”
Søfartens Folk	91 ” ”	0,803 ”
Tandlæger	35 ” ”	0,308 ”
Tjenestemænd (Bane-, Post- m. v.)	233 ” ”	2,056 ”
— (andre, se ogsaa Politifolk og Underof.) ..	37 ” ”	0,326 ”
At transportere	10,516 Hjem el.	92,778 %

	Transport	10,516	Hjem el.	92,778	%
Underofficerer		26	„ „	0,220	„
Vognmænd		55	„ „	0,485	„
Enker		128	„ „	1,129	„
Fruer		178	„ „	1,570	„
Frøkeners		86	„ „	0,758	„
Plejeforældre uden angiven Stilling		238	„ „	2,100	„
Uangivne Plejehjem (Tilfælde, hvor Børnene blev anbragt gennem Lokalkomiteer, uden at Plejeforældrenes Stilling blev opgivet til Centralkontoret)		205	„ „	1,809	„
	Ialt	11,432	Hjem el.	100,—	%

For Fruers og Frøkeners Vedkommende maa det erindres, at Ægtefælden eller Faderen som oftest henhørte under en af de foranstaaende Kategorier, uden at dette har kunnet konstateres. Hvor dette har ladet sig gøre, er den paagældende Frue eller Frøken overført til den Rubrik, hvori hun rettelig hører hjemme.

Noget tilsvarende gælder for Direktører, hvor vedkommende ikke har meddelt, i hvilken Branche han var Direktør.

Naar Antallet af Plejehjem (11.432) ikke svarer til Antallet af Børnene (12.614), er Grunden den, at en Del Plejehjem har haft to eller flere Børn.

Oversigt over Børnenes Hjem i Wien.

For de 12.614 Børns Vedkommende er der foretaget følgende Opstilling saa vidt muligt paa Grundlag af Forsørgerens Stilling i de Hjem, hvorfra Børnene var udgaaet.

Arbejdere	6021
Fattiglemmer	5
Stilling ikke angivet	1272
Invalider	131
Forældreløse	143
„Volkwehr“	74
Faderen forsvunden, i Fangenskab etc.	156
Private	96
Enker	442

At transportere 8340

Af disse maa sikkert de fleste regnes for hørende til Arbejderklassen. Hertil maa ligeledes henføres en Del af Tjenestemændene („Beamte“) som Følge af de ved Revolutionen etablerede særlige Forhold.

	Transport	8340
Tjenestemænd		1286
Embedsmænd (civile og militære)		624
Fabrikanter		44
Handlende (en gros og en detail)		615
Haandværksmestre		185
Gæstgivere		56
Ingeniører, Arkitekter		72
Læger		72
Tandlæger		16
Sagførere		24
Kunstnere (bildende)		21
Kunstnere (sceniske: Opera, Skuespil m. v.)		15
Musikere		36
Presse- og Litteraturfolk		16
Videnskabsmænd		113
Apotekere		5
Handels- og Kontormedhjælpere (herunder Rejsende)		820
Lærere		161
Pensionister (Rentiers, Husejere m. v.)		91
Præster		2
	<u>Ialt 12,614</u>	

Naar man gaar ud fra det foran nævnte Tal 12.614, bliver Resultatet procentvis for de enkelte Grupper (omtrentlig):

Arbejderklassen	ca. 66,117	
Tjenestemænd	„ 10,195	
Handels- og Kontormedhjælpere	„ 6,500	
Embedsklassen	„ 4,946	
Handelsstanden	„ 4,875	
Haandværksmestre	„ 1,466	
Lærere	„ 1,276	
	<u>ialt ca. 95,375 %</u>	
Videnskabsmænd	„ 0,895	
Fabrikanter	„ 0,340	
Gæstgivere	„ 0,443	
Ingeniører	„ 0,570	
Læger	„ 0,570	
Tandlæger	„ 0,126	
Sagførere	„ 0,190	
Kunstnere (Malere m. v.)	„ 0,166	
Musikere	„ 0,285	
Sceniske Kunstnere	„ 0,126	
Apotekere	„ 0,039	
Præster	„ 0,015	
Pensionister	„ 0,721	
	<u>ialt ca. 4,486 %</u>	
	<u>ialt ca. 100, — %</u>	

Sammenlignende Oversigt.

En Sammenstilling af de forskellige Kategorier af Hjem i Danmark og Østrig giver, idet nogle af Grupperne sammendrages, følgende Resultat:

	Danmark	Wien
Arbejdere	813	8340
Tjenestemænd	353	1286
Embedsmænd	397	624
Farmaceuter	49	5
Handlende og Fabrikanter	1982	659
Haandværksmestre	1693	185
Gæstgivere	228	56
Ingeniører og Arkitekter	113	72
Læger	184	72
Tandlæger	35	16
Sagførere	99	24
Kunstnere, Pressefolk, Videnskabsmænd	201	139
Rentiers og Pensionister	90	91
Handelsmedhjælpere	160	820
Skolefolk	466	161
Præster m. v.	180	2

Endvidere har i Danmark følgende Kategorier modtaget Børn:

Landbostand og Skovvæsen	2750	
Mejerister, Møllere, Gartnere, Fiskere	410	
Søfartens Folk (Kaptajner, Styrmand, Lodser)	91	
Børnehjem, Plejehjem, Sygeplejere m. v.	80	
Forskellige Hjem	245	
Kvinder (Frøer, Enkefrøer, Frøkener)	392	
Hjem, hvis Art ikke har kunnet konstateres	421	62
Ialt	11,432	12,614

CENTRALKONTORET

Det administrative, daglige Arbejde blev — som tidligere omtalt — i den første Maanedes Tid udført af et Privatkontor i København; men i Begyndelsen af December Maaned 1919 antog Forholdene her en nærmest katastrofal Karakter. Det private Personale var udelukkende beskæftiget med den ustandseligt rindende Strøm af Indbydelser til Wienerbørn, saa alt andet Arbejde druknede fuldstændigt, og Kontorets Telefon var Dagen igennem blokeret af Folk, der ønskede at tage et Wienerbarn til sig. Over 10.000 Indbydelser havde efterhaanden taarnt sig op paa Stole og Borde, saa hver en Plads var beslaglagt af den voldsomt opblussende Aktion.

Komiteen maatte derfor først og fremmest søge at skaffe Centralkontoret bedre Arbejdsforhold. Københavns Magistrat viste den Imødekommenhed uden Tøven at stille de fornødne Lokaler til Disposition i Nikolai Kirkebygning, hvortil Centralkontoret blev flyttet den 16. December. Her havde Kontoret sit Domicil i de efterfølgende to Aar, og Dag efter Dag gik der en uafbrudt Strøm af besøgende op og ned ad Kontorets Trapper, enten for at indbyde et Barn eller for at høre, hvornaar det tidligere indbudte Barn kunde ventes, for at hente Ernæringskort, som man endnu paa den Tid led under som et Minde om Krigens Virkninger i Danmark, eller for at hente Oplysning om et eller andet, Besøget vedrørende.

Mange nye Problemer dukkede nemlig ofte op med det fremmede Barns Anbringelse i Plejeforældrenes Hjem, og de maatte da diskuteres med Centralkontoret, idet man gik ud fra, at dette kunde klare alle Vanskeligheder.

Det viste sig ret hurtigt, at det var komplet umuligt for de danske assisterende paa Centralkontoret at holde Rede paa de mange Hundreder af fremmede Navne, som hver Transport førte med sig, og med de ukendte Betegnelser for Forældrenes Stilling, Adresser i Wien m. v. Man var endvidere klar over, at det i eventuelt forekommende Tilfælde vilde være det

bedste, om de smaa Gæster kunde søge deres Tilflugt hos Landsmænd paa Centralkontoret og finde Trøst og Hjælp hos dem, ligesom ogsaa Korrespondancen med Børnenes Hjem vilde kunne lettes gennem østrigske Sekretærer. Der var derfor ikke andet at gøre end at anmode Wien om, at nogle kvalificerede østrigske Damer, der var kendt med Kontor- og Børnarbejde, snarest muligt maatte komme hertil for at bistaa Aktionen.

Henstillingen blev efterkommet, og inden længe beskæftigede Centralkontoret ialt 15 Personer, hvoraf de 8 var unge Wienerinder, der havde gjort Tjeneste nogle Gange som Ledsagere i et Børnetog, og som nu paa denne Maade fortsatte deres uegennyttige Arbejde for deres unge Landsmænd.

Begyndelsesvanskeligheder.

Centralkontorets første Opgave var, næstefter at modtage og fordele de Børn, der kom, at bringe Orden i de mange Tusinder af Indbydelser, der allerede var indløbet, aabne og registrere dem, samtidig med at nye Indbydelser stadig strømmede ind, Forespørgsler skulde besvares og Rettelser foretages i tidligere afgivne Indbydelser. Mange af disse blev endda fuldstændig annullerede, enten fordi Indbyderne var blevet kede af at vente, eller fordi deres Forhold havde forandret sig saaledes, at de ikke længere var i Stand til at modtage det ønskede Barn. Det hændte desværre ogsaa, at en Del meldte sig fra, fordi de var fortørnede over, at Naboer eller andre Bekendte, hvis Indbydelse de hævdede var af senere Dato end deres egen, allerede havde faaet et Wienerbarn.

Intet er jo fuldkomment i denne Verden, og Centralkontoret begik vel ogsaa i mange Tilfælde beklagelige Fejl i saa Henseende.

Men hvad saa godt som alle Indbyderne havde vanskeligt ved at forstaa, det var, at der ikke blev sat ganske anderledes Fart i Børntransporterne, saa alle Indbydelser kunde effektueres i Løbet af en kortere Tid.

Naar Forholdene i Wien var saa elendige, som Opraabene gav det Udseende af, var det jo ganske urimeligt, at Børnene ikke kom straks med det samme. Mange Indbydere havde endog gerne, om det havde været muligt, efter deres egne Udtalelser selv taget Affære for at vise, hvorledes hele Sagen kunde have været ordnet paa en ganske anderledes praktisk og hurtig Maade, end Aktionen aabenbart var i Stand til.

Centralkontoret blev uophørligt bestormet af utaalmodige Mennesker, der i mange Tilfælde skulde og maatte have Luft for deres Harmen over den langsomme Ekspedition, og samtidig var de ca. 80 Lokalkomiteer, der var blevet dannet Landet over, Genstand for et tilsvarende Stormløb, der resulterede i, at Centralkontoret ogsaa fra Lokalkomiteernes Side blev

Genstand for et Utaal af Opfordringer til at fremskynde Sagen og levere de „bestilte“ Børn i en Fart.

Men efter Maaneders ihærdigt Slid fra alle de assisterendes Side lykkedes det dog efterhaanden Centralkontoret at komme paa ret Køl og faa Arbejdet lagt i en fast Form, saa alt kunde blive gennemført paa nogenlunde tilfredsstillende Maade.

Brevveksling.

Uden egen Skyld kom Centralkontoret ydermere ind i en omfattende Korrespondance med Forældre i Wien og Plejehjem her i Anledning af, at mange af Forældrene siden Børnenes Afreise intet havde hørt om, hvorhen Børnene var kommet, og hvordan det gik dem, til Trods for at der var hengaaet mange Uger, i nogle Tilfælde et Par Maaneder.

Den Tids elendige Postbesørgelse var tit Aarsagen dertil, og Plejeforældrene var mange Gange lige saa fortvivlede som Forældrene over, at der trods talrige Breve herfra aldrig kom noget Livstegn fra Forældrene i Wien. I mange Tilfælde skyldtes det vel ogsaa Børnenes Ulyst til at skrive. Men desværre viste det sig ogsaa, at mange Plejehjem, der ikke selv førte Korrespondance med andre, ikke havde Forstaaelsen af, at det var absolut nødvendigt, at Forældrene fik Brev af og til fra deres Børn.

Det maa have været forfærdeligt for de stakkels Forældre at gaa i stadig Uvished om deres Børns Skæbne, efter at de havde overgivet dem til fuldstændig fremmede Mennesker. Naar Centralkontoret modtog et af disse mange Hundrede bekymrede Breve, gik det derfor straks i Gang med at skrive til Plejeforældrene, at de endelig maatte lade Barnet skrive hjem omgaaende, og med det samme fik Forældrene i Wien et Trøstens Ord med Oplysning om, hvor Barnet opholdt sig, og at det antagelig befandt sig godt.

For at bidrage til, at Hjemmene i Wien hørte fra deres Børn, maatte Centralkontoret endvidere en Tid lang paatage sig at modtage Børnenes Breve til Forældrene og sørge for, at de blev rigtigt adresserede og derefter sendt samlede til Kontoret i Wien, for at dette atter kunde udsende dem til Adressaterne. Plejeforældrene havde dengang endnu vanskeligt ved at finde ud af Børnenes Adresse i Wien, saaledes at de kunde anføre den paa korrekt Maade paa Brevene, og de foretrak derfor at lade Centralkontoret udføre Adresseringen af Brevene, hvilket naturligvis medførte en ikke ringe ekstra Ulejlighed for Centralkontoret.

Efterhaanden bedrede Postforholdene sig heldigvis, og Plejehjemmene blev aabenbart ogsaa alle snart klar over, at det hørte med til Hjælpe-

arbejdet, at man snarest etablerede Forbindelse med Børnenes Hjem og og holdt den vedlige under hele Besøgstiden.

Paa den anden Side var der ogsaa adskillige Forældre i Wien, der aabenbart var i den Grad lettede over at være blevet af med deres Børn, at de ikke skænkede det en Tanke, at Børnene og deres Plejehjem kunde længes efter at høre fra dem. For mange har muligvis den forholdsvis høje Brevporto lagt sig hindrende i Vejen og er blevet benyttet som en plausibel Undskyldning til deres egen Beroligelse. Centrankontoret maatte derfor ogsaa i saadan Anledning intervenere mange Gange for at faa Forældrene til at give et Livstegn fra sig.

2095.

Wien, 30. 3. 1920.

Bitte höflichst um nähere Auskunft, da mein Töchterl Christine P. am ²³/₁ nach Dänemark gefahren ist und schon bereits 2 Monate verstrichen, wo wir nichts erfahren haben. Bitte wenn näheres bekannt ist uns höflichst mitzuteilen.

Johann P.

6278.

Wien, 11. 5. 1920.

Bitte freundlichst der Sache nachgehen zu wollen. Unser Sohn Theodor S. ist seit 6. April in Dänemark und wir haben bisher noch keine Nachricht erhalten; wir sind versichert, dass das Kind doch schreibt, weil wir es ihm aufgeboden haben, wir warten aber vergebens auf eine Nachricht. Begreiflicherweise sind wir um unser Kind sehr besorgt, wir können uns nicht anders denken, als dass die Briefe wo liegen. Bitte um Entschuldigung, dass wir belästigen und hoffen durch das werte Komitee, dass wir bald Nachricht erhalten werden.

Familie S.

(Drengen var 8 Aar gammel, anbragt hos en Murer. Faderen var Hattemagersvend. Drengen kom senere igen for anden Gang.)

8670.

Wien, 6. 7. 1920.

Intem mein Kind Mari G. geboren am 13. Jänner 1913 am 14. Juni nach Dänemark gekommen ist und ich bis heute noch keine nachricht habe von meinem Kinde so bitte ich freundlichst mir es bekannt zu geben ob das Kind glücklich angekommen ist oder wo sie ist.

Marie G., als gegrängte Mutter.

(Moderen var Portnerske, Barnet anbragt hos en Gaardejer i Jylland.)

12541.

Wien, 22. 3. 1921.

Da wir schon seit Weihnachten ohne Nachricht sind von unserer Tochter, so bitten wir um gütige Intervention. Das Kind heisst Albine M. und ist bei Frau M. Wir haben bereits zweimal an diese Adresse geschrieben und keine Antwort erhalten.

Johann M., Hilfsarbeiter.

(Barnet, der var 7 Aar gammel, var ankommen den ¹³/₁₂ 1920 til en Gaardejer i Jylland.)

7352.

Wien, 6. 8. 1920.

Am 6. Juli ging unser Kind Hedwig S., 7 Jahre alt, mit dem Zuge nach Dänemark ab. Da wir bis heute noch keine Nachricht haben und deshalb besorgt sind, so bitten wir vielmals um Bekanntgabe der Adresse des Kindes.

Felix und Juliana S.

5080.

Wien, 20. 7. 1920.

Durch die grosse Güte des hiesigen Komites wurde meine 8 jährige Tochter Johanna am 17. Mai nach Dänemark zur Erholung gesendet, wofür ich, da ich 2 Kinder besitze und mein Mann, der im Jahre 1914 zum Militär einrücken musste und seit 1915 vermisst ist, sehr dankbar bin.

Während der 2 Monate, was das Kind weg ist, erhielt ich von derselben bloss einige Zeilen einmal zugesendet und vergass dieselbe ihre Aufenthaltsadresse ihrer Pflegeeltern etc. anzugeben.

Da ich, weil mir keine Nachrichten von keiner Seite zukommen, sehr besorgt bin, auch den Pflegeeltern für die Aufnahme meines Kindes danken möchte, bitte ich recht sehr, das geehrte Komite möge mir den Aufenthaltsort und den Namen der Pflegeeltern bekannt geben oder diese veranlassen, dass sie mir Nachricht (vielleicht jede 14 Tage) geben; den Brief werde ich mir schon hier übersetzen lassen.

Aus den wenigen Zeilen, die mir meine Tochter schreibt, soll sie bei einem Landwirt in T. untergebracht worden sein.

Elisabeth F., Hausbesorgerin.

Wien, 17. 8. 1920.

Ich habe mich vor 4 Wochen an das geehrte Centralkomite mit der Bitte um die Aufenthaltsadresse meiner durch das Komite untergebrachten Tochter Johanna F. angefragt und auch erfahren, dass sich dieselbe beim Landmann M. J. in T. befindet. Obwohl ich gleich dorthin geschrieben habe, bin ich bis heute ohne jede Nachricht, ob das Kind brav ist und wie es ihr geht. Bitte nicht ungehalten zu sein, wenn ich nochmals recht sehr bitte, Herrn J. aufzufordern, dass er mir irgend welche Nachrichten über meine Tochter senden möge, oder wenn irgend ein Anstand vorliegen sollte, mir das Kind lieber zurücksenden möge.

Ich habe noch ein Kind, mein Mann ist seit 1915 in Russland verschollen, auch da habe ich keine Nachrichten und lebe daher in grosser Aufregung und bitte meine abermalige Belästigung für entschuldigt aufzunehmen.

Elisabeth F., Hausbesorgerin.

5213.

Wien, 9. 7. 1920.

Unterfertigte bittet vielmals um Nachricht, da mein Kind Fritz K. am 17. 5. mit dem Kinderzug nach Dänemark abgefahren ist und erst eine Nachricht erhalten habe und zwar kam der Brief meines Kindes am 27. 5. in Wien an und seither bin ich trotz meines wiederholten Schreibens mit der Bitte um Nachricht ohne Antwort. Da mein Kind es unterlassen hat, den Namen seiner werten Pflegeeltern zu schreiben, habe ich trotzdem einen Brief an die „hochverehrten Pflegeeltern“ zu dem an mein Kind adressierten Brief beigelegt; auch darauf erhielt ich kein Schreiben.

Mein Kind schrieb nur einen kurzen Brief, worin es seine glücklich überstandene Reise anzeigt und dass es sich bei einem Inspektor befindet, und dass es ihm sehr gut und brillant geht und fleissig Milch trinkt, auch reitet und kutschiert.

Ich danke dem lieben Herrgott, dass es das Kind so gut getroffen hat und war darüber sehr glücklich, aber jetzt habe ich bange Sorge und wendete mich an das Komitee mit der Bitte um Nachricht über mein Kind.

Ich bitte daher vielmals und hoffe mit meiner Bitte nicht unangenehm zu kommen, wenn es möglich ist, mich sobald es nur angeht zu benachrichtigen, ob nur die Postverbindung oder sonstige Störung daran Schuld ist und ob mein Kind wirklich sich dort befindet.

Käthe K.

5738.

Wien, 23. 7. 1920.

Am 29. 5. ist unser einziges Kind Alexander, 10 Jahre alt, mit einem Kindertransport zur Erholung nach Dänemark abgereist.

Trotzdem ihm 30 öst. Kr. auf Porti mitgegeben wurden, trotzdem er einen Brief an seine Pflegeeltern mitbekommen hat, trotzdem ihm in den letzten Minuten noch aufgeboten wurde, so oft als möglich zu schreiben, haben wir doch nur sehr spärliche Nachrichten erhalten, die nun seit 4 $\frac{1}{2}$ Wochen ganz ausgeblieben sind.

In unserem Besitze befindet sich eine Karte vom 1. 6. mit der blossen Anzeige der Ankunft, weiters eine Karte vom 3. 6. nur mit der Adresse seiner Pflegeeltern beschrieben und ein Brief im Umfange von 1 $\frac{1}{2}$ gross-beschriebenen Kleinoktavseiten, der zwar das Datum vom 16. 6 trägt, aber in Wien am 23. 6. aufgegeben und im geöffneten Zustand bei uns eingelangt ist.

Wir haben uns schon in der zweiten Hälfte des Monats Juni — damals besassen wir ja nur die beiden Karten — Sorgen und Gedanken gemacht und an ihn eine eingeschriebene Postkarte geschrieben, uns so rasch als möglich zu schreiben, da wir über sein Schweigen beunruhigt sind. Auf diese Karte haben wir bis heute noch keine Antwort erhalten. Dafür kam aber am 24. 6 der obenerwähnte Brief.

Wir haben den Brief, trotzdem er nichts anderes enthält als die Aufzählung der Speisenfolge, des täglichen Speisezettels und der Mitteilung, dass die Pflegeeltern nicht schreiben können, „weil sie nicht deutsch können“ — offen gesagt ist diese Ausrede sehr unhöflich — sofort beantwortet, ihn ermahnt und abermals gebeten, so rasch als möglich zu schreiben: wie es ihm gehe usw., da wir sehr beunruhigt seien.

Die Sorgen und Gedanken, die wir uns machen, sind nicht gering; umsomehr als uns das Eintreffen seines einzigen Briefes, sein Schweigen, das Schweigen der Pflegeeltern, die sich doch denken könnten, dass man sich um sein Kind sorgt und bangt — sind doch schon Fälle bekannt geworden, wo es das Kind schlecht, sogar schlechter als zu Hause getroffen hatte — auch mir ist bereits ein solcher Fall bekannt — kurz und gut diese Begleitumstände lassen uns die ganze Angelegenheit eigentümlich finden, da ja unsere Zweifel und Sorgen bisher nicht beseitigt worden sind.

Wir bitten Sie daher vielmals vermittelnd eingreifen zu wollen, damit wir endlich mal ein ausführliches Schreiben bekommen und klar sehen können.

I. H. M., Elektrotechniker.

(Drengen var her i 4 Maaneder hos en Lokomotivfyrbøder, der senere modtog ham paa et fornyet Besøg, saa Faderen er aabenbart blevet beroliget.)

1220—18092.

Jeg har igaar den 19. Januar modtaget en lille Dreng: Erhard H., fra Wien, men hans Rejsegods er forsvunden under Rejsen, og vi kan ikke af ham faa Oplysning om Forældrene. Han er 8 Aar, en pæn lille Dreng. Vi beder derfor Kontoret søge oplyst, hvem hans Forældre er, at vi kan faa meddelt dem hans lykkelige Ankomst hertil, eller ogsaa Kontoret vil sende en Meddelelse til hans Hjem desangaaende.

N. L. G., Skolelærer.

(Drengen var et forældreløst Vaisenhusbarn, og det lykkedes bl. a. aldrig at faa konstateret, hvad hans rigtige Efternavn var. Han var først hos Læreren, kom senere til en Tømrer, som ogsaa inviterede ham til fornyet Besøg i August 1921, og her forblev han saa. Han opholder sig vedblivende i Danmark.)

1758.

10. 3. 1920.

Josefine F., der ankom den 25/1. og er i Pleje hos Gaardejer N. P. C., har skrevet 7 Breve hjem uden at faa Svar. Da Moderen er noget lam i Armen, kan Grunden være Ligegyldighed, men Barnet begynder at blive ængstelig, idet Moderen let kunde faa en anden til at skrive, selv om hun selv var forhindret, f. Eks. en Tante.

Kontoret bedes eftersøge Moderen og fremskaffe Underretning fra Hjemmet.

Lokalkomiteen.

Misbrug af Børneaktionen.

Saafremt Centralkontoret havde kunnet indskrænke sin Virksomhed til at modtage Indbydelser til Børn og til at sørge for Børnenes Rejse og Fordeling, havde det været en nogenlunde overkommelig Opgave at fortsætte Arbejdet, efter at ogsaa Børnetransporterne var blevet tilrettelagt og gennemprøvet i den første vanskelige Tid.

Men alt det ekstra Arbejde, der blev paalagt Centralkontoret, og som dette nødtigt vilde afvise, ikke mindst fordi samtlige Medarbejdere var besjælede af en stærk Trang til at komme nødlidende til Hjælp uden smaalig Hensyntagen til, om det faldt inden for eller uden for Kontorets egentlige Opgave, paavirkede mange Gange det egentlige Børnearbejde saaledes, at dette ligefrem stod i Fare for at blive ødelagt derved.

Efter at Østrig i mange Aar havde været saa godt som fuldstændig afspærret fra Omverdenen, var det forstaaeligt, at den danske Børneaktion kom til at virke som et Aandehul for Længsler og Ønsker, som i Aarevis havde været som indefrosset i Wienerbefolkningen. Utallige Wienerere forsøgte derfor deres Lykke ved en Henvendelse til Aktionen — uden Hensyn til, at Opfyldelsen af deres private Ønsker intet som helst havde med Børneaktionen at gøre og tilmed var de Mennesker, som havde paataget sig Arbejdet for Børnenes Sag, fuldstændig uvedkommende.

Undertiden gik det saa vidt, at Centralkontoret var ved at bryde sam-

men under dette Stormløb af Henvendelser, mundtlige saavel som skriftlige. De første var ofte de mest paagaende i ydre Henseende. Forespørgerne optraadte nemlig tit med en nærmest ganske ufattelig Fripostighed og fremførte deres Krav over for Aktionens, som om det var dens Opgave først og fremmest at bistaa dem. Den var vel til for det samme, var en ofte benyttet Vending ved saadanne Lejligheder, naar Forespørgeren syntes, at Centralkontorets Indstilling ikke var tilstrækkelig imødekommende.

Til andre Tider kunde de skriftlige Henvendelser være de mest besværlige, navnlig naar Forespørgeren anvendte 3—4 Foliosider for at fremstille sin fortvivlede Situation i al dens Gru, saa selv en Sten maatte kunne røres derved. Det skriftlige Afslag, hvori der almindeligvis blev henvist til, at Aktionens Hjelpekilder og Virksomhedsomraade var stærkt begrænset, fremkaldte ofte en ny sindsoprivende Skrivelse, der atter skulde besvares, og Korrespondancen kunde paa denne Maade let svulme op.

Som et enkelt Eksempel blandt mange skal her gengives en af disse omfangsrige Bønkrivelser:

Wien, 9. 6. 1920.

Vor allem bitte ich Sie um Verzeihung, dass ich mich sans façon mit einer grossen Bitte an Sie wende! Meine Kleine — nein, so geht es nicht, ich muss mit mir selbst anfangen. Ich bin die Tochter des verstorbenen Architekten und Ingenieurs Ludwig K. und mit dem Sohne des gleichfalls verstorbenen Stadtbaumeisters Josef M. C. verheiratet. Seit Ausbruch des Krieges haben wir verzweifelt viel mitgemacht. Zuerst wurde mein Mand im März 1917 aus dem Garnisonsspital I, wo man ein unheilbares Herz- und Nierenleiden konstatiert hatte, entlassen. Gleich darauf erkrankte meine kleine Tochter infolge Schreckens bei der Explosionskatastrophe am Steinfeld an einem schweren Fieber. Die Kleine wurde damals nur dank allerhöchster Hilfe Ihrer Majestät Kaiserin Zita sowie gnädigster Hilfen Ihrer k. & k. Hoheiten der durchlauchtigsten Frau Erzherzogin Isabella und der durchlauchtigsten Frau Erzherzogin Marie Valerie vom Tode errettet. Aber ihre bis dahin feste Gesundheit war gebrochen und von dem Augenblicke der Genesung war sie sehr zart und erkrankte in der Zwischenzeit bis heute nacheinander an Keuchhusten, Masern, Dyptherie, Grippe, Schafblattern, Darmkatarrh und einem — leider chronisch gewordenen — Nasenkatarrh. Der Arzt verschreibt: Seeluft — und so komme ich zum focus in meinem Schreiben! Ich möchte Sie inständigst bitten, meine Kleine nach Dänemark schicken zu wollen. Da ich mich aber von dem Kinde nicht ganz trennen kann, bitte ich Sie — kniefällig! — lassen Sie mich mit. Ich werde ganz brav sein und vielleicht findet sich für mich eine Stelle als Hausgehilfin oder Bürokräft, Lehrerin oder Wäscherin — was es sei! Ich will nicht einen Heller gezahlt, sondern nur Kost und Quartier! Wie unendlich ich Ihnen dankbar wäre, kann ich gar nicht schreiben. Meine Kleine ist jetzt 8 Jahre alt, ein liebes, braves Kind, Vorzugsschülerin und sehr ruhig und bescheiden. Wäsche und Kleider sind in Ordnung (dank allerhöchster Spender!) und handelt es sich nur um einen richtigen Kuraufenthalt mit guter Kost, da es damit in Wien hapert. Ich kann Nachhilfestunden in allen Fächern der Mittelschule geben, kann alle häuslichen Arbeiten, machinschreiben

etc. und würde mich in jeder Hinsicht nützlich machen. Nur einmal in der Woche möchte ich meine Kleine sehen, sonst sterbe ich! Sie werden meine Bitte verstehen, wenn ich Ihnen sage, dass ich seit 3 Jahren das Kind 5 mal dem Tode abgerungen habe unter unsäglichen Qualen und Mühen! Sie werden mich verstehen! Haben Sie Mitleid und Erbarmen mit mir. Helfen Sie mir. Lassen Sie mich nicht umsonst an die Pforten Ihres Herzens klopfen. Haben Sie Erbarmen. Ich wäre ewig und immer dankbar. — Dass obige Angaben auf Wahrheit beruhen, wird mein Onkel, Landesausschuss Professor Josef S. sowie Se. Excellenz Herr Abgeordneter Dr. Richard W. — welcher mich gütigst und human mit Milch versorgte während der Krankheiten meiner Kleinen — gerne bestätigen.

Indem ich unser Schicksal in die gütigen Hände Euer Hochwohlgeboren lege, flehe ich zu Gott, dass Sie meine Bitte gnädigst erhören mögen, und zeichne mich mit dem Ausdrücke der grössten Hochachtung ganz ergebenst

Clara C.

(Barnet fik Lov til at rejse med, dog kun alene. Moderens Ophold i Nærheden havde næppe været til Opbyggelse for Plejehjemmet.)

Bagefter kan det jo nok siges, at det vilde have været mere praktisk, om Kontoret blot havde benyttet trykte Formularer til sine Svar i Sager af denne Art. Under Henvisning til, at Aktionen kun beskæftigede sig med Wienerbørn i Alderen 6—14 Aar og deres Rekreationsophold i Danmark, kunde man kort og godt have meddelt, at Andragendet ikke kunde imødekomes. Men mange af de fortvivlede Forhold, der saaledes blev forelagt Centralkontoret, kunde ikke andet end paavirke dem, der tog Del i Kontorets Arbejde. De søgte derfor saa vidt muligt at trænge ind i hvert enkelt Tilfælde for at udfinde, om det dog ikke skulde være muligt at finde en eller anden Udvej, hvorved man kunde lindre den foreliggende Nød. Men Resultatet heraf blev, at Centralkontoret — ved Siden af at være det ledende Organ for selve Børnesagen — inden ret længe gled over til at blive et Oplysnings- og Rejsebureau, det blev benyttet til Ekspedition af Pakker til Wien, til Undersøgelse af Hjem og af personlige Forhold i Wien til Oplysning for Danske, der ønskede at støtte disse specielle Hjem, m. m.

Fra Wien kom der en Overgang et Utal af Breve fra Folk, som haabede, at de kunde komme til at nyde godt af den Velgørenheds Regn, der faldt over Børnenes Hoveder. Mange Danske lod sig bevæge til at sende Hjælp direkte, men mange var dog saa forsigtige, at de søgte Oplysning gennem Centralkontoret, som f. Eks. følgende:

7. 8. 1922.

Maa jeg tillade mig at bede Dem undersøge en Adresse i Wien; jeg har faaet Brev adresseret til X St.'s Personale med Bøn om Pengehjælp fra Assistent ved østrigske

Forbundsbaner Karl D. — Forinden vi sender, beder vi Dem venligst undersøge, om Mandens Adresse og Stilling er rigtig.

Assistent A.

Svaret fra Wien udtalte:

Hr. Karl D. er som angivet Assistent ved de østrigske Statsbaner og har, da han havde bragt i Erfaring af sine Kolleger, at danske Kolleger havde understøttet et Antal Kolleger i Østrig, forsøgt at skrive til Xby under Henvisning til de i Østrig bestaaende slette Forhold. Hr. D. er gift, har ingen Børn og lever sammen med sin Moder. Han trænger til Understøttelse i samme Omfang som alle andre østrigske Embedsmænd.

Et andet Tilfælde blandt Hundreder lignende gav Anledning til følgende Korrespondance:

23. 4. 1922.

Medfølgende Brev har jeg modtaget fra én mig ubekendt Dame i Wien. Jeg beder Centralkomiteen venligst undersøge hendes Forhold og snarest meddele mig nærmere om hende, og om de af hende givne Oplysninger er rigtige. I saa Fald vil jeg sende hende det Beløb hun anmoder om.

H. B.

Brevet blev sendt til Kontoret i Wien, der undersøgte Forholdene og afgav følgende Indberetning:

Auf Ihrer Schreiben gestatten wir uns mitzuteilen, dass Frl. Elsa N., die einen sehr netten, bescheidenen, aber eleganten Eindruck macht, jedenfalls aus sehr guter Familie ist, sich mit der Herstellung sehr feiner „Petit-Point“-Arbeiten, welche tatsächlich erstklassig sind, befasst. Die Dame wurde darauf hingewiesen, dass in privaten Kreisen mit diesen Arbeiten nichts anzufangen ist, sondern sie möge sich an grössere Kopenhagener Geschäfte, deren Adressen wir ihr gegeben haben, wenden.

Herrn Konsul L., an den der erste Brief des Frl. N. gerichtet war, haben wir dieselbe diesbezügliche Antwort gegeben, ausserdem werden wir das Frl. N. schriftlich ersuchen, sich von nun an nicht mehr an private Kreise in Kopenhagen zu wenden, da dadurch das Interesse der ganzen Hilfsaktion für österreichische Kinder (und auch Erwachsene) geschädigt werden kann.

Da Forespørgeren var blevet gjort bekendt med denne Indberetning, modtog Centralkontoret følgende Skrivelse af 25. 5. 1922:

Idet jeg takker for Deres Oplysninger angaaende Frk. Elsa N., beder jeg Dem venligst gennem Deres Komite i Wien udbetale hende medfølgende 25 Kr. Det drejer sig jo i hvert Fald om en Dame, som har kendt bedre Dage og nu maa fægte for Tilværelsen; tilmed er hun ifølge sit Brev ikke rask.

De bedes overlevere hende dette Brev og medfølgende 25 Kr.. — En Kvittering, undertegnet af hende, vil jeg være Dem taknemmelig for.

H. B.

(Beløbet blev sendt til Wien, hvorfra der senere kom Kvittering, der blev videre- sendt til Giveren.)

Naar Bønskrifterne udartede for meget, som naar f. Eks. Virksomheden fra „Husflid“ gik over til „Fabriksdrift“ med enslydende mangfoldiggjorte Skrivelser til mange forskellige Adressater, søgte Centalkontoret dog at bremse „Fabrikanten“ ved Henvendelse til Myndighederne i Wien.

Undertiden var det ret ejendommelige Anmodninger, der fremkom, som f. Eks. følgende:

Wien, 6. 9. 1922.

Ich erlaube mir mich höflichst mit der Bitte an Sie zu wenden, dem Leiter des nächsten Kinder-Transportes, welcher von Wien nach Dänemark abgeht, 160.000 Kr. in österr. Währung mitzugeben. Anbei der Brief des Herrn L. für Sie zu Orientierung. Ich habe mir alle Mühe gegeben das Geld per Post zu senden, aber leider war mein Bemühen ohne Erfolg, da nur für Ware Geld ins Ausland verschickt werden darf. Darum würde ich sehr bitten, mir die Erlaubnis zu erteilen, dem Leiter des nächsten Zuges, welcher am 24. d. M. hier abgeht, das Geld zu übergeben.

Josefine P.

(Svaret blev naturligtvis et Afslag.)

Centralkontoret blev benyttet til meget forskelligt. Efterfølgende er en lille Prøve i saa Henseende.

6. 10. 1922.

Frk. Elisabeth D., København.

Fru Amalie K., Wien, har gennem vort Kontor i Wien anmodet os om at forespørge Dem, om De har modtaget to den 26. Januar 1922 fra Wien afsendte Grammofoonplader samt tre efter denne Tid afsendte anbefalede Breve, da Fru K. intet siden har hørt fra Dem. Vi vilde være Dem forbunden for Oplysninger desangaaende, for at vi kan lade denne Besvarelse gaa videre til Fru K. i Wien.

Centralkontoret.

Fra Dagliglivet.

Naar Børnene var rejst hjem igen, og det varede noget længe, inden Plejehjemmene hørte fra dem, hvad enten det nu skyldtes en ikke usædvanlig menneskelig Dovenskab hos Børnene med Hensyn til Brevskrivning, den dyre Porto eller den til Tider usikre Postforbindelse, fik Centralkontoret Anmodning om at anstille Undersøgelser angaaende Barnets videre Skæbne. Naar det dermed forbundne Arbejde, nemlig et forklarende Brev til Wien, en Medarbejders Rejse fra Kontoret til Barnets ofte langt borte liggende Hjem med Undersøgelse af Forholdene, Rapport fra Wien til København og dennes Oversættelse fra Tysk til Dansk med Videre-

forsendelse til Plejehjemmet, var gennemført, var dermed den enkelte Forespørgsel besvaret. Men da det drejede sig om i Hundredvis af urolige Plejehjem, svulmede det dermed forbundne Arbejde op. Naar saa det første Svar var afsendt, kom som Regel en Anmodning om at være behjælpelig med Ekspedition af Breve til Barnet, for at man kunde være sikker paa, at Brevet naaede frem, af Penge eller af en Pakke. Hver enkelt Ting udkrævede indgaaende Korrespondance med Kvittering, og Forsendelserne samledes derefter sammen for at blive ekspederet med Børnetog, hvis Ledelse derved yderligere blev bebyrdet med et Utal af Kommissioner, der først afsluttedes, naar Gaverne og Brevene var udbragt i Wien og Kvitteringer fra Modtagerne sendt til Centralkontoret og af dette atter udsendt til de forskellige Givere.

Det var alle disse mange Enkeltekspeditioner, der i høj Grad tærede paa Kræfterne i Centralkontoret, mens selve Hovedarbejdet ikke gav Anledning til særlige Fortrædeligheder. Korrespondancen med Lokalkomiteerne, der paa glimrende Maade havde overtaget Fordelingen af Børnene og Tilsynet med dem under Opholdet her samt med deres Indkaldelse og Afleveringen af dem ved nærmeste Jernbanestation, naar Hjemsendelsen var annonceret, var snart det mindste ved Sagen. Gennem regelmæssige, trykte Cirkulærer blev Lokalkomiteerne holdt à jour med Aktionens Gang, og der blev forud for hver Ankomst og Hjemrejse udsendt Planer, der var specificerede til de mindste Detailler. For at give et lille Indtryk af den Omhu, hvormed alt blev tilrettelagt, skal her gengives Planen for den 52. Transport, der ankom til Vamdrup den 6. Juli 1923.

Centralkontoret for
Wienerbørns Ophold i Danmark.

*Plan for LII. Transport af Wienerbørn, der ventes til Vamdrup
Fredag den 6. Juli 1923.*

Transporten afgaar fra Wien, Westbahnhof, Onsdag den 4. Juli Kl. 3,40 Eftm. med c. 560 Børn under Ledelse af Oberstløjtnant Pabeschitz, med Ankomst til Vamdrup Fredag den 6. Juli c. Kl. 5,30 Form.

Transporten deles efter Børnenes Bestemmelsessteder i følgende Underafdelinger:

I. Padborg — Vamdrup	17 Børn	Fra Vamdrup medbringes
II. Lunderskov — Thisted	51 „	50 Madpakker
III. Kolding — Fredericia	20 „	„
IV. Fyn	46 „	50 „
V. Sjælland m. v. (udenfor København) ..	121 „	150 „
VI. København m. v.	130 „	120 „
VII. Vejle — Aarhus	92 „	100 „
VIII. Langaa — Frederikshavn	83 „	150 „

Afdeling I afsættes mellem Padborg og Vamdrup. I Vamdrup forlader Børnene det østrigske Tog, ordnes i Afdelinger, bespises og placeres i det danske Tog, saasomt dette bliver ført frem.

Fra Vamdrup fortsættes med Tog Nr. 929 Kl. 8,36 Form., med Ankomst Kl. 8,44 Form. til Lunderskov, hvor Afdeling II afsættes, Kl. 9,05 Form. til Kolding og Kl. 9,37 Form. til Fredericia, hvor Hovedtransporten opløses.

Afdeling IV, V og VI fortsætter med ialt 297 Børn med Tog Nr. 32 Kl. 9,51 Form., med Ankomst til Odense Kl. 12,09 — til Nyborg Kl. 1,07 Eftm. — til Korsør Kl. 2,53 Eftm. — til København Kl. 6,10 Eftm.

Afdeling VII og VIII fortsætter med ialt 175 Børn med Tog Nr. 929 Kl. 9,55 Form. med Ankomst til Vejle Kl. 10,38 Form. Horsens Kl. 11,35 Form. Skanderborg Kl. 12,33 Eftm. Aarhus Kl. 1,16 Eftm. til Langaa Kl. 3,20 Eftm. til Randers Kl. 3,38 Eftm. Hobro Kl. 4,35 Eftm. Aalborg Kl. 6,01 Eftm. Brønderslev Kl. 6,59 Eftm. Hjørring Kl. 7,36 Eftm. Frederikshavn Kl. 8,31 Eftm.

Børnene ledsages ad Hovedruterne henholdsvis til Vemb—Randers og København. Lokalkomiteerne anmodes om at foranledige, at Børnene overtages ved den nærmestliggende Station paa en af disse Hovedruter.

Børnene afsættes iøvrigt som følger:

I. Tinglev	.....	7	
Hovslund	.....	4	
Vojens	.....	4	
Vamdrup	.....	2	
		<hr/>	17
II. Lunderskov:	Vejen	1	10,02 Fm.
(Tog 1020)	Holsted	3	10,41 „
	Bramminge	5	10,59 „
	Tjæreborg	2	11,11 „
	Esbjerg	8	11,22 „
	Varde	5	12,16 Em.
	Ringkøbing	6	3,20 „
	Vemb: Lemvig	6	4,40 „
	Holstebro	6	5,31 „
	Struer	1	6,11 „
(Tog 1113)	Thisted	8	11,05 „
		<hr/>	51
III. Kolding:	Kolding	9	9,05 Fm.
(Tog 929)	Gjesten	2	
		<hr/>	11
Fredericia:	Fredericia	9	9,37 „
		<hr/>	20
IV. Fredericia:	Strib	1	10,06 „
(Tog 32)	Middelfart	1	10,27 „
	Nr. Aaby	1	10,47 „
	Aarup	1	11,17 „
	Tommerup:		11,40 „
	Knarreborg	3	12,04 „
	Assens	13	1,41 „
		<hr/>	16

Odense:	Odense:	17		12,09 Em.
	Faaborg	1	1,45 Em.	
	Svendborg	6	1,41 "	
		<u> </u>	24	
	Nyborg	2		1,07 "
		<u> </u>	46	
V. Korsør		2		2,53 "
Slagelse:	Slagelse	15		3,36 "
	Kalundborg	3	5,03 "	
	Næstved	14	8,42 "	
	Vordingborg	5	9,50 "	
	Møen	5	12,00 "	
	Nykøbing F.	12	11,23 "	
		<u> </u>	54	
	Sorø	9		4,08 "
	Ringsted	5		4,31 "
Roskilde:	Roskilde	16	8,16 "	
	Køge	13	8,51 "	
	Haslev	4	7,08 "	
	Holbæk	6	9,10 "	
	Nykøbing Sj.	7		
	Taastrup	4	6,00 "	
	Glostrup	1	6,10 "	
		<u> </u>	51	
			<u> </u>	121
VI. København:	København	90		6,10 "
	Bornholm	10		
	Nordsjælland	30		
		<u> </u>	130	
			<u> </u>	130
VII. Vejle:		7		10,38 Fm.
(Tog 929)				
Horsens:	Horsens	11		11,35 "
	Odder	2		
		<u> </u>	13	
Skanderborg:	Skanderborg	1		12,33 Em.
	Silkeborg	6		
	Herning	8		
		<u> </u>	15	
Hesselager		1		1,04 "
Aarhus:	Aarhus	44		1,16 "
	Samsø	1		
	Grenaa	7		
		<u> </u>	52	
Brabrand		1		2,20 "
Mundelstrup		2		2,35 "
Hinnerup		1		2,47 "
		<u> </u>	92	

VIII. Langaa:	Langaa	1		3,20 Em.
	Viborg	7	7,36 Em.	
	Skive	1	8,14 „	
	Nykøbing M.	2	10,15 „	
		<u>11</u>		
Randers		13		3,38 „
Hobro:	Aars	2	7,14 „	4,35 „
	Løgstør	8	8,30 „	
		<u>10</u>		
Svendstrup:	Nibe	1	9,31 „	5,46 „
Aalborg		20		6,01 „
Brønderslev		8		6,59 „
Hjørring		5		7,36 „
Fr.havn:	Fr. havn	5		8,31 „
	Sæby	4	9,04 „	
	Skagen	6	10,45 „	
		<u>15</u>		
		<u>83</u>		
			Ialt	560 Børn.

Til Lokalkomiteerne vedlægges specificerede Fortegnelser over de foranførte Børn.

I første Halvdel af August Maaned modtages Indbydelser til en Transport med Toget, der gaar fra Wien i Begyndelsen af September for at hente Wienerbørnene hjem igen. Da Skolerne i Wien i Aar afslutter Sommerferien tidligere end sædvanlig, er det muligt, at Hjemtransporten i September maa rykkes frem til en af de første Dage i Maanedens.

Plan for Hjemtransporten over Vamdrup den 4. September 1923.

Børnene samles i Vamdrup Tirsdag den 4. September saaledes, at de alle — med Undtagelse af Børnene i Sønderjylland — kan være i Vamdrup Kl. 6,45 Em.

Afrejsen fra Vamdrup sker med Særtog Kl. 10,40 Em. Ankomsten til Wien ventes at ville finde Sted Torsdag den 6. September c. Kl. 2 Em.

Børnene samles iøvrigt efter følgende Plan:

Tog	Frederikshavn:			
942	Skagen	11		
	Sæby	5		
	Fr.havn	9		5,30 Fm.
		<u>25</u>		
	Hjørring	7	6,28 „	
	Brønderslev	6	7,03 „	
	Aalborg	28	8,00 „	
	Hobro:			
	Løgstør	6	4,10 Fm.	
	Aars	3	5,10 „	
	Hobro	2		8,56 „
		<u>11</u>		

Tog	Randers		15		10,23 Fm.
946	Langaa:				
	Nykøbing M.	6		4,38 Fm.	
	Viborg	7	13	8,46 "	11,03 "
	Aarhus:				
	Grenaa	7		7,55 "	
	Aarhus	80	87		12,50 Em.
	Skanderborg:				
	Herning	12		11,03 "	
	Silkeborg	15		12,11 Em.	
	Skanderborg	4	31		1,38 "
	Horsens:				
	Odder	4		10,45 Fm.	
	Horsens	11	15		2,25 "
	Vejle		17		3,20 "
				255 Børn i Fredericia	4,15 Em.
<hr/>					
Tog	København		5		7,02 Fm.
1	Roskilde:				
	Vordingborg	7		5,14 Fm.	
	Haslev	5		6,31 "	
	Køge	33		7,14 "	
	Nykøbing Sj.	11			
	Holbæk	15		6,32 "	
	Roskilde	38	109		7,59 "
	Ringsted		6		8,45 "
	Sorø		16		9,06 "
	Slagelse:				
	Næstved	29		6,15 "	
	Kalundborg	4		5,30 "	
	Slagelse	22	55		9,30 "
	Korsør		5		10,14 "
Tog	Odense:				
7	Langeland	2			
	Svendborg	10		10,35 "	
	Faaborg	2		10,25 "	
	Odense	70	84		2,06 Em.
	Tommerup:				
	Assens		12	12,06 Em.	2,40 "
	Middelfart:				
	Bogense	5		2,45 "	
	Middelfart	4	9		3,59 "
				301 Børn i Fredericia	4,38 Em.

Tog Fredericia:			
932 Nord & Østjyl. . .	255		
Sjæll. & Fyn	301		
Fredericia	18		5,25 Em.
	<hr/>	574	
Kolding:			
Gjesten	3		
Kolding	22		6,08 „
	<hr/>	25	
Lunderskov:			
Thisted	7	6,03	Fm.
Struer	4	9,52	„
Holstebro	13	10,36	„
Vemb:			
Lemvig	7	11,26	„
Ringkøbing	12	12,43	Em.
Varde	9	3,39	„
Esbjerg	8	4,32	„
Tjæreborg	2	4,44	„
Bramminge:			
Ribe	6	4,05	„
Bramminge	2	5,06	„
Gjording	6	5,15	„
Holsted	3	5,29	„
Vejen	1	6,02	„
Lunderskov	4		6,35 „
	<hr/>	84	
Vamdrup	3		
	<hr/>		
Ialt . .		686 Børn i Vamdrup	6,45 Em.

Børnene paa Strækningen Vojens-
Tinglev benytter Tog 954 til
Padborg, hvor de optages i
Hovedtransporten i et Antal af
ialt 12

Til Transporten ventes saaledes ialt **698 Børn.**

De Børn, der har faaet Tilladelse til Ophold her i Landet til den 15. April 1924, agtes hjemsendt Fredag den 11. April 1924.

Lokalkomiteerne udførte derefter deres ikke ringe Del af Opgaven med upaaklagelig Præcision, og det rent tekniske Apparat fungerede saaledes snart fuldtud tilfredsstillende.

Et enkelt Uheld kunde naturligvis af og til ske. Saaledes telefonerede f. Eks. en Komité i Vestsjælland til Centralkontoret om Formiddagen ved 10¹/₂ Tiden paa en Hjemsendelsesdag, at den forgæves havde ventet ved

Færgen i Korsør med nogle Børn, der skulde hjemsendes; men der var ikke kommen nogen Transport fra København.

Vedkommende havde imidlertid overset, at Transporten undtagelsesvis gik hjem over Gedser, hvad den udsendte Plan klart udviste. Der var da ikke andet for, end at Centralkontoret maatte leje Automobiler, der i en Fart kunde køre Børnene til Masnedø, hvor de heldigvis naaede tidsnok til Gedsertoget.

Paatrængende Voksne.

Den Frejdighed, hvormed Folk som den allernaturligste Sag af Verden henvendte sig til Centralkontoret for enten selv at faa en nem og billig Rejselejlighed til eller fra Wien med et Børnetog, eller for at faa et privat indbudt Barn hertil med et i Forvejen fyldt Børnetog, var ofte forbløffende. De Ubehageligheder, Centralkontoret og dets Ledelse var udsat for, naar en saadan Anmodning ikke kunde imødekommes, gjorde Livet surt for de stakkels Medarbejdere, som ikke ønskede andet end hjælpe saa mange som muligt inden for de for Aktionen fastlagte Rammer. Men disse truedes snart med at blive sprængt paa Grund af Misbrug gennem de tusindtallige Forsøg, der fra alle Sider blev gjort for at fremme Enkeltpersoners private Interesser.

Endnu vanskeligere var det, saa længe Kontoret i Wien gik ud fra, at det var berettiget til at disponere fuldstændig selvstændigt med Hensyn til Togene og disses Forsyning med Ledsagere. Lederen af Kontoret i Wien var i det første Halvaar hver eneste Dag optaget i Timevis af at modtage Voksne, der — ofte paa Grundlag af mere eller mindre effektiv Protektion — anmodede om at blive antaget som Ledsagere ved en Børnetransport. Togene blev derved mere og mere belastet med uvedkommende Voksne. Paa mange forskellige Maader søgte de overtallige Ledsagere at undgaa Opdagelse, naar Revisionen undervejs gik gennem Toget ved f. Eks. at gemme sig mellem Børnene i Kupeerne. Centralledelsen saa sig til sidst nødsaget til at træffe de alvorligste Modforholdsregler mod dette Uvæsen og truede endog med at standse hele Aktionen, hvis Forholdet ikke blev ændret.

Det gik ikke desto mindre saa vidt, at der med et Tog, der ankom til Warnemünde fra Wien den 28. Juli 1920 for at hente Børn, og hvormed der kun fulgte fire Grupper specielt indbudte Børn i et Antal af ialt 95, som man benyttede Lejligheden til at faa ekspederet, i Stedet for at de skulde afvente en senere ordinær Børnetransport, blev befordret 47 „Ledsagere“. Af disse gjorde kun de 10 Tjeneste under Rejsen, medens de

øvrigt ikke havde noget som helst at bestille og slet ikke skulde følges med de hjemrejsende Børn. De agtede sig kun paa Besøg i Danmark, hvortil de havde opnaaet selvstændig Indrejse- og Opholdstilladelse for kortere eller længere Tid, og de havde saa faaet Kontoret i Wien til at ansætte dem som Ledsagere i den fuldstændig tomme Del af Børnetoget.

Centralledelsen saa sig derfor nødsaget til at foretage en gennemgribende Ændring i Samarbejdet med Wien. Den tidligere Ledelse i Wien maatte træde tilbage, og en ny blev indsat i Stedet, efter at den i Forvejen havde givet Tilsagn om, at den vilde anerkende Centralkontoret i København som den højeste Myndighed i alle Spørgsmaal vedrørende Aktionen, og at der ikke fra Wien skulde blive medført een eneste Person, som ikke i Forvejen var godkendt af Centralkontoret i København. Henvend 200 østrigske Pas, der var deponeret i Kontoret i Wien af rejselystne Voksne, der havde faaet stillet i Udsigt, at de engang med Tiden kunde faa en gratis Rejse til Danmark som Ledsagere ved et Børnetog, blev sendt tilbage til deres Ejermænd, idet man beklagede, at det paatænkte Arrangement ikke lod sig gennemføre. Dermed var denne langvarige og haarde Kamp ført til Ende, saa at Centralkontoret ikke længere behøvede at spille sine Kræfter paa de uvedkommende Voksne — for saa vidt Transporterne fra Wien angik.

Protektion.

Begrebet „Protektion“ var en anden Kræftskade, som ogsaa en Tid lang udsatte Aktionen for de største Vanskeligheder.

Det er i og for sig forstaaeligt, at Mennesker, der ikke magter at gennemføre et brændende Ønske ved egen Hjælp, fristes til at henvende sig til formaaende Personer, der kan lægge et godt Ord ind for dem paa rette Sted. Faren for Misbrug dukker imidlertid frem, naar dette „gode Ord“ anvendes eller kommer til at virke som et Tvangsmiddel, saa den beskyttede derigennem opnaar en Begunstigelse, der alene støttes paa Protektionens Intervention. Dermed er man ude i fuldstændig uholdbare Tilstande, der kan ødelægge selv den bedste Sag.

Kontoret i Wien led i det første Aar i en sørgelig Grad under saadanne Protektionsangreb. Mange Børn og Voksne søgte gennem formaaende Venner og Bekendte at komme med paa en Rejse til Eventyrlandet Danmark, og de østrigske Ledere havde vanskeligt ved, ja formaaede i mange Tilfælde ikke at modstaa dette Pres, — navnlig ikke naar det kom fra dansk Side.

Men heller ikke Centralkontoret gik fri for Protektionssvøben. I deres

Ubetænksomhed lod Mennesker, der havde en vis Position i eller uden for Aktionens, sig ofte bevæge til at gaa i Brechen for private Interesser, der stred imod de almindelige Regler, Centralkontoret havde set sig nødsaget til at opstille inden for hvert enkelt Omraade af Kontorets Virksomhed. De begik derved en blodig Uret imod hele Aktionens, der burde have været forskaanet for at faa ren privat Protektion indblandet i Sagen.

Da Opgøret fandt Sted med Kontoret i Wien i Efteraaret 1920, maatte Centralkontoret derfor ogsaa samtidig forlange at blive forskaanet for al uvedkommende privat Indflydelse paa sin Virksomhed i Danmark. Centralkomiteen, der indsaa det berettigede heri, efterkom beredvilligt Centralkontorets Ønske om inden for de af Centralkomiteen fastlagte Rammer at maatte fungere som fuldstændig selvstændig Repræsentant for Aktionens, uden at Centralkomiteens enkelte Medlemmer, saa lidt som fremmede udenforstaaende paa nogen som helst særlig Maade skulde kunne blande sig heri.

Det kneb af og til for Centralkontoret at hævde dette Standpunkt, saa Centralkomiteen maatte kaldes til Hjælp og over for vedkommende ihærdige bekræfte, at Sagen laa saaledes, og at der ikke kunde foretages Undtagelser herfra af personlige Hensyn. Vrede og Bitterhed blev undertiden det sørgelige Resultat af, at Centralkontorets Afslag saaledes blev opretholdt og understreget; — men for Aktionens var det en Lykke, at dette skarpe Standpunkt blev haandhævet gennem Aarene, og at man derved inden altfor længe blev forskaanet for uvedkommende Indblanding.

Voksne Østrigeres Hjemrejse.

Hjemsendelsen af de mange Hundrede Østrigere, som i det første Aars Tid var kommen som „Ledsagere“ med Børnetransporter her til Landet og var forbleven her, men som en skønne Dag skulde tilbage igen, voldte nye Fortrædeligheder. I de fleste Tilfælde var de paagældende absolut ude af Stand til selv at bestride Omkostningerne ved deres Hjemrejse med almindelige Tog, hvilket de ansaa for et godt Argument for deres Berettigelse til at komme med et Børnetog. Mange af dem havde endvidere i sin Tid faaet Tilsagn af den tidligere Ledelse i Wien om, at de atter ved Hjemrejsen kunde benytte et Børnetog, og det kunde til en vis Grad tjene som Undskyldning for deres undertiden vel kraftige Opræden for at faa Plads i et Børnetog.

Selv om Centralkontoret for de flestes Vedkommende maatte anse dem for fuldstændig uegnede til at opfylde de Krav, der nu fra dansk Side blev opstillet med Hensyn til Ledsagernes Arbejde og Kvalifikationer,

maatte man dog lempe sig efter Forholdene og ekspedere saa mange som muligt af disse „Ledsagere“ hjem igen. Men det var ofte en utaknemlig Opgave, der medførte omfattende Korrespondance, Ulejlighed og Besværligheder, ikke mindst fordi disse Mennesker slet ikke havde Børnenes Tarv for Øje, men kun deres egne private Interesser.

Som et betegnende Eksempel i saa Henseende skal her refereres nogle Breve fra en østrigsk Lærerinde, der en skønne Dag tilskrev Centralkontoret fra Norge, hvor hun var paa Ferieophold. Kontoret i Wien havde uden Centralkontorets Vidende bevilget hende gratis Rejse fra Wien til Warnemünde som Hjælp til Ferierejsen og aabenbart ogsaa stillet hende Frirejse tilbage i Udsigt, saa Centralkontoret kun havde at fungere som Rejsebureau.

Norge, 14. 7. 1920.

Herr Professor P., unter dessen Leitung ich mit dem Kinderzug vom 6. Juli nach Kopenhagen fuhr, hat mich an Ihre Adresse gewiesen, um das Datum und die genauen Weisungen des Rücktransportes zu erfahren, der mich anfangs August wieder nach Wien mitnehmen soll. Ich bin, als Mittelschullehrerin, mit 5 Mittelschülern, die hier in einigen befreundeten Familien den Sommer verbringen sollen, nach Norwegen gereist und Herr Professor P. war so gütig, uns als Mitreisende, mich selbst als Begleitperson bis Kopenhagen zu führen. Die Schüler bleiben 2—3 Monate hier. Ich aber muss spätestens bis Mitte August in Wien sein.

Darf ich nun vielmals um eine Mitteilung bitten, wann, an welchen Tagen zwischen Ende Juli und Mitte August Kinderzüge nach Wien gehen und an welcher Stelle ich mich einzufinden habe. Ich reise von hier aus 3—4 Tage nach Kopenhagen und da der Postverkehr hierher in die Berge sehr langsam und unregelmässig geht, bitte ich um eine baldige Antwort.

M. H.

Norge, 15. 7. 1920.

Ich muss vielmals um Entschuldigung bitten, wenn ich mich heute neuerlich mit einer Anfrage und Bitte an Sie wende; ich wäre Ihnen für eine gütige Beantwortung ausserordentlich verpflichtet.

Eine befreundete norwegische Familie, Skolebestyrer L., hat ein Wienerkind, Anna J., 12 Jahre alt, durch einen norwegischen Transport am 25. Jänner 1920 zu sich genommen. Nun soll am 29. Juli der letzte Rücktransport von Christiania aus erfolgen. Die Familie aber befindet sich während der Ferien hier in L. und fährt erst am 5. August nach Christiania und von dort nach F., wo sie zu Hause ist und wo das ganze Gepäck des Kindes geblieben ist.

Wäre es möglich, dass die Kleine mit mir zusammen einem dänischen Rücktransport in der ersten Hälfte August zugeteilt wird?

Es wäre für alle Teile ein sehr grosser Gefallen und ich bitte daher um eine günstige Erledigung.

M. H.

Svaret blev et Afslag, hvilket foraarsagede følgende nye Brev fra Frk. H.

Norge, 23. 7. 1920.

Man telefonierte mir aus L., dass eine ablehnende Antwort aus Kopenhagen gekommen sei und ich nicht mit dem nächsten Kindertransport reisen könne; eine Nachricht, die mich in eine verzweifelt unangenehme Lage bringt, da ich die Rückreise nicht bezahlen kann und mit der *sicheren* Zusage von Herrn Prof. P. rechnete, der mir sagte, dass ich mich bloss an Sie zu wenden hätte und *selbstverständlich* anfangs August heimreisen könne.

Ich habe Herrn Prof. P. nun telegrafisch um seine Hilfe gebeten und bitte auch Sie um einen telegrafischen Bescheid, wenn seine Fürsprache es mir ermöglicht, mit Ihrem nächsten Transport zu fahren.

Ich muss — denn ich habe meinen Urlaub nicht bis Mitte August verlängern können — am 6. August wieder nach Wien kommen und könnte nur mit grösster Schwierigkeit eine Veränderung um einige Tage erlangen. Ich reise nach Christiania, wo ich Dienstag den 27. morgens früh sein werde und muss den dortigen Warteaufenthalt mit meinen äussersten Mitteln bestreiten. Darf ich also nochmals um eine telegrafische Erlaubnis und Angabe des Datums bitten, um in Kopenhagen eintreffen zu können. Wie auf dem Weg hierher will ich die Fahrt bis Warnemünde bezahlen und meine Dienste als Lehrerin dem Transport zur Verfügung stellen.

M. H.

(Toget den 2. August fra Warnemünde var forlængst fuldstændig besat med Led-sagere; men ikke desto mindre blev det til sidst tilladt Forespørgeren at give Møde ved Hjemtransporten, for at det kunde forsøges, om hun alligevel kunde komme med. Det lykkedes.)

Som et andet Eksempel skal her endvidere anføres to Breve fra en tidligere Ledsager, der havde opnaaet at blive antaget som Ledsager ved Hjemtransporten fra Vamdrup den 26. Juli 1920, og som meldte sig ved Togets Afgang fra København, hvor han havde boet, for herfra at følges med Transporten — for dennes Regning — til Fredericia. Her gjorde han sig imidlertid uden videre usynlig og løste selv Billet til Aarhus, hvorfra han tilskrev Centalkontoret den 28. s. M.:

Erlaube mir Ihnen meine Situation zur Kenntnis zu bringen und Sie um Rat und Hilfe zu ersuchen.

Ich reiste seinerzeit mit dem Zug am 20. 4. 1920 von Wien nach Kopenhagen um hier einen Erholungsaufenthalt geniessen zu dürfen. Nachdem die Frist von 3 Monaten abgelaufen war, kam ich zu Dr. N. N., der mich bis zu seiner Abreise bei sich behielt. Vorher ordnete er noch meine Passdurchreisevisa, nachdem ich selbst schon eine Verlängerung desselben bis 19. August erwirkt hatte. Ferner erhielt ich auch eine Stelle als Mitreisender und Aufsicht bei den Kindern für den Zug am 26. d. von Vamdrup. Meine Abreise war vollkommen festgesetzt, als ich am Vortag eine sehr freundliche Einladung zu der Familie, bei der ich zuerst wohnte, nach Aarhus pr. Telefon erhielt. Ich konnte keine bestimmte Zusage geben, da ich mich wegen meiner Heimreise zuerst informieren wollte. So ging ich Samstag sofort auf die Kinderaktion,

fand diese aber gesperrt, ebenso Sonntag. Ich musste nun unbedingt abreisen, da ich in Kopenhagen keine Familie hatte, bei der ich leben konnte.

Da nun mein Pass bis zum 19. August, die Durchreisevisa bis 10. August Giltigkeit haben, folgte ich der Einladung und reiste nach Aarhus.

Ich möchte nun das Ansuchen stellen, ob es möglich wäre, dass ich in einem späteren Zuge als Mitreisender oder Hilfsperson mitkommen könnte und Sie daher bitte mir mitzuteilen, wann dazu eventuell Möglichkeit wäre. Wenn der Zug von Kopenhagen abgeht, dann reise ich dorthin.

Kann ich auch für die Zeit meines Hierbleibens Ernährungskarten bekommen, weil meine letzten in diesem Monat ablaufen.

R. E., geb. am 4. 4. 1902.

Svaret var selvfølgelig afvisende; men Eksledsageren fik dog Ernæringskort tilsendt. Resultatet var en ny Skrivelse fra Aarhus, dateret den 3. 8. 1920.

Verzeihen Sie bitte vielmals, dass ich Sie mit einem Schreiben belästige. Meine schriftliche Anfrage wegen meiner Heimreise in einem Kinderzug ist verneinend beantwortet worden und ich stehe jetzt vor der schrecklichen Notwendigkeit, allein für meine Heimreise zu sorgen. Ich weiss wohl, dass diese Antwort ganz dem Prinzip entspricht, aber muss dieser schreckliche Bescheid wirklich Gültigkeit behalten?

Ich weiss, wie unverschämt es von mir ist, Ihnen mit so einer Bitte nahe zu treten, aber ich weiss mir keinen anderen Weg und diese kurzen, toten Zeilen mit dieser abschlägigen Antwort haben die furchtbarsten Folgen für mich. Sie haben mich schon einmal durch Ihre Güte zu grossem Dank verpflichtet gemacht und so will ich noch nicht jede Hoffnung verlieren. Sollte aber auch diese scheitern und könnten Sie mir nicht helfen, dann bitte ich mir nicht ungehalten zu sein über diesen Brief.

R. E.

Afslaget blev fastholdt.

En Dansker indsendte i Juni 1920 til Centrankontoret følgende Telegram, som han havde modtaget fra sin Datter, der opholdt sig paa Rejse i Tyskland:

Bitte nach Centrankontor telefonieren, dass es sofort nach Wien telegraphiert, dass Frau C. und 2 Dienstmädchen, zwischen 20—30 Jahre für uns anstatt mir als Begleiterinnen mit dem Zug am 6. Juli von Wien reisen können, sonst ihr Kommen unmöglich.

Centrankontorets Svar blev et Afslag paa Anmodningen om Assistance, — men ikke desto mindre kom de to Piger alligevel med et Børnetog fra Wien.

Den 11. September 1920 fik Centrankontoret imidlertid en ny Henvendelse om den samme Sag:

Som det maaske er Dem bekendt, modtog vi fra Wien ca. den 28. Juli to Tjenestepiger. Vi gjorde det i den bedste Hensigt, og mente dermed at gøre en god Gerning. Der er nu indtruffet forskellige Omstændigheder, saa at Pigerne hverken kan eller vil blive her. Efter at have underrettet Statspolitiet derom, har dette stillet den Betingelse, at begge Pigerne inden den 24. ds. maa forlade Danmark, i modsat Fald vil de af Politiet blive ledsaget over Grænsen, hvad saavel for os danske som for Østrigerne vilde være en meget ubehagelig Affære.

Vi retter derfor til Dem vor indtrængende og høfligste Anmodning, om begge Pigerne maa blive befordret hjem til Wien med Toget den 24. September.

Med Længsel imødeser jeg Deres Svar for at kunne foretage de fornødne Dispositioner.

E. G.

(Børnetoget maatte saa atter tage sig af de to uvedkommende Voksne.)

En ung Wiener mødte en Dag op paa Centralkontoret med følgende Skrivelse:

1. 7. 1920.

Overbringeren af dette Egon M. fra Wien har i Søndags henvendt sig til mig og Pastor S. for at vi skulde være ham behjælpelig med at finde et Hjem enten her eller et andet Sted i Landet. Desværre mislykkedes alle Forsøg — — og vi har gjort mange. Jeg tillader mig herved at henvise den unge Mand til den ærede Komite, da vore Bestræbelser er frugtesløse.

Fr. J., Præst.

Svaret af s. D. blev ret kortfattet:

Student M. er indkommet hertil med vor Transport under Foregivende af, at han var indbudt af Professor B. ved Universitetet i København, dog uden at han fra Centralkomiteens Side har faaet Tilladelse til at komme hertil.

Vi kan derfor absolut ikke gaa med til, at Student M. bliver her længere, eftersom han ikke har sørget for at faa Opholdstilladelse. Han kan følge med Transporten imorgen Fredag tilbage til Wien, naar han indfinder sig paa Hovedbanegaardens Ankomstsider Kl. 7 Form. Undlader han dette, maa han selv bekoste sin Hjemrejse.

Medhjælpen til Transporterne.

En Børneaktion som den her omhandlede kan ikke baseres udelukkende paa velvillig Assistance af tilfældige Private, der, hvor velment deres Hjælp end kan være, dog som Regel ikke har særligt Kendskab til eller Øvelse i de forskellige Arbejder, der udkræves. Selv om adskillige Private straks traadte hjælpende til og blev benyttet i udstrakt Grad af Centraladministrationen, var det dog ikke muligt overfor dem at fremsætte de ubetingede Krav, som en fast tilrettelagt Organisation af disse Dimensioner udkrævede. Centralkontorets Ledelse, der selv var ulønnet, maatte derfor ogsaa inden ret længe engagere lønnet Medhjælp til en hel Del af det dagligt forekommende Arbejde.

Med Hensyn til selve Transporterne var Forholdet derimod et noget andet. Her maatte man saa godt som fuldstændig bygge paa velvillig Hjælp fra interesserede.

Tilrettelægningen af Togtjenesten fordrede imidlertid ikke desto mindre ubetinget faste Rammer. Bedst vilde det have været, om man kunde have faaet Hjælp hertil af Organisationer, der var indøvede i at respektere saadanne Rammer, som f. Eks. Spejderkorps eller Beredskabsafdelinger svarende til „Lotterne“ i Finland. Men en ugelang Tjeneste for at hente et Børnetog i Wien laa ganske uden for de den Gang eksisterende Organisationers Evner. Nogle enkelte Studenter, der var uddannede som Spejdere, ydede fremragende Hjælp, idet de, heldigvis uden at deres Studium led Skade derved, atter og atter stillede sig til Disposition for at hente eller følge Børnene gennem Danmark, af og til ogsaa fra eller til Wien. Mange Spejdergrupper støttede Sagen ved at møde ved Børnenes Ankomst til eller Afrejse fra større Stationer og bistod ved Børnenes Fordeling eller Samling, et ofte brydsomt Arbejde. Men til den døgnlange Vagt i Børnetogene var man henvist til at gøre Brug af Mennesker, som desværre ikke alle havde de fornødne Forudsætninger for at kunne fyldestgøre de ret strenge Krav, som maatte stilles af Hensyn til Børnenes Sikkerhed og Aktionens gode Forløb.

Centralkontoret havde derfor ogsaa et stort Arbejde med at sortere de mange Anmodninger, der indløb, om Ansættelse som Ledsagere ved et Børnetog, for at sikre sig, at de, der ikke havde Børnenes Tarv for Øje men kun ønskede at opnaa en personlig Fordel, blev siet fra. Kontoret maatte derefter korrespondere med de paagældende, udvælge de 20—30 Ledsagere, der var Brug for ved hver Transport, tilsige dem og indkalde deres Rejsepas, for at de kunde blive viserede i det tyske og østrigske Generalkonsulat m. v. — ved Siden af selve Hovedarbejdet med Transportens Tilrettelægning, Udsendelse af Transportplan til alle Lokalkomiteer, Børnenes Indkaldelse, Rekvisition af Togplads i Danmark, Indkøb af Levnedsmidler etc.

Misbrug af Transporterne.

Mange Indbydere svævede i den Vildfarelse, at naar Børnetoget gik som Ekstratog mellem Wien og Danmark, havde det intet at sige, om der yderligere kom et Barn eller to mere med end planlagt. Der blev derfor fremsat talløse Anmodninger, som Regel i sidste Øjeblik, om ikke et nærmere angivet Wienerbarn, der efter sigende var rejseklar i Wien, maatte tage med det først afgaaende Tog, og om ikke Centralkontoret vilde tele-

grafere Tilladelsen til Wien. Forespørgeren kunde som Regel ikke forstaa, at man, belært af tidligere sørgelige Erfaringer, maatte stille sig afvisende overfor en saadan Anmodning.

Antallet af Siddepladser i Toget var givet og kunde ikke udvides, og i Wien var der allerede disponeret paa Grundlag heraf. Det drejede sig ganske vist i hvert enkelt Tilfælde kun om et eneste Barn — men tilsammenlagt blev det dog til mange Børn for hvert Togs Vedkommende, og Rygtet om en Afvigelse fra de opstillede Regler løb hurtigere end en Præriebrand ud over hele Landet og skabte Fortrydelse hos dem, der havde faaet Afslag. Saa der var som Regel ikke andet for Centralkontoret at gøre end konsekvent at meddele Afslag paa Anmodninger af den Art.

Desværre blev der ikke desto mindre gjort Brud paa de opstillede Regler, naar Henvendelse skete fra Personligheder, som Aktioneren mente sig i Stand til at kunne meddele et Afslag. Mange iagttog saaledes med en vis Bitterhed, hvorledes en prominent Familie i Wien, der havde særlig Tilknytning til Danmark, en à to Gange om Aaret sendte sine absolut ikke underernærede Børn med en Barnepige med Børnetoget til Slægtninge i Danmark paa Feriebesøg. Mens alle andre Wienerbørn i et Antal af 10 maatte dele en III. Klasses Kupé, beslaglagde disse begunstigede Børn med den største Selvfølgelighed en hel II. Klasses Kupé, der var tiltænkt Ledsagerne til Hvileplads mellem deres anstrengende Vagter. Paa tilsvarende Maade skete der ogsaa af og til Henvendelser fra andre, der ønskede i et Børnetog at sikre sig selv eller deres Bekendte en mere betryggende Rejselejlighed gennem Europa, end Forholdene dengang muliggjorde med den ordinære Togforbindelse, og som i Kraft af deres sociale Position formaaede at gennemføre deres Ønske i saa Henseende.

Intet er fuldkomment i denne Verden, og man maa ikke lægge Aktioneren til Last, at den ikke følte sig saa uafhængig, at den kunde fastholde sit Standpunkt i alle forekommende Tilfælde. Det pinte dog ret naturligt Aktionens Medarbejdere, der ellers over for alle andre maatte haandhæve de trufne Bestemmelser med ubøjelig Strenghed.

Plejeforældre som Ledsagere.

Da Hjemrejserne begyndte, var der mange Plejeforældre, der gerne vilde følge deres Børn hjem, eller som af anden Grund ønskede at foretage en Rejse til Wien, hvad enten det nu var for gennem Selvsyn at lære Forholdene der at kende, eller for at besøge Børnene eller deres Hjem i Wien. Ogsaa de kom til Aktioneren, fordi Rejseforholdene i Europa paa den

Tid endnu var meget vanskelige, og mange af Forespørgerne var endvidere ikke det tyske Sprog mægtig, saa de ikke turde vove sig ud paa egen Haand.

Alle, der maatte antages at kunne udfylde Posten som Ledsagere, blev anvendt som saadanne, navnlig Medlemmer af Lokalkomiteerne, der havde en forstaaelig mere almen Interesse i Sagen. Plejeforældre, for hvem Hovedinteressen laa deri, at de vilde sørge bedst muligt for deres eget Barn under Rejsen, blev derimod afvist, selv om de ogsaa erklærede sig villig til at betale for deres egen Rejse. Børnetoget maatte jo ikke medtage almindelige Rejsende, og disse vilde desuden lægge Beslag paa de i Forvejen stærkt indskrænkede Pladser i Toget. Men ogsaa disse Henvendelser udkrævede en omfattende Korrespondance, der desværre ofte gav Anledning til Fortrydelse, fordi Forespørgerne som Regel ikke vilde eller kunde forstaa Aktionens Indstilling, men opfattede Afslaget som en Uvenlighed.

Pakkeekspedition.

En anden Vanskelighed var den mere og mere om sig gribende Pakkeforsendelse med Togene. Naturligvis var det en tilsyneladende nem Maade at faa ekspederet en Pakke til Wien paa, naar man kunde faa en Ledsager ved et Børnetog til at tage den med og saa i Wien sørge for, at den kom Adressaten i Hænde.

Men naar først Opsamlingen af Børn var begyndt paa de forskellige Stationer, og Ledsagerne havde fuldt op at gøre med at tage sig af Børnene, var det fuldstændig umuligt for dem ogsaa at tage sig af de private Pakker, som var blevet dem betroet. Børnene var saa stærkt belastet, at de, navnlig ved de besværlige Færgeoverfartssteder, havde en hjælpende Haand behov, og den derefter følgende Indladning i det ventende Tog udkrævede den yderste Anspændelse af alle disponible Kræfter. Naar saa endelig alle Børnene var anbragt i Toget, var det som Regel for sent for Ledsagerne at se sig om efter deres egen Pakkepost, og Ledsagerne var da ulukkelig stillede, hvis Pakkerne gik tabt.

Det drejede sig nemlig ikke om en enkelt lille Pakke, der kunde være lagt ned i en Kuffert. I den første Tid, hvor der endnu ikke var opstillet Forbud imod denne Børneaktionens fuldstændig uvedkommende Pakkeforsendelse, blev det ofte til et respektabelt Antal af omfangsrige Pakker, der skulde flyttes ved hvert Omstigningssted og tilsidst anbringes i det overfyldte Børnetog, for saa atter, naar Børnene var blevet afleveret i Wien til deres Paarørende, at blive samlet og kørt til Kontoret i Wien. Dette

havde derefter Ulejligheden med at udlevere eller udsende dem ved Siden af, at det daglige Arbejde med Børnerejserne skulde passes.

Det gik følgelig efter nogen Tids Forløb med Pakkerne som med de mange rejselystne Voksne. Aktionen maatte over for Afsenderne trække Hovedlinierne for sit Arbejde kraftigt op og tilkendegive, at man udelukkende havde paataget sig at bringe Børn til og fra Danmark og derfor ikke kunde paatage sig en Pakkeforsendelse, selv om denne ogsaa var et smukt Supplement til Børnereaktionen. Ikke mindst fordi Aktionens Ledelse indsaa, at Centralkontoret ikke kunde fortsætte sit Arbejde, der i sig selv indeholdt tilstrækkelig besværlige Problemer, saafremt det yderligere maatte kæmpe med nye Vanskeligheder, der truede med at antage overvældende Dimensioner.

Der var i de Aar let Adgang for Besøgende i Wien til at gøre fordelagtige Indkøb ved Hjælp af danske Penge, og mange benyttede sig heraf. I Forbindelse hermed fandt de det naturligt, at Indkøbene kunde gaa til Danmark med et Børnetog. Dels var det lettere for dem selv, og dels tænkte de, at det kunde være en behagelig Omvej uden om de forskellige Toldundersøgelser.

Menneskenes Børn har i mange Tilfælde et ejendommeligt Syn paa Toldbehandlinger, idet de, hvor reelle de end ellers er i deres daglige Liv, ikke ser noget forkasteligt i, men tværtimod anser det for en god Sport, at narre Toldvæsenet for de Afgifter, Staten forlanger ved Indførsel af nye Ting.

Enkelte Ledsagere var desværre heller ikke klar over det urigtige i at fordele deres egne Indkøb eller Kommisioner blandt Børnene, forinden Toget var naaet til den danske Grænse, idet de saa, naar Grænsen var passeret, havde tænkt sig, at de uden videre kunde samle deres Sager sammen igen. Centralledelsen maatte derfor i god Tid forinden gennemgaa hele Toget for at anholde disse uvedkommende Ting, der som Regel var nogenlunde let at finde paa Grund af deres fine Emballage, for at de saa ved Indrejsen i Danmark kunde forelægges Toldvæsenet til Ekspedition. En elegant Kørepels var vel nok et af de mest graverende Eksempler i saa Henseende. For Aktionen var det imidlertid af afgørende Betydning, at den Tillid, hvormed Myndighederne behandlede Transporterne, og som var af uvurderlig Betydning for Togets Ekspedition uden Forsinkelse ved Landegrænsen, ikke blev misbrugt.

Det var imidlertid ikke altid lige let at faa gennemført det opstillede Forbud imod Pakkeforsendelser med Børnetogene, og ved en Transport i Maj 1921 maatte saaledes en prægtig ny Læderkuffert med mangfoldige

andre gode Sager efterlades i Warnemünde, for at de kunde gaa tilbage til Wien, da man aabenbart ikke paa anden Maade kunde faa Afsenderne til at forstaa, at det nu var Alvor med de trufne Bestemmelser.

Centralkontorets Arbejde var saaledes meget broget sammensat, som det fremgaar af de foran anførte Eksempler. Kontoret blev fra alle Sider udsat for en Mangfoldighed af Henvendelser, blev misbrugt af mange og lod sig i mange Tilfælde misbruge, fordi de ofte fortvivlede Forhold opfordrede dertil, og det tit var meget svært at sige nej for dem, der hellere end gerne vilde hjælpe, hvor de kunde. Men Arbejdet svulmede derved op til at antage Dimensioner, som ingen udenforstaaende kunde gøre sig Begreb om, fordi hvert enkelt lille Tilfælde blev et Præcedens for utallige tilsvarende efterfølgende, og dette nødvendiggjorde, at man maatte ind paa at skære saa meget som muligt bort af det, der slet ikke vedrørte Børneaktionen, for at kunne opretholde denne saa længe som muligt.

Antallet af Medarbejderne paa Centralkontoret blev reduceret lidt efter lidt, alt efter som Kontoret flyttede fra Sted til Sted, hvor velvillige Mennesker gav det gratis Husly for en Tid. Til sidst var der kun een Dansker og to østrigske Damer tilbage, og i September 1925, da de tilbageværende 255 Børn alle var bleven forsynet med selvstændige Pas og hver for sig havde faaet Opholdstilladelse „indtil videre“, var Aktionen dermed fuldstændig likvideret, og Centralkontoret kunde afslutte sin saa godt som seksaarige Tilværelse.

BØRNETRANSPORTERNE

Naar der umiddelbart efter Afslutningen af den store Krig i Aarene 1914—1918 i en By som Wien fandtes i Hundredtusindvis af underernærede Børn, der trængte til at leve under bedre Forhold, end Wiens Stenørken bød dem, skulde det synes, at det maatte have været en overmaade simpel Sag at fylde Tog efter Tog med saadanne Børn og at føre dem bort fra Byen til lykkeligere Himmelstrøg.

Men i Virkeligheden var Sagen desværre ikke slet saa ligefrem og let at løse. Hele det Arrangement, som en forsvarlig Udvælgelse og Befordring af de ulykkelige Børn udkrævede, viste sig snart at være betydelig mere kompliceret, end udenforstaaende, der ikke var bekendt med de paa mange Omraader ganske uordnede Forhold, der dengang herskede i Wien, i og for sig kunde tænke sig, end mindre faa den fulde Forstaaelse af.

„Deutsch-Oesterreichischer Jugendbund“.

Oprindeligt var det en østrigsk Forening „Deutsch-Oesterreichischer Jugendbund“, der, efter at have faaet Tilsagn fra dansk Side om et for hver Gang nærmere fastsat Antal Plejehjem, skulde ordne alt videre fornødent i Wien.

De danske Indbydere forlangte i og for sig kun, at Børnene skulde være nødlidende. I saa Henseende blev der fornemmeligt tænkt paa de daarlige Ernæringsforhold, der gennem en Aarrække havde hersket i Wien og bl. a. havde haft en sørgelig Indvirkning paa Børnenes legemlige Udvikling og hele Sundhedstilstand. Endvidere blev det krævet, at alle Børnene skulde lægeundersøges i Wien forinden Afrejsen, saa man saa vidt muligt sikrede sig imod Overførelse af smitsomme Sygdomme samt imod, at Børn, der ikke kunde taale de med Rejsen forbundne Strabadser, blev sendt med.

Indbydelserne fra Danmark omfattede kun selve Opholdet og Rejsen frem og tilbage mellem den danske Grænse og Plejehjemmet, saaledes at den østrigske Forening selv skulde dække alle Omkostninger i Wien samt Udgifterne ved Børnenes Rejse mellem Wien og den danske Grænse.

For at blive i Stand hertil maatte „Deutsch-Oesterreichischer Jugendbund“ derfor afkræve Børnenes Forældre i Wien et Bidrag til Rejseomkostningerne paa 100 østr. Kr., et ikke særlig stort Beløb under de daværende Forhold, hvor den østrigske Krone allerede var falden stærkt i Værdi, saaledes at Forældrene gerne ofrede det Beløb for at faa Børnene af Sted.

Foreningen klarede i de første Maaneder Administrationen af dette Børnearbejde i sine almindelige Lokaler i Hofgartenstrasse i Wien; men ved Nytaarstid 1920 var Aktionens Virksomhed blevet saa omfattende, at den udkrævede mere selvstændige Former, derunder ogsaa egne Kontorer, og man gik derfor i Gang med at søge saadanne.

„Wienerkinder nach Dänemark“.

I det gamle Kejserslot Hofburg blev der stillet de fornødne Lokaler til Disposition i Michaelertrakt, med Adgang forbi de prægtige Smedejernsportfløje gennem den storslaaede „Rotunde“. Her tog Arbejdet paa at organisere Wienerbørnenes Rejser til Danmark først rigtig Fart, stadig i Tilknytning til „Deutsch-Oesterreichischer Jugendbund“, men under den særlige Afdelingsbetegnelse „Wienerkinder nach Dänemark“.

I de efterfølgende Maaneder søgte en stadig Strøm af ulykkelige Forældre hertil for at anmode om, at deres Børn maatte faa Lov til at komme med til Danmark. Var de — maaske først efter mangfoldige forudgaaende, forgæves Henvendelser — endelig naaet saa vidt, at Børnene var blevet opført paa Ekspektancelisterne, og de 100 østr. Kr. var betalt, kom mange af Forældrene ikke desto mindre Dag efter Dag for at forhøre, hvornaar der nu var Udsigt til, at deres Barn kunde komme af Sted. Det var umuligt for dem at slaa sig til Ro med, at de nok skulde høre nærmere, naar Tiden var kommen. Sulten bankede jo paa deres Dør hver eneste Dag.

I Begyndelsen var det i overvejende Grad Skolerne, der havde Indstillingsret til Aktionen, men denne fik ikke desto mindre mange direkte Henvendelser fra private. Efter forskellige Forhandlinger med Ministeriet for Folkesundhed blev Udvælgelsen af Børnene imidlertid efter nogen Tids Forløb i det væsentlige betroet til forskellige store Organisationer, bl. a. for Statsansatte, for Jernbanefunktionærer og for Hjælp til Middelstan-

den, til Skoler og Kvindeorganisationer. De fik alle en Indstillingsret til den danske Børneaktion, ligesom Tilfældet iøvrigt efterhaanden blev med Hensyn til de forskellige andre udenlandske Børneaktioner, der paa den Tid virkede i Wien.

Paa denne Maade mente man bedst at kunne sikre en saa vidt mulig retfærdig Fordeling af de forhaandenværende Plejepladser, ligesom man mente at have garderet sig imod den ikke sjældent forekommende, men iøvrigt uretfærdige Beskyldning om, at „Protektion“ var det bedste Middel til, at man kunde faa sine Børn med til Danmark. Der maatte ogsaa træffes Sikkerhedsforanstaltninger imod det Misbrug, der af og til fandt Sted, idet nogle af Børnene rejste fra Land til Land, snart gennem den ene og snart gennem den anden Aktion.

Saa vel Ledelsen af Aktionen i Wien som de enkelte Medhjælpere paa Kontoret var Østrigere; men de blev dog snart suppleret af Centralkomiteen i København med en dansk Dame, der i saadant Øjemed blev sendt til Wien. Det gjaldt nemlig om, at de enkelte Transporter saavidt muligt blev sammensat efter Indbydernes specielle Ønsker, ligesom der ogsaa i mange Tilfælde maatte tages andre Hensyn, som en indfødt Dansker bedre kunde vurdere og søge respekteret i fornødent Omfang end de østrigske assisterende, der var saa godt som fuldstændig ukendte med danske Forhold.

Det viste sig dog ret hurtigt at være i høj Grad upraktisk, naar Aktionen administreredes af to hinanden jævnbyrdige Faktorer. Selv om deres respektive Virkefelter i det væsentlige kunde udsondres fra hinanden, greb dog mange Ting ind over begge Omraader, og Afstanden i Forbindelse med de samarbejdendes hele personlige Indstilling ud fra nationale Forskelligheder m. v. kunde da bevirke, at Ledelsen i Wien og Centralkomiteen i Danmark kunde faa en stærkt divergerende Opfattelse af den samme Ting, selv om de end arbejdede for den samme gode Sag.

Efterhaanden som man trængte dybere og dybere ind i den praktiske Gennemførelse af Sagen og søgte at faa denne fastlagt inden for bestemte Rammer, der kunde tjene som Vejledning for de mange Hundrede Medarbejdere, fremkom der nemlig en Mangfoldighed af Spørgsmaal, der absolut skulde løses saaledes, at Afgørelsen senere kunde anvendes som Norm, og det kunde da ret naturligt hælde, at Opfattelse stod mod Opfattelse, ikke mindst fordi Forudsætningerne, hver af de to Parter gik ud fra, kunde være væsentlig forskellige.

Det var endvidere vanskeligt for Kontoret i Wien at hævde sig over for Henvendelser fra østrigsk Side, saa længe det alene blev administreret af en østrigsk Forening med saa godt som udelukkende østrigske Med-

hjælpere. Alle de øvrige udenlandske Børneaktioner i Wien blev ledet af Udsendinge fra det paagældende Land, der bedre formaaede at fastholde de for Aktionen lagte Retningslinier over for de mangfoldige Krav, der blev fremsat Dag efter Dag af dem, der henvendte sig til Aktionen.

Det skyldtes vel nok Østrigernes særlige Indstilling og Mentalitet i Forbindelse med Forholdenes Indvirkning, naar der ofte fandt ejendommelige Scener Sted paa Børnekontoret, fordi de Besøgende ikke mente at skyldte deres egne Landsmænd den Respekt, som vilde have været en Selvfølge for dem, saafremt det havde været en Udlænding, der havde modtaget dem.

Endvidere var de indfødte Ledere og deres Medarbejdere i noget for høj Grad prisgivet et vist Tryk, som formaaende Personer i Østrig, ganske som Tilfældet vel sagtens vilde have været i alle andre Lande, var tilbøjelige til at udøve, hvor de ønskede at hjælpe private Bekendte og andre til at opnaa en muligvis haardt tiltrængt Gunstbevisning, som de paagældende ikke selv var i Stand til at opnaa ved egen Hjælp.

Hertil kom, at Centralkomiteen i København efterhaanden saa sig nødsaget til at dække samtlige Omkostninger saavel ved Forberedelserne i Wien som ved Børnenes Rejser m. v., idet hverken den østrigske Forening eller Børnenes Forældre formaaede vedblivende at bidrage dertil. Centralkomiteen mente sig derfor ogsaa af den Grund berettiget til at forlange, at dens Bestemmelser m. H. t. Ordningen og Gennemførelsen af Børnetransporterne blev de afgørende, og da dette Standpunkt blev godkendt fra østrigsk Side, ophævedes Samarbejdet med „Deutsch-Oesterreichischer Jugendbund“ i August Maaned 1920, og Ledelsen af Aktionens Kontor i Wien blev overtaget af to derboende Danske sammen med den østrigske Læge, Obermedicinalrat Dr. Heinrich Loewenstein.

Efter denne gennemgribende Ændring var det altsaa Centralkomiteen i København, der alene traf alle Dispositioner saavel i Wien som i København, og det blev overdraget Centralkontoret i København at foretage alt videre fornødent, for at Børnetransporterne kunde blive bragt i fuldstændig Overensstemmelse med Centralkomiteens Ønsker.

Paa dette Grundlag fortsattes Aktionen, idet Dr. Loewenstein mere og mere overtog den daglige Ledelse af Kontoret i Wien efter de Direktiver, der blev meddelt ham fra Kontoret i København, med hvilket han gennem en Aarrække stod i saa godt som daglig Rapport, og som han loyalt og ubetinget respekterede i de mange Aar, Samarbejdet kom til at strække sig over.

Udvælgelsen af Børnene.

Som første Forberedelse til en Børnetransport maatte Kontoret i Hofburg til Stadighed have et større Antal „kvalificerede“ Børn til Disposition. Som tidligere omtalt havde forskellige Organisationer i Wien paataget sig den Opgave at indstille nødlidende Børn til et Ophold i Danmark paa Grundlag af deres Kendskab til de enkelte Børn og deres Hjem, og en Ansøgning med personlige Oplysninger om hvert enkelt Barn, der blev bragt i Forslag, blev overgivet Kontoret i Wien.

Paa dettes Foranstaltning blev der derefter foretaget en Lægeundersøgelse af de anmeldte Børn for at faa en Udtalelse om deres Sundhedstilstand. Naar denne havde givet til Resultat, at Barnet var absolut trængende til et Rekreationsophold, hvilket saa at sige altid var Tilfældet, blev Barnets Navn med Oplysning om Alder, Bopæl, Forældre etc. indført i et Kartotek, der af den allerede tidligere fremførte Grund som Regel omfattede ca. 2000 Navne.

Naar Danmark sendte Indbydelse til en ny Transport paa 500 à 600 Børn, var Kontoret saaledes i Stand til straks at gaa i Gang med blandt de i Kartoteket opførte Børn at udvælge dem, der maatte antages at være nogenlunde i Overensstemmelse med Indbydernes Ønsker. Det var dog ikke altid lige let at faa passet Indbydernes Ønsker sammen med det foreliggende „Materiale“, og mange Gange kunde man ogsaa fristes til at se bort fra de opstillede Betingelser.

Som Eksempler skal her gengives nogle ganske enkelte Indbydelser:

2351.

8. 12. 1919.

Vi tilbyder at tage en lille Pige, 10—12 Aar, til os i Vinter. Hvis der kunde udvælges en sød lille Pige til os, var der jo større Udsigt til, at andre her i Byen vilde følge Eksemplet.

Bestyrer O. N.

(Barnet var i Hjemmet i 4 Maaneder og har forhaabentlig virket som en god Reklame i Byen for Sagen.)

1335.

25. 11. 1919.

Undertegnede er villig til at modtage en Dreng, naar følgende Forhold er tilstede:

- 1) Han maa være fra et fattigt Hjem.
- 2) Han maa være fyldt 12 Aar (12—14).
- 3) Han maa ikke være Jøde.
- 4) Han maa i Virkeligheden trænge til at komme et Sted, hvor han vil finde, hvad han mangler med Hensyn til Spise og Drikke.
- 5) Han maa være en god Dreng, der vil lystre og opføre sig ordentligt.

Naar jeg tillader mig at fremkomme mød ovenstaaende Fordringer er Grunden den —

Først havde jeg en Dreng fra Haderslev — han var ikke underernæret, tværimod, —

der næst havde jeg efter ham en Hamburger Dreng 14 Aar (Jøde), som var sendt herover, for at hans Moder kunde opholde sig paa et Badested i Tyskland; han var uopdragen og fordringsfuld i alle Maader (af velhavende Familie).

Som De ser har jeg været lidt uheldig i begge Tilfælde og vil nødig tredie Gang være udsat for det samme. Men har De en Dreng, der trænger til at komme under kærlig Pleje, og som opfylder foranstaaende, kan De sende ham. Min Svigerinde, der er tysk, styre Huset for mig og er en sjælden kærlig Kvinde, der vil pleje ham paa bedste Maade.

Klokker W. E. H.

(Indbyderen fik en Dreng, der blev hos ham i henved et halvt Aar.)

Af andre Indbydelser kan udplukkes forskellige af Indbydernes Krav: „ikke rødhaaret“ — „en Pige ca. 12 Aar helst med langt Haar“ — „velopdragen og taknemmelig“ — „en intelligent, absolut tysktalende Pige“ — „helst ekviperet med Overtøj“ — „helst en rigtig forsulten en“ — „en lille mørkhaaret, treaars Wienerdreng“ — „en Dreng, der er eller har været i Spejderkorpset“ — „en Søn af Zoolog eller Geolog“ — „helst en dansktalende“ — „en køn, lille, sund Wienerpige paa 10—11 Aar“ — „en lille Pige 4—7 Aar, en af de allerfattigste“ — „sund og rask og endelig renlig, jeg mener fri for Utøj“ — „et Gartnerbarn, vant til Grøntsager“ — „musikalsk begavet, som eventuelt kan spille Klaver“ — „køn“ — „to smukke Søkende“ — „helst et Apotekerbarn“ —.

Da det kun var muligt at medtage 500 à 600 af de disponible Børn med det først afgaaende Tog, blev der altsaa hver Gang tilbage ca. 1400 à 1500 Børn, der, suppleret med et nyt Antal i Stedet for de bortrejste, var henvist til at afvente den næste Rejselejlighed, da atter kun en Brøkdel af Børnene kunde komme af Sted. Det var navnlig Drengene, som led under denne Ventetid, idet Indbyderne desværre i overvejende Grad kun interesserede sig for Pigebørn.

Det var en svær Opgave for Kontoret i Wien at holde alle disse mange Hundrede Børn med deres Forældre hen Uge efter Uge med Forsikringen om, at man nok snart fik en Indbydelse, der passede paa det paagældende Barn, saa Valget kunde falde paa det.

Hertil kom, at mange Danske, der havde Bekendte i Wien, sendte Indbydelser til disse Familiers Børn, idet de naturligvis helst vilde hjælpe dem og gik ud fra, som noget ganske selvfølgeligt, at vedkommende straks vilde faa Adgang til at rejse gratis til Danmark med det første Børnetog, naar der forelaa en speciel Indbydelse.

Der blev, saavel ved Indbydernes Henvendelser til Centralkontoret i København som ved Forældrenes Henvendelser til Kontoret i Wien, foretaget ihærdige Forsøg paa hurtigst muligt at faa disse „Medrejsebørn“, som det tekniske Udtryk snart blev for disse af Indbyderne udvalgte Børn og unge Mennesker, der fik Lov til at følge en Børnetransport paa en saadan ekstraordinær Maade, med et Tog. Det var ikke nogen let Opgave at søge at gøre det forstaaeligt for disse Mennesker, at Aktionen ikke fungerede som et Rejsebureau for dem, der havde gode Forbindelser, end mindre at de oven i Købet skulde kunne stille Krav om at faa en gratis Rejse forud for alle andre. De, der havde Bekendte i Danmark, maatte gaa ind i Rækken bag de tidligere indtegnede, der ogsaa trængte til at komme bort, men som havde ventet i længere Tid. Det lykkedes desværre kun i de færreste Tilfælde at faa de, der saaledes trængte paa, til at indse det berettigede i den anvendte Fremgangsmaade, men paa anden Maade kunde man nu engang ikke hjælpe disse Aktionen i og for sig uvedkommende protegerede Børn.

Mange af Plejeforældrene lod sig røre af Børnenes Beretninger om Forholdene i deres Hjem til at indbyde deres Plejebørns Moder som den, der formentlig trængte mest af hele Familien til et Rekreationsophold, til et lille Besøg i Danmark.

For en udenforstaaende kunde det synes at være en nem og nærliggende Udvej at lade disse Mødre rejse med Børnetogene som Ledsagere, idet man maatte gaa ud fra som givet, at de i hvert Tilfælde gennem Livets Skole var opøvede i at omgaas Børn.

Men i de fleste Tilfælde var disse udslidte østrigske Mødre absolut uegnede til gennem et Par Døgn at føre Tilsyn med en hel Vogn fuld af livlige Børn, ikke mindst naar de tillige medførte yderligere et eller to af deres egne Børn, som var bleven medindbefattet under Indbydelsen, men som lagde saa godt som fuldstændig Beslag paa Moderens Opmærksomhed undervejs.

De enkelte Forsøg, der blev gjort for at bistaa Realisationen af denne smukke Tanke fra Plejehjemmenes Side, faldt saa godt som alle uheldigt ud, og da endvidere de forskellige Jernbaneselskaber kun tillod, at der maatte følge et nærmere fastsat, yderst ringe Antal Voksne med Børnetogene som tjenestegørende Ledsagere, var Aktionen Udvidelse til ogsaa at omfatte tjenestefri Mødre absolut udelukket. Dette hindrede dog ikke, at Kontorerne i Wien og København gennem lange Tider saa godt som daglig maatte besvare nye Forespørgsler og gøre nærmere Rede for deres tilsyneladende rigoristiske Standpunkt i saa Henseende.

Alt andet Arbejde paa Kontoret i Wien kunde Dag efter Dag blive blokeret i Timevis ved Henvendelser fra Folk, der — ofte med forbløfende Dristighed — fremsatte Krav om at komme med et Tog til Danmark hurtigst muligt, enten det nu var Børn, der forlængst var bleven lægeundersøgt og derfor til en vis Grad kunde siges at nære berettiget Forventning om snart at komme i Betragtning, eller det var i og for sig fuldstændig uvedkommende „Medrejsbørn“ eller voksne Personer, der i Tillid til en speciel Indbydelse fra et Hjem i Danmark eller støttet af Protektion af en eller anden „Personlighed“, mente sig berettiget til en særlig Hensyntagen.

Naar man endelig var naaet saa vidt, at man syntes, at Indbydernes Krav saa vidt muligt var sket Fyldest, blev alle de 500 à 600 Børn indkaldt saavel til et forberedende Møde som til selve Afrejsen ved anbefalet Brev med mindst 5 Dages Varsel — Postgangen var meget usikker og langsom dengang i Wien — det fornødne Antal Ledsagere til Transporten blev udtaget og indkaldt, deres Pas, som de tidligere havde afleveret paa Kontoret, samt en Kollektivpasliste, hvorpaa samtlige Børn var opført, blev viseret i de forskellige Konsulater, Aftaler angaaende Toget, dets S sammensætning, Afgang, Passage gennem de forskellige Lande samt dets Forsyning med Levnedsmidler, Medikamenter m. v. blev truffet, og man var dermed i det væsentlige forberedt paa at sende Børnene afsted.

Men Gang paa Gang, naar saa alt var klappet og klart, hændte det, at Tilsagn om, at det beregnede Tog skulde være til Disposition, blev annulleret fra Jernbanernes Side saa at sige i sidste Øjeblik, og hele det omfattende Arrangement blev derved slaaet fuldstændig i Stykker. Der maatte udsendes Ekspresbreve til alle de mange Hundrede Hjem, der var averteret om Afrejsen, og i de følgende Dage blev Kontoret da bestormet af Forældre, der ønskede nærmere Oplysninger og nyt Tilsagn om, hvornaar deres Børn kunde komme afsted.

Det turde være forstaaeligt, at de Ledende og deres Medarbejdere paa Kontoret i Wien efterhaanden nærmede sig Fortvivlelsens Rand.

Hertil medvirkede ikke mindst de stadig indløbende Meddelelser fra Danmark om den voksende Utaalmodighed hele Landet over, fordi man her ikke forstod, hvorfor Børnene stadig lod vente paa sig, samtidig med at Centralkontoret var ilde stedt, fordi det ikke kunde afgive et bestemt, positivt Tilsagn om, hvornaar det hele vilde bedre sig.

Forinden Børnene paa Afrejsedagen fik Adgang til Toget, maatte de

i Stationsbygningens Ventosal gennemgaa en ny Lægeundersøgelse, for at man saa vidt muligt kunde sikre sig imod, at der blev indført Infektionssygdomme i Toget.

Børnetoget.

Børnetogene var som Regel sammensat af 8 Stk. III. Klasses Korridorvogne med en tilsvarende I. og II. Klasses Vogn i Midten, hvori Togledelsen kunde opslaa sit Kontor, etablere Konsultationsstue for Lægen og „Hospital“, og hvor de tjenestefri Ledsagere kunde finde Hvile for nogle Timer ad Gangen.

I hver af de lange Personvogne var der Plads til 70 Børn med to à tre voksne Ledsagere.

Materiellet var, som alt østrigsk Statsbanemateriel paa det Tidspunkt, gammelt og medtaget, og det hændte ikke sjældent, at der under Farten skete Brud et eller andet Sted paa Grund af Materiellets daarlige Tilstand.

I Marts 1920 lykkedes det for første Gang at faa indsat en primitiv „Køkkenvogn“ i Toget for at muliggøre en nogenlunde tilfredsstillende Forplejning af de mange Børn undervejs. Denne Køkkenvogn blev gennem en Aarrække bibeholdt ved alle de større Børnetransporter, der benyttede Ekstratog.

Vognen var en almindelig, gammel Bagagevogn, i hvis Midte der var opstillet to store Kedler med underliggende Fyrsted og Aftræk gennem Taget. I disse Kedler kunde der under Farten koges Te og Suppe til Børnene. Der var endvidere opsat Køkkenborde og Vandbeholdere, ligesom der var et aflaaeligt Forraadskammer og Spisekammer, og det hele var nymalet, forinden Vognen blev taget i Brug for første Gang.

Toglederen.

„Deutsch-Oesterreichischer Jugendbund“ havde i den første Tid overdraget Ledelsen af de enkelte Transporter til stadigt vekslende Personer, overvejende Læger, Lærere eller Officerer. Disse havde ganske vist gode Forudsætninger for at kunne løse det Hverv, der saaledes blev dem tildeelt; men det rummede paa den anden Side saa store Vanskeligheder, at den uophørlige Skiften af Ledere absolut var uheldig, idet Lederne aldrig naaede at blive fortrolige med deres Opgave.

En Del af disse forskellige Ledere fik tilmed først i sidste Øjeblik før Togets Afgang de fornødne Oplysninger om Transportens Sammensætning, Togplan m. v., og da der hertil i mange Tilfælde kom et fuld-

stændigt Ukendskab til eller endog ligefrem Uegnethed m. H. t. de mange rent tekniske Spørgsmaal, Opgaven førte med sig, blev Resultatet, trods al god Villie, ikke det bedste.

En helt igennem tilfredsstillende Løsning, for saa vidt angik Ledelsen af Transporterne, opnaaede man først, da daværende østrigsk Major, senere Oberstløjtnant, Ingeniør Alfred Pabeschitz i April Maaned 1920 paatog sig, saa vidt det var ham muligt, til Stadighed at lede Børnetogene mellem Wien og Danmark.

Ingeniør Pabeschitz havde deltaget i Krigen paa Fronten mod Italien. Han var i Besiddelse af sjældne administrative Evner, saaledes at han bl. a. kunde tumle de 5—600 Børn med deres ca. 35 voksne Ledsagere, og han var endvidere i Stand til selv paa egen Haand at kunne klare de fleste af de tekniske Vanskeligheder, som — ikke mindst paa Grund af Materiellets daarlige Tilstand — ofte frembød sig paa den lange Køretur igennem Europa.

Der var ikke Tid til at holde nogen Steder for at faa repareret Brud paa Ledninger, Beskadigelser m. v.; men Toglederen var som Regel henvist til at maatte klare sig ved egen Hjælp under Togets forsatte Kørsel. Naar der ikke forefandtes de fornødne Reservedele i Toget, maatte Toglederen ofte telegrafere forud til en af de større Stationer, som Toget skulde passere, for at forsøge paa denne Maade at faa fremskaffet de Ting, som der absolut var Brug for. Hvis Skaden da ikke var saa stor, at man maatte tømme Vognen for Børn og lade den koble fra Toget, for at den kunde blive sendt tilbage til Wien til Reparation. Bestræbelserne maatte i saa Tilfælde rettes imod at faa en anden Vogn udlaant til Erstatning, for at Børnene ikke skulde lide for stærkt under Sammenstuvningen i de øvrige Vogne.

Samarbejdet med de forskellige Jernbanedistrikter besværliggjordes undertiden stærkt paa Grund af Forsinkelser og deraf flydende Omlægninger af Køreplanen. Pas- og Toldrevisioner udkrævede Toglederens personlige Nærværelse, fordi der som Regel forlangtes indgaaende Forklaringer angaaende Børn og Ledsagere og deres Bagage, som det navnlig under Hjemrejsen gjaldt om at faa fritaget for et alt for nærgaaende Eftersyn. Jernbanekontrollører aflagde af og til Besøg under Farten for at gennemgaa Toget og tælle alle de Personer, der fulgte med det, for at konstatere, at alt var i Overensstemmelse med de Opgivender, hvorefter der var blevet betalt ved Grænsestationen, og at der endvidere ikke var flere voksne Personer med som Ledsagere, end de gældende Bestemmelser tillod.

Som et Kuriosum kan i denne Forbindelse anføres, at det tit hændte, at skeptiske Kontrollører ikke følte sig tilfredsstillet ved Toglederens Op-givender, men selv tog fat paa at tælle de mange Hundrede Børn — een Gang og to Gange, men hver Gang med forskelligt Resultat, for derefter at acceptere det tredie Tal, Toglederen straks havde opgivet dem og ved-blivende hævdede var det eneste rigtige, idet han smilende tilføjede, at de lige saa godt kunde give sig i Lag med at tælle en Sækfuld Lopper som Indholdet af et Børnetog, hvor bl. a. den stadige Trafik mellem Ku-peer og WC'erne vanskeliggjorde Tællearbejdet.

Endvidere var Vandforsyningen til de mange Mennesker et vigtigt Problem, hvis Tilsidesættelse kunde faa ubehagelige Følger under Rej-sens videre Forløb. Lederen maatte derfor som Regel ogsaa selv over-vaage, at alle Beholdere blev ordentlig fyldt paa de forskellige Stationer, hvor der var Lejlighed dertil, efter i Forvejen pr. Telegram at have sikret sig i saa Henseende.

Tilsynet med Ledsagerne og disses Vagtskifte, Kontrollen med Togets Toiletter, der let kunde komme i en forfærdelig Tilstand' paa Grund af Børnenes mangelfulde Betjening af dem, saa Udskylningen ophørte at fungere og en ulidelig Stank udbredtes i Toget, Belysningens Svigten paa Grund af Kabelbrud eller ødelagte Lamper, utilstrækkelig Opvarmning m. m., — hver af disse mange betydningsfulde Enkeltheder skulde nok bidrage til at holde en samvittighedsfuld Togleder i stadig Aktivitet under hele Rejsen, saa at han i de to Døgn, Rejsen varede, saa at sige ikke fik Søvn i Øjnene.

Ingeniør Pabeschitz gennemførte den Opgave, han havde paataget sig, paa en saadan Maade, at den danske Børneaktion kun kunde være glad og taknemmelig over det upaaklagelige Samarbejde med ham gennem den Aarrække, hvori det heldigvis kom til at bestaa, til Gavn for Aktio-nens gode Forløb. „Majoren“s Tilstedeværelse i et Børnetog var den bedste Borgen for, at alt i hele Toget var i mønsterværdig Orden og i Over-ensstemmelse med de Instruktioner, der var blevet meddelt fra dansk Side.

Det var endvidere morsomt at iagttage, hvorledes den samme Erken-delse voksede op langs hele den lange Vej, Børnetogene passerede fra Wien til Danmark, saaledes at alle de mange Mennesker, med hvem „Majoren“ i Embeds Medfør kom i Berøring, ogsaa af den Grund gjorde, hvad de kunde, for at bistaa Aktionen og lette Ekspeditionen af dens Børnetog, hvor de kom frem.

Østrigske Ledsagere.

Ved de første Transporter fulgte de østrigske Ledsagere kun med til Warnemünde, hvor de var behjælpelige med at faa Børnene bragt om Bord i Færgen, og deres Opgave var dermed til Ende. De dengang gældende strenge Indrejsebestemmelser i Danmark tillod dem ikke, hvor gerne de end vilde, at overskride Grænsen til „det forjættede Land“; men de maatte pænt blive udenfor. Efter at de havde hvilet sig et Par Dage i et beskedent Hotel i Warnemünde, tiltraadte de den lange Hjemrejse med det tomme Tog til Wien, og dermed var deres Rolle udspillet.

Da de danske Komitémedlemmer nogle Gange havde haft Lejlighed til at iagttage de længselsfulde Blikke, som de paa Strandbredden ved Warnemünde efterladede østrigske Ledsagere sendte efter den danske Færge, naar den gled bort med Børnene til det Eventyr, der ventede dem, blev det bestemt, at Ledsagerne fremtidig skulde indbydes til at gøre Turen med Færgen fra Warnemünde til Gedser, hvorfra de saa omgaaende maatte returnere under Kontrol af det danske Statspoliti, der ikke turde strække sig videre af Hensyn til sine Instruktioner.

De østrigske Ledsagere fik derved som Løn for deres trofaste Vagt gennem Rejsens to Døgn, foruden den uvante Sørejse en velkommen Lejlighed til paa Færgen at lære det danske „kolde Bord“ at kende. At det maatte forekomme dem „ganske usandsynligt“, efter hvad de var bleven vænnet til gennem Krigsaarene i Wien, turde være givet.

Selv om de ofte, navnlig naar Vejret var daarligt, bagefter maatte kvittere alt, hvad det bugnende Bord havde skænket dem, gjorde det dog intet Skaar i deres Glæde; Erindringen om selve Oplevelsen kunde man heldigvis ikke berøve dem, og den gav Stof til mangt et livfuldt Referat efter deres Hjemkomst.

Fra dansk Side blev der imidlertid arbejdet videre paa, at de østrigske Ledsagere kunde faa noget mere ud af deres Danmarksbesøg end denne korte Sejltur, og Justitsministeriet gik da efter nogen Tids Forløb med til, at de maatte komme ind i og opholde sig i Landet i de faa Dage, det varede, inden Togstammen gik tilbage fra Warnemünde eller Vamdrup til Wien.

Forskellige danske Købstæder paatog sig beredvilligt den smukke Opgave at være Værter for Ledsagerne i disse Hviledage, og By efter By overtog, efterhaanden som Børnetogene kom hertil, de forskellige taknemmelige Ledsagerhold, der for nogle Dage blev indkvarteret som Gæster i private Hjem og derigennem fik et lille Indblik i de Lyksaligheder, hvortil de havde ført deres smaa Landsmænd, og dermed et velkomment Solstrejf ind i en ellers som Regel ret trist Tilværelse.

I Begyndelsen var Ledsagerne overvejende blevet rekrutteret blandt unge Piger af det bedre Selskab i Wien, idet disse ikke var hemmet af en fast Stilling, men havde Tid til at forlade Byen for 6—8 Dage ad Gangen og Lyst til at paatage sig den ansvarsfulde Opgave, hvortil de, f. Eks. ved frivillig Hospitalstjeneste i Wien under Krigen, havde visse Forudsætninger. Faguddannede Lærere og Lærerinder saavel som Sygeplejersker var optaget af deres Gerning i Wien og kunde derfor ikke afse Tid til at følge med Togene til Stadighed.

Sammensætningen af Ledsagerpersonalet fik imidlertid desværre lidt efter lidt en noget for tilfældig Karakter, ikke mindst fordi det var vanskeligt til Stadighed at fremskaffe det fornødne Antal kvalificerede Emner, der vederlagsfrit kunde paatage sig det temmelig anstrengende Arbejde med Pasningen af Børnene.

Der opstod endvidere snart en ny Vanskelighed, som man ikke havde regnet med ved Etableringen af Børnetransporterne.,

Voksne Østrigere af begge Køn, dog i overvejende Grad Damer, begyndte nemlig et sandt Stormløb imod Kontoret i Wien, saa snart det rygtedes, at der var Mulighed for at komme til Danmark paa en nem og billig Maade med et Børnetog.

Det varede derfor ikke længe, før Kontoret i Wien blev fuldstændig oversvømmet af Ansøgere, for hvem Hovedinteressen ved at blive antaget som Ledsager i et Børnetog ikke var Børnenes Velfærd, men udelukkende personlige Hensyn. De længtes blot efter at komme væk fra Wien for en kortere eller længere Tid, og mange af dem var tilmed i Besiddelse af en Indbydelse fra Bekendte i Danmark.

De, der endnu ikke havde en saadan Indbydelse, gjorde sig de største Forhaabninger om, at de kunde opnaa en saadan, blot de fik Lov til at komme med Børnetoget. Saaledes vidste de nemlig, at det var gaaet andre før dem. Det gjaldt blot om at være om sig og hænge i, saa var der nok en eller anden, der forbarmede sig over dem. Danmarks Gæstfrihed var gennem mere eller mindre løse Rygter godt opreklameret i Wien paa det Tidspunkt.

Hensynet til de danske Indbydere paavirkede naturligvis i høj Grad de østrigske Ledere af Kontoret i Wien, ligesom disse ofte havde vanskeligt ved fuldstændig at ignorere den Protektion, der fra østrigsk Side støttede mange af Ansøgerne. Resultatet blev, at en Mængde Mennesker, der absolut ikke egnede sig for det brydsomme Hverv, blev antaget til Ledsagere, til Skade for Børnene og til stor Gêne for Toglederen, der mange Gange maatte gennemføre Transporten uden tilstrækkelig dertil egnet Medhjælp.

Der var af Jernbanedirektionerne i de forskellige Lande, hvorigennem Børnetogene passerede, opstillet faste Regler saavel for Børnenes Alder som for Ledsagernes Antal i Forhold til Børnetallet. Men der gik ikke lang Tid, før Ledsagerantallet, takket være det stærke Pres, der blev udøvet paa Kontoret i Wien, svulmede saaledes op, at Børnetransporterne i nogen Grad fik et stærkt Præg af Selskabsrejser for Voksne.

I mange Tilfælde havde disse voksne „Medrejsende“, der skulde gælde for vagthavende Ledsagere, forinden Afrejsen fra Wien opnaaet selvstændig Opholdstilladelse i Danmark, ligesom de ogsaa selv havde sørget for en Indbydelse fra en dansk Familie til at være dennes Gæst, saaledes at Aktionen ikke havde noget egentligt Ansvar for dem fra det Øjeblik, da de havde fratraadt deres Tjeneste efter Transportens Ankomst til Danmark.

Men mange af de øvrige Ledsagere, der kun havde Aktionens Velvillie at takke for, at de fik Lov at rejse ind i Danmark og opholde sig der i tre à fire Dage, benyttede efter Ankomsten hertil Lejligheden til at indsende Andragende til Justitsministeriet om forlænget Opholdstilladelse. I Tillid til, at de kunde opnaa en saadan, muligvis fordi de i Mellemtiden havde fremskaffet en personlig Indbydelse fra et dansk Hjem, undlod de endvidere at følge med Toget tilbage, hvilket ret naturligt gav Anledning til, at Centralkomiteen, der havde været en omend ret uskyldig Mellemand i Sagen, blev udsat for ubehagelig Paatale fra Justitsministeriets Side, rent bortset fra Gênen ved, at Hjemtransporten maatte undvære den paagældendes Assistance. Selv om den end til Tider kunde være af noget tvivlsom Værdi, blev Vagtbyrden dog derved forøget for de øvrige Ledsagere.

Ogsaa mange af de danske Plejehjem savnede den rette Forstaaelse af en Ledsagers Arbejde og Pligter og anmodede om, at deres Wienerbarns Moder maatte komme med Toget.

Saaledes skrev f. Eks. en Plejefader den 18. 10. 1920:

Idet jeg hermed indsender Indbydelse til et Wienerbarn, Josefine S., tillader jeg mig at ansøge om, at der gives Barnets Moder Tilladelse til at ledsage hende til Danmark med Transporten.

Jeg har Indtrykket af, at det er en Betingelse for, at Barnet overhovedet kan besøge os, at Moderen følger med. Jeg ved fra Barnets Beskrivelse, da hun i Sommer besøgte os, at Moderen er stærkt nervøs og legemlig svækket, saa et Ophold hos os tillige med Barnet vil sikkert have en stor Betydning for hende.

C. A.

(Betingelsen var heldigvis ikke saa absolut, at den afskar Barnet fra at komme hertil baade for anden Gang i 1920 og for tredie Gang i 1922 — uden Moderens Følgeskab.)

En anden Plejefader skrev den 27. 11. 1922:

Da vi har bragt i Erfaring, at det muligvis kan lade sig gøre at faa en Moder fra Wien herop til Danmark med en af Børnetransporterne, eventuelt som Hjælp for Børnene under Rejsen, tillader vi os at bede Dem for vort Wienerbarn Anna N.s Skyld om at hjælpe hendes Moder herop til os. Barnets Moder trænger i høj Grad til en saadan Rekreation, da hun er forladt af Manden og ene om Forsørgerpligten og derfor baade legemlig og sjælelig forpint og overanstrengt. Manden var ødelagt af Drik, en Last, som rimeligvis er taget til hos ham under Krigen og de deraf flydende sørgelige Forhold; men De vil sikkert forstaa, hvad en saadan stakkels Kvinde maa lide og døje. Barnet er hendes eneste Trøst og Opmuntring, og vi elsker dette Barn og vil saa gerne hjælpe til at gøre hende den Glæde, som det jo vil være for hende at se sin Moder faa det lidt godt.

Plejer K. M. J.

Heller ikke alle de tidligere Børn var klar over Opgavens Vigtighed. Saaledes skrev en Wienerpige den 12. 5. 1922:

Jeg har hørd i danske Klubben i Wien, at i Sommeren skal go igen en Tog med Børn til Danmark. Derfor jeg tillader mig at bede Dem om Tilladelse til at blive Opsynsperson i dette Toget.

Jeg har været 7 Maaneder i 1920/21 i Danmark hos Herr og Fru C. J. i H. Jeg skulde kome igen, men jeg kunde ikke, fordi jeg havde maate betale selv Rejsen.

Jeg er 17 Aar gammel jeg forstaa Dansk og kan godt behandle Børn. Jeg tilsager at opfylde min Pligt.

Grete C.

(Alle Pladser var imidlertid besat, saa Grete fik et Afslag.)

Faren for Smugleri.

Det turde være forstaaeligt, at Forældre, der gennem længere Tid forgæves havde forsøgt at faa deres Barn med en Børnetransport til Danmark, greb til den for dem tilsyneladende sidste Udvej til søge at faa Barnet smuglet ind i Børnetoget til Trods for, at Barnet hverken havde Papirer eller Nummer, ligesom det ej heller var opført paa Paslisten, i det glade Haab, at naar først Barnet sad i Toget, og dette var kommet godt afsted fra Wien, vilde der sikkert ikke blive Tale om at sende Barnet hjem igen.

Noget bedre tilrettelagt var et saadant Smugleriforsøg naturligvis, naar Forældrene kunde benytte sig af deres Kendskab til, at et andet bestemt Barn i sidste Øjeblik var blevet forhindret fra at kunne tage med, idet de da kunde tillægge deres eget Barn det bortblevne Barns Nummer og Navn ved Afleveringen foran Toget, og alt kunde saaledes se ud til at være i den skønneste Orden, navnlig hvis en Dreng, der skulde gaa for en Pige, var iført Pigetøj eller omvendt.

Michaelertor, Hofburg i Wien
Indgangen til Børneaktionens Kontor.

Foran Køkkenvognen, hvorfra den første danske Mad blev serveret.

„Honoratiore“ ved Afrejsen.

„Vi skal til Danmark, der er Mad!“

„Farvel, Far! — Farvel, lille Mor!“

Farten begynder.

Undervejs med 600 Børn.

Men Kontrollen inden for de mange Afdelinger paa Banegaarden søgte stadig at være paa Højde med Situationen. Glippede det end en enkelt Gang ved Indstigningen i Toget, kom Sandheden dog uvægerligt frem for Dagen, naar „Majoren“ straks efter, at Toget havde forladt Wien, begyndte sin nøjagtige Gennemgang af hver enkelt Vogn for at kontrollere dens Indhold med sine Lister, og der var da altid Tid nok til at faa den ulykkelige Synder ekspederet ud af Toget med en Returbillet til Wien, inden Toget havde overskredet den østrigske Grænse. Tilsyneladende en noget ubarmhjertig Fremgangsmaade, men en absolut Nødvendighed for at opretholde den fornødne Orden.

Noget mere vanskeligt var Problemet Smugleri, hvor det drejede sig om udførselsforbudte eller toldpligtige Ting.

Børnetogets direkte Passage fra Wien til Danmark, uden at Toget blev tømt for Passagerer og Rejsegods paa Grænsestationerne, saaledes som Tilfældet dengang ellers var med alle almindelige personførende Tog, rummede den Fare, at Ledsagere eller Børn kunde være i Besiddelse af skjulte Effekter, som ikke henhørte til almindeligt Rejsegods; men som den ret summariske Toldrevision ved Grænsen ikke blev opmærksom paa, saa de undgik Toldbehandling.

Ubetænksomme Sjæle blandt Børn eller Ledsagere kunde derved let fristes til at gøre sig skyldig i et, efter deres Mening tilgiveligt Smugleri, ligesom det kunde befrygtes, at mere kloge, udenforstaaende vilde benytte sig af Lejligheden til at faa en af Børnetogets Passagerer til at medtage toldpligtige Ting fra Land til Land. Andre Børneaktioner skal efter Sigende have lidt under alvorlige Lovovertrædelser i saa Henseende.

Den danske Aktion blev heldigvis forskaanet for beklagelige Tilfælde af denne Art, ikke mindst takket være Togledelsens stadige Agtpaagivenhed.

Et Tog blev dog engang tilbageholdt nogle Timer i Linz i Anledning af, at der til det østrigske Tolddepartement var indsendt en anonym Anmeldelse om, at en af Ledsagerne vilde være i Besiddelse af et større Beløb i møntet Guld, som han agtede at udsugle. Hele Toget blev nøje gennemgaaet, mange af Ledsagerne maatte underkaste sig en gennemgribende personlig Visitation, og et sygt Barns Bandage blev endog gjort til Genstand for særlig kritisk Undersøgelse. Men Toget kunde heldigvis derefter forsætte sin afbrudte Fart, uden at man havde grebet nogen af Passagererne i den paastaede Forbrydelse.

Forinden Ankomsten til Danmark var Togledelsen altid fuldstændig orienteret med Hensyn til, om nogen af de Rejsende ikke desto mindre

medførte toldpligtige Ting, for at ikke Ekspeditionen ved Grænsen skulde blive forsinket, og for at Aktionen ved ogsaa paa denne Maade at bistaa til en korrekt Toldbehandling stedse kunde opretholde et godt Forhold til de danske Toldmyndigheder.

Vagten hos Børnene.

De to à tre Ledsagere, der i Forening fik en Vogn med 70 Børn betroet, skulde ved enkelte Lejligheder, som f. Eks. ved Afrejse og Ankomst, alle være til Stede i deres Vogn; men iøvrigt skiftedes de til at holde Vagt, idet Toglederen ved Opslag i Ledsagervognen havde opstillet et nøjagtigt Skema for en Vagtturnus med Vagtskifte hver tredie Time.

Der var nok at gøre hele Døgnet igennem for en ansvarsbevidst Ledsager, der stadig maatte holde Øje med Flokken og passe paa, at ingen foretog Udflugter til andre Vogne, pillede ved Dørenes Laase eller forlod Toget ved en af de Stationer, hvor man gjorde Holdt.

Det gjaldt endvidere om i nogen Grad at sørge for, at Børnene stadig var beskæftiget, saa de ikke af lutter Kedsomhed fandt paa Gavtyvestreger. Fordelingen af Maden, der blev leveret fra Køkkenvognen, tog ogsaa sin Tid. Mange af Børnene blev syge under Kørselen og kastede op, hvilket affødte en større Renselsesproces, og om Aftenen var det ligefrem et Kunststykke at faa placeret Børnene i de tætpakkede Vogne saaledes, at de saa vidt muligt alle kunde finde Hvile under Søvn.

Men selv efter at alle Børnene var bragt til Ro og hele Vognen tilsyneladende sov, turde den vagthavende Ledsager dog ikke sætte sig ned for at hvile, hvor fristende det end kunde være efter Dagens Møje og Besværligheder.

Det uvante, anspændende Arbejde i Dagens Løb tog som Regel haardt paa Kræfterne, den uophørlige, monotone Fart og Hjulenes evige Hamren imod Skinnesammenføjningerne sløvede yderligere Sindet, naar Mørket hindrede, at man kunde forslaa Tiden med at se ud paa det Landskab, Toget kørte igennem. Men den, der gav efter for Fristelsen og satte sig ned paa Klapsædet ude i Gangen, blot for at hvile et Øjeblik, var udsat for, at Øjnene inden ret længe faldt i. Uvilkaarligt begyndte man at drømme sig langt, langt bort, idet man lod sig vugge af Rytmen i det stadig fremadilende Tog; — og inden ret længe var man fuldstændig borte fra alle Pligter og Bryderier, inde i den herligste Bevidstløshed.

Det hele havde sikkert kun staaet paa i et eneste kort Øjeblik, syntes man, naar pludselig et brutalt Lys fra en elektrisk Lommelygte faldt lige imod ens Ansigt, saa man for op med en slet Samvittighed præget i alle

Miner. Thi foran en saa man „Majoren“ staa med sit tilsyneladende bistre Ansigt, der uden Ord fortalte, at man havde svigtet sin Pligt. Det nyttede ikke det allermindeste, hvor meget man end forsikrede, at man lige netop havde faaet sat sig ned, og at man slet ikke var faldet i Søvn. Det gjorde intet som helst Indtryk paa det alvorlige Ansigt, i Særdeleshed ikke, hvis den søvndrukne Ledsager i sin Forfjamskelse talte Dansk, hvoraf Majoren ikke forstod et eneste Ord.

Majoren gav selv alle Ledsagerne det bedste Eksempel. Hele Natten gik han igennem det slumrende Børnetog, fra Vogn til Vogn, for at passe paa, at alle de Voksne gjorde deres Pligt, og at der intet var i Vejen. Under de to Døgn's Rejse fik han selv saa godt som ingen Søvn i Øjnene, men nøjedes med den Stimulans, som uophørlig Cigaretrygning kunde yde ham.

Naar saa Toglederen var gaaet videre, blev Ledsageren staaende ved Vinduet og saa ud i den mørke Nat, ærgerlig over, hvad der var passeret. Hvad nyttede det, at han eller hun havde stræbt efter at opfylde deres Pligt til Punkt og Prikke hele Dagen igennem, naar Toglederen nu gik og følte sig overbevist om, at han havde grebet dem sovende paa deres Post, hvad der slet ikke havde været Tilfældet — efter deres Mening.

Kravet om Ledsagernes usvækkede Agtpaaagivenhed selv ved Nattetid var imidlertid fuldtud berettiget.

Mange af Børnene var ude af Stand til at kunne sove under de urolige og uvante Forhold, og de stod derfor tit op, trods det derimod nedlagte Forbud, og forstyrrede de sovende ved Passiar eller anden Uro.

Andre skulde aflægge Besøg paa Toilettet, og det gjaldt da om at passe paa, at de ikke gik forkert og i Stedet aabnede en af Vogn dørene. Disse blev ikke altid lukket lige omhyggeligt, navnlig ikke af det skiftende Togpersonale paa deres Fart ud og ind af Toget, fordi Lukkemekanismen var af en ældre, noget upraktisk Model.

Natten mellem den 14. og 15. September 1923, da et Tog rullede af Sted mod Stationen Hof i Tyskland, opdagedes det ikke desto mindre pludselig, at en lille Pige var forsvunden. Fra et Vogterhus paa Strækningen, som Toget lige havde passeret, var der imidlertid blevet telefoneret til Hof, at Pigebarnet, man savnede i Toget, var blevet fundet uskadt paa Jernbaneskraaningen. Hun blev nu eftersendt med et Godstog, mens Børnetog ventede i Hof.

Da den Lille atter var kommen tilbage til sine Kammerater, fortalte hun, at hun havde drømt, at hun var faldet fra 4. Sal ned i Kælderen. En Undersøgelse af Toget gav til Resultat, at alle Døre var behørigt aflaaede. Paa et af Toiletterne var Vinduet derimod trukket helt ned, og

det maa da antages, at Pigebarnet, der var Søvn-gængerske, i Søvne er traadt op paa WC-Sædet og derfra gennem Vinduet er faldet ud i det fri. Barnet havde straks efter Faldet kaldt paa sin Mor, og derved var Banevogteren blevet opmærksom paa hende. Da han vidste, at det var et Børnetog, der lige var passeret, standsede han det efterfølgende Godstog og fik dette til at tage Barnet med til Hof, hvor Børnetoget ventede paa hende.

En Lægeundersøgelse konstaterede straks, at Barnet ikke havde faaet noget som helst Men af Faldet, og der viste sig heller ikke senere i Wien nogen som helst ubehagelige Følger af Uheldet.

Uheld og Ulykkestilfælde.

En Dag under Kørselen over Kieler Kanalen blev det lange Tog trukket af en aabenbart for svag Maskine, og den stærke Stigning i for langsomt Tempo bevirkede da, at Vognene, der var ved at gaa i Staa, gav nogle slemme Ryk i Toget. Under et af disse Ryk brast Koblingen mellem to Vogne, Bremserne traadte straks i Funktion, og den sidste Del af Toget blev staaende stille.

Rygtet vilde vide, at en Dreng, der havde staaet paa Forbindelsesbroen mellem de to Vogne, var faldet ned paa Sporet mellem de to Togdele uden at komme noget til; men dette Rygte blev aldrig bekræftet. Muligvis har det været sandt; men Drengen har i saa Tilfælde skyndt sig med at forsvinde op i Toget, naget af sin daarlige Samvittighed, fordi det under Kørselen var forbudt at forlade Vognen og tage Ophold paa Broen. Et efterfølgende Forhør af Drengene gav da heller ikke noget positivt Resultat.

Et Togsammenstød ramte engang et Tog, der kørte imod Danmark for at hente Børn, hvorfor det heldigvis var tomt og kun medførte voksne Ledsagere, der alle opholdt sig i den midterste Vogn i Toget.

Det var en Nat i Czekien, da Toget længe havde holdt foran en Station paa Grund af Stoppesignal, fordi en Tjenestemand var faldet i Søvn. Et efterfølgende Godstog, der ved et Brud paa Reglementet indhentede Børnetoget, kørte ind i dette, saa alle Ledsagerne væltede ned fra de Bænke, hvorpaa de havde lagt sig til Hvile, uden dog at blive alvorligt saarede. Godstogets Lokomotiv og Tender samt dets første Vogn, ligesom den sidste Vogn i Børnetoget, blev fuldstændig ødelagt. Endvidere var de tre næste Vogne i Børnetoget bleven saa stærkt beskadiget, at de ligeledes maatte kobles fra.

Det lykkedes kun at faa en enkelt Vogn i Tyskland til Erstatning for de fire efterladte, saa Pladsforholdene i Toget, da Børnene kørte hjem, var langtfra ideelle; men det var jo for intet at regne imod, hvad der kunde være sket, hvis Ulykken havde ramt et fuldt lastet Børnetog.

Flere Gange viste det sig nødvendigt at afsætte Børn ved en tilfældig Station undervejs, fordi de var bleven angrebet af en Sygdom, der udkrævede hurtig Hospitalsindlæggelse, som f. Eks. en Infektionssygdom eller en akut Blindtarmsbetændelse. Aktionen holdt sig saa senere underrettet om Sygdommens Forløb, og naar den lille Patient kunde udskrives, maatte et nyt Børnetog standse ved den samme Station for at optage Børnet. Heldigvis blev ingen Børn paa Grund af Sygdom undervejs narret for et Danmarksophold.

Under hele sit lange Forløb blev Børneaktionen kun ramt af et eneste alvorligt Ulykkestilfælde, der indtraf den 14. September 1920.

Børnene havde forladt Toget i Masnedø og var med alle deres Kufferter og Pakker gaaet om Bord i Færgen, hvor de stod tæt sammenpresede over en stor Del af Dækket. En lille 10 Aars Dreng var derved, uden at nogen havde lagt Mærke dertil, kommet til at staa med den ene Fod i Løkken af en Trosse, der var løsnet fra en Fortøjningspæl paa Færgens Dæk, men ikke stukket ud igennem et Hul i Færgens Side, saaledes som Reglementet paabød.

Da Færgen begyndte at sejle, blev Trossen, der var fastgjort i Land, trukket ud gennem Hullet i Skibssiden, og samtidig fulgte Drengens højre Fod ulykkeligvis med, saa den blev afrevet, idet Trossen passerede Skibssiden.

Der blev anlagt en foreløbig Forbinding af den tilstedeværende Læge, og Drengen blev ført til Sygehuset i Nykøbing F., hvor man amputerede Benet tæt under Knæet. Efter et halvt Aars Forløb kunde den lille Invalid fortsætte den saa sørgeligt afbrudte Hjemrejse efter at være blevet forsynet med et kunstigt Ben.

De danske Statsbaner ydede ham en Erstatning, Funktionærer ved de danske Statsbaner samlede af deres egne Midler et Beløb sammen til Hjælp for ham, og gennem forskellige andre Indsamlinger indkom der yderligere Beløb. Gennem de følgende Aar tjente denne Kapital til Støtte for Drengen og hans Forældre, senere for den unge Mand alene, efter at han var blevet uddannet som Handskemager. I Aaret 1938 afgik han ved Døden af Tuberkulose.

Toglægen.

Børnetogene var foruden med Togleder og det normerede Antal Børneledsagere endvidere forsynet med en „Toglæge“.

Selv om Børnene ved den første Lægeundersøgelse i Wien var befundet at være i en saadan Stand, at det kunde anses for forsvarligt at sende dem ud paa den lange Jernbanerejse, kunde der dog alligevel under Rejsen opstaa Sygdomstilfælde blandt de mange Hundrede underernærede Børn.

Undersøgelsen umiddelbart forinden Togets Afgang fra Wien kunde endvidere ej heller fuldstændig forhindre, at der senere paa Rejsen kom en Infektionssygdom til Udbrud hos et eller flere af Børnene, og en Læges Tilstedeværelse i Toget var derfor af ikke ringe Betydning. Ulykkestilfælde og mindre Uheld undervejs kunde ogsaa nødvendiggøre hurtig Lægebehandling, selv om det — som det almindeligste Tilfælde — kun drejede sig om, at Børnene fik Kulpartikler i Øjnene, naar de kiggede ud af et aabentstaaende Vindue under Farten, eller de paa Grund af den vedholdende Fart kom til at lide af Togsyge.

Østrigske Læger stillede sig beredvilligt til Disposition for Aktionen, saaledes at enhver Børnetransport var forsynet med en Læge, der dog for sit eget Vedkommende som Regel kun foretog en enkelt Tur frem og tilbage.

Heldigvis var Lægens Arbejde sjældent af større Omfang.

Forplejningen i Børnetoget.

Efterhaanden blev Hovedlinierne i hele det tekniske Apparat vedrørende selve Børnetogene og disses Gennemførelse afklaret, saa de kom til at ligge nogenlunde fast fra Tog til Tog, ikke mindst takket være den gode Stab af Medarbejdere, der havde paataget sig denne Del af Arbejdet. Hertil bidrog endvidere, at Togets Køreplan af de forskellige Jernbanedirektioner blev tilrettelagt for et halvt Aar ad Gangen, saaledes at den passede ind i den ordinære Køreplan, og Kollisioner og Forsinkelser blev derved stærkt reduceret, ligesom selve Bestillingen og Tilrettelægnen af nye Tog blev simplificeret og lettet derved.

Tiden var dermed inde til, at Centralledelsen kunde gaa i Lag med Løsningen af andre, mere interne Problemer, der paa Grund af det noget forjagede Tempo, hvorunder man hidtil havde maattet arbejde, var blevet holdt noget i Baggrunden. Det blev da i første Linie Forplejningen i Togene, og da navnlig i de Tog, der førte Børn tilbage til Wien fra Danmark, Opmærksomheden blev rettet imod.

I de første Tog fra Wien var Børnene henvist til den sparsomme Levnedsmiddelforsyning, som Hjemmene i Wien havde været i Stand til at give Børnene med. Noget bedre blev det, da Togene blev forsynet med en Køkkenvogn, hvori der blev tilberedt Te og Suppe, suppleret med tykke Brødsiver med sparsomt Paalæg uden Smør eller Fedt.

Da Strømmen af Børn vendte og begyndte at gaa tilbage mod Wien, viste det sig imidlertid ret snart, at Levemaaden i de danske Hjem i høj Grad vanskeliggjorde det for de under Danmarksoopholdet forvante Børn at føle sig tilfredsstillede ved den Kost, de østrigske Køkkendamer bød dem i Toget, idet disse i deres Hjerters Enfold gav Børnene omtrent den samme Kost som paa Opturen, paa hvilket Tidspunkt de Unge endnu ikke havde lært det danske Køkken og derunder det for os specielle Smørrebrød at kende.

Det vilde have været ganske haabløst at holde Moralprædikener for de Smaa, naar de mere eller mindre aabenlyst lagde deres manglende Interesse for Dagen for det spartanske „Wienerkøkken“, Hjemrejsetogene til en Begyndelse præsterede. Centralledelsen var endvidere klar over, at de danske Plejehjem vilde sætte Pris paa, at deres smaa Gæster lige til det sidste Øjeblik kunde mærke, at man fra dansk Side søgte at gøre det mest mulige for dem. Derfor maatte man naturligvis ogsaa stræbe efter at faa omlagt Køkkenvognens Præstationer saaledes, at de kunde blive et omend svagt Udtryk for de danske Kødgryders Ydeevne.

For at gennemføre den fornødne Ændring i Børnetogenes Spiseseddel henvendte Centalkontoret sig til forskellige danske Husmødre, der beredvilligt paatog sig den Opgave at sætte Forplejningen under Hjemtransporterne i System, saaledes at den blev danskpræget og kunde tjene som en værdig Afslutning paa de danske Hjems Omsorg for Wienerbørnene.

Ved en overordentlig stor Indsats fra disse mange Damers Side lykkedes det, trods de primitive Forhold i Køkkenvognen, at opnaa et smukt Resultat inden for dette hidtil upaaagtede Omraade af Børneaktionen.

Morgenmaaltidet Kl. 6.30 kom herefter til at bestaa af Te og bart Smørrebrød samt Kiks. Kl. 8 fik Ledsagerne Frokost bestaaende af Smørrebrød og Kaffe. Kl. 12 blev der serveret to Retter Middagsmad, varierende mellem Vitamonsuppe med Ris og Byggrynssødsuppe med Svedsker og Kiksbrud eller Risenvandgrød som Forret samt varme bajerske Pølser eller andre større Kødpølser eller Cornedbeef, der opvarmedes i Daaserne, med Brød til som Efterret. Til Aftensmaaltidet Kl. 18,30 serveredes dansk Smørrebrød, Rugbrød og Sigtebrød, belagt med Leverpostej, Servalatpølse eller Ost, og engang imellem blev der hertil givet Børnene Mælk i Stedet for Te.

Naar Børnene var blevet bespist, tog Køkkendamerne sig af Ledsager-nes Forplejning, og ydermere sørgede de ogsaa for, at det stadig vekslende Togpersonale nød godt af det danske Køkkens Herligheder.

De danske Køkkendamer var paa denne Maade saa godt som hele Dagen beskæftiget i Køkkenvognen, hvor ikke mindst Tilberedningen af Smørrebrød til 600 à 700 Mennesker lagde stærkt Beslag paa dem, alt imens Køkkenvognen slingrede af Sted over Skinnerne i den ofte rasende Fart. Navnlig naar Køkkenvognen, der til en Begyndelse altid var forrest i Toget, efter Rangering paa en af de tyske Stationer, der ikke tillader Gennemkørsel, var kommet til at løbe bagest i Toget. Hertil kom endvidere, at der paa varme Sommerdage kunde herske en ligefrem ulidelig Hede i Vognen, naar Temperaturen steg til 30 og 35°. Det var naturligvis særlig galt, naar ogsaa Damerne blev angrebet af Togsyge, mens de sled for at faa Maden færdig til de mange Hundrede Pensionærer.

Til den i Programmet forud fastlagte Tid mødte fire Udsendinge fra hver Vogn i Køkkenvognen for at hente Maden, og Smørrebrødet blev transporteret af Sted i store Kurve, mens Te, Suppe og anden varm Mad blev baaret bort i Spande.

Naar alle de mange Munde i Toget endelig langt om længe var blevet mættede, skulde Køkkenvognen rengøres, inden Damerne kunde søge en velfortjent Hvile i Ledsagervognen. Til det groveste Arbejde havde de ganske vist Assistance af en østrigsk Kone, der var fast engageret i saadant Øjemed, men for de samvittighedsfulde danske Damer var der nok at gøre endda.

De store Portaabninger i Vognens Sider, der af Hensyn til Luft og Lys som Regel ikke var tildækkede under Togets Fart, tjente ret naturligt som primitive „Skarnelevatorer“. Blot gjaldt det om at passe paa, at de, der gjorde rent, ikke fulgte Skarnet og Spildevandet paa dets Vej ud i Verdensrummet.

En Søndag Eftermiddag, da Middagsmaaltidet var vel overstaet, skete der dog et mindre Uheld, der let kunde have faaet ubehagelige Følger. Da Suppegryden var blevet rensed, hældte en af de danske Damer nemlig en Spand fedtet Vand ud paa Banelinien. Hun havde desværre ikke bemærket, at Toget var ved at holde ved en Station, og en vagthavende Toldembedsmand, der stod lige ved Siden af Toget, fik derved hele sin fine Søndagsuniform tilsølet paa én alt andet end flatterende Maade.

Da Toget straks efter holdt, opstod der en forfærdelig Scene, idet den stakkels Tolder med flere Kolleger kom styrtende hen til Køkkenvognen for at arrestere den formastelige Synder. Det pinlige i Situationen for-

„I Leipzig fik vi frisk Vand!“

„Saa kom vi til Danmark.“

„Jyderne“ paa Vej til Natteløbet i København.

Aftensmaaltid i Natteherberget i København.

stærkedes yderligere derved, at Uheldet skete i Czekien fra et østrigsk Tog, hvorfor man fra czekisk Side var tilbøjelig til at se en bevidst og overlagt Krænkelse i det passerede.

Det nyttede intet i saa Henseende, at den paagældende skadevoldende Dame oplyste, at hun var dansk Undersaat og i høj Grad beklagede det skete Uheld, for hvilket hun var rede til at betale en passende Erstatning. Men det kunde der desværre ikke være Tale om, at man vilde modtage fra czekisk Side, saa det lykkedes ikke at opnaa en Forsoning paa denne Maade. Toget fik imidlertid Lov til at fortsætte, og Uheldet gav heldigvis ikke Anledning til efterfølgende diplomatiske Forviklinger.

De danske Køkkendamer fik forinden Afrejsen fra Danmark udleveret en specificeret Proviantliste, som de senere skulde sende tilbage til Centralkontoret med Oplysning om Forbruget under Rejsen samtidig med, at de aflagde Rapport om, hvorledes Arbejdet i Køkkenvognen var forløbet. Takket være denne udmærkede Støtte lykkedes det efterhaanden at faa Forplejningen sat i et for alle Parter tilfredsstillende System og de dermed forbundne Omkostninger væsentligt reduceret.

Hjemtransporterne.

Saa længe Transporterne blev dirigeret over Gedser-Warnemünde, var det ret besværligt at overføre al den til Hjemrejsen fornødne Proviant, idet denne i Gedser skulde bringes om Bord i Færgen og i Warnemünde transporteres fra Færgen til Køkkenvognen, for først derefter at kunne blive anbragt i denne.

Det blev betydelig lettere, efterhaanden som Vamdrup mere og mere gik over til at blive „Omladningsstation“ for saa godt som alle Børnetransporter. Levnedsmidler til Togene kunde da i Forvejen sendes hertil, og det overmaade tjenstvillige og imødekommende Stationspersonale, der paa dette som paa ethvert andet Punkt efter bedste Evne søgte at bistaa Aktionen, sørgede derefter for, at Provianten blev anbragt i Køkkenvognen inden Børnernes Ankomst. Den østrigske Køkkenkone, der stedse fulgte med Toget, var saa i Stand til at bringe det hele i Orden, inden de danske Damer kom, og kunde endvidere sørge for, at Tevandet kogte. Naar Børnene var blevet anbragt paa deres Pladser i Toget, kunde de saa straks gaa i Lag med den fra Plejehjemmene medbragte Aftensmad, hvortil de fik serveret Te fra Køkkenvognen.

Der maatte dog nødvendigvis hengaa adskillige Timer fra det danske Ekstratogs Ankomst til Vamdrup med Børnene, inden det østrigske Tog var klar til at paabegynde sin lange Fart.

Først og fremmest skulde Børnene, der i Dagens Løb var blevet samlet sammen fra hele Landet, afkontrolleres og afkrydses paa Centralkontorets Lister, for at man ogsaa paa den Maade kunde føre Kontrol med, at de kom ud af Landet. Derefter skulde de indeles i Vognene efter en forud lagt Plan, der var udarbejdet under Hensyntagen til den forestaaende Udl levering i Wien. For at denne ikke skulde tage alt for lang Tid, maatte Børnenes Forældre nemlig ved Ankomsten være opstillet paa en Maade, der nøje korresponderede med Børnenes Placering i Toget.

Heldigvis havde Vamdrup Station endnu tilbage som Minde om dens mangeaarige Funktion som Grænsestation en stor overdækket Varehal, der blev stillet til Aktionens Disposition. Her kunde det østrigske Tog køres ind, saa man ikke blev generet af daarligt Vejr udenfor, og her var der udmærket Plads til at ordne de mange Børn og deres Bagage, inden Indstigningen i Toget begyndte, hvilket i høj Grad lettede Arbejdet.

Børnenes Bagage.

At faa placeret Børnene kunde endda gaa an. Betydelig mere anstrengende, til Tider næsten uoverkommeligt, var det derimod at faa Plads til al den megen Bagage, de førte med sig.

I og for sig var det naturligt til Glæde for alle, der arbejdede for Børnesagen, at se, hvorledes Plejeforældrene i rigt Maal medgav Børnene Beklædningsgenstande, Levnedsmidler og andre Gaver, hvorfor der kunde være god Brug i Wien. Selv om der ogsaa af og til dertil var føjet andre, ikke slet saa nødvendige Ting, trøstede de, der under Rejsen fik Besværet derved, sig med, at Gaverne vilde blive hilst med Begejstring af dem, de var tiltænkt, og saa tog de et rask lille Tag ekstra i de tunge Byrder.

Men under de mange Omskiftninger mellem Tog og Færge paa Rejsen gennem Danmark var det fuldstændig udelukket, at de faatallige Ledsagere kunde hjælpe hvert enkelt af de mange Børn med Transporten af deres Pakker, og det maatte derfor desværre tilkendegives Plejeforældrene, at Børnene, naar de rejste hjem, ikke maatte medføre mere, end de selv kunde bære.

I mange Plejehjem blev der som Følge heraf paa den sidste Aften før Afrejsen under Spadsereture rundt omkring Spisebordet ligefrem holdt Generalprøve for at faa fastlagt Maksimalgrænsen for Barnets Bæreevne.

Ikke desto mindre viste det sig dog ofte, at saavel Plejeforældre som Børn havde overvurderet de sidstes Kræfter, saa Børnene gik ynkeligt i Staa paa Vejen mellem Færge og Tog, fordi de ikke kunde slæbe alt det, de havde faaet med. Heldigvis var der dog som Regel velvillige Mennesker i Nærheden, og de gav gerne en hjælpende Haand; men man kunde dog ikke bygge paa den Slags lykkelige Tilfælde, og det var tit et haardt Slid for Ledsagerne at faa hele Styrken fremad til det ventende Tog eller Færgen.

Det var morsomt at lægge Mærke til, med hvilken aldrig svigtende Agtpaagivenhed Børnene passede paa deres Sager under Rejsen gennem Danmark. De propfyldte Kufferter og Kasser indeholdt jo Ting, som vilde være gode Minder om Danmark, og som ogsaa de derhjemme vilde blive lykkelige over at faa at se. Det gjaldt derfor om, at ikke selv den mindste Ting blev borte undervejs.

En særlig omhyggelig Plejefader, der var Blikkenslager af Profession, havde endog forfærdiget to høje Zinkkasser, hvori der var indsat Bæremme af Læder, saaledes at hans Plejesøn kunde bære dem paa Ryggen, — dog kun een ad Gangen. De havde nærmest Form som smaa Skarnkasser; men de var omhyggeligt tilloddede, saa det var komplet umuligt, at noget af Indholdet kunde forsvinde under Rejsen. Drengen satte en Ære i, at han — som Forskrifterne paabød — selv transporterede begge Kasser paa alle Omskiftningssteder, og han var ikke at formaa til at modtage Hjælp fra de Voksne, der tilbød sig, men foretrak at foretage Omladningen ved egen Hjælp i to Tempi.

For Jydernes Vedkommende var der ganske vist ikke noget Hensyn at tage til Omskiftningsstederne; men her traadte det østrigske Togs Kapacitet og særlige Karakter som et rent Persontog hindrende i Vejen for en Varetransport i større Stil.

De østrigske Børnetog maatte nemlig efter de gældende Bestemmelser ikke medføre nogen særlig Pakvogn, bortset fra Køkkenvognen, og denne sidste var som Regel fuldt ladet med de Levnedsmidler, der udkrævedes til Hjemtransporten og den nærmest følgende Transport af Børn fra Wien til Danmark, idet man benyttede Lejligheden til paa denne Maade at forsyne den med Proviant. Personvognene var som Regel fuldstændig fyldt med Børn, og selv om der havde været ledig Plads af Betydning, tillod de fremmede Banedirektioner ikke, at Børnetogene blev benyttet til Vareførselsender.

Hvert Barn maatte derfor ikke medføre mere, end der kunde anbringes over eller under Barnets egen Plads i Toget. Af Hensyn til den stadige

Trafik gennem Toget var det absolut udelukket, at nogen Del af Gangene kunde benyttes til Bagage.

Ledsagerne havde tit meget Hovedbrud med at regne ud, hvorledes alle de af Børnene medbragte Ting skulde kunne komme med til Wien. Undertiden var det endog nødvendigt, at Børnene satte sig oven paa en Kasse eller lignende, der som den eneste tilbageværende Mulighed maatte anbringes paa Sædet, og saa kunde det endda hænde, at den Lille, der saaledes var kommet „højt til Hest“, under hele Rejsen troligt sad og vogtede paa en Kanariefugl eller et andet lille Husdyr, som han ikke havde kunnet efterlade i Plejehjemmet.

Mange gode Mennesker foranstaltede mindre, lokale Indsamlinger af Tøj m. v. og bad om, at de maatte faa Lov til at sende det med et Børnetog. Det forekom dem med nogen Føje at være den mest praktiske og billigste Maade, hvorpaa de kunde faa det sikkert til Wien.

Det var overordentlig vanskeligt for Centralkontoret at sige nej hertil, fordi alle Medarbejderne indenfor Aktionen var besjælet af Ønsket om, at Wienerbørnene kunde faa saa meget som muligt med hjem.

Men Resultatet af et imødekommende Svar var desværre i mange Tilfælde, at der opstod de forfærdeligste Vanskeligheder, naar det altsammen skulde anbringes i det tætproppede Tog. Følgen blev derfor lige saa tit en ny Henstilling fra Togledelse og Ledsagere om ikke at forlange af dem, at de skulde gennemføre det umulige.

Saadanne Nødraab kunde Centralkontoret naturligvis ikke sidde overhørig, og Bestemmelserne maatte derfor kræves respekterede med mere Strenghed. Det var imidlertid ikke altid let at træde op imod de Forsøg, der blev gjort paa at omgaa det udstedte Forbud.

En gammel Præst i Fredericia samlede saaledes til Stadighed Klæder, Levnedsmidler m. v. sammen til Uddeling i Wien, og han havde til Tider saa mange Pakker, at han — uden at spørge om Forlov — i Fredericia fyldte en hel Kupé i det ventende danske Tog dermed, inden Børnene kom med Færgen fra Fyn. Naar saa Børnene blev sat ind i Toget, søgte han, tydelig præget af sin onde Samvittighed, at dække over sit Smugleri ved at bortlede Transportlederens Opmærksomhed fra den kriminelle Kupé, som Børnene ikke kunde komme ind i. Pastoren fulgte imidlertid selv med Toget til Vamdrup hver eneste Gang og sørgede for, at Pakkerne paa en eller anden mystisk Maade blev fordelt i Toget, saaledes at de kom velbeholdne til Wien. Her tog en velvillig Præstekollega sig af dem, uden at Aktionen havde noget Besvær dermed.

Hvis Centralledelsen — i Stedet for aldrig at opdage denne ofte gentagne Omgaaelse af Loven — officielt havde givet sit Samtykke til denne

lille Særaktion, vilde den brave Præst, der forøvrigt forlængst er hørt op med sin velsignelsesrige Virksomhed blandt Mennesker, sikkert have uddvidet sin Indsamling saaledes, at hans Pakkeforsendelser ligefrem havde sprængt Toget.

Saaledes var det nær gaaet i et andet Tilfælde, hvor en anden Præst i Jylland havde faaet Tilladelse til at fungere som Ledsager ved en Hjemtransport. Han tilskrev nemlig Centralkontoret, at han af en Indsamling til Fødemidler, der forlængst var afsendt til Wien, havde faaet ca. 200 Kr. tilovers, og nu anmodede han om at maatte fylde en Tønde eller en Kasse med, hvad han kunde faa for disse Penge, og saa tage Kassen med Toget til Wien.

Det lød jo meget smukt og beskedent, og Tilladelsen blev derfor givet, — undtagelsesvis, som det altid hed i saadanne Tilfælde.

Men i de nærmest følgende Dage indeholdt den lokale Presse i den Del af Landet, hvori Præsten boede, store Opraab med Anmodning om, at Folk vilde bidrage med Fødemidler til Uddeling i Wien, „da Centralkomiteen havde givet Tilladelse til at sende en eller flere Kasser med Fødemidler med det førstafgaaende Tog.“

Resultatet blev, at Centralkomiteen omgaaende pr. Telegram maatte protestere mod den etablerede, vidt omfattende Indsamling, idet det givne Tilsagn kun angik en enkelt Kasse, og mere blev der heller ikke medtaget i Toget, inden det gik fra Vamdrup. Ledsageren lod sig derimod repræsentere ved et Telegram, der fortalte, at han var blevet syg, saaledes at han ikke kunde rejse, og de øvrige Ledsagere maatte derfor overtage hans Vagter, mens Aktionen selv maatte sørge for og bekoste Kassens Udbringelse til Adressaten i Wien.

Det er ikke altid let for udenforstaaende at kunne overse, hvilke Konsekvenser en Afvigelse fra nødvendige Regler kan medføre.

Naar saa endeligt langt om længe alt var bragt fuldstændig i Orden i det tætpakkede Tog, og de danske Medarbejdere, der havde gjort Turen gennem Danmark med Børnene, men ikke skulde følge med længere, for sidste Gang var gaaet det hele igennem og havde sagt Farvel til Børn og Ledsagere, gled Toget kort før Midnat ud i Mørket for at bringe Danmarks mange smaa Gæster hjem til det Land og den By, hvor de hørte hjemme, og hvor de trods alle Vanskeligheder skulde leve deres Liv.

Danske Ledsagere.

Efterhaanden som Hjemtransporterne kom i regelmæssig Gang, vaagnede der hos mange Danske en Længsel efter at rejse med et Børnetog

til Wien. Det var for de fleste — under de daværende ofte vanskelige Rejseforhold i Europa — den eneste Mulighed for, at de personlig kunde blive bekendt med Forholdene i den store By, til hvilken de følte sig knyttet gennem deres Wienerbarn.

Saaledes skrev en Plejefader, Overportør P., den 17. 5. 1922:

Undertegnede tillader sig herved at anmode om, at min Hustru og jeg maatte blive Ledsager af Børnene til den Transport, som skal hjemsendes 1. August.

Kunde dette Ønske ikke fuldt opfyldes, vilde jeg meget gerne bede om min Hustru saa ikke alene maatte blive Ledsager.

Som Grund kan jeg kuns anføre at vi er bedt ned til vores Wienerbørns Forældre, og mener jo saa at kunde gøre Turen noget billigere, naar vi kunde blive Ledsagere, hvor i mod vi ellers næppe kan faa Raad til at Rejse.

P. M. P.

En anden Plejefader, cand. pharm. A. E., skrev den 19. 7. 1920:

Jeg tillader mig at forespørge, om der er nogen Mulighed for, at jeg kunde blive een af de voksne der skal ledsage det Hold Wienerbørn hjem, som ankom hertil den 7. Maj, og som skal hjem først i August.

Vi har en lille Wienerpige, som jeg paa Grund af forskellige Forhold gerne vilde ledsage. Jeg vil bede Dem skrive omgaaende, idet jeg da skulde have min Ferie henlagt til den Tid.

I Fald det kan lade sig gøre vil jeg gerne vide Datoen for Afrejsen og under hvilke Forhold man rejser. Hvorlænge Turen varer — om man selv skal medbringe Mad osv. Jeg gaar ud fra, at Rejsen er gratis med Hensyn til Tøpge.

A. E.

Ganske paa tilsvarende Maade skrev i Hundredvis af Plejeforældre, der aabenbart forestillede sig, at de som Ledsagere kunde indskrænke sig til at sidde og holde deres eget Barn i Haanden og nøjes med engang imellem at se lidt efter de øvrige Børn.

Interessen for at aflægge et Besøg i Wien var naturligvis særlig stærk hos de Mennesker, der som Medlem af en af Landets mange Wienerbørnskomiteer var gaet op i Sagen, og Centralkontoret indsaa det fuldt ud berettigede i, at disse Komitémedlemmer fik dette deres Ønske opfyldt. Lidt efter lidt blev det da ordnet saaledes, at Ledsagerpersonalet ved Hjemtransporterne fortrinsvis blev sammensat af Danske og først, naar der derefter var Pladser tilovers, suppleret med voksne Østrigere, der skulde hjem til Wien og som skønnedes at være egnet til Opgaven.

Til Vejledning ved denne usædvanlige Form for Barnepleje udarbejdede Centralkontoret en indgaaende Instruks for de Danske, der ønskede at gøre Tjeneste i Børnetogene som Ledsagere. Den blev trykt og tilsendt enhver, der blev antaget som Ledsager for at udelukke enhver

Misforstaaelse med Hensyn til Opgaven og dens Alvor. Den lagde absolut ikke Skjul paa de Krav, der blev stillet fra Aktionens Side, og enkelte af dens Bestemmelser skal citeres her.

At blive antaget som Ledsager ved en Børnetransport og at fungere som saadan bør for enhver, der tilbyder sin Tjeneste, være et Maal, som gennem Interesse for Aktionens og dens Børn i sig selv forskaffer Tilfredsstillelse; — det bør absolut ikke for Ledsagerne være et Middel til at opnaa en nem og billig Fornøjelsesrejse under betryggende Former. Ethvert Udtryk for en modstridende Opfattelse vil paa det bestemteste blive tilbagevist fra Aktionens Side.

Opgaven med Børnetransporterne er saa alvorlig, og Hvervet som Ledsager saa byrdefuldt, at lysthavende bør betænke sig vel, inden de tilbyder deres Assistance. Den lange, uafbrudte Rejse med de mange Børn, hvis Livlighed om Dagen og Uro om Natten stadig udsætter dem for mange Farer — foruden de Farer, Jernbanerejsen ved den vekslende Fart, det langtfra tilfredsstillende Materiel, de talrige udefra kommende Vanskeligheder og Hindringer etc. frembyder — kræver et stadigt, usvækket Tilsyn og en vedholdende Paapasselighed fra Ledsagernes Side, uden at Tiden eller Forholdene tillader at byde Ledsagerne nogen Fordel eller Bekvemmelighed undervejs.

Transportlederen har Ordre til overalt først og fremmest at tage Hensyn til Børnenes Sikkerhed og deres Bekvemmelighed. Hensynet til Ledsagerne kommer i anden Række. I Tvivlstilfælde falder Valget ud til Fordel for Børnene.

Transportlederen har Hovedansvaret for Transportens gode Gennemførelse, og der er derfor givet ham en absolut og ubetinget Myndighed over alt og alle i Toget, saaledes at enhver, der paatager sig Hvervet som Ledsager, derved paatager sig en fuldstændig Lydighedspligt overfor Transportlederen. Skulde nogen undervejs vægre sig ved at efterkomme denne Pligt, er Transportlederen berettiget til naar som helst at lade vedkommende fjerne fra Transporten og efterlade ham eller hende paa en Station undervejs, saafremt Transportens forsvarlige Videreførsel tillader en saadan Formindskelse af Ledsagerpersonalets Antal.

For at Ledsagerne i Forvejen kan være bekendt med den Orden, der ønskes gennemført under Transporterne, og da Forholdene ikke tillader et mundtligt Instruktionsforedrag for Ledsagerne forinden Afrejsen, skal her fremføres nogle Hovedregler for Arbejdet og Forberedelserne dertil.

I. *Bagagen*. Ledsagerne maa medføre almindelig Haandbagage, men ikke større Kufferter, der kan genere Arbejdet med Børnene ved Omskiftningsstederne, eller som i Kupeerne optager uforholdsmæssig megen Plads. Toget medfører ikke Bagagevogn, og der maa ikke anbringes Bagage i Køkkenvognen, ligesom Ledsagerne ej heller kan anbringe deres Bagage i Børnekupeerne.

Ledsagerne er underkastede de almindelige Toldbestemmelser og pligtige til paa Forlangende at give Toldembedsmænd Adgang til Undersøgelse af saavel Person som Bagage.

II. *Paaklædning* m. v. . . .

III. *Mødested og Tid* . . .

IV. *Omskiftning og Indvagonering*. I Gedses tømtes Toget hurtigst muligt, og Børnene holdes derefter samlede paa den vestlige Perron, indtil Transportlederen

giver Signal til Overgang over Sporene. Paa Færger fordeles Tilsynet med Børnene saaledes, at hver Ledsager har sit bestemte Felt at passe. Ingen Ledsager maa være i Tvivl om Omfanget af dette. Ved Ankomsten til Warnemünde benytter Ledsagerne den første gunstige Lejlighed — uden at Tjenesten lider derved — til at faa deres Bagage anbragt paa det af Transportlederen anviste Sted i Ledsagervognen. Hovedopgaven er imidlertid at faa Børnene anbragt hurtigst muligt paa deres Plads i Toget. Naar dette er tilendebragt, anviser Transportlederen Ledsagerne deres Plads for Hvile- og Fritid i Ledsagervognen. Ledsagerne maa end ikke i deres Fritid sove i Børnekupeerne, da der derved bliver lagt Beslag paa Pladser, som tilkommer Børnene. Det er dem kun tilladt at sove i Ledsagervognen. Ledsagerne beforders ogsaa her paa III. Klasse, idet de i Toget værende I. og II. Kl.s Kupeer ifølge Banernes Befordringsreglement er forbeholdt Transportlederen, Lægen samt anden særlig Brug efter Transportlederens nærmere Bestemmelse.

Imellem Lunderskov og Vamdrup lukker Ledsagerpersonalet alle Vinduer i Toget og overvaager, at Vinduerne derefter forbliver lukkede af Hensyn til Indkørslen i Varehallen i Vamdrup. Transporten skifter som Regel ikke paa Vamdrup Personbane-gaard, men Toget føres tilbage og indsættes i Varehallen, hvor Omvagoneringen foregaar, idet det danske Tog føres væk og det østrigske Tog indsættes i dets Sted. Med Hensyn til Bagagens Anbringelse, Børnenes Placering m. v. følges iøvrigt samme Regler som i Warnemünde.

V. *Pligter under Vagten m. v. a)* I hver Waggon placeres som Regel ca. 70 Børn i 9 Afdelinger med ca. 8 Børn i hver. Tilsynet med disse Børn overdrages som Regel til to Ledsagere, hvis Vagttid er bestemt afsat, saaledes at de under hele Rejsen afløser hinanden. Transportlederen udarbejder for hver Transport en Vagtplan, der ophænges i Ledsagervognen. Ombytning af Vagter uden Transportlederens Samtykke er forbudt. Lederen maa til enhver Tid være klar over, hvem der har Ansvaret for Afdelingen. Gensidige Lempelser eller eensidige Begünstigelser er utilstedelige, da Børnene har Krav paa, at der ikke slides uforholdt paa enkelte Ledsagere til Fare for Sikkerheden.

b) Forinden Toget forlader Afgangstationen eller en senere Holdeplads, paaser den vagthavende, at alle udvendige Døre er lukkede og laasede med baade udvendige og indvendige Slaaer. Den vagthavende maa ikke gaa ud fra, at det vekslende Togpersonale, naar dette lukker Dørene, ogsaa husker at laase dem. Vinduerne maa kun være aabne, naar Transportlederen eller Lægen har paabudt eller tilladt det. Dørene mellem Vognene skal til Stadighed være lukkede. Børnene maa ikke opholde sig i Rummene ved Vognenderne eller ved Vognforbindelserne. Gangen gennem Vognene skal stadig holdes fri til uhindret Passage.

c) Snarest muligt efter Rejsens Paabegyndelse udarbejder de samarbejdende Ledsagere i Forening, efter Transportlederens Anvisning, en Fortegnelse over de Børn, der er betroede i deres Varetægt, med Angivelse af Børnenes Tognummer og Navn. Denne Fortegnelse skal til enhver Tid bero hos den vagthavende, ligesom denne til enhver Tid nøjagtig bør kunne opgive Tallet paa de i Waggonen værende Børn og de manglendes Opholdssted.

d) Børnene maa ikke forlade deres Waggon under Rejsen for at aflægge Besøg hos andre Børn. Undtagelser kan kun gøres med Søkende eller nære Slægtninge, og efter at Transportlederens Samtykke er indhentet. Al Handel paa Stationerne er Børnene forbudt.

Alt kom dog med.

Et Pusterum i Gedser, før Færgen kommer.

Han klarede sig selv.

„Pas paa Balancen“, sagde Fotografen.

„Hvordan naar jeg hjem med al den Bagage?“

Særligt Ønske ved Indbydelsen: Krøllet Haar.

Klar til Hjemrejse.

Saa er Ferien endt.

Aloisia ved Ankomsten og 4 Maaneder senere, et Eksempel, der taler bedre end mange Ord.

En, der aldrig naaede hjem til Wien.

„Hver Traad, hvert Sting var en Tak og en Hilsen til Danmark“. (Et indrammet Guldbroderi fra et Børnehjem i Wien).

e) I hver Waggon udtages om muligt nogle store og paalidelige Børn, hvem det overdrages to og to paa Omgang at være den vagthavende behjælpelig med Renholdelse af Waggonen, Afhentning af Mad, Vand o. a. Ved Fordelingen af Maden maa ogsaa de tjenestefri Ledsagere hjælpe med. Efter at Børnene er bleven bespiste, bliver Maden til Ledsagerne uddelt, og Ledsagerne afløser hinanden i den korte Tid, Spisningen udkræver. Der kan ikke erholdes Mad udenfor de af Køkkenlederen tilkendegivne Spisetider. Alle Kurve, Spande, Lygter etc. afleveres snarest efter Brugten i Køkkenvognen.

Den vagthavende bør i særlig Grad have sin Opmærksomhed henvendt paa Vognenes Toiletrum, at dette saa længe som muligt kan bevares i brugbar Stand. Navnlig de smaa Børn glemmer eller er ude af Stand til at betjene Vandudskyllingen, og der kan derved opstaa Forstopninger, saafremt Ledsagerne ikke passer Renholdelsen. Tilgangen til Toiletrummet bør reguleres og Benyttelsen saa ofte som muligt kontrolleres, for at man i Tilfælde af graverende Forurening kan finde Ophavsmanden dertil, saa at det kan paalægges denne at genoprette Skaden.

Igennem Czekien er Sang i Toget forbudt, og det bør med den største Omhu paases, at Børnene ikke her finder Anledning til at konferere med eller tiltale Folk uden for Toget.

Ledsagerne bør ikke indlade sig paa Forhandlinger med Jernbane-, Told- eller Pasembetsmænd eller tillade, at saadanne forhandler direkte med Børnene. De paa-gældende Embedsmænd henvises til Transportlederen.

f) Skulde Afløsning ikke finde Sted rettidigt, maa den vagthavende ikke forlade sin Vagt for at kalde, men skal sende en anden med Bud.

I Tilfælde af Uregelmæssigheder som Uheld med Børn eller Materiel, Bortkomst af Værdigenstande el. l., beordes Børnene straks paa deres Pladser, Vognens Ud-gange spærres, og der sendes Bud efter Transportlederen.

Saafremt et Barn bliver sygt, føres det syge Barn ved et større Barn til Lægen, eller denne tilkaldes. Lægen har sin Tjenestekupé i Ledsagervognen.

Børnene skal sove paa Bænk eller Gulv og maa ikke anbringes i Gangene eller i Nettet over Siddepladserne.

g) Udenfor Vagttiden er Ledsagerne berettigede til at opholde sig i Ledsagervognen, eller hvor i Toget de ellers maatte ønske det, saafremt de ikke derved er til Gene. Dog er Ophold i Køkkenvognen ikke tilladt. Selv om Toget holder paa en Station, er det ikke tilladt Ledsagerne at stige ud af Toget uden Transportlederens Samtykke, men det vil saa vidt muligt blive tilkendegivet de tjenestefri Ledsagere, saafremt Toget bliver holdende saa længe, at de kan stige ud. Naar Ledsagerne vender tilbage efter en tilladt Udstigning, maa de melde sig tilbage til Transportlederen, for at denne kan sikre sig, at Toget ikke kører bort fra nogen af Ledsagerne.

Ledsagerne maa kun vaske sig i Ledsagervognens Toiletrum. Det er udelukket, at Ledsagerne kan vaske sig i Køkkenvognen, da det her værende Vand knapt nok er tilstrækkeligt til Maaltiderne, hvorfor Køkkenet ikke kan levere Vand til Vask.

h) I betimelig Tid forinden Ankomsten til Bestemmelsesstedet sørger Ledsagerne — der nu alle maa være til Stede ved Børnene — for, at disse er i Orden, og at alle har deres Rejsegods. Alle Vinduer i Toget lukkes og holdes konstant tillukkede.

Den bageste Udgang af Waggonen aflaaes, saaledes at kun Udgangen fremad i Kørselsretningen kan benyttes. Saa vidt muligt rangeres Børnene i Nummerorden. Børnene maa ikke forlade Toget gennem Vinduesaabningerne. Det fraaades at udlevere Rejsegods ad denne Vej til Udenforstaaende. Den nærmere Plan for Ud-waggo-

neringen og Børnenes Overlevering til Forældrene bliver hver Gang bekendtgjort af Transportlederen.

VI. *Tjenestens Ophør.* Saa snart Børnene er afleverede til deres Paarørende, er Ledsagerne frigjorte og fratræder. Armbind afleveres til Transportlederen, idet de ikke maa bæres uden for Transporten. Samtidig afleveres Fortegnelserne over Børnene.

Ikke desto mindre kunde der dog ogsaa optræde „Misforstaaelser“ blandt de danske Ledsagere, og den danske Ledelse fik derigennem Lov til at prøve de samme Vanskeligheder, som den østrigske Ledelse paa et tidligere Tidspunkt havde maattet kæmpe imod inden for dette specielle Omraade.

Der gik i de følgende Aar en stadig Strøm af danske Interesserede som Ledsagere med de Børnetog, der førte Wienerbørnene tilbage til Wien. Disse Mennesker, hvoraf de fleste i Forvejen havde ydet en stor personlig Indsats for at fremme Wienerbørnenes Sag i Danmark, fik derved en udmærket Løjlighed til bl. a. at leve sig ind i den ejendommelige Stemning, som altid hvilede over et Børnetog. Enkelte gengav senere, bl. a. i Dagspressen, nogle af deres Indtryk fra disse Rejser, og i det efterfølgende er indføjet et Par af disse Beskrivelser.

Morsomt var det at iagttage, hvorledes saa godt som alle Dialekter i Danmark var repræsenteret, naar Børnene rejste hjem, idet Børnenes Samtaler til en Begyndelse saa godt som udelukkende blev ført paa Dansk.

Naar den første Sorg over Adskillelsen fra Plejehjemmet var stilnet af og Taarerne visket bort, maatte de smaa have Luft for deres forskellige Oplevelser og de mangfoldige nye Problemer, de havde været ude for. Beretningerne om, hvor meget den enkelte havde tiltaget i Vægt, og hvad de havde faaet med hjem, spillede deri den mest fremtrædende Rolle.

Naar Toget nærmede sig Wien, og de i Toget værende østrigske Ledsagere gjorde Børnene opmærksom paa, at man passerede Donau, begyndte imidlertid Hjemfølelsen, der for en Tid havde været ligesom skubbet fuldstændig til Side, at faa Magt over Erindringerne fra Danmark, og Glæden over, at de atter nærmede sig den elskede Donauby, dukkede op i de Unges Sind.

Afskeden med Plejehjemmene, der havde givet den sidste Dag i Danmark et vemodigt Præg, var lige med eet som fuldstændig glemt, og Forventningen om det forestaaende Gensyn med Wien og med dem derhjemme fik mange af de Unge til at bryde ud i høje Jubelraab.

Dog kunde det hænde, at der hist og her sad en ensom lille Fyr, som ikke tog Del i den almindelige Glæde, men tværtimod havde travlt med at tørre sine Øjne, for at ingen skulde se, at han græd. Hvad enten det nu skyldtes, at han vidste, at der ikke var nogen, der ventede ham paa Banegaarden i Wien, men at et Børnehjem vilde blive hans eneste Tilflugtssted for Resten af Barndomsaarene. Eller han følte sig overbevist om, at Gensynsglæden næppe vilde vare ret længe, fordi Hjemkomsten gav Hjemmet nye Sorger, nu da der blev en Mund mere at mætte i den kolde Stue.

Der udspilledes mange rørende Scener paa Banegaarden i Wien, naar Forældrene midt i den store Flok fik Øje paa deres eget, med Længsel ventede Afkom.

Det havde jo i de fleste Tilfælde været et lille forsultent Barn, de i sin Tid havde sendt afsted, og ofte løb deres Øjne forgæves ned igennem Rækkerne med de mange velnærede og velklædte Børn, der stod paa Perronen foran dem, uden at de kunde finde det allermindste Holdepunkt, der kunde hjælpe dem til en Genkendelse. For mange af dem drejede det sig tilmed om, at Børnene havde været borte baade i halve og hele Aar, ja undertiden i to eller flere Aar.

Naar en Ledsager saa langt om længe præsenterede dem et stærkt belæst, af Sundhed struttende Barn, der var blevet staaende ensomt tilbage, mens alle andre blev ført bort i Triumf, og forsikrede dem, at det var deres eget Barn, kunde det i mange Tilfælde vare et Stykke Tid, inden de havde besejret Tvivlen i deres Sind om, at det forholdt sig rigtigt.

Det første Møde kunde endvidere vanskeliggøres ved, at Børnene under Opholdet i Danmark fuldstændig havde mistet Erindringen om deres Modersmaal og nu stod og tiltalte deres Forældre i et for dem uforstaaeligt Sprog. Det kunde da hænde, at en agtværdig „Wienermütterchen“ følte sig ligefrem krænket derover. Hun troede, at hendes Barn drev Gæk med hende og blot lod, som om det ikke forstod sit Modersmaal, fordi det blev ved med at tale saaledes til hende. Men det varede dog heldigvis sjældent længe, før alle Misforstaaelser af den Art var fuldstændig fjernede, saa Snakken kunde gaa lystigt mellem Forældre og Børn om alt, hvad de havde oplevet under den lange Skilsmisse.

Undertiden kunde det dog ske, at Kontoret i Wien Dagen efter en Transports Tilbagekomst fik Besøg af en Moder med sit dansktalende Barn, for at den danske Medhjælper paa Kontoret kunde være Tolk mellem Moder og Barn. Moderen vilde jo saa gerne høre lidt om Danmarks-

opholdet; men det havde indtil da været komplet umuligt for de to at komme til indbyrdes Forstaaelse.

En jysk Læge var engang ude for et endnu mere haardnakket Tilfælde.

Han havde fulgt en Hjemtransport til Wien og besøgte tre Dage senere Overlægen paa et Hospital, mens denne var ved at operere. Da Dagens Arbejde var ved at ebbe ud, blev en lille 10-aarig Wienerdreng ført ind for at faa fjernet en Naal, han havde faaet op i sin Bagdel, og hvis Placering man havde konstateret ved et Røntgenfoto.

Det viste sig imidlertid fuldstændig umuligt at faa Drengen bedøvet, idet han stadig slog om sig og brugte Mund, uden at de omkringstaaende kunde forstaa et Ord af, hvad han sagde.

Da genkendte den jyske Læge imidlertid pludselig sit Modersmaal i Drengens stadig gentagne Ord: „Do ska la wær. A wil itt ha' et.“

Det gik hurtigt op for ham, at Drengen havde været med den samme Hjemtransport, og at han vedblivende benyttede det Sprog, han var blevet vant til i den senere Tid. Da han nu blev tiltalt i det samme Sprog af den jyske Læge, blev han lige med et rolig og tog imod Masken, saa den iøvrigt ufarlige Operation kunde begynde.

Men ude paa Gangen traf den samme Læge bagefter Drengens Moder, der gik og ventede, men dog var mest uheldig over, at hun endnu ikke var kommen paa Talefod med sin Dreng, der i de forløbne tre Dage ikke havde villet give Slip paa sit tilvante jyske Maal.

Mens de østrigske Ledsagere ret naturligt maatte forestaa Uddelingen af Børnene paa Banegaarden, passede de danske Ledsagere paa Bagagen i Toget og paa Perronen, at ingen uvedkommende i et ubevogtet Øjeblik skulde tilegne sig nogle af de rige Skatte, Børnene førte med sig hjem. I deres overstrømmende Glæde over Gensynet kunde det nemlig hænde, at Børnene forglemte alt andet og lod de største af Pakkerne staa. Fristelsen var da ret nærliggende for andre nødlidende, der tilfældigvis opholdt sig i Nærheden, og som ikke var saa heldige selv at have Forbindelse med danske Hjem.

Naar saa endelig de mange Hundrede Børn med deres Forældre eller andre Paarørende havde forladt Stationen, segnefærdige under alt det meget, Plejeforældrene havde givet Børnene med hjem, var de danske Ledsagere endelig frigjort for deres Tjeneste og kunde søge en haardt tiltrængt Hvile.

Ret megen Tid kunde de dog ikke ofre derpaa, fordi der var saa meget, de skulde se i Wien, og saa mange Kommissioner, de skulde udføre.

Naar det i de Tider blev bekendt i en dansk By eller i et Sogn, at en af Beboerne agtede sig med en Børnetransport til Wien, varede det nemlig som Regel ikke ret længe, før et Utal af Henvendelser væltede ind ad Døren til den paagældende.

Snart var det et Hjem, hvis Forhold skulde undersøges nærmere, for at Plejeforældrene kunde faa Oplysning om, hvorvidt de kunde forsvare at sende deres Wienerbarn hjem, — snart var det Barnet selv, det drejede sig om, og det evigt brændende Spørgsmaal, hvordan det klarede sig efter at være kommet tilbage til Wien. Her skulde en Pakke afleveres, der blot et Brev. De fleste Steder skulde ogsaa en dansk Pengeseddel give Udtryk for noget af det, som den danske Tunge eller manglende Skrivefærdighed ikke formaade at udtrykke i Ord. Det stærke personlige Forhold, der ofte var blevet etableret mellem et østrigsk og et dansk Hjem, kunde ikke lade en saadan Lejlighed til ligesom at veksle et personligt Haandtryk med Vennerne i Wien gaa ubenyttet hen.

En enkelt Gang fik en Ledsager ogsaa Lejlighed til paa en noget ejendommelig Maade at erkende Sandheden i det gamle Ord, at det er bedre at give end at tage.

En Plejemoder i Danmark havde et helt Aar igennem givet Afkald paa fremmed Hjælp til Vask for derved, som den eneste for hende mulige Maade, at spare en lille Sum sammen til Hjemmet i Wien. Beløbet blev overgivet til en Ledsager, der lovede at aflevere det efter Bestemmelsen.

Da Ledsageren kom til Hjemmet i Wien med den tiltænkte Gave, traf det sig saa mærkeligt, at Wienerbarnets Moder netop havde Vaskedag — med fremmed Hjælp i Kælderens. Ledsageren afleverede sin Gave. Den havde jo haft sin store Værdi og Betydning for Plejemoderen i Danmark, idet hun havde haft Glæden ved at spare den sammen; — men Ledsageren fortalte aldrig Giveren, under hvilke nærmere Omstændigheder Gaven var blevet afgivet. Man skal undertiden være forsigtig med at berøve Menneskene deres Illusioner. —

En dansk Børnetogsledsager havde saaledes nok at gøre i Wien, inden Hjemreisen blev tiltraadt enten med et almindeligt Tog eller med et nyt Børnetog, der skulde føre et yderligere Antal Børn op til de danske Kød-gryder og Græsgange.

Den uvante, fremtrædende Position, som Ledsagerne, takket være deres Nationalitet, paa den Maade kunde komme til at indtage over for de Mennesker, med hvem de kom i Berøring i Wien, kunde af og til give sig lidt mærkelige Udslag.

Et Par Damer havde saaledes, for at kunne dokumentere deres efter

deres egen Mening prominente Stilling, hvor de kom hen i Wien, ladet trykke Visitkort hjemme i Danmark, hvorpaa der under deres Navn var anført:

„Gehilfin bei dänische Kinderaktion — Geleiderin mit Transport 4. 8. 1921.“

Andre nød deres Præferencestilling ved under hele deres Besøg i Wien at spadsere rundt paa Gader og Stræder med det hvide Armbind, hvormed de havde været forsynet under Tjenesten i Toget, og hvorpaa der var trykt et Dannebrogslag med Ordene: „Dänische Kinderaktion“.

De fleste foretrak dog heldigvis at undgaa ethvert Særpræg, for desto sikrere at kunne gøre deres Iagttagelser og studere den By, der gennem sine Børn var kommet i nær Kontakt med danske Hjerter.

En af de danske Medarbejdere, den Gang stud. med., nu Overlæge, Dr. med. C. C., har givet følgende Skildring af

ET BØRNETOG FRA WIEN TIL DANMARK

Omsider er den da kommet, den store Dag, da Mitzi skal af Sted, bort fra Far og Mor, bort fra Skolen og Kammeraterne, bort fra det sultende og frysende Wien med Børnetoget de Tusinde Kilometer mod Nord til det lille, ukendte Danmark, hvor fremmede Mennesker vil tage sig af hende.

Mange modstridende Følelser har kæmpet hos Far og Mor; men nu er Afgørelsen truffet, i Dag skal det være, i Dag gaar Børnetoget.

Far har faaet fri fra Arbejde et Par Timer, og Nabokonen har lovet at tage sig af lille Søster, saa baade Far og Mor kan følge Mitzi til Stationen. Under Vejs i Sporvognen bliver der ikke talt meget, og før Mitzi har gjort sig det klart, staar hun sammen med Far og Mor i en Skare blege, magre, fattigt klædte Mennesker foran Banegaarden, der er afspærret af mandsstærkt Politi. Man maser og skubber sig frem mod Indgangen, hvor den første Skuffelse møder Mitzi, idet Far og Mor bliver dirigeret ind i en Ventesal, og hun maa gaa videre alene. Megen Tid til Sorg bliver der dog ikke. Begivenhederne gaar Slag i Slag. Hun bliver stillet ind i en lang Række Piger, der langsomt bevæger sig frem mod et Bord. Her faar hun først et nummereret Papkort hængt om Halsen, bliver set i Halsen af Doktoren og derpaa ført ud paa Perronen sammen med et Hold Piger, store og smaa, der alle skal i samme Waggon.

Fremme ved Perronen holder Toget. Mitzi synes, hun aldrig har set saa langt et Tog, 10 store Waggoner efter hinanden, og Mitzi skal et godt Stykke frem, ud af Perronhallen, under aaben Himmel. Endelig naar hendes Hold den rette Waggon. Indstigningen tager ikke mange Minutter, alle

70 Børn maser ind for at faa Vinduespladserne; men da der kun er 9 Kupeer, maa 8 Børn enes om hvert Vindue. I næste Nu er alle Kupévinduer revet ned, og fra hvert spejder 8 spændte Barneansigter ned ad den tomme Perron efter Far og Mor.

Efterhaanden er alle Waggerne tæt befolket med de 600 Børn. Ledsagerpersonalet faar de sidste Instrukser, og derefter aabnes Dørene for de Tusinde utaalmodige Forældre, der stormer ned langs Toget for at finde deres Barn og sige et sidste Farvel gennem Kupévinduet. Minutterne er kostbare; der er kun et Kvarter til Afgangstid.

I Ledsagerpersonalets Vogn arbejder Toglederen. Pas efterses, Telegrammer afsendes, Kommissioner modtages, Ordre afgives, alt imellem hinanden. I Nabokupeen pakker Toglægen sin Medicinkasse ud. Den øvrige Del af Waggerne er gabende tom; kun Bagagen viser, at hver Plads er optaget. Ledsagerne er alle fordelt til Børnewaggonerne, Damerne i Køkkenvognen er allerede i Gang med at tænde op under de to mægtige Kedler, fylde Vand paa og slaa Proviantkasser op.

En sidste Runde gennem Toget, og alt er klart. Et Vink til „Fahrt-dienstleiter“, et Fløjt fra Togføreren, Lokomotivet svarer. Afgang. —

Hjulene begynder at gaa rundt. Børnene hænger ud ad Vinduerne. De sidste Hilsner udveksles. Alle Lømmetørklæder er fremme. Fra Perronen viftes med 10 — 20 — 100 — 1000 Lømmetørklæder, en hel Skov af bølgende, hvide Tørklæder. Forældrene søger at følge med Toget, men Afstanden øges. Kupé efter Kupé glider forbi, Wagger efter Wagger. Grædende, leende, syngende, raabende Børn i alle Vinduer. Luften dirrer af Sindsbevægelse.

En kort Tid kører Toget gennem Byen, hilst med Viften fra alle Gadehjørner; men snart svinder Stefansdom, Leopoldsberg og Kahlenberg i det fjerne, Farten øges, Toget arbejder sig op gennem Wienerwald.

Nu er Afskeden forbi, og det er paa Tide at faa Orden i Toget. „Auf die Plätze“, „die Fenster zu“. Den sparsomme Bagage stuves sammen paa Hylderne. Passagen gennem Vognene gøres fri. Pladserne fordeles saa retfærdig som muligt, naar Hensyn skal tages til alle de „Freundinnen“, der helst skal være sammen. Børnene finder sig hurtigt til Rette. Nye Bekendtskaber stiftes. De fattige Madpakker kommer frem, og Børnene, der før Afrejsen knapt kunde spise paa Grund af Spænding, tager nu Revanche og spiser sig for en Gangs Skyld mætte, vel vidende, at Køkkenvognen med sit Indhold af gode danske Varer snart vil overtage Forplejningen.

En saadan tæt befolket Børnewaggon er egentlig ganske hyggelig. Af de 9 Kupéafdelinger er kun de 3 lukkede, de øvrige 6 danner to store

Rum, hvor de enkelte Kupéafdelinger er adskilt ved lave spanske Vægge. Hver Waggon lever sit eget Liv. Nogle Børn ser ud ad Vinduerne, mange pludrer i Munden paa hinanden. Hist og her findes Klynger, der synger af fuld Hals, alt imens Toget med durende Eksprestogsfart hamrer sig af Sted mod Vest gennem Donaudalen mod Grænsestationen Passau. I hver Waggon findes to voksne Ledsagere, der skiftes til at holde Vagt 3 Timer ad Gangen. Tjenesten er temmelig anstrengende, især for de Ledsagere, der rejser for første Gang.

Det første Spørgsmaal, Transportlederen skal klare efter Afgangen fra Wien, er: „Hvor mange Børn er der i Toget?“ Det er et Spørgsmaal, der stadig vil fremkomme fra hver ny Jernbanemand, han møder, fra Paspoliti og Toldfunktionærer, fra Køkkenvogn og Komiteen i København og fra Kontoret i Wien. Lige saa simpelt Spørgsmaalet er, lige saa vanskeligt er det at besvare med Sikkerhed; thi hvem kan tælle en Myretue? Men gøres skal det. Toglederen udvælger to af Ledsagerne med gode Nerver og kraftige Stemmer, — Lærerinder er de bedste i dette Øjemed, — og begiver sig til den ene Ende af Toget. Her begynder Optællingen, idet Kupéafdeling efter Kupéafdeling spærres af, saa intet Barn kan smutte bort mellem Optællerens Ben. To tæller uafhængigt af hinanden og konfererer Tallene for hver Kupéafdeling. I Waggonenderne maa Toiletterne aabnes, og Antallet af Indvaanere kontrolleres. I Pigewaggonerne er der pr. Toilette sjældent færre end to, hyppigst flere.

Efter mange Strabadser og betydeligt Slid paa Stemmen ankommer Tælleekspeditionen omsider til den anden Ende af Toget. Resultatet gøres op og viser i Reglen en Difference paa een eller flere fra det Antal, man burde have haft, — altsaa om igen, forfra endnu en eller to Gange, indtil alle Misforstaaelser er opklarede og Antallet usvigelig fastslaaet. Saa kan Paslisterne udarbejdes, og man har Mulighed for ved Eftertællinger at kontrollere, at man ikke har tabt noget Barn under Vejs.

Henad Aften serverer Køkkenvognen sit første Maaltid: Suppe med Pølser og Brød, samt Te med Kiks. 3—4 Damer har siden Afgangen fra Wien til Stadighed arbejdet i Køkkenvognens Hede. De store Kedler koger midt paa Gulvet. De vældige Skydedøre paa Vognens Sider er, trods Farten, skudt halvt op paa Grund af den ulidelige Varme. Den nærmeste Nabo, Lokomotivet, sender en Regn af Kulstøv og Gnister hen over Køkkenvognen. Og mens Vognen slingrer af Sted og ofte gør Fodfæstet usikkert, ophobes Bjerge af Smørrebrød, Aftensmad til 600 sultne Børn. Paa det givne Klokkeslet afhentes Maden, 4—6 af de største Børn fra hver Vogn møder i Køkkenvognen og henter Maden i store Spande og Kurve, der

bæres igennem Vognene. Alle Ledsagerne, ogsaa Frivagterne, er i Arbejde med Uddelingen. Hvert Barn har sin egen „Schale“. Appetitten er upaa-klagelig og Humøret højt overalt.

Den lange Eftermiddag er til Ende. Linz og Wels er passeret. Toget nærmer sig den bayerske Grænse ved Passau, der naas kort efter Mørkets Frembrud. Her er en Times Ophold. Børnene vil gerne ud og røre sig paa Perronerne, et Par frække Drengene aabner allerede Vogn dørene, men kommanderes hurtigt ind. Ingen maa forlade sin Plads, før Pas- og Toldrevision er overstaet. Denne er meget lempelig, Toldfunktionærerne kender Børntransporterne og gaar blot en Runde gennem Toget. Kun et Par nyansatte tyske Betjente af Paspolitiet gør et hæderligt Forsøg paa at kontrollere Børneantallet, idet de hver for sig tæller Børnene op. Da de imidlertid ved Slutningen af deres Arbejde opdager, at der er en Forskel paa 70 imellem deres Resultater, og at ingen af dem stemmer med Toglederens Opgivende, skynder de sig at acceptere dette.

Der er endnu en halv Time til Afgang, og Børnene faar Lov til at strække Benene paa Perronen. Under de elektriske Lamper rører der sig et muntert Liv. 600 Børn spadserer rundt paa Perronen og nyder den friske Aftenluft. Vandposten er tæt belejret, dels af tørstige Børn og dels af Vandbærerne, der udsendt fra hver Vogn skal hente Vand i spandevise til Toiletternes tømte Reservoirer. Desuden skal alle Spande og Vandbeholdere fyldes. Ingen ved, hvornaar man kan fylde Vand paa næste Gang. Ifølge Køreplanen er der ganske vist beregnet en halv Times Ophold næste Formiddag i Leipzig; men Forsinkelser kan let indtræffe, hvorved Opholdet kan blive afkortet til de 6 Minutter, der er nødvendige til Lokomotivskiftning. Ved Naboperronen holder D-Toget Wien-Berlin, der i Passau overhaler Børnetoget. Fra alle Kupévinduer iagttager man interesseret det muntre Liv omkring Børnetoget.

Tiden gaar hurtigt, Afgangen nærmer sig, D-Toget er allerede kørt. Toglederen har paa Stationskontoret udkæmpet den sidste Fejde om Billetter, Tariffer og især om de evindelige Vanskeligheder ved Bremseanordningen, der er forskellig i østrigske og tyske Lokomotiver og derfor altid volder Besvær, naar Grænsen passeres. Nyt Lokomotiv er tilkoblet. Der er kun 5 Minutter til Afgang. „Alles einsteigen“. Børnene stormer atter Waggonerne, og faa Øjeblikke efter ligger Perronen øde hen. Afgang.

I alle Waggoner er Lyset tændt. I nogle er der elektrisk Lys, i andre Acetylenlamper. Ingen af dem lyser særlig godt; men det generer ikke Børnene, de er oplivede af Turen paa Perronen, og Træthed og Søvnig-

hed er glemt for en Stund. Toglægen gaar sin Aftenrunde. Flere Børn er sløje, har „Togsyge“ og anbringes i Sygekupeen i Ledsagerens Vogn, hvor de i det mindste kan ligge udstrakt. Efterhaanden overmandes de mindste Børn, de 6—7 aarige, af Trætheden; de lægger sig stille i en Krog med Hovedet paa en Rygsæk og vugges i Søvn af Hjulenens ensformige Larm mod Skinnerne. Ogsaa de større Børn maa omsider give op og prøve at finde en Soveplads. To Børn maa ligge paa hvert Sæde og fire paa Gulvet i hver Kupé. Der er haardt og trangt, og Rygsække og Fodtøj maa tjene som Hovedpuder. De faa Tæpper er fattige og tyndslidte. Hver Gang et Barn vender sig, støder det mod Naboerne, saa nogen rolig Søvn bliver det ikke.

Natten kan være slem i et Børnetog, værst om Vinteren og i de bageste Vogne, der ikke kan faa nogen Varme fra Lokomotivet. Ledsagerne har meget at gøre med at dække Børnene til saa godt som muligt. Hver halve Time gaar Toglederen eller hans Stedfortræder igennem hele Toget for at se, om Ledsagerne er paa deres Plads, og for at hjælpe de uøvede iblandt dem. Alle Waggondøre skal efterses, atter og atter, hver Gang Toget har holdt paa en Station, for at sikre, at de er forsvarligt lukkede, saa de søvndrukne Børn ikke kan tumble ud. Mange Steder skal der rettes ved Ventilationen, for Luften kan blive slem, især i de Vogne, der har Acetylenbelysning.

Regensburg passeres efter Midnat, og for sidste Gang ser man et Glimt af Donau. Herfra gaar Rejsen stik mod Nord over den bayerske Højslette gennem Schwandorf og Weiden.

Tidligt, meget tidligt næste Morgen purres Køkkendamerne ud; men Børnene er næsten lige saa tidligt paa Færde. Blege, forvaagede, trætte, stive og forfrosne staar de ved Vinduerne og ser ud over Landskabet, der delvis skjuler sig bag den første Dagnings Taager. Flere og flere vaagner. Foran Toiletterne dannes Rækker af ventende, men ak, der bliver kun Vaskevand til den første Halvdel af Børnene. En Trøst er det, at i Løbet af en Time har Støv og Kulrøg udslettet enhver Forskel paa vaskede og uvaskede.

Ledsagerne kommer ogsaa paa Benene, lidt forkomne og utilpasse, med en underlig Fornemmelse af Stivhed i Ansigtet og Sugene og Trykken i Maven. De tjenestefri Ledsagere samles instinktmæssigt i Køkkenvognen, hvor der vanker en dampende Kop Kaffe. En ejendommelig forskelligartet Samling er det, Danske og Østrigere mellem hinanden, omtrent halvt af hver. De fleste af Østrigerne er unge Damer, Lærerinder, Sygeplejersker, Kontordamer, der skal til Danmark paa Rekreation i nogle Maaneder. De

Danske er Medlemmer af de forskellige Wienerbørnskomiteer Landet over, der har gjort et stort Arbejde hver i sit Distrikt og nu har været en Tur i Wien for ved Selvsyn at lære den By at kende, som de har hørt saa meget om, og hvor de har saa mange Venner. Her i Køkkenvognen mødes Repræsentanter for alle Livsstillinger, Købmænd, Redaktører, Smaahandlende, Læger, Studenter, Lærere, og mange af dem har Konen med. I adskillige Tilfælde er det dog Konen, som har gjort Arbejdet i Lokalkomiteen, og som nu har faaet Manden med til Wien.

Den varme Kop Kaffe og den opgaaende Sol gør Underværker, og snart føler man sig atter frisk og vel oplagt til Dagens Strabadser. Enkelte begynder allerede at fantasere om det danske Smørrebrød, der den følgende Dag vil vente dem paa Vamdrup Missionshotel. Børnene er nu ogsaa ved at leve op og nyder Udsigten over det smukke, kuperede Landskab, der dannes af Böhmerwalds Udløbere. Skovbevoksede Klippeskrænter veksler med dybe Dale og frugtbare Marker.

Da Toget ved 9 Tiden ruller ind paa Stationen Hof paa Grænsen mellem Bayern og Sachsen, synes man, at det næsten maa være midt paa Dagen. Her skiftes Lokomotiv. Det blaatrøjede bayerske Togpersonale afløses af Sachsere i grønne Uniformer, og der bliver Tid til en lille Tur paa Perronen og lidt Vandpaafyldning. Snart gaar det atter videre i flyvende Fart ned over de sachsiske Sletter. Pludselig giver det et voldsomt Stød. Man føler det, som om en mægtig Bjælke havde rejst sig fra Banelegemet og spiddet Toget. Børnene tumler mellem hinanden, Bagagen falder ned fra Hylderne, og Toget standser med et voldsomt Ryk.

Hvad er der sket? Koblingsbrud. Toget er gaaet midt over, Waggonforbindelsen er sønderrevet, og de to Togdele holder med en Afstand af 150 m mellem sig. Heldigvis har ingen opholdt sig i den sprængte Vognovergang, saa alle er uskadt. Transportleder og Togfører forenes i en vild Udskælden over det slette Vognmateriel. Koblingsbrud er desværre ingen sjælden Foreteelse paa Transporterne; fornylig havde man paa een Transport 3 Koblingsbrud paa 2 Dage. Det maa indrømmes, at Vognmateriellet er ikke det bedste. Lad gaa, at Malingen er slidt af, at Gardiner og Remme er borte, at Inventaret er i en elendig Forfatning. Langt værre er det dog, at selve Waggoner og Bremsanordninger er saa slet vedligeholdt, at det gaar ud over Driftssikkerheden. Blot man gaar langs med Toget, kan man se, hvorledes mange af Waggonerne har Slagside; men det nytter jo ikke at skælde ud. Det Land, der ikke kan skaffe Næring til sine egne Børn, kan vel endnu mindre holde sine Trafikmidler i Orden. En Reservekobling anlægges, den sønderflængede Waggonforbindelse klappes tilbage og bin-

des op, og snart jager Toget videre mod Leipzig. Men nægtes kan det ikke, at Ledsagerne herefter passerer Waggonforbindelserne med en vis Hurtighed.

I Leipzig er der for første Gang paa hele Rejsen Passagerer til Børnetoget. Paa den tomme Perron i den mægtige Stationshal venter nogle Damer og Herrer. De kommer fra Centralkontoret i København og medbringer Fortegnelse over de danske Plejehjem, der vil modtage Børnene. For hver Indbydelse medbringer de et Halskort med Navn og Adresse paa Plejefaderen, og nu gælder det om at fordele Halskortene, saa Børn og Plejeforældre kan passe sammen og faa Glæde af hinanden. Der er ingen Tid at spille, Arbejdet skal være færdigt, inden Grænsen passerer næste Morgen, ja helst inden det bliver mørkt samme Aften.

Uddelingen paabegyndes paa to forskellige Steder, og man rykker langsomt frem gennem Toget. Børnene er straks meget interesseret, da de mærker, hvad det drejer sig om. Kun energisk Optræden kan hindre Sammenstimlen, og naar de endelig har faaet deres Halskort, kender deres Nysgerrighed ingen Grænser. Alle, som kan mistænkes for at forstaa Dansk, bliver overfaldet af spørgende Børn, der med fremstrakte Halskort plager: „Bitte, Fräulein, zu wem komme ich?“ „Was heisst das?“ „Ist Aarhus beim Meer?“ „Wann komme ich zum Wasser?“ „Bitte, Fräulein, wie oft soll ich mit einer Fähre fahren?“ „Wann komme ich zu den Pflegeeltern?“ — — —

De Børn, der tidligere har været i Danmark, er vældig overlegne. De ved Besked om alt og kan hjælpe Kammeraterne paa mange Maader. Især er det rørende at se de større Piger tage sig af de smaa 6aarige Dukker, der findes rundt omkring. Naar Børnene har faaet tydet Gaaderne paa deres eget Halskort, begynder de at interessere sig for Kammeraternes og drøfter Udsigterne med hverandre.

De fleste er glade og spændte. Mange skal paa Landet og er lidt benovede ved Tanken om det uvante heri. Nogle er betænkelige, fordi de skal til en „Lærer“ eller en „Pastor“. Lærerne har de haft nok af i Skolen, og en protestantisk Præst med Kone og Børn og en Præstegaard er et ukendt Fænomen. Dog beroliges de let.

Efter Leipzig passerer Halle, og Farten sættes op. Det gælder om at indhente den Forsinkelse, der opstod ved Koblingsbrudet. Landskabet er ganske fladt og temmelig kedeligt. Ved Magdeburg faar man et Glimt af Elben at se, og hen imod Aften har man nogle Minutters Ophold i Wittenberge, hvor der atter skiftes Maskine.

Man mærker, at man siden den foregaaende Aften er kommet et godt Stykke mod Nord. Mørket falder senere paa, og det er blevet køligere. Børnene er udmattede. Sidste Nat sov de uroligt og overfladisk, i Nat ligge de som bevidstløse. Det er slemt, for endnu mangler man Uddeling af Halskort i et Par Waggoner. Der er imidlertid ingen Vej udenom. Halskortene *maa* uddeles, og Børnene *skal* registreres før Grænsen. Der rekvireres ekstra Hjælp, og Kupé for Kupé bliver ubønhørligt vækket. De saa godt som afmægtige Børn ruskes op, med Vold og Magt sættes de overende og holdes vaagne, mens Registreringen foregaar. Acetylenbeholdningen er sluppet op, saa i flere Vogne maa man klare sig med Haandlygter og Lommelamper. Det gaar langsomt; men omsider bliver man færdig, og de stakkels Børn kan atter faa Ro, mens de registrerende Damer tager fat paa Udarbejdelsen og Afstemningen af deres Lister, Ordning af Pas og meget andet paatrængende Arbejde.

Hamburg passeres sent om Aftenen. Børnetoget er som uddødt, kun i Ledsagervognen arbejdes der endnu. Lidt senere slukkes dog ogsaa Lysene her, og man forsøger at faa nogle Timers Søvn før næste Dags Anstrelser.

Kort før Rendsborg er Ledsagerne atter paa Benene. De mest rejsevante har fundet ud af, at dette Punkt paa Strækningen er det gunstigste for en Barbering. Den lange Højbro over Kieler Kanalen med de spiralsnoede Op- og Nedkørsler giver god Tid til Indsæbning, og det paafølgende 6 Minutters Ophold i Rendsborg er som skabt til selve Raseringen. Med Skægget forsvinder Ansigtets Stivhedsfornemmelse, og en Slurk Kognak hos Toglægen forjager Træthed og Søvnighed, saa man med fornyede Kræfter kan gaa i Gang med at forberede Togets Rømning.

I den graa Dagning passeres Flensburg Weiche og Harrisle, hvor den tyske Pas- og Toldkontrol kun er et Øjeblikks Sag, og snart efter ruller Toget stilfærdigt ind over den danske Grænse og holder paa Padborg Station. Børnene er ved at vaagne, og Rygtet om, at man nu er i Danmark, sætter overalt Humøret et Par Streger op. Opholdet er kun kort. Efter en lempelig Pas- og Toldkontrol fortsætter Børnetoget mod Vamdrup, men denne Gang med dansk Lokomotiv og danske Jernbanemænd, der overalt blandt Børnene vækker den største Interesse. Inden ret længe er hver Konduktør Centrum i en større Klynge Børn, der spørger og fortæller i Munden paa hinanden, saa han faar Brug for alle sine Sprogkundskaber og lidt til.

Overalt pakkes nu Bagagen sammen, og i Køkkenvognen rømmes Sagerne til Side. Allerede i Tinglev skal det første Hold Børn sættes af for

med Tværbanen at naa Tønder og Vestkysten. Det bestaar af en halv Snes Børn, der i de første Morgentimer er samlet sammen fra hele Toget og holdt i strengt Fangenskab i en Kupé i Ledsagervognen, for at de ikke inden Udstigningen skal forville sig mellem Venner og Veninder og maa-ske først findes igen langt oppe i Jylland.

Ved denne Sortering er Halskortene uundværlige. De er nemlig mærkede med fortløbende røde Numre, begyndende ved Grænsen med Nr. 1 og sluttende i Skagen med Nr. 600, og saaledes kan de første 25, der skal udvaggoneres før Vamdrup, let findes sammen, selv om den østrigske Del af Ledsagerpersonalet ikke kan tyde eet Ord i de danske Adresser, og de danske Ledsagere ogsaa er temmelig ubehjælpssomme over for Navnene paa de mange afsides beliggende Jernbanestationer. Endnu passerer Røde-kro og Vojens, hvor der hvert Sted sættes et Par Børn af til Viderebefordring med Tværbanerne.

Endelig i Vamdrup naar det østrigske Tog sin Endestation. Børnenes Spænding nærmer sig Bristepunktet. I store Flokke staa de opstillet ved alle Døre, og næppe er Toget rangeret ind i den gamle Godshal og Signal givet til Udstigning, før Hallen er myldrende fuld af Børn. Den østrigske Inddeling af Børnene efter disses Køn m. v. ophæves nu fuldstændig, og i Stedet skal Børnene ordnes efter deres Bestemmelsessted. Det foregaar paa den Maade, at Børnene samles gruppevis om en Række Nummer-tavler, der svarer til de røde Halskortnumre, og her bliver de opstillet i Nummerorden. I Løbet af ganske kort Tid dannes der saaledes ud af det myldrende Virvar et Antal større og mindre Hold, der ordnet i to Geled-der føres forbi nogle Borde, hvor hver faar en Kop varm Mælk og en Pakke Smørrebrød. Imens dette foregaar, er de østrigske Waggoner rangeret ud og et dansk Tog rangeret ind i Hallen. I al Hast har et Par Ledsagere mærket Waggonerne med Talbetegnelser, der korresponderer med de forskellige Børnegrupper, og over hver Kupé er sat et Kort, der angiver Beboernes Numre i fortløbende Række. Indstigningen er derfor kun et Øjeblikks Sag, og der bliver Tid for Ledsagerne til inden Togets Afgang at faa sig en velfortjent Frokost paa det nærliggende Missions-hotel. En Frokost, som de danske Ledsagere har fantaseret om under hele Rejsen, og som for første Gang præsenterer Østrigerne for det danske Smørrebrød.

Megen Tid til Hvile bliver der dog ikke. Inden ret længe kører Børnetoget videre. I Lunderskov finder den første alvorlige Deling af Transporten Sted, idet over 100 Børn til Vestkysten her stiger om i det ordinære Tog. Da man naar Fredericia, deles Transporten i to Dele, der fort-

sætter i reserverede Vogne med de ordinære Tog, den ene nordpaa til Østjylland, den anden østover til Øerne, og inden Aften er de 600 Børn, der i den tidlige Morgen passerede Grænsen, spredt over hele Landet til lige saa mange Hjem, hvor den hjertelige Modtagelse snart faar dem til at glemme Rejsens Besværligheder.

I en Avisartikel i April 1921 gav en af de danske Medarbejdere, Redaktør, cand. juris. W. P., følgende Beskrivelse af en Tur

MED BØRNETOG FRA DANMARK TIL WIEN

Der er noget trist ved at sidde her i Toget og vide, at man nu er med til at føre 7—800 rundkindede og friske Børn tilbage til den Nød og Elendighed, hvorfor gæstfri danske Hjem i tre Maaneder har befriet dem. Men blive her kan de jo ikke. Det er ikke det, de er kommet for, men netop for at være her en Tid og ved vor kraftige Kost faa de blege og smalle Kinder gjort runde og røde.

De snakker og ler og praler i Munden paa hverandre her inde i Kupeerne, nu da det værste — Indladningen i Vognene og den lange Vente-tid i Varehallen i Vamdrup — er overstaaet. Tid har det jo taget, 3—4 Timer, at faa Børnene nummereret, opskrevet og fordelt i de 11—12 Gennemgangsvogne, og vi Ledsagere og Hjælpere er ikke mindst glade, da det er overstaaet. De gode Plejeforældre har ikke været karrige. Børnene maa jo kun have, hvad de kan bære selv, men ikke sandt, det skal jo være en kraftig 11 Aars Dreng, der foruden Kuffert og Rygsæk kan bære en Tønde Kartofler, solidt emballeret i en Salttønde, der er lige saa høj som Størrelsen selv! Det er der en af mine, der har, men han var ogsaa slemt betænkelig, inden Kartoflerne kom ind i Jernbanevognen, og selv da vilde han egentlig helst have siddet paa sin Tønde hele Vejen til Wien!

Det var mørkt, inden vi kørte fra Vamdrup. Nu har de faaet Te fra Køkkenvognen og lidt Kiks til, Mad er de ikke i Nød for i Aften. Det har Plejeforældrene sørget for. Nu skulde de jo helst sove, men det kniber for dem at komme til Ro. Det er Rejsefeberen, der gør sig gældende. I nogle Kupeer falder de dog ret hurtigt hen. Da der er 8 i hver Kupé, kan de naturligvis ikke alle ligge paa Bænkene og sove. Og det er ikke saa let at faa dem ned paa Gulvet.

„Nej Tak, mit fine, nye Tøj!“

Det er ikke altid, det hjælper at faa bredt et Tæppe paa Gulvet. Det er ogsaa galt med Hovedpuder.

„Tag Rygsækken!“

„Ja, men saa smadrer jeg Æggene, og Smørret smelter!“

Der sidder en lille Gut midt paa Bænken. Stiv som en Pind med sine store sorte Stenkulsøjne vidt opspærrede. Han siger ingenting, har ingen Kammerater, flytter sig villigt, naar jeg beder ham om det, men er ikke til at formaa til at lægge sig.

„Læg dig nu og hvil dig, saa at du kan være frisk, naar du kommer hjem til Far og Mor.“

„A ka' ett' souv.“

„Her er ikke til at være for hans Pakker,“ siger en af de andre.

Det er rigtigt. Han forsvinder næsten mellem en struttende Rygsæk og en Kuffert.

„Saa laan mig da din Rygsæk til Hovedpude for din Sidemand.“

Store Taarer stiger op i hans sorte Øjne.

„Hvad er der i Vejen? Er der nogen, der har gjort dig Fortræd?“

„Næ!“

Nu hulker han.

Det er Rygsæk og Kuffert, der berøver ham Søvn. Det lykkes at faa hans Samtykke til at anbringe Kufferten under Bænken, saa han stadig kan mærke med Benene, at den er der. Rygsækken faar han Lov at beholde paa Bænken, saadan at han kan holde paa den med sin ene lille Haand. Saa er han beroliget. Men hele Natten sidder han der urørlig, stirrende frem for sig med sine sorte, melankolske Øjne. Jeg kan se dem i Kupeens Halvmørke Natten igennem. Hvad for Tanker gaar der i de lange Timer gennem hans lille sorte 8-aarige Dreng hoved? Er det Forældrene dernede eller dem deroppe, hvor han nu kom fra, der beskæftiger ham? Sit Tysk har han vist glemt det meste af. I hvert Fald svarer han, hver Gang jeg spørger ham, paa et saa korrekt Jysk, at en Kender af jyske Mundarter med Sikkerhed kunde fastslaa, hvor han kom fra. Han tænker og drømmer utvivlsomt ogsaa paa Jysk. Hans Far i Wien har en Varebil, som han har lovet at hente ham med ved Banegaarden. Det er maaske den Tur, der staar ham i Hovedet.

Inde i en af de andre Kupeer sidder en Fyr af samme Størrelse. Han har ordnet Problemet: ikke at slippe sine Pakker og dog kun optage sin egen Plads — paa den Maade, at han har bunket sine Sager sammen i sit Hjørne og har sat sig op oven paa det hele. Der sidder han som en Skrædder med Benene over Kors. Han siger ingenting, men lukker lige saa lidt som den anden et Øje hele den første Nat.

✓ Lige over for ham har jeg min Vogns Benjamin. Straks troede jeg, at det var en Pige, der ved en Fejltagelse havde forvildet sig ind i min Vogn.

Han har langt, ravnstort Haar ned ad Nakken og ned i Panden og er klædt i en fantastisk rød Bluse, der aabenbart er syet af et gammelt Gardin og derved røber sin Wiener Oprindelse. Han ligner en af Murillos spanske Tiggerdreng. Om han blot rejser i det gamle Tøj for at spare paa det nye, eller han ikke har andet, ved jeg ikke; den større Søster, der fra en af Pigevognene hyppig kommer for at se til ham, er i stiveste Puds, og hun har hele Bagagen. „Er ist ja so klein.“

Det er morsomt, saa tydeligt man kan se paa Børnene, i hvilke Plejehjem de har været. Der er en rødkindet Krøltop paa 13 Aar i rigtigt „Mandetøj“ med lange Bukser. Han har været hos en fynsk Landsby-slagter og ligner fuldstændig en stor, rask, dansk Landsbydreng. Han vil tilbage til Aarup eller Skaarup, hvor det nu er, han var, og være Slagter, naar han om et halvt Aar er færdig med Skolen i Wien. Med begge Hænder dybt begravet i Bukselommerne betror han os, at han allerede har lært at slagte en Kalv! Beundring og Skræk tegner sig i de smaa Tilhøreres Ansigter!

Nu er der Ro i de fleste af Kupeerne i den lange Vogn. Jeg har midlertidig maattet konfiskere en elektrisk Lommelygte og et Par Mundharmonikaer, hvis Ejermænd ikke har kunnet bekæmpe deres Staldkaadhed. Det hjalp. Toglederen, en Wiener Jernbaneembedsmand, kommer vandrende paa sin vistnok 10. Inspektionsrunde i Aftenens Løb. Med sin Lygte i Haanden gaar han stille igennem de halvmørke Waggoner med sovende eller smaasnakkende og smaafnisende Børn — hist og her givende en Anvisning eller talende Spektakelmagere strengeligen til. Der maa være een „om Bord“, som Børnene har ubetinget Respekt for, og Hr. M. har fra første Øjeblik i Vamdrup forstaaet at skaffe sig denne. Det er ingen Sinecure at være Leder af en Børnetransport, men et vældigt Arbejde og et endnu større Ansvar. Det er levende og livligt Gods at føre, og Hjælperne, Ledsagerpersonerne, er alle ukendte og uprøvede, nye for hver Transport.

Alle stoler paa Transportlederen, og han tør ikke tillade sig at stole paa nogen, men maa være alle Vegne og vide Besked med alt, forhandle med de skiftende Told- og Jernbaneautoriteter, organisere alle og inspicere overalt, jævne alle de Vanskeligheder, som kan og nødvendigvis maa dukke op med smaa Mellemrum paa en saadan Rejse. Toglederen klarer alt med en beundringsværdig Præcision, men hans „Arbejdsdag“ varer da ogsaa i de 60 Timer fra Mandag Morgen til Onsdag Aften, kun afbrudt af et Par Timers Søvn i Ny og Næ.

Fra tidlig Tirsdag Morgen kører vi til Aften gennem det meste af Tyskland fra Hamburg til den czechoslovakiske Grænsestation Tetschen i den bøhmiske Del af sachsisk Schweiz. Vi gaar ned over det flade Hannover, gennem det mellemtyske Industriomraade, hvor Kommuniste 14 Dage tidligere huserede, over Magdeburg, Leipzig og Dresden. De fleste Stationer farer vi lige forbi, og de fleste Ophold, der gøres, er foraarsaget af, at vi maa vente, til en Linie bliver fri. Børnene faar deres Morgen-, Middags- og Aftensmad, og i Køkkenvognen arbejder det frivillige Personale under Ledelse af en dansk Dame, der er fast Køkkenschef i Børnetoget fra Sol staar op til Midnat. Morgenmaden er næppe uddelt, før der tages fat paa Tilberedningen af Middagsmaden. Det er jo store Portioner, der skal til for at mætte de mange Hundrede sultne Munde, i hvilke Spandfuld efter Spandfuld af dampende Suppe og kogte Pølser forsvinder. De allerfleste af Børnene har deres Kogekar og Spisegrejer. Hvad en mangle, laaner han hos en Kammerat, og det hele gaar let og hurtigt. Saa leger de, pludrer i Munden paa hverandre eller kigger ud ad Vinduerne. Det kniber at holde disse lukkede. Helst vil de hænge ud ad Vinduet, men den Sport er for farlig. De fleste har søde Sager med sig, og det giver Tørst, og da Togets Vandbeholdning er lille, og det ikke kan lade sig gøre at have Børnene løbende frem og tilbage fra Køkkenvognen, maa vi udnytte Opholdene paa Stationerne til at faa fyldt Drikkekarrerne, som af de smaa Hænder rækkes ud af Vinduerne. Hvor Opholdet er saa kort, at Ledsagerne ikke maa stige ud, er der næsten altid en venlig Jernbanemand eller Tilskuer, der ikke kan staa for de Smaas Beden om Vand.

Lægen har heldigvis ikke meget at gøre. Der er en og anden, der faar Hovedpine af den langvarige Rumlen og Mangelen paa Søvn, en faar revet en Finger lidt osv., men alvorligere Tilfælde er vi forskaanet for. Inde i Ledsagervognen ligger i en særlig Kupé en lille Pige i en transportabel Sygeseng. Hende har Danmarks friske Luft og kraftige Kost ikke hjulpet. De smalle, gennemsigtige Hænder og det lille Ansigt er næsten lige saa hvide som Sygesengens Lagen, og hendes matte Blik er vemodigt og fjernt — en skærende Modsætning til de mange Hundrede blanke og skinnende Barneøjne, der møder os i de andre Vogne. Stakkels Lille, og stakkels Mor og Far i Wien. Ogsaa hun skal hjem, men for at dø. Hverken Læge eller Medicin, frisk Luft eller god Pleje kan hjælpe hende.

Langs med Elben kører vi i Dagens sidste Timer ned gennem det skønne „sachsisk Schweiz“ med de hvidblomstrende Frugthaver paa de

grønne Erzgebirges Sydskraaninger. De smaa stærke Bugserdampere aser i det for at slæbe deres tre—fire lange, tungtlastede Pramme op mod den stride Strøm. Kun nogle faa af de større Børn bryder sig om Udsigten. De øvrige passer deres Snak og Leg, skønt den Strækning, vi nu passerer, er en af de skønneste Jernbaneture i Europa. Hver Sommer strømmer Turisterne hertil, og ovre paa den anden Flodbred ligger Hotel ved Hotel ved Flodpromenaden, ligesom ved de smukkeste Punkter ved Rhinen. Bjerge er der, og maleriske Klipper stikker op fra Skraaningerne og danner de mærkeligste Formationer. Hist og her paa Skraaningerne ligger smukke Villaer, og engang imellem farer vi forbi et gammelt Kastel, der ligger deroppe paa Klippetoppen med sine graa Mure, uberørt af den moderne Tids pustende Befordringsmidler hernede i Dalen.

Vi er ved Grænsen. Det tyske Jernbanepersonale, der har fulgt os fra Padborg, stiger ud og erstattes med czekiske Undersaatter. Told- og Pas-spørgsmaalet er hurtigt ordnet, og atter glider vi afsted ind gennem det gamle Kongerige Bøhmen, Hovedlandet i den nye czekoslovakiske Republik. Det er atter Aften; men denne Gang gaar det forholdsvis let med at faa Børnene til Ro, efter at de har faaet deres Aftensmad og Te. I Aften kan de fleste af dem sove, og det kan helt godt gaa at ligge paa Gulvet for dem, der ikke kan faa Plads paa Bænkene. Selv den lille Skrædder sover sødelig sammenkrøbet med Benene over Kors oven paa Bagagen i Kupéhjørnet. Mundharmonikaerne og de elektriske Lommelyster er der ingen Grund til at konfiskere i Aften. Kun den lille med de sorte Øjne og den vestjyske Dialekt sidder ret op og ned paa sin Plads med den venstre Haand paa Rygsækken og Benet paa Kufferten under Bænken, stirrende lige frem med sit gammelkloge Blik.

Man hører kun de sovende Børns rolige Aandedræt. Af og til drysser en ned fra sin Soveplads paa Bænken uden at vaagne. Man kan samle ham op og lægge ham tilbage paa Bænken uden at vække ham. Højt giver han et lille tilfreds Grynt.

Stille vandrer Toglederen paa sine Inspektionsrunder gennem det sovende Tog, hvor det duvende Brus og den regelmæssige Klappen fra Hurtigtoget blander sig med sovende Børns pustende Aandedræt. Denne anden Nat, mens vi farer afsted i Mørket gennem det bakkede Czekoslovakii, er hans eneste forholdsvis rolige Tid under hele Rejsen.

Det bliver atter Morgen og Middag med Morgendrik og Middagsmad som igaar. I Køkkenet maa de være segnefærdige af Træthed, men alt

gaar, som det skal. Allerede fra Morgenstunden begynder Børnene at spørge efter Znaim, den østrigske Grænsestation, som vi venter at naa noget over Middag. Hver Gang, vi holder, det samme Spørgsmaal: „Ist's jetzt Znaim?“ Det er Hjemveen, Utaalmodigheden efter snart at gense de kære, der melder sig, selv hos dem, der er mest forhærdede i deres Danskhed.

Vi passerer endelig Grænsen, og nu vil de pludselig alle være ved Vinduet og se ud. De er jo allerede hjemme paa en Maade. Dette her kommer dem ved. Det maa de se. Der tales snart ikke mere et dansk Ord. Selv de af dem, der næsten helt havde glemt de tyske Ord, begynder at finde dem frem. Vi skal være i Wien ved 4 Tiden, og hvert Øjeblik kommer der en og vil have at vide, hvor mange Klokker er, hvor længe der er til Kl. 4, og om vi virkelig er hjemme Kl. 4. Øjnene skinner af Forventning. Sagerne bliver pakket sammen, og de større begynder at hive deres Pakker ned fra Hylden og samle det hele om sig.

Nu kører vi ind i Wien. Det hele er gaaet hurtigere, end vi havde tænkt os. Der er ingen rigtig Forstadsbebyggelse Nord for Hovedstaden. Ganske kort Tid efter at vi har faaet Øje paa Byen forude, passerer vi den store Bro over Donau og hamrer i rasende Fart — det er, som om Lokomotivfører og Børn havde samme Længsel — over nogle skarpe Skinnekurver, hvor Børnene tumler om mellem hverandre, en voldsom Bremsen, og Toget staar paa Nordøstbanegaardens Perron, der er sort af ventende Forældre og andre Slægtninge.

De Scener, der udspiller sig her, vil een Gang set blive staaende i ens Erindring. Med deres Brevkort med Børnenes Nr. trænger de sig om Waggondørene, hvor Opslag forkynder, hvilke Numre de Børn har, der findes i Vognen. 20—30 Arme med Brevkort rækkes mod Ledsageren i Vogn døren som Numrene mod en Garderobedame; det er dog ikke en Overfrakke eller en Kaabe, de skal have paa Numret, men deres Barn, som de ikke har set i 3 Maaneder eller længere. Taarerne triller Mødrene ned ad Kinderne, og inde i Vognen græder Børnene omkap — den første Graad, jeg hører under hele Rejsen — fordi de ikke alle kan komme først ud. Da kommer en af Lederne af Børnekantoret i den tidligere Kejsersborg til. En ad Gangen hiver han Drengene frem foran sig: „Wo ist die Mutter?“ Og „die Mutter“ er der øjeblikkelig og slutter sin Skat i sine Arme. Det varer ikke længe at faa Vognen tømt, og afsted drager de lykkelige Børn med Forældre og Slægt som Dragere for Kufferter og Rygsække.

Tilbage i min Vogn sidder en lille Fyr og hulker, saa hans bitte Krop

ryster. Der har ingen været efter ham. Han har spejdet og spejdet ud paa Perronen gennem Vinduet. Lutter fremmede Ansigter, lutter Øjne, der søgte andres Øjne end hans, lutter Arme, der var udstrakt mod andre end ham. Ensom sad han tilbage mellem sine Pakker og Rygsækken og grød og grød. Naturligvis havde det ingen Nød. De Børn, som ikke blev afhentet, blev jo fulgt til deres Hjem, og han her havde et Hjem, endda baade Far og Mor. Men aldrig vil jeg glemme hans Fortvivelse midt i al den Lykke og Gensynsglæde, der omgav ham.

*Efter Førløbet af de tre første Aar blev der udarbejdet følgende Oversigt over
Børnetransporterne fra den 16. September 1919 til den 16. September 1922.*

Transport Nr.	Indrejse			Bestemmelsessted						Ialt ind- rejst	Udrejse		Døde	Antal Børn samtidig i Landet	
	Dag	Sted	Antal	Born- holm	Fyen og omligg. Øer	Jylland	Køben- havn	Laaland Falster og Møen	Sjælland udenfor København.		Dag	Antal			
I	16. Septb. 1919	Gedser	104				44	17	43	104				104	
II	6. Nov. »	»	416	1	10	44	262	15	84	520				520	
III	14. Decb. »	»	580		33	88	163	27	269	1100				1100	
IV	19. Jan. 1920	»	460		75	65	158	9	153	1560	18. Jan. 1920	1		1559	
V	25. » »	»	552	11	29	157	138	31	186	2112	26. » »	8		2103	
VI	31. » »	»	549	10	47	79	102	61	250	2661	5. Febr. »	16		2636	
VII	6. Febr. »	»	562	11	51	144	147	36	173	3223				3198	
VIII	3. Marts »	»	538	9	49	145	160	31	145	3761	4. Marts »	56		3680	
XII	8. April »	Vamdrup	553			550	2		1	4314	10. April »	4	1	4228	
IX	12. » »	Gedser	561		53	136	164	24	184	4875	14. » »		179	4610	
1. Extra	22. » »	»	546	1	7	40	320	8	170	5421	23. » »		391	4765	
XIII	25. » »	Vamdrup	549		33	515			1	5970	27. » »		209	5104	
XV	7. Maj »	»	535		43	482	10			6505	10. Maj »		418	5220	
X	19. » »	Gedser	535		71	172	104	43	145	7040	20. » »		75	5680	
XI	31. » »	»	538	21	85	156	96	30	150	7578	3. Juni »		574	5644	
XVI	16. Juni »	Vamdrup	674		144	519	8		3	8252	19. » »		427	5891	
2. Extra	24. » »	Gedser	143	1	4	15	64	3	55	8395	2. Juli »		502	5532	
XIV	8. Juli »	»	655	11	91	46	89	88	330	9050	12. » »		461	5726	
XVII	23. » »	Vamdrup	149		1	122	4			9199	26. » »		609	5266	
			(+400)												
3. Extra	29. » »	Gedser	93	1			27			65	9292	3. August »		469	4890
XVIII	9. August »	Vamdrup	566	1	2	562				1	9858	14. » »		716	4740
		Gedser										23. » »		499	4241
4. Extra	31. » »	Vamdrup	8		1	7					9866	4. Septb. »		706	3543
5. Extra	11. Septb. »	Gedser	18		1	2	8	1	6	9884	14. » »		518	3042	
	(senere optaget under Aktionerne)														
Method.	23. Juli »	Vamdrup	400	36	9	315	5			65	10284			3442	
			10284	114	839	4361	2075	424	2471						
6. Extra	21. Septb. 1920	Vamdrup	3			1	1	1		10287	24. Septb. 1920	653		2792	
7. »	3. Oktb. »	Gedser	3			1	2			10290	5. Okt. »	417		2378	
8. »	12. » »	Vamdrup	22		2	20				10312	15. » »	502		1898	
XIX	23. » »	Gedser	492	23	2		128	50	289	10804	25. » »	279		2111	
XX	5. Novb. »	Vamdrup	543		196	345	2			11347	8. Nov. »	512		2142	
XXI	23. » »	Gedser	653	22	78	2	99	64	38	12000	26. » »	15		2780	
XXII	13. Decb. »	Vamdrup	727		60	600	37	1	29	12727	12. Decb. »	78		3429	
XXIII	24. Jan. 1921	Gedser ¹⁰⁷ Vamdr. 575	682	6	152	262	49	15	189	13409	27. Jan. 1921	29		4082	
XXIV	22. Febr. »	Gedser ¹¹⁰ Vamdr. 631	741	2	158	385	68	15	113	14150	24. Febr. »	39		4784	
		Gedser									19. Marts »	694	1	4089	
9. Extra	2. April »	Vamdrup	4		1	2	1			14154	4. April »	676		3417	
		Gedser									20. » »	407	1	3009	
		Gedser ¹¹⁶ Vamdr. 556	672	4	39	381	77	52	119	14826	4. Maj »	619		3062	
10. Extra	18. Maj »	Gedser	1						1	14827	20. » »	499		2564	
XXV	30. » »	Gedser ⁵³ Vamdr. 544	597	5	75	290	77	29	121	15424	4. Juni »	566		2595	
XXVI	3. Juni »	Vamdrup	399	2	33	201	56	16	91	15823	4. Juli »	584		2410	
XXVII	28. » »	»	228		24	99	44	10	51	16051	4. August »	593	1	2044	
XXVIII	2. August »	Gedser									20. » »	256	1	1787	
XXIX	2. Septb. »	Gedser ⁷² Vamdr. 240	312	2	27	118	32	23	110	16363	4. Septb. »	555		1546	
			6079	66	847	2707	673	276	1510						
XXX	2. Oktb. 1921	Vamdrup	25	1	1	13	3	2	5	16388	5. Oktb. 1921	528		1043	
XXXI	2. Nov. »	»	67	2	4	36	9	4	12	16455	4. Nov. »	281		829	
privat	Oktb. 1921 til Maj 1922	»	154		22	53	27	5	47	16609	18. Decb. »	61	1	921	
XXXXI	1. April 1922	Gedser	308	9	42	143	11	6	97	16917	7. April 1922	379		850	
	22. » »	»	8			3	2		3	16925	privat Febr.—Maj 1922	4	1	853	
XXXXII	2. Juli »	Vamdrup	575	21	113	373	121	27	200	17500					
	3. » »	Gedser	280			6				17780					
	20. » »	Vamdrup	10			6				17790					
privat	Maj—Sept. »	»	54		6	30	13	3	2	17844	25. Juli 1922	355		1417	
XXXXIII	31. August »	»	146	1	20	45	4	28	48	17990	3. Septb. »	183		1380	
			1627	34	208	702	190	75	418						
		Antal	Bornholm	Fyen og omligg. Øer	Jylland	København	Laaland, Falster og Møen	Sjælland uden- for København							
1. Aar.....	10284	114	839	4361	2075	424	2471								
2. Aar.....	6079	66	847	2707	673	276	1510								
3. Aar.....	1627	34	208	702	190	75	418								
	17990	214	1894	7770	2938	775	4399								

OPHOLDET I DANMARK

Gennem Aartier har danske Landboere udført et stort og uegennyttigt Arbejde til Gavn for dansk Ungdom ved i Sommerferien at optage Børn, overvejende fra ubemidlede Hjem i København, som Gæster hos sig. Børnene har derigennem faaet Lov til at tumle sig i Naturen i den bedste Sommertid og er kommet til Kræfter igen, efter at de i Vintertiden havde været henvist til Storbyens Gaarde og Stenbro.

Men derudover kendte man ikke tidligere til at indkvartere fremmede Børn i Rekreatiønsøjemed i danske Hjem, før Danmark i Foraaret 1919 tog en Del sønderjyske Børn til sig for et 6 Ugers Ophold.

I Sommeren 1919 førtes dette første Forsøg videre, idet der blev indledet en Aktion, der havde til Formaal at forskaffe nødlidende tyske Børn Optagelse i danske Hjem, ligeledes for 6 Uger.

Man havde saaledes allerede begyndt paa for en Tid at paatage sig Forsørgelsen af en fremmed Nations Børn, der var blevet sat tilbage i deres legemlige Udvikling paa Grund af deres Fædrelands Deltagelse i Krigen, og det var derfor ikke nogen fuldstændig ny Tanke, der blev startet ved Aktionen for Wienerbørn.

Men der kom ved denne nye Aktion — i Modsætning til de københavnske Feriebørns Landophold — det betydningsfulde Moment til, at Børnene skulde flyttes over tusinde Kilometer fra deres Hjem, hvilket blandt andet nødvendiggjorde et stort teknisk Apparat og desuden medførte ret betydelige Transportomkostninger.

Endvidere maatte det tages i Betragtning, at Børnene hørte til i et Land, hvor mange Forhold var ganske anderledes end i Danmark. Trods al god Villie fra begge Sider var der derfor Mulighed for Misforstaaelser af forskellig Art, ligesom sproglige Vanskeligheder, religiøse Forskelligheder o. m. a. kunde træde hindrende i Vejen for, at man opnaaede det tilsigtede gode Resultat ved at sende Børnene udenlands.

I Diskussionen om, hvorvidt man skulde føre Børnene hertil eller ej,

blev det iøvrigt ogsaa hævdet, at det var uforsvarligt at fjerne Børnene fra det Sted, hvor de var opfødt, og hvor de senere skulde fortsætte deres Eksistens, — hvor de ganske vist havde maattet døje Sult og Savn og stadig var udsat derfor, hvis man lod dem blive hjemme; men hvor de vel i nogen Grad efterhaanden havde vænnet sig til Forholdene, takket være den vidunderlige Tilpasningsevne, Menneskene i Almindelighed er i Besiddelse af.

Hvad kunde det nytte, blev det endvidere fremført, om man lod Børnene opleve en lykkelig Tid, hvorunder ganske vist deres udhungrede Legemer kom til Kræfter igen, naar man dog efter en kortere eller længere Tids Forløb maatte sende dem tilbage til Elendigheden og igen overlade dem til deres triste Skæbne i den forarmede By.

Det blev i Tilslutning hertil hævdet, at den danske Hjælpsomhed blot vilde gøre ondt værre, hvis den indlod sig paa at lade Børnene faa et Indblik i betryggende, harmoniske Forhold i et Land, der var blevet forskaanet for Krig, for saa bag efter atter at prisgive dem til Rædslerne i en krigshærget Storby. Det vilde ved Børnenes Hjemkomst til Wien sikkert vise sig, at deres Øjne var blevet opladt for meget af det triste og sørgelige, som muligvis ikke tidligere havde gjort særligt Indtryk paa dem, fordi de ikke havde kendt det anderledes i deres hidtidige Liv.

Hovedargumentet imod Børnenes Rejser til Danmark var vel nok Betænkkeligheden ved de meget store Beløb, som selve Rejsen vilde sluge, Penge, som man vilde hævde kunde komme til langt mere Nytte, om de blev sendt til Wien, eller om man her købte Varer for dem til Uddeling i Wien.

Dette Argument kunde i første Øjeblik se ret besnærende ud, men dets Forkæmpere oversaa, at det drejede sig om vidt forskellige Beløb, hvis man nøjedes med at samle Penge ind i Stedet for at sætte Børnene i Pleje i danske Hjem.

Mange af de Mennesker, der ydede deres Bidrag til Aktionen ved at tage et Barn til sig for Maaneder eller Aar, lod sig derigennem forlede til at yde et Bidrag paa Hundreder — i mange Tilfælde paa Tusinder af Kroner. De vilde aldrig i Tilfælde af en Indsamling have kunnet tænke sig, end mindre have været istand til at yde mere end 10—20, om det kom meget højt 50 Kr., naar Beløbet skulde lægges kontant paa Bordet. Det ugentlige Afsavn derimod af nogle Kroner til forøgede Bispisningsudgifter i Hjemmet, til Beklædning m. v. gik ganske anderledes let og smertefrit, fordi de daglig havde Barnet, hvem deres Offer kom tilgode, for Øje. Hvor haardt det end kneb for mange af Plejehjemmene i økonomisk Henseende, veg de dog ikke tilbage for at paalægge sig selv Savn,

blot de kunde se, at deres Wienerbarn kom til Kræfter igen. De smaa Plejebørn udrettede paa denne Maade ofte Vidundere, idet mange Plejeforældre igennem dem fik et praktisk Kursus i Velsignelsen ved at give fremfor at modtage.

Man kunde have diskuteret pro et contra i dette udviklede Spørgsmaal i længere Tid uden at naa til noget endeligt, absolut rigtigt Resultat. Heldigvis fejede de danske Hjem resolut alle Overvejelser til Side og krævede at faa Børnene bragt hertil, fordi de ansaa denne Form for Støtte for den mest effektive.

Idet Hjælpen blev ydet paa denne sidste Maade, kom det i høj Grad Wienerbørnsaktionen tilgode, at alle Befolkingslag inden for det danske Folk har en ligefrem eventyrlig hjertelig Indstilling over for Børn. Hvor det drejer sig om den opvoksende Ungdom, overgaar næppe nogen anden Nation Danskerne med Hensyn til Hjælpsomhed. Truer Farer et lille værgeløst Barn, eller staa det over for Vanskeligheder, det ikke selv kan overvinde, kan en Dansker, hvor haard og egoistisk han end ellers kan være i det daglige Liv, ikke staa imod, men strækker sin Haand ud for at beskytte og hjælpe det lille Menneskebarn. Dette være ikke sagt som en Selvførherligelse af den danske Nation, men til Forstaaelse af den Virkekraft og den Styrke, der kom til at gennemtrænge Danmarks Hjælp til Wienerbørnene.

Børnenes Placering.

For at Børnene ikke skulde lide uforvunden Skade ved at blive omplantet i en altfor fremmedartet Jordbund, lagde Aktionen Vægt paa, at Børnene i Danmark blev anbragt i Hjem, hvis Levevilkaar saa vidt muligt svarede til Kaarene i deres Hjem i Wien. Man mente i Mangel af bedre Hjælpemidler i saa Henseende at turde benytte dels Forældrenes og dels Plejeforældrenes Erhverv som Udgangspunkt, bl. a. ud fra det gamle Ordsprog „Lige Børn leger bedst“. Hertil bidrog ogsaa de gode Erfaringer, en anden samtidig dansk Aktion, „Kollegahjælpen“, der dog kun gav sig af med at yde Hjælp i Form af Penge eller Gavepakker, havde høstet under sit Arbejde. idet Kollegialitetsfølelsen virkede fremmende paa Offervilligheden.

Den vigtigste, til Grund for denne Sondring imellem Hjemmene liggende Tanke var dog, at man vilde udsætte Børn fra smaa Hjem i Wien for ubodelig Skade ved at placere dem under Forhold, der i alt for høj Grad afveg fra dem, hvorunder de var opvokset i Wien. Trods alle gode

Bestræbelser vilde Resultatet i saa Tilfælde let kunne blive, at det enkelte Barn kom til at ringeagte Forholdene i det Hjem, hvortil det skulde vende tilbage, efter at det i det fremmede var blevet vænnet til en sorgfri, luksuøs Tilværelse.

Paa den anden Side vilde Børn fra tidligere velhavende Hjem, hvor man trods den herskende Nød dog stadig havde søgt at opretholde visse ydre Former for det daglige Liv, som man ikke havde noget tilsvarende til i smaa danske Hjem, kunne give Anledning til og selv være udsat for en vis daglig Irritation, som kun kunde virke ødelæggende paa det tilstræbte god Forhold mellem Plejehjem og Plejebarn.

Selv om en Fordeling efter dette Princip blev betragtet som formaals-tjenlig for at opnaa et godt Udbytte af Aktionens Arbejde, var det naturligvis fuldstændig umuligt at praktisere den som andet eller mere end en grov Regel, der endog i mange Tilfælde slet ikke kunde komme til Anvendelse.

Det hændte derfor desværre ogsaa, at Hjem beskyldte de Børn, de havde faaet, for at være i høj Grad forvante, fordi de paagældende Hjem ikke forstod og ikke kunde tænke sig at fyldestgøre de Krav, som Barnet ifølge sin Opdragelse ansaa for absolut selvfølgelige, som f. Eks. Adgang til hyppige Bade m. m., eller at Børn beklagede sig over, at Forholdene i Plejehjemmet efter deres Mening var utilladelig primitive, hvorpaa der senere skal fremføres nogle Eksempler.

Men ikke desto mindre var det dog i de fleste Tilfælde saaledes, at Børnene, der fortrinsvis var blevet udtaget blandt den fattigste Del af Wiens Befolkning, her kom til at leve paa en Maade, som slet ikke svarede til deres Tilværelse efter Tilbagekomsten til Wien, fordi Levofoden i Danmark som og Forholdene i det hele taget var ganske anderledes end i den overvejende Del af Hjemmene i Wien efter Krigen.

Indbydelserne.

Den første, grove Udvælgelse af Børnene fandt Sted i Wien paa Grundlag af de fra Danmark modtagne Indbydelseslister, hvorpaa de fleste Indbydere heldigvis havde været ret beskedne i deres Krav.

Kun enkelte lod sig dog nøje med blot at indbyde „et Barn“.

De fleste traf Bestemmelse med Hensyn til Kønnen, ligesom Alderen i mange Tilfælde ogsaa spillede en stor Rolle, navnlig af Hensyn til Indbydernes egne Børn, Beklædningen til den lille Gæst m. v. — Undertiden skulde det være et forældreløst Barn, til andre Tider dukkede andre Betingelser frem, f. Eks. at Barnet skulde være sortøjet, mørkhaaret eller

musikalsk, altsammen Ting, som ofte blev opfyldt men lige saa ofte overset i Kampens Hede, uden at Barnet blev afvist af den Grund, naar Indbyderne først havde set det.

Til Tider kunde Betingelserne dog blive saa egenartede eller kompli- cerede, at Aktionen maatte erklære sig ude af Stand til at kunne frem- skaffe et Barn som det ønskede.

En stor Pige, som en Familie med mange smaa Børn undertiden øn- skede sig, viste det sig saaledes principmæssigt altid umuligt at frem- skaffe, ligesom man stillede sig afvisende over for andre Indbydelser, der kunde lade befrygte, at der dermed var forbundet uvedkommende Bi- hensigter som f. Eks. ved Indbydelsen af et „kraftigt“ Barn — rent bort- set fra, at Aktionen slet ikke havde saadanne Børn til Raadighed.

En Indbyder, der heller ikke blev fyldestgjort, skrev i sin Indbydelse af 9. December 1920:

Vi vil gerne have i vort Hjem en lille venlig Wienerpige, helst mørk, og et smukt og velskabt og sundt Barn, som staar helt alene i Verden, men som er af bedre For- ældre. Hun maa være velbegavet og af god Karakter. Vi vil helst se et Fotografi af hende og Lægeattest paa, at hun er sund og rask. Vi kan modtage hende naar som helst, og da vi kun vil have en lille Pige, som vil slutte sig til os og betragte det som sit Hjem, men kun en, der er forældreløs og ene i Verden. Hun maa være 13—14 Aar, en der kan lidt dansk vil vi helst have. Vi bebor egen Villa og har en lille Pige selv paa 10 Aar og det er et godt og velhavende Hjem, hun kommer i, og vil i et og alt faa det godt hos os. Fineste Referanter kan skaffes. Kan De finde en lille Pige, ikke under 13 Aar og efter den Beskrivelse, som vi helst vil have hende i, er vi villige til at give den lille Pige et Hjem, som ikke tilbyder sig ethvert Barn at faa.

Fru Redakør S.

Hvort Hjem er til enhver Tid aaben for hende, haaber De omgaaende vil gøre, hvad De kan derfor.

Heldigvis hørte det dog til Undtagelserne, at der blev stillet saa de- taillerede Krav.

For saa vidt muligt at afbalancere de forskellige Hensyn, der skulde tages, blev der under Færgeoverfarten fra Warnemünde til Gedser og under nogle Timers paafølgende Ophold paa Gedser Station af Central- kontorets Udsendinge foretaget en Revision af den i Wien stedfundne Inddeling. Dog tillod den korte Tid kun, at nogle af de mest iøjnefal- dende Uoverensstemmelser kunde blive rettet paa denne Maade.

Inden ret længe gik man derfor over til, at Centralkontoret lod nogle af sine Medhjælpere rejse til Tyskland, for at de der kunde møde Børne- toget i Leipzig eller Magdeburg og under den videre Kørsel herfra gen- nemgaa Børnene, inden Toget naede Danmark. Det lykkedes derved at

faa Placeringen revideret paa en mere tilfredsstillende Maade end tidligere; men om nogen fuldtud upaaklagelig Fordeling kunde der naturligvis aldrig blive Tale, fordi det var umuligt i Praksis at naa til fuld Overensstemmelse mellem Indbydernes Ønsker og de forhaandenværende Børn.

Naar den endelige Afgørelse med Hensyn til Fordelingsspørgsmaalet var truffet, blev hvert enkelt Barn forsynet med et nummereret Papkort, der blev anbragt paa Barnets Bryst, ophængt i en Snor om dets Hals, og herpaa var foruden Barnets Navn anført Oplysning om, hvem det skulde til.

Det første Resultat heraf var, at Børnenes Nysgerrighed forstaaeligt nok ikke lod sig styre længere. Hvad nyttede det, at det brændende Spørgsmaal, der Uger igennem havde arbejdet i de smaa Hjerner, efter at Rejsten til Danmark var fastslaaet, nu for saa vidt var løst, som Bestemmelsesstedet var givet, naar de dog ikke selv kunde tyde de mærkelige Ord, der stod paa deres Kort.

Ledsagerne var lige ved Haanden, og de blev derfor straks bestormet med Masser af Spørgsmaal om, hvorhen hver enkelt skulde, hvem deres Plejeforældre var, og hvad Kortet iøvrigt havde at fortælle.

Svaret tilfredsstillende sjældent de utaalmodige Smaa i første Omgang. Som de Storstadsbørn, de var, havde de fleste af dem rent uvilkaarligt tænkt sig, at de skulde bo i København, og det var derfor en Skuffelse for mange, naar det fremgik af deres Kort, at de skulde ud paa Landet, maaske tilmed langt fra en større By.

Den til en vis Grad store Ensartethed, som præger det danske Folk, var efter de daværende østrigske Forhold et fuldstændig ukendt Begreb. Ved Siden af de afgrundsdybe Skillelinjer imellem de forskellige Befolkningsslag inden for selve Wien manglede der tillige til en vis Grad en Følelse af Samhørighed, for ikke at sige, at der i mangt og meget bestod skarpe Modsætninger mellem Hovedstadens Befolkning og Forbundsstatens Landbefolkning. Det laa derfor ret nær for Børnene at gaa ud fra, at noget tilsvarende maatte være Tilfældet i Danmark, hvilket gjorde dem skeptiske over for et Ophold hos Landboere.

Det kunde ogsaa hænde, at enkelte naive Barnesjæle havde drømt om at blive afhentet ved Stationen i en flot Limousine, og at der gik et Skaar i Drømmen, naar de nu forstod, at den ikke blev til Virkelighed, men at de i Stedet skulde til et beskedent Hjem paa Landet.

Børnenes Modtagelse.

Men hvad end alle deres barnlige Drømme havde foregøjet dem i Forventningens Timer og Dage, saa blegnede det dog fuldstændig i Virkelighedens Dagslys, naar den, der paa Ankomststationen forestod Udde-lingen, tog dem i Haanden og førte dem hen til det Menneske, der ventede dem, og det saa lød i Barnets Øre: „Det er din Plejemoder“ eller „Det er din Plejefader“.

Det straalende Ansigt, der straks gjorde det af med enhver Ængstelse for, hvad der forestod, det faste Haandtryk, der ledsagede den første Velkomsthilsen, de talende Øjne, hvori en forræderisk Taare ofte gav Udtryk for Hjertets Følelser, og den inderlige Omfavnelse, der straks ligesom sluttede det lille forkomne Barn ind i en ny Families Favn, fejede straks alle Drømmebilleder til Side og kastede et Glemselens Slør over alt det mørke og triste, der laa bag ved den lange Rejse. Afskeden med dem derhjemme i Wien, deres forgræmmede Ansigter, Rejsens Besværligheder, alt var fuldstændig glemt, og det første Glimt af den Lykke, der ventede i Danmark, var dermed kastet ind over det lille Barns Livsvej.

Man kunde naturligvis ikke helt undgaa Skuffelser — hverken paa den ene eller den anden Side. Hvorledes skulde andet være muligt, hvor det som her drejede sig om mange Tusinde Indbydelser.

Det hændte f. Eks., at en indbudt lille Pige var blevet syg eller af en anden Grund ikke var kommet med Toget, og at man saa søgte at faa Indbyderne til i Stedet at tage en stor, tiloversbleven Dreng. Der var desværre ikke saa mange Indbydere, der turde binde an med Drengene, hvad enten det nu skyldtes, at de paagældende Hjem selv havde Piger i Forvejen og derfor mente, at de bedre kunde forsyne en lille kvindelig Gæst end en Dreng med Tøj af det Forraad, man var i Besiddelse af, eller det blev motiveret med, at man kun havde Sønner i Forvejen og derfor gerne til en Afveksling vilde have en Pige ind i Flokken. Resultatet blev i de fleste Tilfælde mærkværdigvis gerne det samme, nemlig at Pigerne løb af med Sejren. Husmødrene frygtede muligvis ogsaa for, at det kunde være forbunden med større Vanskeligheder at beskæftige en fremmed Dreng Dag efter Dag tre Maaneder igennem end en Pige. Hvad Grunden end var, saa kom der stadig forholdsvis faa Indbydelser til Drengene, og der maatte derfor af og til anvendes lidt Behændighed fra Aktionens Side, for at en Dreng kunde komme i Betragtning i Stedet for en Pige. Drengene i Wien skulde jo nødtigt i alt for høj Grad føle sig som Stedbørn.

Det skete ogsaa, at en Familie, der havde indbudt en lille seksaars

Pige, i sin Iver for at være vel forberedt, allerede inden Barnet var kommet, havde købt en lille Seng til hende og havde indrettet alle andre Ting paa den Størrelse, de ventede at faa. Naar Familien saa paa Bane-gaarden i Stedet for blev præsenteret for en velvoksen Pige paa 14 Aar, der ikke havde andre Steder at ty til, var Situationen undertiden lidt vanskelig i første Øjeblik. Men som Regel var den ranglede Mizzi i det tynde. forslidte Tøj ikke til at staa for, naar hun fæstede sine mørke, bønligt bedende Øjne paa de Mennesker, der var lidt betænkelige, fordi de pludselig saa hele deres lille Dukkehus blive væltet omkuld. Og der blev saa i en Fart slaaet en Streg over alt, hvad der var lagt til Rette, og Familien vandrede glad af Sted med det forvandlede Dukkebarn, der gjorde, hvad hun kunde, for at Skuffelsen snart skulde gaa i Glemmebogen. —

Men selv om alt som Regel gik med godt Humør, takket være den Offervillighed, som havde grebet alle, kunde det dog slaa Klik engang imellem.

Saaledes kom en Dame en Aften paa Københavns Hovedbanegaard for at hente en Datter af nogle Bekendte i Wien. Vedkommende Dame havde sat meget ind paa, at Centrankontoret skulde tage netop dette Pigebarn med som „Medrejsebarn“ uden for de almindelige Regler, og Komiteen havde efterkommet Anmodningen.

Hvorledes Misforstaaelsen m. H. t. Barnets Alder var opstaaet, blev aldrig opklaret; men da den af Damen ventede lille Pige blev præsenteret for hende, viste det sig til Damens Rædsel, at det iøvrigt nette og upaa-klagelige, men desværre noget „opløbne“ Barn var 16 Aar gammel.

Damen saa paa den unge Pige og erklærede derpaa straks kategorisk, at det var hende umuligt at modtage den indbudte Gæst, hvorefter hun uden videre vendte Ryggen til hende og forlod Stationen.

Det pinlige i Situationen var heldigvis endnu ikke gaaet op for den unge Pige, førend en anden, mere venlig Dame, der havde overværet den kedelige Scene, meldte sig og erklærede sig rede til at overtage den unge Gæst, som i og for sig var Komiteen fuldstændig uvedkommende, hvorfor man ikke havde noget andet Hjem til hende. Sagen blev saaledes heldigvis klaret paa bedste Maade; men den lille Episode gav dem, der overværede den, et Indblik i en noget ejendommelig Mentalitet, som heldigvis var en enestaaende Undtagelse.

Naar Børnene var kommen vel til deres Bestemmelsessted, følte mange Plejeforældre Trang til at kvittere for Modtagelsen og meddele deres første Indtryk.

1891.

27. 1. 1920.

Den lille Pige, vi har faaet, befinder sig tilsyneladende godt, hun er høfflig, venlig og meget velopdragen, og vi er meget glade for hende. Saa mæt, som jeg er nu, „bin ich lange nicht gewesen“, siger hun.

Fru C.

(Moderen var Syerske.)

1120.

Barnet Josef N. er ankommet til os Mandag Aften. Han ser glad ud, har sovet godt i Nat, men han siger, han har hverken Far eller Mor at skrive til. Saadan forstaaer jeg ham, men han er jo tysk og jeg dansk — saa vi kan jo misforstaa hinanden, men det bliver nok bedre.

Christine Th. D.

(Det var ganske rigtigt, at Josef, der kom den 19. 1. 1920, var forældreløs. Han blev her for stedse.)

3825.

Marts 1920.

I Dag ankom til mig Leopoldine S. fra Wien, $8\frac{3}{4}$ Aar, Datter af Oberlehrer S. — Hendes Vægt var ved Ankomsten $27\frac{1}{2}$ kg. Hun er lidt forkølet efter Rejsen, men iøvrigt kvik og tilsyneladende i god Foderstand. Hendes Fodtøj er miserabelt, hun har kun et Par temmelig daarlige og lappede Støvler, og hendes øvrige Garderobe er ogsaa i ret spartansk Stand, men det skal der nok blive raadet Bod paa.

Med Tak for Barnet.

Otto J., cand. mag.

Sluttelig skal anføres et særligt rørende Bevis paa, hvorledes danske Hjem tog sig af de forkomne Børn. Brevet var Svar paa en Anmodning fra Centralkontoret om Indsendelse af det Adressekort, Barnet bar ved sin Ankomst.

978.

18. 12. 1919.

Ja vi vilde lige meddele eder at Terese vor Vine Baren har det rigtig gaat. Vi er Glad ved hende og vi kan ikke andet ind forstaa at hon er meget Glad ved os og alt hinders forhol. Hon længes ikke dit minste saa vit vi kan forstaa og vi kan da ogsaa forstaa en del af hinders Tale og hon begynde og at kan faarstaa en del af os og det er vi Glad for for det var vi jo noget engstelig for men alt gaar jo langt over hvad vi havde ventet hon er ualmindelig flink og monter. Ja det er jo Daarlig Tøi hon har men det kunde vi Naak tænke efter som der er nød i vien. Ja vi maa jo være glad for at tage en imod som at sende en af os der hen i en anden Land vi har jo meget at sige Gud Tak for i denner Forfærdilig Tid som vi leve i.

Ja hvis det kunde kommer en Hilsen fra hinde til hinders Forældre i Vien det vilde vi jo gjerne fordi vente jo naak efter at høre fra deres Baren og hvis hinders Forældre kan faa noget at høre fra os saa skriv at vi skal naak med Guds Hjelp være imod

hinde som det var vores eget Baren for det er jo vores Plegt. dermed di kjerlige Hilsene fra os allesammen

Vogemand Jørgen Fr. N. og Hustru Kjerstine N.

Ja hon veiede 19 $\frac{1}{2}$ Kilo. skjeldet kan jeg ikke finde mon det gjør saa meget nu di faar Brevet for ellers kunde det jo være den kunde kommer saa skal jeg naak sende det.

Tak for eders Arbeide.

Senere kom en ny Skrivelse fra det samme Plejehjem.

978.

11. 1. 1920.

Ja lige et Par ord til eder om vorres Vine Baren hvis i kunde Give hindes Moder et Par ord fra hinde hon kan jo ikke selv Skrive Hjem. men vi kan jo ikke Tænke os andet ind hvis hon selv kunde skrive saa vilde hun skrive at hun var rigtig Gaat Tilfres og Lenges ikke det minste saa vit vi kan forstaa og vi er ogsaa ualmindelig Glad ved hinde i allemaade hon er bleven os en meget sød Pige langt over ind vi kunde have ventet med hinde. Og hon er ogsaa Rask og kan begynde at forstaa os hel gaet hon kan Tale Dansk saa meget som det er nødvendig allerede i denne korte tid hon har væren her og hon har ogsaa taget en 3 R i Vegt men hon er jo Tøn inu, men det kommer jo altsammen med Tiden. dermed di Kjerlig Hilsen fra os og hinde og en rigtig Glædelig Nytaar ønskes for eder i Jesus Navn. Og Hils nu hindes Moder fra hinde og os allsammen vi kan jo ikke skrive til hinde Moder for hon kan jo ikke Læse vort skrevet.

Vogemand Jørgen Fr. N.

Børnenes Hjemve.

Det kunde synes at være et hasarderet Vovestykke at anbringe de smaa Børn i fremmede Hjem, især paa Landet, ofte i lang Afstand fra hinanden, uden at Børnene var i Stand til gennem deres Tale at gøre sig forstaaelige for deres Omgivelser, der i mange Tilfælde ikke havde det ringeste Kendskab til det tyske Sprog.

Mange af Børnene har vel ogsaa følt sig lidt ensomme i de første Dage, hvor de endnu ikke kendte Sproget, der blev talt omkring dem, og hvor det ikke var Plejeforældrene muligt gennem Ord at udtrykke noget af det, de længtes efter at meddele deres Plejebarn. De vilde jo saa gerne, at det lille Barn skulde forstaa, at det skulde føle sig fuldstændig som hjemme hos dem.

Plejemødrene vidste dog heldigvis snart at klare sig paa anden Vis. Børnenes sikre Instinkt og deres usvigelige Følelse af, at man mente dem det godt trods al foreløbig Ubehjælpssomhed, hjalp over de første Vanskeligheder, og inden ret længe var der i de fleste Tilfælde etableret et fortroligt Forhold, der snart fik Barnets Tunge til at forme de Ord, der skulde til for at fuldkommengøre Glæden ved Samværet.

Den farligste Fjende, Aktionen havde at kæmpe imod, efter at Børnene var blevet vel anbragt i deres Plejehjem, var dog Børnenes Hjemve, der til Tider kunne optræde med en forfærdende Kraft. Som en snigende Sot angreb den Børnenes Sind, pinte dem, saa Taarerne vældede frem Dagen igennem, og de stakkels Plejeforældre, der i mange Tilfælde ikke kunde trøste Børnene paa deres eget Sprog, stod ofte fuldstændig magtesløse. Hvad nyttede de kærligste Ord, naar Barnet dog ikke forstod dem, og hvad nyttede den gode danske Kost, naar Barnet i sin Fortvivelse ikke var til at formaa til at spise deraf. Alle gode Tanker var fuldstændig omsonst, naar de prellede af paa et Barn, der ganske lod sig beherske af Længslen efter at komme tilbage til Hjemmet i Wien, til de Mennesker, det kendte og holdt af.

Værst var det, naar Barnet i denne Sindstilstand satte sig ned for at skrive hjem. Da vældede Følelserne uvilkaarligt frem med uimodstaelig Kraft og fik Barnet til i sit Brev at udmale Situationen paa en Maade, der kun kunde virke chokerende paa ængstelige Forældre, der selv led under Savnet af deres Barn, som de kun dreven af den bitre Nød havde sendt bort til en uvis Skæbne.

Navnlig de større Piger havde i mange Tilfælde en ligefrem forbløffende Evne til at give en forvrænget Fremstilling af det, de havde mødt. For en Psykoanalytiker vilde der sikkert være godt Stof i mange af de Breve, Piger i Overgangsalderen sendte hjem i den første Tid, inden de endnu var falden til Ro i de uvante Omgivelser, enten de nu foretrak at komme hjem igen, eller de arbejdede paa at blive overflyttet til et andet Hjem, der bedre svarede til de Drømme, der havde foresvævet dem om Opholdet i Danmark. Andre Wienerbørns Beretninger om deres Tilværelse, det Udstyr og de Gaver, de havde faaet af Plejeforældrene, har vel ogsaa mange Gange medvirket til, at de, der ikke havde været slet saa heldige, blev utilfredse, og en uheldig Placering, hvor Hjem og Barn ikke passede sammen, kan sikkert ogsaa i en Del Tilfælde have gjort sit til de hysteriske Udbrud, der under Tiden fandt Udtryk i Børnenes Breve til Hjemmene i Wien.

Disse voldsomme Angreb af Hjemve skabte forstaaeligt nok Fortvivelse i mange Wienerhjem. En omfattende Korrespondance og et Utal af Undersøgelser blev Følgen deraf. Heldigvis gik det dog i de fleste Tilfælde saaledes, at Barnet i Mellemtiden var faldet til Ro i Plejehjemmet, og naar Lokalkomiteen saa kom for at undersøge Sagen, viste det sig, at Krisen var overstaaet, og at Barnet var glad og tilfreds og erklærede, at det ønskede at blive, hvor det var.

I enkelte Tilfælde blev det imidlertid konstateret, at en Omflytning af

Barnet til et andet Hjem var velmotiveret og førte til et godt Resultat. Af og til maatte man dog sende Barnet hjem hurtigst muligt, fordi man følte sig overbevist om, at Skylden udelukkende laa hos Barnet og dets Hjem i Wien.

Trafikassistent S. N. skrev saaledes den 25. 5. 1920:

4614.

Undertegnede, der har et Wienerbarn i Pleje — Gertrude Z. — tillader mig at meddele Komiteen følgende:

Barnet er i den sidste Tid kommen til at længes saa stærkt efter sit Hjem, at hendes Ophold her efter min Formening i Stedet for at være til Gavn for Barnet snarere er det modsatte. Hun sover næsten ikke om Natten, og Appetitten er taget svært af. Naar vi spørger hende, hvad der er i Vejen, faar vi det Svar, at der er egentlig ikke noget i Vejen; men hun kan ikke lade være at tænke paa, at hendes Forældre ikke har det godt, og hun beder stadig, om hun ikke maa komme hjem. Jeg tillader mig derfor at forespørge, om det ikke kan lade sig gøre, at Barnet bliver hjemsendt med Toget den 3. Juni, først og fremmest for Barnets Skyld, men ogsaa fordi det selvsagt ikke er nogen behagelig Situation for os.

(Det 14 Aar gamle Pigebarn blev sendt hjem den 3. 6. 1920 efter kun 1½ Maa-neds Ophold.)

En jysk Snedker R. O. skrev i Slutningen af December 1919:

961.

Vi har en lille Pige her fra Wien, som kom her for 8 Dage siden med sidste Hold, som har bedt mig om at skrive til Komiteen, om hun kan komme hjem, hun længes frygtelig og græder baade Nat og Dag, saa det er for os en Ynk at se paa. hun tæres helt af Længsel, hun er nemlig eneste Barn. Vi troede det skulde blive bedre, men nu har vi ingen Haab derom. Vi har købt adskillige Smaating til at more hende, men Huen er kuns at komme hjem til Moderen. Er der Mulighed for at hun kommer hjem, bedes De venlig meddele os det, maaske hun kan komme hjem straks eller lidt senere.

(Lokalkomiteen undersøgte Sagen, men fandt Pigen glad og fornøjet. Hun havde i Begyndelsen lidt forfærdelig af Hjemve, men nu gik det bedre, og hun vilde gerne blive sin Tid ud.)

En Wienerfader, Smedesvend Franz F., skrev i Juni 1920:

4720.

Endesgefertigter erlaubt sich die ergebene Bitte zu stellen, seine am 17. Mai mit dem Kinderzuge von Wien nach Dänemark zu Herrn Carl S. gekommene Tochter wo möglich mit dem nächsten Kinderzuge zurückschicken zu wollen und begründet seine Bitte mit folgendem:

Meine Tochter Leopoldine F. war noch niemals in der Fremde, nur immer im Elternhause, selbe ist Herzleidend und kränklich, ausserdem hängt sie sehr an den Eltern. Ich bekam einen vom 19. Mai datierten Brief von ihr, in welchem sie mich knie-

fällig und um aller Heiligen Willen bittet alle Schritte zu machen, damit sie wieder zu Hause komme, sie schreibt, dass sie sich sehr, sehr unglücklich fühlt und es nicht in der Fremde aushält, es verzehrt sie die Sehnsucht und sie glaubt närrisch zu werden vor Heimweh. Auch weint sie immer. Ich fürchte, da sie Herzleidend ist, bei ihr eine Gemüthskrankheit eintreten könnte, oder dass sie einen unüberlegten Schritt machen könnte.

Nach meiner Ansicht kann sich das Kind nicht erholen, wenn sie sich zu Hause sehnt und kränkt und nicht isst.

Da die Mutter des Kindes ebenfalls Herzleidend ist und sich des Kindes wegen kränkt, so bitten die Eltern um baldige Zurücksendung ihres Kindes.

Des Himmels Segen für Sie erbittend zeichnet sich hochachtend

Franz und Leopoldine F.

Lokalkomiteens Formand undersøgte Sagen og rapporterede følgende:

4720.

17. 6. 1920.

Leopoldine F. er hos prægtige Mennesker, der tager mod sønderjyske og københavnske Børn, og disse er glade for at være der. Jeg ringede Fru S. op og fik at vide, at Pigebarnet synger og leger hele Dagen. Fru S. mente, at Hjemveen var overstaaet. Yderligere sørger vi for, at der af næste Transport kommer et Par Wienerbørn ud som Nabo til hende.

(Leopoldine, der var 14 Aar gammel, blev her til den 3. 8. 1920.)

I mange Tilfælde har Forældrenes egen Længsel vel ogsaa nok haft sin Indvirkning. Som Eksempel i saa Henseende kan anføres følgende Korrespondance:

3921.

Wien 28. 5. 1920.

Mein 11 jähriges Töchterchen Maria ist am 1. 3. l. J. nach Dänemark gekommen, Da sie jedoch schrecklich Heimweh hat und wir Brief um Brief den gleichen Jammer hören, bitten wir Sie inständigst, das Kind mit dem nächsten Zug heimbefördern zu lassen und uns mitzuteilen, wann dieser nächste Zug von Dänemark abgehen wird.

Professor, Ingenieur W. C.

Wien 29. 5. 1920.

Meine Tochter Maria C. weilt seit 1. März l. J. als Gast in E. bei der Familie T. Da die Pflegeeltern infolge eines Unfalles der Frau sich vermutlich wenig mit dem Kinde befassen können und vielleicht aus anderen Gründen nervöser Natur (das Kind hat während des Krieges Furchtbares erlebt), leidet mein Töchterchen schrecklich unter dem Heimweh. Brief auf Brief bringt uns neue Aufregungen. Sie hat die fixe Idee, dass sie unbedingt am 5. Juni nach Hause fahren muss und wir befürchten das Äusserste, wenn, wie zu vermuten ist, die Abfahrt nicht zu diesem Zeitpunkt erfolgt.

Wir bitten Sie daher inständigst einzugreifen und die rascheste Rückfahrt unseres einzigen Kindes veranlassen zu wollen.

Indem wir hoffen keine Fehlbitte zu tun, zeichnen wir mit besonderer Hochachtung

Prof., Ing. W. C.

8. 6. 1920.

Som Svar paa Kontorets Skrivelse angaaende Barnet Maria C. skal jeg oplyse, at det fra Faderen Professor W. C. til Komiteen sendte Brev er fuldstændig vildledende.

Det Plejehjem, Maria har, hører ubetinget til et af de bedste, der kan skaffes, og Barnet har efter alt at dømmes befundet sig overordentlig vel der. Fru T. tager sig ganske vist ikke nu saa meget af Husførelsen, der er overladt til en voksen Datters Om-sorg, og denne Datter har specielt taget sig af Maria, der nærmest bliver forkælet i alle Retninger. Det mærkes ikke paa Barnet, at hun lider af Hjemve, hun er daglig sammen med 3—4 andre Wienerbørn og er den gladeste blandt de glade. Barnet føler ingen særlig Trang til at skrive hjem, og der skal mange Paamindelser til for at faa hende til det, og det er kun, naar hun skriver hjem, at det kan mærkes, at hun tænker paa Hjemmet.

Efter min Opfattelse er det nærmest Faderens Længsel efter Barnet, der er Grund til Brevets Fremkomst, og jeg anser det derfor for rigtigst, at Barnet hjemsendes med 1ste Transport, da det jo nu har været her i 3 Maaneder.

Lokalkomiteen ved Boghandler D. O.

(Barnet blev derefter hjemsendt den 19. 6. 1920.)

Naar Forældrene atter havde faaet deres hjemkaldte Børn tilbage, faldt Sindene til Ro, og Solen skinnede paany over deres Tilværelse. Et Par enkelte, men absolut ikke enestaaende Tilfælde skal refereres her.

12547.

Wien 18. 1. 1921.

Ersuche freundlichst, mein Kind Albine P., welches seit 11. Dezember 1920 bei Herrn Mejeribestyrer C. untergebracht ist, mit dem nächsten Zug (ich glaube Ende dieses Monats) sofort rücksenden zu wollen, da ich einerseits mit der Behandlung des Kindes nicht zufrieden bin und anderseits mich das Kind bittet, ich möge trachten, dass es so bald wie möglich nach Hause kommt.

Ludwig P., Schriftsetzer.

21. 1. 1921.

In Beantwortung Ihres Briefes teilen wir Ihnen mit, dass wir an das Lokalkomitee von A. geschrieben haben, man möge Ihr Kind mit dem nächsten Zug heimschicken. Der Zug fährt hier am 27. ab. Die Ankunftszeit erfahren Sie durch die dänische Kinderaktion, Hofburg.

Centralkontoret.

Wien 2. 2. 1921.

Nachdem mir sehr viel daran gelegen ist, einer höchst ehrenwerten Familie nicht (wenn auch natürlich unbewusst) Unrecht zuzufügen, erlaube ich mir ergebnis mitzuteilen, dass die Familie C., bei der mein Kind untergebracht war, sich in keiner Weise eine inhumane Behandlung desselben zuschulden kommen liess und die ganze Angelegenheit auf ein briefliches Missverständnis zurückzuführen ist und nicht zuletzt auf das Heimweh des Kindes, das eine überaus liebevolle Behandlung erfuhr.

Indem ich ein verehrliches Zentralkomitee bitte, dies gefälligst zur Kenntnis neh-

men zu wollen, erlaube ich mir noch mitzuteilen, dass ich mich schon persönlich an die Familie C. wandte und nicht ermangeln werde, auch das Lokalkomitee in A. davon in Kenntnis zu setzen, falls dies notwendig wäre.

L. P.

(Pigebarnet var 8 Aar gammel, men havde paa denne Maade kun faaet Lov til at blive her i 1½ Maaned.)

7131.

Wien, 13. 7. 1920.

Am 6. Juli 1920 ist mein Sohn Bernhard B. mit der Aktion abgegangen. Ich erhielt heute von dem Knaben einen Brief, dass er Heimweh hat und dort nicht bleiben will. Ich ersuche daher freundlichst und bitte, den Knaben bei nächster sich ergebender Gelegenheit so bald als möglich heimzusenden und bitte vielmals um Verständigung darüber.

Indem ich meine Bitte nochmals wiederhole, danke verbindlichst im Vorhinein und bitte um Entschuldigung wegen dieses Vorfalls.

Fabrikant Carl B.

19. 7. 1920.

In Beantwortung Ihres Briefes vom 13. ds. machen wir Sie aufmerksam, dass wir vorderhand Ihrem Wunsch nicht entsprechen können, denn voraussichtlich geht der nächste Rücktransport über Warnemünde erst Ende August. Andererseits müssen Sie dem Kinde doch etwas Zeit lassen, um sich an die ganz neue Umgebung zu gewöhnen, ein bisschen die Sprache verstehen zu lernen, mit einem Wort dort heimisch zu werden. Es ist doch ganz selbstverständlich, dass die ersten Tage Heimweh eintritt und erst dann verschwindet, wenn es dem Kinde gelungen ist, dort eine Freundschaft mit gleichaltrigen Gespielen anzuknüpfen. Dazu aber gehört etwas Zeit und man darf nicht — wenn man dem Kinde nicht schaden will — seine ersten Eindrücke als bleibend betrachten. Ausserdem wollen wir beim Lokalkomitee anfragen, ob das Kind entsprechend und gut untergebracht ist.

Centralkontoret.

26. 7. 1920.

Hr. M. har forhørt om Hr. H. hos en af hans Bysbørn, og denne udtalte, at han er en Hædersmand. Selv har jeg set den Mand foran for at arbejde for Sønderjyder, Krigsfanger, Wienerbørn osv. Manden gør et hjertensgodt Indtryk. Jeg ringede op og forespurgte, om Bernhard var ked af det, og Fru H. svarede, at han var glad og tilfreds, han var kun lidt bange for deres Hund. Fruen er villig til at Barnet flyttes, hvis det ikke kan være andet, men Drengen er Krøbling, har kun et Ben, og de holder meget af ham. Drengens Mor eller Far er Spækhøker, men Fru H. kan se, at han er fra et pænt Hjem. Han skriver hver Dag hjem, leger glad og fornøjet med hendes Børn. Hun antager, Drengen i sin første Hjemve har skrevet, at han vilde hjem igen.

Jeg tror, det vil være en stor Tort at lide, netop for Hr. H., at Barnet flyttes til et andet Hjem i Danmark. Jeg vil jo nødig stadig holde igen, naar et Barn gerne vil flyttes; men jeg synes der er Hensyn at tage til to Sider.

Hos Gaardejer S. modtager en Pige fra Wien daglig Brev fra Hjemmet, hvori hun

anmodes om at komme expres hjem, ligemeget hvad det koster, og saa tuder Barnet af Hjemve. Det er ikke kloge Mødre, der laver sligt.

Lokalkomiteen.

Wien 28. 7. 1920.

In höflicher Bezugnahme auf Ihr geschätztes Antwortschreiben vom 19. ds. betreffend den Rücktransport meines Sohnes Bernhard B., beehre ich mich mitzuteilen, dass die in diesem Schreiben festgelegten Voraussetzungen in der Tat eingetroffen sind.

Das Kind hat seither schon einige Briefe geschrieben, aus denen nicht nur hervorgeht, dass es sich schon in die neuen Verhältnisse hineingefunden hat, sondern es ist so voll des Lobes über die Pflegeeltern und fühlt sich derart glücklich, dass es von der Heimreise am liebsten nichts hören möchte.

Es geht somit klar hervor, dass die ersten Briefe des Kindes von begreiflichem Heimweh diktiert waren und wir, seine Eltern, in der Befürchtung, dass das Kind dieses Gefühl nicht werde überwinden können, suchten deshalb um dessen Rücktransport an.

Dieses Ansuchen war sicherlich etwas voreilig von uns, wird aber gerechterweise sicherlich entschuldigt und begreiflich gefunden werden, wenn man die Tatsache bedenkt, dass das Kind eigentlich ein hilfloser Krüppel ist, da ihm ein Bein fehlt und der Hilfe seiner Mitmenschen mehr bedarf, als jedes andere Kind und dass daher die Sorge seiner Eltern umso grösser sein musste.

Aus diesen Gefühlen heraus wurde seinerzeit um den Rücktransport angesucht und da die Verhältnisse sich im günstigen Sinne geändert haben, bitte ich, dieses Ansuchen als gegenstandslos zu betrachten, meine damalige Belästigung gütigst entschuldigen zu wollen und im Interesse des Kindes von dessen Rücktransport Abstand zu nehmen.

Fabrikant Carl B.

(Drengen, der var 12 Aar gammel, blev paa Gaarden hos Plejeforældrene til den 5. 10. 1920.)

Det var ikke altid let at faa Bugt med Hjemveen, og til Tider maatte man desværre kapitulere over for et Barn, der ikke havde Grund til Klage, men blot vedholdende fastholdt sit Ønske om at komme hjem igen.

4889.

Wien 17. 6. 1920.

Durch Ihre Menschenfreundlichkeit ist es mir gelungen, meinen 11 jährigen Buben namens Walter M. am 17. Mai mit Ihrem Hilfszug nach Kopenhagen zu bringen, und waren wir glücklich und auch der Bub voller Freuden, in eine andere, glücklichere Welt zu kommen, aber seine Nachrichten sind voll der unglücklichsten, durch Heimweh verursachten Auslassungen und habe auch von seinen Pflegeeltern schon einen diesbezüglichen Brief erhalten. Nachdem ich annehme, dass er es sich gewiss in der Verpflegung, Behandlung und Position glänzend haben wird, er es sich auch immer lobt, sein Gönner mir nur das beste über ihn berichtete, so bin ich vor einem Rätsel und möchte daher vielmals bitten, durch freundliche Recherchierung die Ursachen zu ermitteln und Hilfe zu bringen. Ist der sich allein überlassene Bub, der sehr lebhaft ist, in einer ihm keine Erholung versprechenden Situation, dann bitte ich das geeignete zu veranlassen, eventuell um Versetzung in eine andere Position, die der Psyche des

Kindes mehr entspricht, da wir von hier aus uns nicht vorstellen können, dass das Kind ganz mutlos geworden ist. Ich glaube, dass Gründe vorhanden sein müssen und bitte, falls aus der Lage das Kind nicht herauskommen sollte, schliesslich um seine Rückkehr.

Alfred M., Bankbeamter.

23. 6. 1920.

In Beantwortung Ihres Briefes vom 17. 6. teilen wir Ihnen mit, dass wir Ihren Sohn Walter in unser Kontor gerufen haben, um uns mit ihm auszusprechen. Er klagte über gar nichts, versicherte uns ein über das andere Mal, dass es ihm in jeder Beziehung gut gehe, aber er wiederholte ständig die Bitte, man möge ihn nach Wien zurück lassen. Wir erklärten dem Knaben, wir könnten dies nicht ohne die Einwilligung der Eltern, ohne deren ausdrücklichen Wunsch.

Wir fragen uns daher an, ob wir das Kind mit dem Transport am 2. Juli (falls es noch Zeit ist) oder mit dem Transport, der zu Beginn des Juli von hier abgeht, heim-schicken sollen. Wir tun es nicht gerne, weil wir die Kinder um ihre Erholung bringen, aber wenn es die Eltern und die Kinder wegen Heimweh wünschen, so fügen wir uns diesen Wünschen.

Centralkontoret.

Telegram.

Wien 29. 6. 1920.

Bitte Walter M. allernächsten Zug zurückbringen.

(Drengen, der var 11 Aar gammel, maatte saaledes desværre hjemsendes den 2. 7. 1920 efter kun 1½ Maanedes Ophold. Ham kunde Børneaktionen ikke hjælpe.)

Som Afslutning paa dette lille Afsnit om Udslag af Hjemve skal endelig gengives et Par Breve fra en 14 aarig Pige, der var Datter af en Chauffør og aabenbart har været i Besiddelse af en ret usædvanlig Fantasi.

5534.

Liebste Mutter und Geschwister.

Ach Gott ich halte es hier nicht mehr aus, bitte, bitte, helft mir, ich weine mir die Augen noch blind. Hier bleibe ich nicht länger, hier geh ich zu Grunde. In die Welt, Welt möcht ich schreien. Zu Fuss würde ich nach Wien laufen bis ich tot zusammenbräche. Ich möchte nimmer leben, ich möchte so gerne, ach so gerne sterben. Eine Behandlung habe ich wie ein Hund. Arbeiten kann ich mir die Hände wund. Gestern war Besuch hier. Das schönste Damasttischttuch wurde ausgebreitet, die schönsten Teller. Die feinsten Leckereien und feinsten Dinge wurde aufgetischt. Ich, ich musste vor der Türe stehen wie ein Bettler, dann gaben sie mir was überblieb. Ein Wienermädchen, die Viktoria, ist 8 Tage bei uns, weil ihre Pflegeeltern nach Jütland gefahren sind. Ja, wir mussten vor der Türe stehen. Viktoria hat es gegessen, aber ich nicht. Nein, Gnadenbissen kann ich nicht essen, das würde mir im Halse stecken bleiben. Am Abend assen sie im Zimmer, wir mussten im Hofe essen auf einem schmutzigen Tisch ohne Tisch-tuch, ohne allen. Ein Hund, wo Viktoria wohnt, hat eine bessere Behandlung als wir. Bitte, ach bitte, helft mir doch. Wenn ich wüsste, dass meine Zukunft auch so traurig ist, würde ich lieber ins Meer gehen. Sogar die Wäscherin sass bei Tisch. Ich glaube ich werde krank werden, weil ich mich zu viel kränke. Ach, wie habe ich Sehnsucht nach meiner Heimat. Lieber in Wien hungern als sich in Dänemark satt essen. Das

Essen ist nicht mehr gut, die alten Sachen, die sie nicht wollen, können wir essen. Mein Herz blutet, immer habe ich traurige Augen, nie mehr lache ich.

Seid mir millionfach geküsst von eurer traurigen, lebensmüden

Lotte.

Liebste Mutter und Geschwister.

Habe Mariannes Brief mit vielen Freuden erhalten. Ach, wie habe ich Sehnsucht nach meiner Heimat. Könnten mich doch die Meereswellen nach meinem lieben Heimatland tragen. Könnte ich doch mit einem Vöglein nach Wien fliegen. Wie ich überall das Glück habe, so habe ich es auch hier. Jetzt verschweige ich euch nichts mehr, ich hatte lange Geduld. Ach, was ich arbeiten muss. Jeden Tag muss ich 1 bis 2 Zimmer ausreiben. Diesen Samstag sogar 3 Räume. 3 mal im Tag abwaschen und abtrocknen. Und dazu wenn etwas gebrochen oder verloren gegangen habe ich Schuld. Immer schicken sie mich zeitlich schlafen und nachher essen sie heimlich die feinsten Sachen, das andere alles mündlich. Habe nicht viel Zeit zum Schreiben. Die B. Steffi hat recht, lieber in Wien hungern als hier die besten Sachen essen. Bitte erzählt aber niemand etwas davon. Bald werde ich wehe Augen haben, denn ich weine alle Tage stundenlang, dass ich meine Augen schon ganz rot habe.

Wenn du noch eine Heimat hast, dann nimm den Ranzen und den Stecken
Und wandre, wandre ohne Rast, bis du erreichst den teuren Flecken.

Wie habe ich mich gesehnt nach der Fremde und wie sehne ich mich wieder nach der Heimat. Wir sind schon so Glückskinder. Bitte schreibt mir einmal 5 bis 6 Seiten, Millionen geküsst von eurer immer an euch denkenden

Lotte.

Weine mich alle Tage bis in den Schlaf.

(Det hysteriske Pigebarn maa sikkert have været et Huskors for den gode Snekermesterfamilie, der havde taget sig af hende og beholdt hende i tre Maaneder uden at kny. De to foranstaaende Breve dukkede desværre først frem i Wien, efter at Lotte var rejst hjem, saa der var ikke andet at gøre end indføjte dem i Arkivet for Kuriositetens Skyld.)

Børnenes Sprogemne.

Med forbavsende Lethed lærte Wienerbørnene allerede i Løbet af en eller to Maaneder ikke blot i deres Tale at kunne udtrykke sig i det danske Sprog, men ogsaa at beherske det paa en saadan Maade, at man i mange Tilfælde havde vanskeligt ved at opfatte de smaa Nuancer, der tilkendegav, at Sproget ikke var Børnenes Modersmaal.

Vanskeligere var det naturligvis for Børnene at magte det danske Skriftsprog; men det er der jo iøvrigt ogsaa mange Danske, der aldrig lærer.

Mange udmærket skrevne danske Breve naaede i de efterfølgende Aar til Plejehjemmene fra Wien. Men tit maatte der dog baade Fantasi og Udholdenhed til fra Modtagerens Side, før Brevskriverens gode Mening var bleven fuldstændig klarlagt gennem de ubehjælpsomme Ord.

Som Eksempel paa den sidstnævnte Kategori skal her gengives et Brev fra en 12 Aars Dreng, der efter 5 Maaneders Ophold i en dansk Provinsby godtgør, at han desværre i overvejende Grad havde tilegnet sig det danske Sprog gennem Øret, samt nogle enkelte andre Børnebrev.

1639.

Wien 30. 7. 1920.

Kære Herr og Fru O. A.

I Beginn a min Brev hilse jei allsamt me de beste! Er Herr og Fru kommt godt Hjem? Er die alsamt rask? Wie gig de paa Rejsen? Her er de ellers lig mei. Ingenting ze spise og de wir vor de er mei dürt og skit. Jei vill gerne igen i det lile og kære H.! Bar jei kunnt komme hen! Jei will i H. eller i V. lere og dann vill je glade alsommt, i den lille Bü H. i Danmark og os i Wien. Nar jei er 14 Aar so kunnt jei reise me Pas ze Danmark! Det er jei jo ikke og derfor kann jei heller ikke komme me Pas ze Danmark jei skal Reise me Komiten. Kære Herr O. A. kann die moske gör noget at jei kann kom ze H.? Jei mangler for de første all de gode ze spiser for de anden mine Søster og hun elsker mei. Moske kann die jhælp mei til mindst at jei komm til H. *Jei will dem mit hele Liv takker derfor.* Wie gor de eller si H. og hos dem? Her er ikke mei nüt. Wer Dag Streik, Mord og igen Streik. Derfor kann jei ikke lev. Jei ha i 5 Manader za 20 P. paa *Vægt til* og nu ha jei i en Manaad ta 15 Pun paa *Vægt borte*. Der for vill jei dem blive mei takkend naar die vill jhælp mei hen ze Danmark hen til H. Wie gor de Mumi? Her er de nu 3 eller 4 Døgn mei kald so wie Fröser. Kære Herr O. A. jei glemt mit Hat hos dem i Banen. Fand die den? Nu ve jei ikke mehr nüht derfor lukker jei min Brev. For all de gode de die for mei paa Banen og her i Wien sir jei dem engang til mange gang tak. Og for de somm die will gör for mei sir jei dem forløbig her i Breven min flerste Tak og den anden somm jei dem sküller will jei sir dem selv nar jei kommer til den kære H. Og will jei wer Dag be ze vor Herr at han all i H. beskerme. Nu venlige Hilsen ze alsommt mine kære i H.

Venlige Hilsen fra hele Familien ze den lebvehrte Familie O. A. fra ders lille Winerdreng

Richard B.

Vie Gäster er i Danmarks Land
Og her er godt at være
Vie drømmer Tid om Daman Strand
Og alle vore kære.
Fra Wien og hellt til H. hen
Vil Tanken ofte drage
Ze mindst will wie Danmarks Navn
i fremtids lyse Dage
For mellem os da blev et Baand
som fast os sammer binder
det tvundet blev med Vennehaand
af Danmarks Mænd og Kvinder.

Det er den lille Digt som jei selv ha lavet og lovet Fru O. A. at jei hinde ve skrive.
Mange venlige Hilse

Richard B.

Kære Herr O. A.!

Mor er mei mei betrubet for hun ha li nu Brev faat da Wutzi skal Hjem. Hu skal den 4. August komm til Wien. Moske lasse sei noget gør at hun bliver længer Deroppe.

Ders Richard.

Kære Plejeforeldre.

Wien 6. 7. 1921.

Jeg takker for Breven den jeg har modtaget. Jeg var saa glad dengang Posten kom med Breven. Kære Far og Mor i har skreven om vi vil komme til jer iggen. Min Mor hun er glad med vi maa rejse til Danmark iggen. Hun gid vos Lov til at rejse. Kære allesammen i vil vide hvorfor Ler Stefan han er. Han lere Herren Skræder. Stefan skal op kl 5 om Morgen og kommer kl 8^{1/2}—9 hjem om Aften. Han fik for et paar Dag en Pak med Tresko fra sine Plejeforeldre, da var han saa glad. Hilsen fra Stefan. Kære alesammen jeg skal nok til Skole te 15 Jule saa er jeg fri. Jeg tænker saa mange Gange paa dig kære Far og Mor. Nu har i vel meget og bestelle. Jeg vil gjern hjælpe dig og leg paa Bretter. Jeg vil ogsaa hjælpe med hele Arbejd. Kære Pleje Far og Mor vi takker saa mange Gange for den Kron den i har sendt vos. Kære Far og Mor jeg kan godt snak Dansk det glemmer jeg vess aldrig. Kæreste Plejeforeldre vi er saa glad ne te vi maa komme til Danmark. Jeg takker ogsaa for Sangen Gerda hun har sendt mig. Hvad gør Ejnar og Sine er hun nok Blindbok. Vi takker for Breven. Nu ved jeg ikke mer. Tak for alt Sage de vi har faaet er jer. Hilsen fra min Mor min Søster o min Bror og fra mig. Hilsen allesammen. Hilsen til dig kære Far og Mor, Ejnar, Gerda, Sine, Anders, Henrik og Aurora fra Milli. lev vel allesammen Farvel. skriv straks igen.

Kære Sine.

Jeg takker for Brevet jeg var saa glad dengang Posten kom med Brevet. Kære Sine vil du ikke skrive te mig; aa en stump Papier den strik Blonder op jeg har tabt den. Kære Sine min Mor hun faar saa gal Finger for det Arbejd. Og jeg vilde gerne strikke Huser og Vanter te min Mor men Gaarne er saa dyer. Min Mor hun har ingen Huser. Vi har det ikke got. Hilsen fra mig, Deli, Stefan og min Mor. Farvel.

Kære Gerda.

Du skal ha mange Tak for Brevet. Jeg var rigtig glad. Nu skal du vel ganske ene sover i Sengen. Nu har di jo got Plads. Jeg skal ogsaa til Skole. Kære Gerda vi har det ikke saa got. Hilsen fra Milli te dig og Hilsen fra Deli og Stefan. Skriver snart.

8055.

Wien 28. 2. 1922.

Eders Wohlgeboren!

Vorladelse De mig naar jeg mig med en Bede til Dem vende maa. Min Plejemor vilde gerne har at jeg igen kyre til Danmark men min Plejemor er ikke i dene Lage saa mange Penge for den Reise til at betale. Jeg hvard i Aaret 1920 i Jylland hos Fru K. P. Og jeg vilde Dem mange Gange bede naar De kunde hjælpe mig gratis at kyre til Danmark. Jeg haaber De vilde kunde min eneste Ønske erfüllen og jeg vilde min beste Tak udtale.

Grete P.

Kære Plegeforældre.

Først siger jeg da jeg god komme Hjem Bedstemooder hun er saa glade for alde Mad og Tøje Anton kommer den 2 Sebtember til Danmark auf immer — altid han er saa glad.

Jeg sender Valdemar snart Brev. Hils V. Hansen.

Hilsen fra din Dreng.

20096.

Wien 3. 2. 1921.

Kære Plejeforældre!

Det er et lang Tid, det jeg har fik den sidste Brev fra Eder. Vi har en Express skrevet, men jeg ved ikke, om I har fik den. Min Mor har i Dag været ved den Komite og har spurget for mig, men det Komite siger i skal gaa til den danske Komite og siger, i vel har mig igen ved Eder. Jeg ville gerne ogsaa bestille noget, naar jeg kommer til eder. I Mars kører en Tog til Danmark, men bar dette Børn, som har været engang i Danmark. I April køre ogsaa en Tog. Jeg ville altid siger Tak, naar jeg maa kommer. Hvordan har i det? Jeg har det godt, men vi fik ikke meget at spise. 1 Person fik i 1 Uge 1 Pund Mel, 2 Pund Brød, og ingen Melk. Vi har ingen Sne, men det er ogsaa saa kold. Har i Sne i Danmark? Jeg har altid det varme Strømper paa, som jeg har strikket. Hvad gør lille Rikard? Er han sød. Jeg fik med Tak den lille Brev fra Valborg. Hun fik snart en fra mig. Hils fra Far, Mor og Søskenn. Hils Bedstefar og min kære Plejesøskern. Hjertelig Hilsen med Tak Eders Plegedatter

Johanna.

(Da Johanna skrev dette Brev, havde hun været i Danmark fra den 22. 4 til den 9. 9. 1920.)

De foranstaaende Prøver kunde maaske synes at tyde paa, at det var et noget magert Resultat, Opholdet i Danmark forskaffede disse Børn i sproglig Henseende. Men det maa hertil bemærkes, at det kun er nogle typiske Undtagelser, der er refereret, og at mange af Børnene — og deres Forældre med for Resten — ikke heller mestrede det tyske Sprog paa særlig fremragende Maade. Herom vidner en Del af de tyske Breve, der er citerede andetsteds i andet Øjemed.

De fleste af Børnenes danske Breve var imidlertid godt skrevet, hvorfor en Afskrift af dem ikke har nogen Interesse i denne Forbindelse. Her skal det kun anføres, at mange af Børnene opnaaede glimrende Karakterer, fornemmelig i Dansk, under deres Skolegang her og gennem en Aarrække bevarede deres Færdighed i at behandle vort Sprog.

Børnenes Beskæftigelse.

Da Børnene havde holdt Ferie i nogen Tid og var begyndt at komme til Kræfter, etablerede man i enkelte af de større Byer en regulær Skole-

undervisning, paa sine Steder ved Hjælp af særlig tilkaldte østrigske Lærere, idet man ansaa det for uheldigt, at Børnene skulde blive sat alt for stærkt tilbage i deres aandelige Udvikling ved Opholdet i Danmark, ligesom den fortsatte Lediggang ogsaa kunde have andre uheldige Følger.

De fleste Steder søgte man dog at faa Børnene optaget i danske Skoler med det forbløffende Resultat, at Wienerbørnene i mange Tilfælde ikke alene formaaede at tilegne sig det samme Maal af Kundskaber som deres jævnaldrende danske Kammerater, men at de endog ofte naaede frem til at indtage en fremtrædende Plads blandt disse.

Efterhaanden som de Børn, der forblev her igennem en længere Aarrække, fik afsluttet deres Skolegang, sørgede Plejeforældrene som Regel for deres videre Uddannelse.

De, der ikke havde Lyst eller Evner til speciel Uddannelse, maatte dog nøjes med at tilbringe Tiden i Plejeforældrenes Hjem. Pigerne havde almindeligvis den Udvej, at de kunde bistaa Plejemoderen ved Husførelsen, og i de Tilfælde, hvor Plejefaderen var Landmand eller Haandværker, kunde de halvvoxne Drengene anbringes ved dette Fag, hvis det havde deres Interesse; men ellers kunde det have sin Vanskelighed at beskæftige de Unge paa nyttig Vis.

Det blev nemlig ikke tilladt de halvvoxne Wienerbørn at tage lønnet Beskæftigelse uden for Plejeforældrenes Hjem paa Grund af den store Arbejdsløshed blandt Landets egne Indvaanere. Det oprindelige Formaal med deres Besøg var jo et kortvarigt Rekreationsophold, og at dette blev udstrakt, maatte selvfølgelig ikke gaa ud over Landets egen arbejdssøgende Ungdom.

Men efterhaanden som Tiden gik, ændredes Forholdene ogsaa paa dette Punkt, saaledes at de unge Østrigere, der fik Lov til at forblive her i Landet, kunde begynde at hjælpe med til at forsørge sig selv ved selvstændigt Arbejde.

Blandt de „Wienerbørn“, der fik et selvstændigt Erhverv i Danmark, var bl. a. en Pige, der gennem mange Aar havde sit Hjem paa Fyn, men som naaede frem til at blive en kendt og anerkendt Skuespillerinde ved Det kgl. Theater, og rundt omkring i Danmark lever der nu mange andre af de tidligere Wienerbørn, der hver inden for sit Felt udfører et respektabelt Arbejde for at vise sig som gode Borgere i det Land, som i en længst forsvunden Tid tog sig af dem og reddede dem fra Undergang.

Fejltagelser.

Aktionens Formaal var at komme nødlidende Børn i Wien til Hjælp. Det var først og fremmest Børnenes legemlige Trang og de økonomiske Forhold i Børnenes Hjem, der var afgørende ved Udvælgelsen af Børnene. Deres Flid eller Dygtighed, gode Opførsel i Skolen eller andre intellektuelle Momenter var der ikke Tale om at tage særligt Hensyn til, navnlig ikke i de første Aar, hvor det kun drejede sig om at faa Børnene hurtigst muligt væk fra Wien, for at de kunde bevare Liv eller Helbred.

Det var derfor ikke underligt, at der af og til kunde forekomme Tilfælde, hvor det viste sig, at et Barn ikke var kvalificeret i aandelig Henseende til at blive hjulpet gennem Aktionen. Det maa snarere betegnes som mærkeligt, at Fejltagelser af saadan Art var forholdsvis faatallige.

Intet Land vilde vel have kunnet udsende i Tusindvis af Børn til fremmede, uden at der var forekommet Tilfælde, der maatte betegnes som uheldige, hvad enten det nu drejede sig om Børn, der absolut aldrig burde have været sendt med, eller om Børn, som „skejede ud“ og lagde en beklagelig Optræden for Dagen, — selv om man indrømmer Børn en vis Margin paa Grund af deres Alder og Uerfarenhed.

Det turde være ubestrideligt, at der ogsaa i saa Henseende hvilede en lykkelig Haand over Aktionen for Wienerbørns Ophold i Danmark, idet der blandt de Wienerbørn, der kom til Danmark, kun fandtes meget faa, imod hvis Optræden der kunde rejses berettiget alvorlig Kritik.

Der tænkes ikke her paa de mere dagligdags Misforstaaelser, som kan opstaa overalt, hvor Mennesker lever sammen, selv om de er knyttet til hverandre ved Fødsel eller Ægteskab, men om Uoverensstemmelser af mere dybtgaaende Karakter.

Paa sine Steder havde Børnene utvivlsomt Skylden, paa andre Steder lige saa sikkert Plejeforældrene, hvis Evner til at behandle et fremmed Barn ikke altid svarede til deres gode Villie og Hjerte, navnlig ikke, hvor det drejede sig om et barnløst Ægtepar, der — drevet af de bedste Forsætter — havde vowed sig i Lag med et af dem uprøvet og derfor noget farligt Eksperiment.

Den Forsigtighed, som Aktionen henstillede til Plejeforældrene at udvise over for Børnene med Hensyn til disses Ernæring, navnlig i den første Tid, blev i mange Tilfælde desværre ikke, saaledes som den burde have været det, udvidet til alle øvrige Forhold vedrørende Barnet. Inden der var gaaet ret lang Tid, kunde det derfor ogsaa ske, at Plejeforældrene i deres Godhed havde forvænt Børnene fuldstændig, blandt andet ved til Overflod at overøse dem med Fornøjelser og pragtfuldt Udstyr. Resultatet

heraf blev ofte en hurtig opblussende Utilfredshed paa begge Sider, fordi Barnet blev forkælet og dermed for saa vidt ikke længere var en værdig Genstand for Aktionens Virksomhed.

„Tror De i Grunden, at De gør disse Børn noget godt ved at føre dem herop?“ var der saaledes en ældre, distingveret Herre, der en Dag under et Besøg paa Kontoret i Aktionens første Leveaar spurgte Lederen af Centralkontoret.

Inden der endnu var Tid til at svare, fortsatte han: „Hjemme hos os har vi en lille otteaarig Wienerpige paa Besøg. Hun er Datter af en Kusk med en stor Børneflokk, og Familien har kun eet Værelse i Wien. Jeg har engageret en Barnefrøken til Pigebarnet, fordi min Kone og jeg er for gamle til selv at tage os af hende. Men nu kan Barnet ikke engang flette sit eget Haar og knapt nok vaske sig selv. Tror De, det bliver heldigt for hende at komme tilbage til Wien?“

„Det er mig i hvert Tilfælde en Trøst, at vi, efter hvad jeg kan forstaa af Deres Fortælling, er to om at dele Ansvarret,“ blev Svaret ret naturligt paa denne aabenhjertige Tilstaaelse.

Som det gik i dette Tilfælde, var det i mangfoldige andre, at en upaaklagelig god Villie desværre ikke blev støttet af Evnen til at gennemføre den tilstræbte Hjælp paa en forsvarlig Maade.

Skyggesider inden for Børneaktionen.

Børn med uheldige Anlæg af alvorligere Karakter var der heldigvis kun forholdsvis faa af.

Nogle af de Plejeforældre, der havde faaet tildelt et saadant Barn, ansaa det desværre for deres Pligt at gennemføre den Opgave, de havde paataget sig, ved at beholde det paagældende Barn hos sig Tiden ud, uden at Aktionen fik nogen Meddelelse om de beklagelige Forhold. Det var saa meget mere trist, som Plejeforældrene ved Siden af at paalægge sig selv et Kors Maaneder igennem, derved endvidere gik Glip af den Oplevelse og Tilfredsstillelse, de kunde have faaet ved at have et ordentligt Barn hos sig. Dette misforstaaede Selvplageri hindrede tillige, at et andet, godt Barn kunde være traadt i det uheldige Barns Sted.

Saasart Aktionen blev gjort bekendt med Tilfælde af saadan Art, satte en af de paa Centralkontoret assisterende østrigske Damer sig i Forbindelse med Hjemmet og dets Plejebarn, og førte dette ikke til en Bedring, blev Barnet som Regel fjernet fra Hjemmet.

Naar Sagen ikke var fuldstændig oplagt, fik Barnet undertiden en lille Prøvetid i et andet Hjem, for at man kunde sikre sig, at der ikke

blev gjort Barnet Uret, og i en Del Tilfælde erklærede det nye Hjem sig derefter villig til at beholde Barnet, paa hvem de forandrede Forhold ofte kunde have en gavnlige Indflydelse.

Men i andre Tilfælde faldt denne Prøve uheldigt ud, og der var derfor ikke andet at gøre end hurtigst muligt at sende Barnet hjem, ganske som det skete, naar det straks var klart, at Barnet alene havde Skylden.

En af Lokalkomiteerne skrev saaledes den 26. 10. 1920:

10567.

Blandt de Børn, vi fik hertil i Lørdags, var en 13 Aars Pige, Elsa H., der kom i Pleje hos Overlæge H.; men hun viser sig at være et meget uheldigt Eksempel, idet hun er i den Grad fordringsfuld og fornærmelig, og finder alt heroppe betydelig daarligere end i Wien, og da baade hendes og Plejeforældrenes Ønsker gaar i Retning af hurtigst mulig Hjemsendelse, har jeg lovet at gøre, hvad jeg kan, for at faa hende afsted med første Transport, og haaber jeg, at det kan lade sig gøre.

Det er kedeligt, at Komiteen dernede sender saadanne Børn herop. Karaktererne kender de selvfølgelig ikke, men hun har et saa sundt og struttende Udseende, at hun sikkert slet ikke trænger til Opholdet, og det synes jeg maatte være den første Betingelse, da der jo er nok, der trænger. Paa Forespørgsel, hvorfor hun er kommen med, svarer hun, at det er en nem Lejlighed til at komme paa Udenlandsrejse.

Lokalkomiteen ved Købmand B. B.

(Elsa fik kun Lov til at blive her i 14 Dage.)

Formanden for en anden Lokalkomite, Amtslæge C. B., skrev den 27. 8. 1920:

9592.

Da Barnet Marie R., om hvilket jeg tidligere har meddelt Kontoret, at vi saa os nødsaget til at flytte det fra sin oprindelige Vært til et Reservehjem her i Byen, hvor Manden taler tysk, fremdeles er meget umedgørlig, utaknemmelig og umulig at tilfredsstille, endogsaa her i Byen, hvor det daglig kommer sammen med Wienerbørn (ogsaa i mit Hjem), tillader jeg mig at insistere paa, at Barnet hjemsendes med Transporten den 4. 9. Skomager S.'s Hjem er mig personlig bekendt som et særdeles renligt og godt Hjem, unge Folk uden Børn, saa Barnet kunde umuligt komme et bedre Sted.

Det er ikke Plejefaderen, der selv har ønsket Barnet hjemsendt, men mig — da saadanne Wienerbørns Ophold jo ikke bør være en Plage for velmenende Folk, hvad det i dette Tilfælde absolut vilde være.

(Den 11 aarige Marie, Datter af en Bager, blev her saaledes kun i 4 Uger.)

En godhjertet Læge var ualmindelig uheldig med sin Gæst, hvorom efterfølgende Brev af 10. 7. 1920 vidner.

Jeg maa desværre ulejlige Dem angaaende et Wienerbarn. Vi havde bedt om en Lægedatter i 10—12 Aars Alderen, men fik saa for godt 1 Maaned siden en lille Dame paa 14 Aar, Datter (eneste) af en Dr. K. Hun var tyk og sund, meget selvbevidst og pralende og absolut meget skuffet over vore smaa Forhold og hele Byens Plebejeransigt. Vi gjorde naturligvis, hvad vi kunde for at vinde hende, og opfordrede hende til at prøve at finde Fornøjelse i Leg med vore Børn og deres Kammerater, men hun saa ned paa dem og maatte jo i Følge hele sin Opdragelse staa uforstaaende overfor deres barnlige Glæde og undres over, at de havde Veninder med „sorte Negle“, medens hun fordrede, at min Kone skulde være en opmærksom Tilhører Dagen lang paa hendes Fortællinger om, hvor storartet alt i Wien var, hvor ualmindelig nice den og den Bekendt og Slægtning var, hvordan i Wien kun Tjenestefolk kunde nedværdige sig til at gøre husligt Arbejde eller endog pudse et Par Sko i Nødsfald, hvor alle de Wienerbørn, hun møder her, er „sehr ordinaire“, om hvor galt det var, naar vi troede, at Børnene i Wien var tynde og underernærede osv., saa min Kone er ved at blive vanvittig. Følgen er naturligvis blevet, at hun efterhaanden har skabt en Atmosfære af Tomhed omkring sig, føler sig ulykkelig, ingen kan lide hende osv. Min lille Pige undgaar hende, de fleste andre Wienerbørn ogsaa, saa giver hun Scener, græder og beklager sig. Vi har en Følelse af at faa hele vor Sommerferie ødelagt uden at kunne gøre nogen som helst Gavn. Jeg tror ikke, hun skriver hjem som Forholdene virkelig er. Hvad skal jeg gøre? Kender De Dr. K.? Trænger Familien til Hjælp? I saa Fald vil jeg hellere end gerne gøre noget, eventuelt sende noget derned og naturligvis ogsaa beholde Pigebarnet Tiden ud, hvis vi gør hende noget godt med det. Jeg er ikke saa stiv i det tyske, at jeg kan skrive alt dette til Dr. K. uden at blive misforstaaet. Bare man kunde have byttet med nogen, der helst vilde have et halvvoksnet Pigebarn, eventuelt lade hende rejse hjem med en tidligere Transport og maaske faa en mindre i Stedet. Vi skulde oprindelig have haft en Docentdatter paa ca. 11 Aar, men hun blev syg lige før Afrejsen, og saa blev Nelly C. skudt ind i Stedet for; min Kone er saa forfærdelig skuffet, hun havde netop indstillet sig paa at faa en lille en, hun kunde være god imod og ofre noget paa, men her er slet ingen Mark for jævn Hjertelighed. I og for sig ved jeg egentlig ikke, hvad jeg venter af dette Brev. Sagen er jo saa indviklet og alligevel saa ubønhørlig ligetil, saa jeg ser ingen Udvej, og som sagt, gør vi en god Gerning ved at beholde hende, saa gør vi det, men mulig De kender noget, der kunde hjælpe til Klaring. Hvis De kender Dr. K. personlig, var det jo muligt, at De kunde forklare ham, hvorledes Landet ligger.

A. W., Læge.

Plejeforældrene kunde alligevel ikke bringe det over deres Hjerter at sende Barnet hjem og tilskrev derfor Centralkontoret den 14. 7. 1920:

De har faaet mit Brev om Wienerbarnet Nelly C. med Anmodning om Hjemsendelse. Vi har overtænkt Sagen og vil helst prøve paa at beholde hende Tiden ud, saa jeg vil bede Dem lade være med at foretage nogen ekstraordinær Foranstaltning.

A. W., Læge.

Men Centralkontoret ønskede ikke at være med til et saadant Misbrug af Plejeforældrenes Gæstfrihed og tilskrev derfor Lægen den 15. 7. 1920:

I Besvarelse af Deres Skrivelse af 10. ds. tillader vi os at meddele, at vi maa anse det for at være det rigtigste hurtigst muligt at tilbagesende Deres Wienergæst, idet det formentlig vil være urigtigt, at De bringer videre Ofre for hendes fortsatte Forbliven.

Vi har noteret hende til Hjemrejse den 26. ds. over Vamdrup.

Centralkontoret.

(Pigebarnet blev dog først hjemsendt den 14. 8. 1920 — efter 2 Maaneders Ophold.)

Dyrlæge H. K. gjorde ogsaa sørgelige Erfaringer med Hensyn til sit Wienerbarn, hvorom han skrev den 13. 6. 1920:

5341.

Den Wienerpige Priska K., som siden 31. f. M. har haft Ophold hos mig, har dels til mig og dels i Breve til sit Hjem kritiseret sit Ophold her saaledes, at jeg anser det for absolut nødvendigt, at hun bliver fjernet fra sit nuværende Opholdssted. Grundet paa den herskende Bolignød bebor jeg p. t. en ret stor 3 Værelses Lejlighed med Have i N., men Pigen har til sit Hjem skrevet, at vi bor i 3 tarvelige Huller (drei gemeine Löcher). I et Brev til Hjemmet er mit Egetræsskrivebord beskrevet som et meget tarveligt Møbel, som absolut ikke „er saa komfortabelt som det, du har, kære Fader“. Billederne paa Væggene er ordnede uden Smag, og mit antike Mahognispillebord passer ikke til de øvrige Møbler. Barnet gjorde mig ved Ankomsten opmærksom paa, at hun var vant til Bad hver Morgen og ønskede dette, og vant til at bo paa Landet om Sommeren. Til Trods for, at min Hustru siden Ankomsten fuldstændig har paaklædt Barnet med Linned, Kjoler, Hat og Fodtøj, alt nyt, kan dette dog ikke fremskaffe saa meget som et „Tak“ fra Barnet. Hun ønsker ikke at omgaa andre Børn, ikke engang vor egen lille Dreng (3½ Aar), da de alle „er nogle elendige Proletarunger“. Da Barnet desuden omgaa meget tilfældigt med Sandheden, er det saavel min Hustrus som mit Ønske, at Pigen snarest fjernes fra vort Hjem, hvilket sikkert ogsaa er overensstemmende med Pigens Ønske, saa meget mere som hendes Forældre efter Brevene at dømmе sikkert tror, at Barnet lider ondt paa sit nuværende Opholdssted.

(Priska, der var 12 Aar gammel, Datter af en Købmand, rejste hjem den 2. 7. 1920 efter kun 1 Maanedes Ophold.)

Efterfølgende to Breve giver i faa Linier tvende Billeder, der passende kunde betegnes som „Forventning“ og „Skuffelse“.

4235.

26. 1. 1920.

Herved tillader jeg mig at forespørge Dem, hvornaar min Hustru kan vente sit Barn, jeg mener selvfølgelig sit Wienerbarn. De har for længe siden lovet os en sød lille Pige paa ca. 9—10 Aar, helst med lange Krøller, og begynder min Hustru nu at blive lidt utaalmodig, særlig da vi slet intet hører fra Dem, og der hver Dag kommer en Sending yndige Børn hertil.

B. A.

21. 6. 1920.

Jeg beder Dem venligst om at hente Olga K. fra Wien saa snart som muligt hos mig. Sagen er den, at min Hustru har været nervesyg og trænger til Ro, dernæst er Olga en uartig lille Pige, som grisser sine Benklæder til hver Dag og nægter Pigerne at gøre hende ren. Olga er et Proletarbarn helt igennem og har nu min Hustru ærgret sig nok over hende grundet paa hendes Urenlighed.

B. A.

NB. Hun har faaet nyt Tøj helt igennem.

Blandt Børnenes Breve til Wien fandt en af de østrigske Medhjælpere Anledning til at anholde følgende:

2662.

Liebe Eltern!

Teile Euch mit, dass ich bis jetzt noch kein Schreiben von Euch erhalten habe. Ich bin sehr verdriesslich. Unlängst habe ich die Türe etwas stärker zugemacht, gleich war der Teufel los. Sie ist eine sehr falsche Engländerin und der Bub kommt ganz genau ihr nach. Kurz und gut, man spürts halt, dass man in der Fremde ist. Am besten ists mir in Tasch gegangen. Will Euch noch mitteilen, dass ich einen Anzug bekommen tu, und zwar in d. blau (und langer Hose). Dann lasst er mir einen Rock machen und zwar diesen *licht* blau. Sie hat mir paar Strumpfbänder gekauft. Lieber Data, man darf hier kein Geld fortschicken, aber ich glaub, ich bekomm, bevor ich fortfahr, 10 dänische Kronen mit und zwei Kronen habe ich bald. Habe schon jetzt 90 Øre, jeden Freitag bekomm ich 25 Øre. Liebe Eltern, sie kaufte mir auch unlängst ein paar Strumpfbänder. Und als ich dem alten Trottel sagte, dass man in Wien Katzen essen tut, so hat er gesagt, er wird Euch noch ein oder zwei Packete schicken, bis Ihr uns geschrieben habts, ob Ihr die Packete erhalten habts. Habe bis jetzt noch Skabies. Es juckt fürchterlich. Wir haben die ganze Woche beinahe Haferflocken (Hauergrün) gehabt. Da habe ich ihr gesagt, dass man in Wien auch hat. Sie hat gemacht, wie wenn sies nicht verstehen möchte.

Herzliche Grüsse und Küsse sendet Dir Dein treuer Sohn

Karl P.

Dette Brev blev videresendt til Wien med saalydende Følgeskrivelse fra den østrigske Medarbejder:

13. 2. 1920.

Ihr Junge Karl P. wird mit dem nächsten Transport heimgeschickt und zwar strafweise, weil er einen ganz impertinenten Brief über seine Pflegeeltern schrieb. Er bezeichnet darin seine Pflegemutter als „eine ganz falsche Engländerin“, beklagt sich, dass er jeden Tag Haferbrei (hier Nationalspeise) essen müsse und nennt seinen Pflegevater einen alten Trottel, dem er durch böse Nachrichten oder traurige Erzählungen Esspackete für seine Eltern herauslockt. Im gleichen Brief teilt er mit, dass er Geld und Anzüge bekomme, hat aber nicht das Anstandsgefühl, dafür dankbar zu sein, geschweige denn, seine guten Pflegeeltern nicht zu beschimpfen. Wir erachten es als unsere Pflicht, die Dänen, die in so grossmütiger Weise den Wiener Kindern zu Hilfe kommen, vor solchem Undank und beleidigender Nachrede zu hüten und senden das Kind sofort heim.

Faderen blev indkaldt til Jugendamt i Wien og skrev derefter til Centralkontoret den 20. 2. 1920:

Indem ich hier in Wien vom Jugendamte verständigt worden bin, dass mein Sohn Karl P. mit dem nächsten Zuge Dänemark strafweise verlassen muss und nach Wien zurückkehrt, möchte ich die löbliche Direktion nochmals bitten, wenn es geht meinen Buben noch dort zu behalten. Ich war über den Brief ganz weg und kann das gar nicht mir erklären, dass auf einmal mir der Sohn so schlimm geworden sein soll. Hier zu Hause war er immer brav, nur ist er nervös und das stammt von Blutleere und Unterernährung. Mir hat der Sohn erst einen Brief geschrieben, aber alles gute geschrieben, dass es ihm sehr gut geht und alles bekommt und die Zieheltern sehr fromm sind, was er auch von zu Hause gewöhnt ist. In der Schule hat er immer in Sitten einen 1 gehabt, deswegen kann ich mir das gar nicht erklären, was in den Buben hineingefahren ist. Von zu Hause ist er gut erzogen, denn ich bin immer sehr streng gewesen, weil ich ein alter Soldat bin, der 18 Jahre beim Militär gedient hat und in Staatsanstellung übergegangen bin. So möchte ich ehrfurchtsvoll bitten, mir die Schande nicht antun und meinen Buben noch dort zu behalten und ihn vielleicht dort zu bestrafen, wenn er sich was zuschulden kommen lässt. Er ist nämlich sehr schwach und ich möchte doch, dass er sich erholen soll und das möchte ich der löbl. Direktion nie vergessen und tausendfachen Dank dafür sagen für die Güte, die mir die löbl. Direktion erweisen möchte, wenn mein Sohn Karl noch dort bleiben kann, denn hier in Wien haben wir selber nicht viel zu essen und müssen dabei hungern. So richte ich nochmals die innigste Bitte um meinen Bitten Gehör zu schenken.

Amtsdiener Anton P.

Men Afgørelsen var inappellabel, og Faderen fik saalydende Svar:

28. 2. 1920.

In Beantwortung Ihrer Bitte tut es dem Kontor sehr leid diese nicht erfüllen zu können. Ihr Sohn wurde wegen Skabies, über welche er sich in dem bewussten Briefe auch beklagte, zu einem der ersten hiesigen Kinderärzte geschickt. Dieser konstatierte auch bei Karl ein Rückenleiden, das eine regelmässige ärztliche Behandlung verlangt. Diese kann dem Kinde hier nicht zuteil werden und ausserdem kann das hiesige Komitee die Verantwortung für diese Erkrankung nicht auf sich nehmen. Der Junge müsste also heim, wenn er auch nichts angestellt hätte. Der hiesige Arzt Dr. O. sagt, Sie müssen den Knaben ins Allgemeine Krankenhaus zur genauen Untersuchung bringen.

Centralkontoret.

(Karls Ophold her kom saaledes kun til at strække sig over 1 Maaned.)

I et andet Tilfælde begyndte det saa smukt med følgende rørende Indbydelse:

1714.

6. 12. 1919.

Min Kone og jeg vil nok tage et af de ulykkelige østrigske Børn.

Vi har 4 Drengene i Alderen 16—12—9 og 8 Aar, men vi kan nok have en til, og skal nok være god ved den, der kommer.

Bestyrer V. Th. P.

Men efter tre Maaneders Forløb var Illusionerne bristede, og Plejefaderen skrev den 2. 5. 1920:

Vi har fra Wien modtaget en Dreng, Franz C.; han kom her den 25. 1.

Min Hustru og jeg havde talt om maaske vi kunde beholde ham en Del af Sommeren trods det, at han var noget vild og uregerlig, vi syntes, at vi efterhaanden havde faaet Skik paa ham, men nu har han behandlet os saadan, at vi, for at redde vore egne Børn, maa af med ham snarest muligt. Han stjæler og har stjaalet og har faaet vore Børn paa Glidebanen ogsaa. Vi har forsøgt paa alle Maader med det gode og til Slut med Afstraffelse, men det er slet ikke til at mærke, at han reagerer overfor hverken det ene eller det andet. Hans Retfærds og Ærligheds Begreber er fuldstændig forkvælede og sover en dyb Søvn. Vi har gjort, hvad vi har kunnet, og han er ogsaa legemlig i bedste Stand, ligesom selvfølgelig hans Garderobe er i fuldstændig Orden.

Vi har selv haft 5 Dreng og har fire nu, vi har ogsaa været paa det rene med, at de stakkels Børn der nede fra havde alle Chancer for at være defekte i aandelig og moralsk Henseende.

Jeg vil nu bede Dem om at meddele mig, hvorledes jeg kan faa ham sendt hjem snarest muligt, mit Hjem er i Øjeblikket lagt øde, og det bliver ikke godt, saalænge Franz er under vort Tag.

Bestyrer V. Th. P.

(Drengen blev hjemsendt den 10. 5. 1920.)

Efterfølgende vidner i høj Grad om den smukke Indsats, Indbyderne — i Lighed med mange andre Plejeforældre — gjorde for at gennemføre den Opgave, de havde paataget sig:

957.

15. 10. 1919.

I Følge Deres Bekendtgørelse ser vi, at De ønsker en Del smaa Østrigere anbragt i Pleje her i Danmark for en Tid. Vi vil gerne modtage en lille Pige her, som vi kan gøre lidt godt imod og afhjælpe den Nød, hvori de lever. Vi er Folk af Arbejderstanden, men vi mener, at Barnet kan have godt af at være paa Landet og blive plejet herude i den friske Luft, og hun skal heller ikke rejse herfra uden at være klædt godt paa, og forhaabentlig ogsaa være kommen godt til Kræfter oven paa al den Nød og Elendighed, hvori de Stakler lever.

Elektriker C. H.

Opgaven viste sig imidlertid at være vanskeligere, end Indbyderne havde tænkt sig, og de tilskrev derfor Lokalkomiteen den 27. 12. 1919:

De bedes venligst undskylde, at vi maa ulejlige Dem endnu en Gang, men den Pige, som blev overgivet til os i Pleje, er det os ganske umuligt at beholde. Det er meget beklageligt, at vi maa meddele Dem, at hun er et meget uartig og ondsindet Barn, vi har selv en lille Pige, som vi aldrig kan vige fra nu, da den anden er saa ond ved hende. Iøvrigt har vi en lille Dreng fra Chemnitz, som er en god Dreng, og det er Synd, at de skal være sammen med den Natur, hun har. Vi har nu anskaffet hende en Del Tøj, som Barnet naturligvis faar med sig, og vi er meget kede af, at vi maa ulejlige Dem, men

vi ønsker dog, at hun maa komme hen et Sted, hvor hun maa faa det godt igen, men henstiller dog til Dem ikke at sende hende hen et Sted, hvor der er Smaabørn.

Elektriker C. H.

(Den 9. 1. 1920 meddelte Lokalkomiteen imidlertid, at Forholdet nu havde forandret sig saaledes, at Plejehjemmet ønskede at beholde Barnet, og først den 27. 4. 1920 forlod det Hjemmet for at rejse til Wien.)

En enkelt Gang lykkedes det heldigvis at opdage de uheldige Anlæg, inden den paagældende Dreng endnu var blevet anbragt i et privat Hjem.

En Del Wienerbørn var for en Nat bleven anbragt i et større Kvarter i København, forinden de den følgende Morgen skulde rejse videre til Jylland. Det viste sig, at en af Drengene led af Kleptomani, idet han i Kvarteret havde tilegnet sig forskellige Ting, der absolut ikke kunde have nogen økonomisk eller anden Værdi for ham.

Han blev holdt tilbage, da hans Kammerater rejste videre, og for en Sikkerheds Skyld anbragt i et Hjem hos en Pædagog, der imidlertid efter et Par Dages Forløb maatte erklære det for absolut uforsvarligt at anbringe Drengen blandt fremmede i et privat Hjem. Det blev derfor bestemt, at Drengen omgaaende skulde hjemsendes, og han blev af en Spejderfører fulgt til Warnemünde, hvor Toget heldigvis endnu holdt, hvorhos det blev tilkendegivet Kontoret i Wien, at Drengen ikke paa ny maatte komme til Danmark.

Henved tre Maaneder senere, da en ny Transport paa ca. 600 Børn var paa Vej med Færgen fra Warnemünde til Gedser, opdagede den unge Spejder, der havde fulgt Drengen til Warnemünde, og som nu atter assisterede ved denne Transport, at den samme Dreng var med blandt de ankomne Børn. Det var aabenbart lykkedes ham og hans Forældre at omgaa Kontorets Kontrol i Wien.

Drengen kom i Forhør og maatte erkende, at det ganske rigtigt var ham, der var blevet sendt hjem med Paalæg om ikke at komme tilbage igen. Selv om det var tungt at skulle gaa strengt frem imod den lille Dreng, maatte Transportlederen ikke desto mindre fastholde den tidligere afsagte Kendelse, for at Aktionen ikke skulde udsættes for en uforsvarlig Risiko, og da Færgen naaede Gedser, blev Drengen om Bord for at sejle tilbage til Warnemünde. Herfra førte det hjemvendende Tog ham den lange Vej tilbage til Wien.

Et særligt Risikomoment frembød mange af de store Wienerpigerges legemlige Udvikling og medfødte Charme, der til Tider kunde gøre Indtryk saavel paa yngre som paa ældre danske Mænd, ikke mindst i Hjem,

hvor alle kappedes om at lægge venskabelige Følelser for Børnene for Dagen.

Det kunde saaledes endog hænde, at en Plejemoder maatte anmode om, at et for stærkt udviklet Pigebarn blev fjernet fra hendes Hjem, fordi hun var bange for det dermed forbundne Ansvar, hvad enten det nu skyldtes en begrundet eller grundløs Jalousi i Forholdet over for Ægtefællen eller Angst for, at en Trediemand skulde gribe forstyrrende ind i Pigens Tilværelse. Eller det kunde ske, at det var Plejefaderen, der maatte træffe den beklagelige Afgørelse for at undgaa ubehagelige Konsekvenser, som det f. Eks. fremgaar af følgende Skrivelse.

9765.

30. 11. 1922.

Efter Henstilling og Anbefaling fra Dem modtog vi den 26. Sept. Wienerpigen R.; men nu vil vi gerne af med hende igen *snarest muligt*, da min Kone har saa stor Antipati imod hende, at hun hverken kan spise eller sove tilstrækkeligt . . . Det være nu som det vil, i den Retning vil vi intet paastaa; men i al Fald lider min Kone saaledes af Antipati og Skinsyge, at hun er syg, og at vi ikke kan have R. Skinsygen er ikke af den Art, at hun beskylder eller mistænker mig for Utroskab, men saaledes, at hun synes, at jeg viser R. større Venlighed og Opmærksomhed end mine egne Børn, og det kan der være noget om, idet jeg har syntes, at naar R. mødte Uvenlighed fra min Kones Side, maatte jeg søge at bøde noget derpaa. Min Kone er noget svagelig og meget nervøs, saa i hendes Øjne kan en Myg maaske nok blive til en Elefant. Iøvrigt er min Kone hjertensgod, retskaffen og dygtig. Hvad R. angaar kan jeg oplyse, at hun er godhjertet, lydige, tro og ærlige. Jeg vil nu bede Dem sørge for, at hun *meget snart* kommer bort fra os, hvadenten hun skal hjemsendes til Wien eller omflyttes til et andet Sted i Danmark. Jeg har igaar talt med hende om, at Mor er syg og ikke vil have hende.

J. P. J.

(Pigebarnet, der var fyldt 14 Aar, havde to Aar tidligere opholdt sig i det samme Hjem i tre Maaneder, men blev nu sendt hjem den 19. 12. 1922.)

De unge Piger kunde ogsaa selv være lidt vel sværmerisk anlagt, saa det var vanskeligt at passe paa dem, saaledes som Tilfældet var med den 15 aarige Hildegard, der absolut vilde promenere om Natten i Maaneskin, hvorefter den efterfølgende Korrespondance beretter.

7272.

August 1920.

Erlaube mir die Freiheit zu bitten mich mit dem nächsten Zuge nach Wien zurück zuschicken. Ich kann hier nicht länger bleiben. Bin gewöhnt allnächtlich einen Spaziergang zu machen, habe es bis jetzt auch immer getan, doch vor ein paar Tagen als ich es wieder tun wollte, fand ich alle Türen verschlossen. Da stieg ich beim Fenster hinaus, ein Mann aus dem Hause nebenan hatte mich gesehen und sagte es meiner Pflegemama. Sie sagt zu mir ich müsste mit dem ersten Zug nach Wien reisen. Es freute mich sehr, aber leider weiss ich nicht wann der erste Zug geht, deshalb möchte ich Sie bitten mir Nachricht zu senden wann der 1. Zug nach Wien geht, bitte, bitte vielmals. Sie wer-

den sehr böse über mich sein aber die I. H. soll es nicht den es trieb mich die Sehnsucht nach meinen lieben guten Mütterlein ins Freie hinaus. Ich hatte noch keine ruhige Nacht. Verzeihen es mir die löbliche Hilfsaktion u. senden Sie mich bald zu meinen lieben Mütterlein zurück. Bitte oftmals.

Hildegarde K.

An Familie K., Wien.

27. 8. 1920.

Wir müssen Ihnen leider die traurige Mitteilung machen, dass sich Ihre Tochter so schlecht benimmt, dass sie mit dem nächsten Zug, der über Warnemünde heimkehrt, zurückfahren muss. Sie ist, wie Sie wissen, in einem der schönsten Badeorte untergebracht und ihr Benehmen wurde dort zum öffentlichen Skandal. Wie man uns berichtet — und sie es auch uns selbst mitteilt — ging sie täglich in der Nacht spazieren, stieg zu diesem Zwecke zum Fenster hinaus. Sie können sich vorstellen, dass dieses Benehmen in dem kleinen Orte nicht unbemerkt bleiben konnte und die Pflegeeltern wollen sie keine Stunde länger im Hause behalten, müssen sich aber dennoch damit abfinden, das Mädchen bis zum 14. September zu behalten. Wir machen Sie darauf aufmerksam, damit Sie bei der Rückkunft des Mädchens die Ihnen entsprechenden Massregeln anwenden können. Mit welchen Ausdrücken hier von dem Mädchen, das nächtliche Spaziergänge unternimmt, gesprochen wird, wollen wir Ihnen lieber nicht wiederholen.

Centralkontoret.

Wien 2. 9. 1920.

Ihre Zuschrift betrefs meiner Tochter bin ich so entsetzt da ich dem Mädchl wöchentlich 2 mal schrieb und ihre Schwester eine Bankbeamtin brav und ihr Bruder Heimkehrer in einer grossen Spedition Beamter ist auch brav. Wir baten sie alle recht brav und folgsam zu sein. Sie schreibt immer dass sie bei einer guten feinen Dame ist, dass sie alles hat, jedoch hatte sie viel Heimweh sie schreib uns so erregte Briefe da sie von jeher nervenschwach sehr aufgeregt ist ich glaubte dass sie sich sehr erholen wird. Leider im Kriege haben die Kinder vieles gehört und gesehen was sonst nicht der Fall wäre. Ich habe ihr das nöthige sofort geschrieben und der Dame auch. Bitte die Sache nicht zu veröffentlichen, da sich meine Tochter, die verlobt ist, sehr schämt. Wir werden sie die Hilda wenn sie mit dem nächsten Zug kommt dementsprechend behandeln. Kan mir nur denken dass Sie sehr viel Langeweile hat und nicht schlafen kann deshalb spazieren geht.

Therese K.

Til Hildegard fra hendes Moder:

Habe heute eine Zuschrift von der dänischen Kinderaktion bekommen wo mir mitgeteilt wird, dass du sehr gut und schön untergebracht bist, dass du dich jedoch dort so schlecht benimmst wie eine D. . ., dass du in der Nacht zum Fenster hinaus steigst und spazieren gehst. Der ganze Ort ist auf, weisst du nicht, dass du ausser der Schande, die du uns und deiner Pflegemama machst, auch noch allen anderen Wienerkindern schadest, so dass solche Leute kein anderes Kind mehr nehmen. Ausserdem ist der Vater zu einer Sitzung vorgeladen zum deutschen Schulverein, da doch Herr G. für dich gebeten hat. Du weisst doch dass alle Bekannten von der Mitzi alles von dort erfahren. Ich sage dir, es ist genug, wenn du dich so schlecht benimmst. Wir werden dich auf Anraten des Jugendbundes irgendwohin stecken, wenn du es überall so machst. Mit 16 Jahren versteht man schon, man darf nicht die Geschwister so blamieren und die

Eltern besonders die Mutter ins Grab bringen. Ich habe es mir schon lange gedacht, dass du trotz meiner Bitte nicht brav bist, deswegen schreibt die Frau nicht. Alle Leute schreiben von den Kindern. Was wird sich diese Dame denken von mir, der Mutter. Die Kinder bringen von dort so viel Sachen und Geld wenn sie brav sind, jedoch wenn die Frau schon froh ist, wenn du fortgehst, wird sie dich nicht belohnen.

Deine tiefgekränkte Mutter.

(Pigebarnet blev her saaledes kun i 2 Maaned.)

Som Afslutning paa dette Afsnit følger endelig en hel lille Roman om Smededatteren Aurelia, der kom hertil den 25. 1. 1920, og hvem det lykkedes at blive flyttet til et andet Plejehjem den 7. 3. 1920.

2297. Aurelias Beretning om Tilværelsen i Danmark.

Meine lieben Eltern und Max,

Um mein Heimweh ein bisschen zu vergessen, und um mich nur in dem Brief mich ordentlich aussprechen kann.

Jetzt sind die Leute doch schon ein wenig netter mit uns, doch hat die Lilly und ich immer des Abends nach dem Essen noch einen fürchterlichen Hunger. Da bekommen wir 5 belegte Brötchen, aber nicht solche Brote wie in Wien, sondern von einem Wecken und das ist ja nicht gar viel und dann noch jedes 2 Brötchen, dazu noch Tee mit Milch, aber die Frau ist auch komisch, sie fragt uns nie, ob wir noch etwas wollen und selber wollen wir es doch auch nicht sagen. Zu Mittag essen wir uns nie direkt satt da bekommen wir meistens gebackene Heeringe oder noch anders zubereitet (nicht gross, 5 cm lang) Erdäpfel und Sauce. Suppe die ganze Zeit nicht, vorgestern hatten wir Kirschenuppe, aber das ist nicht alle Tage, meistens bekommen wir nach dem Fische Apfelpuree mit Milch und Zucker. Oft können wir es bis 3 Uhr gar nicht erwarten, da ist Jausenszeit, da bekommen wir Butterbrötchen und 2 kl. Mehlspeisen. Das Nachtmahl wäre ja sehr gut, es ist mit Eier, Fisch und Fleisch und Wurst belegt, aber das essen wir doch nach dem Nachtmahl statt fürs Nachtmahl. Wir warten immer, da wir doch noch einen wirklichen Hunger haben, bis $\frac{1}{2}$ 10 Uhr, obwohl wir wirklich lieber schlafen gingen. Da kommt noch einmal eine Tasse Kaffee mit ein bisschen Milch aber gerade nur dass man sagen kann es ist Milchkaffee. In der Früh Tee mit Milch, da ich doch keinen Tee mit Milch trinke kommt erst der Tee, der wirklich viel vorhanden ist. Aber Milch, dass sie halt den Boden bedeckt. Und Ihr lieben Eltern gabt mich doch nur wegen der Milch fort, habe es ja auch schon der 15 jährigen gesagt, welche ein bisschen deutsch kann, doch natürlich nicht direkt, dass ich eine Milch bekommen muss, sondern durch die Blume.

Werde lieber den nächsten Brief kurrent *) schreiben, denn man kann es dann hier nicht lesen, auch Du liebe Mama bitte schreibe alles kurrent, es ist viel besser. Denn wenn wir latein schreiben können sie die Briefe lesen und ich schreibe jetzt nur latein, weil gar niemand im Zimmer ist und ich da keine Angst haben brauch, dass jemand liest. So oft ich mich des Abends niederlege denke ich an mein Bett, welches jetzt leer ist und Lilly muss mit mir schlafen, es ist immer schrecklich, wenn es wenigstens breit wäre, aber es ist noch dazu furchtbar schmal. Lilly und ich hauen uns

*) o: med gotiske Bogstaver.

in einer Nacht wenigstens 50 mal die Knie an. Kannst Dir vorstellen, dass wenn ich in der Früh aufstehe mir direkt alle Knochen weh tun. Hauptsächlich die Füße, denn ich muss sie immer einziehen. Ach wie gerne möchte ich wieder einmal allein schlafen und mich im Bette ausstrecken können. Wir schlafen erst immer in die Frühe ein, daher kommt es, dass wir bis 10 Uhr schlafen. Wir stehen um 1/211 Uhr auf. Mittagessen tun wir um 12 Uhr, jausnen um 3 Uhr, nachtmalen um 6 Uhr. Lilly hat ein wenig Geld im Schiff umgewechselt, um das haben wir uns schon Zuckerln gekauft, denn wir haben immer nach dem Nachtmal einen fürchterlichen Hunger und da können wir es bis 1/210 Uhr gar nicht erwarten. Da gibt es Kaffee mit Butterbrot. Von einem Milchtrinken ist hier nicht die Rede, wenn der Kaffee gekommen ist, gerade nur ein bisschen eine Milch darin. Bitte schreibt recht bald. Es grüsst und küsst Euch herzlich

Eure Relly.

Aurelia boede hos en Restauratør i Jylland sammen med den jævnaldrende Lilly S., hvis Fader omtrent samtidig skrev følgende til en herboende Bekendt, Fabrikant A.:

Wien, 4. 3. 1920.

Ich erhielt Ihre freundliche Karte vom 10. 2. sowie den mir durch Ihren Herrn Bruder übermittelten Brief meine Tochter. Leider muss ich Ihnen mitteilen, dass der Brief, den Ihnen meine Tochter schrieb, unter Aufsicht der ältesten Tochter H.'s geschrieben wurde, welche deutsch kann, und absolut nicht der Wahrheit entspricht. Ein mir zugekommener Brief vom 23. v. M. enthält direkt haarsträubende Dinge, so dass ich gezwungen bin, Sie dringendst zu bitten, ehestens sich an das Rote Kreuz zu wenden mit dem Ersuchen, dass Lilli von der Familie wegkommt, wenn dies aber nicht möglich sein sollte, dass sie mit dem nächsten Transport sofort nach Wien zurückkommt. Ich bitte es mir nicht zu verübeln, dass ich Sie mit dieser Sache belästige, aber aus folgendem werden Sie sehen, dass das Kind nicht nur nicht den beabsichtigten Zweck ihres dortigen Aufenthaltes erzielt, sondern dass sie eventuell auch noch Gefahr läuft, moralischen Schaden zu leiden, abgesehen davon, dass das Kind sich vielleicht noch Ungeziefer holt.

Erstens zeigte sich schon bei der Ankunft der Kinder der unglaubliche Übelstand, dass meine Tochter mit einem anderen Wiener Kind in einem Bette schlafen muss. Die beiden Kinder sind schon 14 Jahre alt. Tableau.

2. ist die Nahrung so minder, dass meine Kleine gezwungen war, oft abends hung- rig zu Bett zu gehen und waren oft Reste ihres Reisemundvorrates Nothelfer!

3. Der Unterkunftsart ist ein Gasthaus, in welchem Arbeiter und dergleichen verkehren, welche die Nächte hindurch lärmern und fast immer betrunken sind und zu allem dazu war der Herbergsvater letzthin auch selbst betrunken, so das die Kinder sich gar nicht trauten, das Zimmer zu verlassen. Ein Besuch eines verschwiegenen Ortes ist abends mit Rücksicht auf die Besucher der Wirtschaft eine Unmöglichkeit. Die Kinder haben in dem Zimmer, das so niedrig sein soll, dass man mit der Hand die Decke erreicht, nicht einmal einen Kasten! Die Kleidung etc. liegt frei herum. Das ist der Aufenthaltsort für Kinder, welche an Ordnung gewöhnt sind!

4. Zu unserem Schrecken schrieb mir auch meine Tochter, dass die Kinder der Familie verlaust sind!!! In Wien mussten sich die Kinder vor ihrer Abreise einer pein-

lichen Reinigung in einer Reinigungsanstalt unterziehen, damit sie in ein solches Milieu kommen!

5. Möge Ihnen als ein Illustrationsfaktum, wie man in dortigen Kreisen den Aufenthaltsort meines Kindes auffasst, dienen, dass unlängst meine Tochter eine wiederholte Einladung zu einem anderen Wienerkinde erhielt, und Frau H. bestand aber darauf, dass das andere Wiener Kind zuerst auch einmal Lilli besuche. Die Pflegeeltern des erwähnten anderen Wiener Kindes erlaubten aber nicht, dass dieses Kind unsere Tochter in dieser Behausung besuche. Spricht das nicht genug?

6. In ihrem letzten Briefe schrieb mir Lilli, dass sie Sonntags in der Kirche war und bitterlich weinte und betete, dass sie von diesem Hause wegkommen möge.

Nun ist das Kind schon 6 Wochen in Dänemark. Wozu haben wir uns von dem Kinde getrennt — damit es nur herunterkommt? Nach all dem vorgesagten werden Sie es wohl begreiflich finden, wenn ich Sie mit dieser Sache belästige — aber die Umstände zwingen mich hiezu. Wenn also, wie gesagt, es nicht möglich sein sollte, das Kind mit ihrer Freundin Relli M., welche auch dort untergebracht ist, in eine anständige Familie unterkommt, so soll man sie umgehend zurückschicken, obwohl ich glaube, dass das Rote Kreuz die Pflicht hätte, das Kind für all das Erlebte durch einen besonders guten Platz noch nachträglich für die Dauer ihres Aufenthaltes zu entschädigen.

Ich bitte Sie wiederholt ja nicht ungehalten zu sein über meine Bitte, Sie werden sich aber den Dank zweier Wiener Kinder erwerben.

Kommerzialrat L. St.

Sagen blev straks overgivet til Lokalkomiteen, der afgav saalydende Rapport ved Amtslæge F., skrevet paa Tysk, for at den kunde videresendes til Forældrene:

7. 3. 1920.

Heute bin ich bei Restauratør H. gewesen um die Verhältnisse zu prüfen. Es ist ganz sicher über das Pflegeheim nichts zu sagen. Die Mädchen waren gesund und Pflegeeltern und Kinder schienen gegenseitig zufrieden zu sein. Die Pflegeeltern sind sehr erstaunt gewesen, 2 junge Damen zu bekommen, denn sie hatten sich kleine Kinder erwartet und alles für solche eingerichtet und daher auch 2 Kinderbettchen aufgestellt. Da sie keine Betten für Erwachsene hatten, gaben sie dem beiden ein Bett, was vielleicht nicht ganz korrekt war. Es scheint mir, dass die Verpflegung gut ist und in dieser Richtung hat Aurelia keinen Grund zur Klage. Die beiden Mädchen sagten, sie hätten Heimweh, die Pflegeeltern haben aber davon nichts bemerkt, denn sie waren immer heiter und lustig. Ich habe Aurelia gesagt, sie möge ihre Mutter nicht mit Briefen beunruhigen, wie es der beigelegte tat. Den Pflegeeltern habe ich gesagt, sie können die Kinder ganz sicher in ein anderes Heim anbringen, falls sie es wünschen, was sie aber ablehnten, da sie gerne die Kinder behalten wollen.

Restauratør H. konnte die Sache überhaupt nicht verstehen, denn das beste Verhältnis herrschte zwischen den Kindern und dem Pflegeheim. Hr. H. hat eine Erklärung vom Komitee verlangt, so dass ihm das Komitee den Inhalt des Briefes von Aurelia mitteilte. Das Komitee versteht sehr gut die Verwunderung der Familie H. über Aurelias Klage. Nach diesem war ein gutes Einvernehmen zwischen Pflegeheim und Kindern unmöglich und speziell deshalb, weil die Kinder an eine Freundin hier

im Lande so wenig nett und passend über die Familie geschrieben hatten wie Aurelia an ihre Mutter. Als Hr. H. dem Mädchen die unpassende Kritik vorhielt, gab sie die naseweise und kindische Antwort: „Sie müssen durchaus nicht glauben, dass wir in Wien Not leiden; die Reise nach Dänemark war für mich nur eine Vergnügungsreise“. Natürlich ist es nur Unverstand, aber es illustriert die ganze Art der jungen Dame. Nach all diesem hat Hr. H. dem Komitee mitgeteilt, die Kinder mögen von ihm fortkommen. Was nun die Familie H. anbelangt, wünscht das Komitee zu betonen, dass sie in jeder Weise gut und nett zu den Kindern war. Sie hatten gutes und reichliches Essen, bekamen Kleider, Wäsche und Hüte. Sie gingen in die Badeanstalt und zur Friseurin und dies alles hat die Familie H. bezahlt. Sie hatten ihr eigenes schönes Zimmer als Salon möbliert, hatten viele Vergnügungen, konnten lesen, spielen und singen.

Lokalkomiteen lod omgaaende Børnene fjerne fra Plejehjemmet, idet man takkede dette for den udviste Gæstfrihed og meget beklagede det passerede, hvorefter det var Meningen, at Aurelia M. skulde sendes hjem snarest, mens Lilli S. forsøgsvis skulde anbringes i et Hjem i København, hvortil begge Pigerne straks blev sendt.

Den 8. Marts ankom Pigerne til København efter forudgaaende telegrafisk Meddelelse, og Aktionen gjorde da Brug af følgende Indbydelse, den havde liggende:

23. 12. 1919.

Til et Rekreationsophold i mit Hjem tilbyder undertegnede at modtage 2 Wienerbørn fra Begyndelsen af Januar 1920 i ca. 3 Maaneder.

Jeg vil sætte Pris paa at modtage 2 nette Pigebørn, muligvis Søstre, helst i en Alder af 12—14 Aar.

Fabrikant C. A.

Efter at Rapporten fra Lokalkomiteen var kommet Centralkontoret i Hænde, tilskrev en af dettes østrigske Medarbejdere Fabrikant A.:

9. 3. 1920.

Der Brief, den mir gestern die Dame bei der Ankunft der Mädchen übergab, war vom Komitee von H. und enthielt lebhaftes Klagen über das Mädchen Aurelia M. Sie scheint nach den Schilderungen der dortigen Herren nicht nur sehr anspruchsvoll sondern auch sehr unwürdig der Güte und Mildtätigkeit der hiesigen Pflegeeltern zu sein, da sie einmal äusserte, sie hätte es in Wien gar nicht schlecht, sondern die ganze Reise nach Dänemark sei für sie nur eine Lustreise. Auch muss sie viele und mannigfache Klagen nach Wien geschrieben haben, denn wir erhalten gleichzeitig von Wien Anfragen auf Gerüchte über die beiden Mädchen in H. Das Komitee hier erachtet es als eine Schädigung der ganzen Aktion, ein solches Mädchen länger hier zu behalten, umso mehr als sie das Normalalter der Aktion schon überschritten hat und sich der Güte unwert erwies. Wir werden daher Aurelia M. mit dem Rücktransport vom 18. 3. heimschicken und bitten Sie, das Mädchen nicht länger behalten zu wollen und sich nicht durch Tränen und Unschuldsbeteuerungen rühren zu lassen. Das zweite Mädchen Lilli S. ist nach Aussage des früheren Pflegevaters gut und kann daher noch bleiben, falls Sie es behalten wollen.

Wir ersuchen um gütige Rückäusserung, damit wir die Eltern in Wien rechtzeitig verständigen können und bitten nochmals, Aurelia am 18.3. heimzuschicken.

Resultatet heraf blev imidlertid, at den sidste Plejefader undlod at sende Aurelia hjem og i Stedet efter 1½ Maanedes Forløb tilskrev Centralkontoret følgende:

20. 4. 1920.

I sin Tid tillod jeg mig at anmode den ærede Komite om at fremskaffe til Ophold i mit Hjem 2 Wienerbørn og bemærkede udtrykkelig, at jeg gerne vilde have disse i et Tidsrum af 3 Maaneder.

Den 7. Marts modtog jeg da 2 Piger, nemlig Aurelia M. og Lilli S. Da disse imidlertid allerede da havde været nogen Tid i H., tillader jeg mig at forespørge, om jeg kan gøre sikker Regning paa at kunne beholde dem i mit Hjem til ca. medio Juni, altsaa ialt 3 Maaneder.

Forsaavidt Komiteen ønsker det, er jeg villig til, for min Regning, at tilbagesende Børnene til Wien til ovennævnte Tid.

Fabrikant C. A.

(Aurelia fik saa alligevel Lov til at blive her til den 12. 7. 1920, da hun rejste hjem sammen med Lilli. Godt var det, at ikke alle 14.000 Børn gav Anledning til saa omfattende Undersøgelser og Korrespondance som disse to Børn.)

I et enkelt Tilfælde fik et Plejehjem Skyld for en hos en Wienerpige konstateret Kønssygdom; men ved en efterfølgende Politiumundersøgelse, der straks blev sat i Gang, blev det klarlagt, at Pigebarnet havde medbragt Sygdommen fra Wien.

Beklageligvis forsøgte en anden ung Wienerpige nogle Aar efter sin Hjemsendelse et — heldigvis meget klodset tilrettelagt — Pengeafpresningsforsøg over for sin tidligere Plejefader. Efter at Sagen var blevet undersøgt, og Plejefaderen var blevet rensset for enhver Skygge af Mistanke, gik han selv i Forbøn for hende, saa Pigebarnet slap for Straf.

I det eneste Tilfælde, hvori det viste sig, at en under Aktionen hørende Wienerpige var gravid — hvorfor hun desværre i første Omgang vilde lægge Ansvar paa en dansk Mand — opklaredes det, at Skaden var sket i Wien, og Pigebarnet blev derfor uopholdelig sendt tilbage til Wien, hvor Aktionen sørgede for, at hun kom til at føde sit Barn under betryggende Forhold.

Naar man betænker, at mange af disse Storstadsbørn sikkert havde faaet Indblik i meget, som Børn ellers bliver forskaanet for, og at de kom fra Hjem, hvor Forældre og Børn, ofte isprængt et fremmed Islæt af Logerende, var henvist til at henleve hele deres Liv, Dag som Nat, under meget indskrænkede Rumforhold, og at Pigernes livlige Gemyt og den Imødekommenhed, der blev vist dem overalt, hvorhen de kom i Danmark,

let kunde føre dem ud i farlige Situationer, maa man ogsaa i saa Henseende prise Aktionens lykkelige Forløb, naar alle de unge Piger blev ført velbeholdne tilbage til Wien uden at have været ude for Oplevelser, der vilde have betydet et sort Blad i Aktionens Historie.

Hjemmene i Wien.

Enhver Sag kan ses fra to Sider. I denne Sammenhæng vil det derfor være rigtigt ogsaa at komme ind paa Wienerhjemmenes Opfattelse af, hvad der mødte deres Børn i Danmark.

Dette Billede af Wienerbørnsaktionens Betydning for Wien burde maaske først og fremmest belyses gennem de mange Takkeskrivelser og anerkendende Ord om Opholdets Indflydelse paa Børnenes Legeme og Sind, som naaede Danmark i disse Aar. Udtrykkene i disse Breve angaaende den Glæde og Lykke, Aktionen havde skænket Børnene, var imidlertid saa nogenlunde enslydende, og almindelige Mennesker har nu engang vanskeligt ved i Skrift at variere deres Lykkefølelse. Et udførligt Referat af disse Breve maa derfor siges at være uden særlig Interesse, hvor varmtføjte og inderlige de end var i deres Taknemmelighed, og der skal her kun nævnes et Par enkelte Eksempler:

6581.

Wien, 8. 6. 1920.

Werteste Pflegeeltern.

Vor allem gestatten Sie mir Ihnen meinen innigsten Dank für Ihre weitgehende Hilfe, die Sie „edle Wohltäter“ nicht nur an meinem Kinde sondern auch an mir ausüben, anzunehmen. Ich muss es wohl für ein Wunder Gottes betrachten, dass meine kleine Minnerl gerade in meiner schwersten Not und Bedrängnis bei so guten Menschen in so weiter Ferne liebevolle Aufnahme gefunden hat. Gott der Herr weiss wohl, welch guten Hirten er ein Lämlein in gute Obhut geben kann und mein täglich Gebet ist, dass es Ihnen an dem, was Sie am liebsten haben, reichlich durch Gottes Segen belohnt wird. „Herzensgute, liebe Pflegeeltern“ ich habe für die 15 Kronen 345 Kronen bekommen, wofür Sie gütigst meinen tiefgefühlten Dank annehmen wollen, da ich mich gerade in der grössten Verzweiflung befand durch meine schon 1½ Monate lange Arbeitslosigkeit bei dieser furchtbaren teuren Lebensweise wie sie in Österreich ist und jede Möglichkeit irgend eine Arbeit zu finden ausgeschlossen ist. Was möchte ich jetzt mit meiner armen Minnerl anfangen wenn ich sie hier hätte meinen braven kleinen Liebling. Deshalb nehmen Sie meinen ergebensten Handkuss für die grosse Güte und Hilfe, die ich durch Ihre Menschenfreundlichkeit genieße. Auch danke ich für die Bilder die mir und der Minnerl ein ewiges Andenken sein sollen. Wenn bei uns die Zeiten wieder besser werden lasse ich Ihr liebes Familienbild gross zeichnen, nur fehlt uns Ihr kleines Goldkindlein. Was wird das für uns für ein freudestrahlender Zimmerschmuck sein und meiner Minnerl ein liebes herzliches Andenken an die schönsten Stunden, durch den bitteren Krieg, deren wir so sehr

wenige hatten. Meine Kleine ist am 1. 2. 1913 geboren und war bisher meine einzige Freude. Es ist nur traurig, dass sie sich auf ihren guten Vater nicht einmal eine Vorstellung machen kann, da sie erst 2 Jahre alt war wie er gefallen ist. Wie oft hat sie gefragt, warum habe ich keinen Vater? Je grösser sie wird um das mehr frägt und verlangt sie auch nach ihrem Vater. Es macht uns grosse Freude, dass sie sich die dänische Sprache lernt; haben Sie „liebe gnädige Frau“ nur ein wenig Geduld, sie ist ja hoffentlich folgsam und willig wie zu Hause. Mit dem Lernen hatte sie immer grosse Freude und Eifer. Da ich mich nicht unangenehm machen will mit einem langen Schreiben obwohl es für mich die schönsten Stunden sind, wenn ich im Geiste mit Ihnen „liebe Eltern“ im Gedankenaustausch sein kann, so schliesse ich mit der Bitte um ein gütiges, baldiges Schreiben, da es wirklich wie ein Balsam ist für mich wenn ich den Brief bekomme.

Käthe W.

(Barnet var 7 Aar gammel, Datter af en Metalstøber. Plejefaderen var Fabrikant, og hun blev første Gang i 6 Maaneder og kom senere endnu en Gang hertil.)

962.

Wien, 15. 2. 1920.

Hochgehrter Herr Direktor.

Wengleich wir schon längst überzeugt waren, dass sich unser Kind Trude in den besten Händen befindet, die sich Eltern überhaupt nur wünschen können, so hat uns Ihr werthes Schreiben vom 27. Jänner d. J. einen endgültigen Beweis davon gegeben. Wir danken Ihnen für Ihre Zeilen auf das Herzlichste. Sie haben uns mit grosser Freude erfüllt.

Wenn Sie behaupten, dass sich die Verhältnisse hier in Wien mittlerweile nicht zum Bessern gewendet haben, so haben Sie sehr recht. Die Lage der Gross-Stadt ist eher schlechter geworden. Die Preise für die allereinfachsten Lebensbedingungen sind fast schrecklich zu bezeichnen. Dazu ist noch keine Aussicht vorhanden, dass es besser werden wollte.

Sie können sich daher vorstellen, dass uns Ihr äusserst liebenswürdiges Anerbieten, unsere Trude mehr als die präliminierten 3 Monate bei sich zu behalten, sehr warm berührt und uns, wir wollen ganz aufrichtig sein, nicht ungelegen kommt. Wir Eltern haben sicherlich nur das beste Wohl und Wehe unseres armen Kindes im Auge. Da wir, wie schon oben betont, die feste Überzeugung haben, unser Kind bei Ihnen in den allerbesten Händen zu wissen, so bitten wir hiemit zur gefälligen Kenntnis zu nehmen, dass wir mit dem gemachten Vorschlage einverstanden sind. Seien Sie versichert, dass nur der Standpunkt der Gesundheit für unser Kind uns zu diesem Entschlusse gebracht hat und dass nicht Interessellosigkeit das Hauptmotiv ist. Wir beide hängen an unserem Kinde, wie nur gefühlvolle Eltern überhaupt an dem einzigen Kinde hängen können. Doch die Gefühle müssen in den Hintergrund treten, wenn es sich um das leibliche Wohl handelt, wie es ja in diesem Falle zutrifft.

Unsere Zustimmung hat begreiflicherweise eine Voraussetzung — nämlich jene, ob auch unser Kind sich bis zum Ablauf der ersten Frist so verhalten wird, dass ein weiteres Verbleiben in Ihrer Fürsorge angenehm sein wird. Es ist ja nicht ausgeschlossen, dass Trude, obzwar ich es nicht hoffen will, sich derartig ungehörig benehmen sollte, dass dann ein weiterer Aufenthalt nicht erwünscht wäre. Ich bitte daher, in die-

sem Falle sich nicht an das gegebene Versprechen zu halten und das Kind, sowie es wünschenswert wäre, wieder abzuschieben. Ich hoffe wie schon gesagt, dass sich Trude der bisher erwiesenen Wohltaten würdig gezeigt hat und nicht unartig war.

Unsere Trude hat uns geschrieben, dass sie anlässlich der Weihnachtsfeiertage in reichlichster Weise von Ihnen beschenkt worden ist. Wir bitten Sie, für diesen Edelsinn unsern herzlichsten Dank und ein wahrhaftiges „Vergelts Gott“ entgegen zu nehmen.

Sofie und Otto K., Hauptmann.

(Barnet opholdt sig her i 6 Maaneder.)

Det er for saa vidt beklageligt, naar man i Stedet for fortsat at glædes over Aktionens gode Resultater, for hvilke der foreligger i Tusindvis af Beviser gennem smukke og rørende Breve, i det efterfølgende maa nøjes med ligesom at udpensle nogle af Skyggerne i Wienerbørnsbilledet ved at referere en Del Klager, dels fra Børnene selv og dels fra deres Hjem i Wien. Det gaar nemlig langt bedre for Folk at skrive, naar det drejer sig om noget, de er utilfredse med. Saa kan de ganske anderledes faa Pennen til at løbe hen over Papiret, og deres Sorger og Bekymringer kan uhindret faa Afløb. Det vilde være urigtigt at forbigaa disse Anker i Tavshed, fordi de absolut hører med til hele det Billede, der her søges givet, og det er jo en Kendsgerning, at det ofte kan have sin Betydning at lade Skyggerne i et Maleri hjælpe til, at Lyset kan træde saa meget desto kraftigere frem.

De gengivne Klager godtgør i hvert Tilfælde, hvor overordentlig vanskeligt det er at foretage en Omplantning af smaa levende Væsener til en fremmed Jordbund, og hvorledes mange for Barnet nye Forhold, som de, der lever paa Stedet, ikke selv skænker en Tanke, kan indvirke paa et barnligt Sind saaledes, at det kan blive ganske overvældet deraf.

De giver endvidere et lille Indtryk af, hvor uendelig svært det i sin Tid maa have været for mange Forældre at sende deres Børn bort, selv om Nøden var en daglig Gæst i Hjemmet, og hvor forfærdeligt det maa have været for disse Hjem at modtage fortvivlede Breve fra deres Børn, navnlig i den første Tid, hvor de endnu ikke var indlevet i de nye Forhold og derfor sendte trøstesløse Referater hjem om det, de havde været ude for.

I enkelte af Forældrenes Breve kan man paa den anden Side ogsaa spore, at Krigstidens Lidelser og Savn har haft deres psykiske Indvirkning paa Forældrene selv, saaledes at disse udtrykker sig paa en noget ejendommelig Maade, som man derfor ikke bør lægge dem for stærkt til Last. Mange af Klagerne lader endvidere ane, hvilke store Forskelligheder der var mellem Plejehjemmenes Opfattelse af den Opgave, de havde paataget

sig, og Wienerhjemmenes Forestilling om, hvad der vilde blive ydet Børnene i det fremmede Land.

Vi Danske forstaar jo udmærket godt den Indstilling, der gjorde sig gældende hos mange af vore Landsmænd, naar de ansaa det for det væsentligste, at de fremmede Børn fik den samme gode Kost, som Plejehjemmet nød, hvad enten det nu var Øllebrød, Sødsuppe eller andre specielle danske Retter, som deres egne Maver var vant til, og at de betragtede det som en udmærket Underholdning for de smaa Gæster, om de blev beskæftiget med at hjælpe til i Hus og paa Mark, ganske som vore egne Børn. De kunde jo ikke tænke sig, at Børnene rent uvilkaarligt reagerede imod denne uvante Forplejning, og at Børnenes Forældre ud fra deres Forudsætninger maatte anse den for malplaceret, samt at Forældrene endvidere fandt, at Børnenes Beskæftigelse ved Opvask i Køkkenet, Mugning af Kostald m.v. ikke harmonerede med deres Opfattelse af et Rekreationsophold for Børn fra en Storby.

Selv om Hjemveen, der i mange Tilfælde var Skyld i Misforstaaelser, ret hurtigt blev et overstaaet Stadium, saa de Smaa snart blev henrykte over, at de fik Lov til at gaa op i det daglige Liv inden for et dansk Hjems Rammer, var der dog mange Tilfælde, som ikke fik en saadan lykkelig Udgang.

Det maa i denne Forbindelse indrømmes, at Lægerne i Wien til en vis Grad var mere berettigede til at klage end de øvrige Wienerhjem. I den første Tid havde Lægerne nemlig fuldstændig holdt sig tilbage fra at sende deres Børn til Danmark i Erkendelse af, at der var mange andre Børn, der i Wien levede under langt værre Forhold. Men da det fra dansk Side gentagne Gange var blevet henstillet til dem, at de ogsaa skulde sende deres egne Børn herop, gik de langt om længe med hertil, ikke mindst fordi det blev stillet dem i Udsigt, at deres Børn saavidt muligt skulde blive anbragt i Lægehjem, saaledes at den Hjælp, de derved vilde faa, blev ydet dem af Kolleger.

Det viste sig imidlertid vanskeligt at opfylde dette Tilsagn efterhaanden, som Børnene kom, idet de danske Lægehjem da ofte allerede var blevet optaget af andre Wienerbørn eller Indbydelsen annulleret paa Grund af særlige Omstændigheder. Komiteen placerede saa uden videre de wienske Lægebørn i andre Hjem, uden at være klar over, hvilke ubehagelige Konsekvenser en saadan Ombytning kunde medføre. Men Brevene fra Wien skulde snart bringe for Dagen, at dette ikke fik Lov til at gaa upaataalt hen.

Efter denne lille orienterende Indledning skal der her citeres et Uddrag af denne Del af Korrespondancen.

Beehre mich hiemit ganz ergebenst zu bitten, mir gütigst gestatten zu wollen, in untertänigster und ehrfurchtsvoller Weise das Ersuchen richten zu dürfen, meinem armen unglücklichen Söhnchen namens Fritz Gottlieb K., welcher am 21. 7. 1920 von hier nach Jütland abgegangen ist und sich seit 24. 7. 1920 nach einer von ihm anhergelangten Zuschrift bei Herrn N. B., Zimmermann, befindet, einen anderen Kostplatz gnädigst verschaffen zu wollen oder denselben, wenn dies nicht tunlich oder möglich ist, mit dem nächsten Transport wieder gütigst anher rückgelangen zu lassen.

Der Grund, warum ich diese Bitte stellen muss, ist leider folgender:

Ich als Staatsbeamter habe während der ganzen Kriegs- und Nachkriegszeit (so wie alle öffentlichen Angestellten) infolge des ganz unzureichenden Gehaltes etc. samt Familie fürchterlich zu leiden und musste bisher immer bestrebt sein, wo und wie sich ein Heller ersparen lässt, denselben nicht verausgaben zu müssen. Es mussten sich daher meine arme Frau und das Kind Fritz unter anderen Leiden und Drangsalen oft tagelang im schlechtesten, kalten und nassen Wetter, um einige kg Brandkohle zu erhalten und ja einige Heller zu ersparen, in zerschissenen Kleidern und defekten Schuhen anstellen. Durch diesen notwendigen Vorgang und die äusserst mangelhafte Beheizung der Wohnung zogen sich meine arme Frau sowie das Kind Gelenkrheumatismus zu, an welcher Krankheit beide noch immer leiden.

Nun berichtete uns aber Fritz, dass die Wohnung bei Herrn N. B. besonders feucht und nass sei und er daher mit Recht befürchten muss, dass sich seine Krankheit dadurch wieder verschlimmern werde etc., bat er uns in seinem Briefe in erbarmungswürdigster und flehentlicher Weise, wir sollen bitten, dass er andere Pflegeeltern. resp. eine gesunde Unterkunft bekomme und wenn dieses nicht möglich sein sollte, dass er mit dem nächsten Transport zu uns zurückgelangen könne.

Mit Rücksicht auf vorstehenden Sachverhalt nochmals herzlich bittend, meinem armen Kinde nach Möglichkeit helfen zu wollen, dankt im Voraus einer zusagenden Erledigung entgegengehend

Gottlieb K., Kriminal-Beamten-Inspektor.

Wien, 16. 8. 1920.

Bezugnehmend auf Ihre beiden Zuschriften vom 3. und vom 7. ds., mit welchem Sie die Liebenswürdigkeit hatten, mir mitzuteilen, dass Sie meine Klage an das Lokalkomitee weitergeleitet, resp. dass Sie von demselben bereits einen Bescheid erhalten hätten und dass sich der Vorstand des Lokalkomitees noch persönlich vom Befinden meines Jungen überzeugen wird, erlaube ich mir hiemit bekannt zu geben, dass der Inhalt Ihrer Zuschrift *Nicht* den Tatsachen entspricht. Habe heute von meinem Jungen einen vom 10. ds. datierten Brief erhalten, in welchem er zum Steinerweichen klagt und jammert und Ihre Angaben vom 7. ds. glänzend widerlegt.

1) Hat er seine Kammer nicht im 1. Stock sondern unter dem Dache, welches schadhaf ist, so dass es ihm hineinregnet und die Mauer mehrere grosse, nasse Flecke aufweist.

2) Hat sich vom 3. bis 10. und auch früher noch niemand um ihn gekümmert, erkundigt oder nachgesehen.

3) Klagt er über schlechte und unzukömmliche Kost.

4) Hat er vor den in der Familie befindlichen, ungezogenen Kindern keine Ruhe usw.

Mit einem Worte gesagt, so schlecht wie es ihm nach seinen Angaben (mein Junge ist kein Lügner, sondern ein gutes, braves und wahrheitsliebendes Kind) derzeit geht, ist es ihm bisher nicht einmal zu Hause, bei der manchmal grössten Not ergangen und soll das eine Erholung und Kräftigung für das Kind sein??

Habe daher bereits zweimal, sowohl an Herrn B. in S. als auch an Frau T. in S. geschrieben, eine Abschrift eines Briefes von Fritz beigegeben und gebeten, man möge mir doch um des Himmels Willen mein Kind, wenn schon sonst nichts geschieht, mit dem nächsten Zug zurückschicken und war auch der Meinung, dass er mit dem heute hier eingetroffenen Kinderzug ankommen wird; doch nichts von Allem ist geschehen!

Muss daher auf Grund des Vorangeführten, so leid es mir tut, erklären, dass ich unter den gegenwärtigen Verhältnissen mein Kind auf keinen Fall in Dänemark lasse; verhungern und verderben kann es hier auch und ist somit nicht nötig, dass es so weit von uns fort ist. Werde halt so wie bisher mir wenn nötig den letzten Bissen vom Munde absparen und ihm geben, so werde ich es zumindest am Leben erhalten; wie es seine jetzige Lage schildert, muss es unfehlbar zu Grunde gehen.

Haben Sie daher *bitte* wenigstens die Gnade und Menschlichkeit und schicken Sie mir mein armes Kind mit dem nächsten Transport retour, da ich andernfalls mich an die Behörden wenden müsste und mittlerweile das Kind zugrunde gehen könnte.

In Dänemark lasse ich mein Kind auf keinen Fall mehr länger; wollen Sie sich daher um keinen weiteren Platz mehr kümmern, ich will nur mehr mein Kind zu Hause. Einen Sohn haben wir infolge des Krieges ohnehin verloren, ein zweitesmal möchten wir uns diesen Schmerz ersparen.

Nochmals bittend, mir meine nicht unbegründete Angst entschuldigen und das Kind *zuversichtlich* mit dem nächsten Zug senden zu wollen, dankt für Ihre Güte herzlichst

Gottlieb K.

Wien, 25. 8. 1920.

In erster Linie erlaube ich mir hiemit den herzlichsten Dank für Ihre gütige Zuschrift vom 20. ds. und für Ihre ausserordentliche Mühewaltung zum Ausdrucke zu bringen.

Gleichzeitig beehre ich mich Ihnen bekannt zu geben, dass ich heute auch von meinem Sohne eine Nachricht erhalten habe, in welcher er diesmal unter anderem schon etwas mehr aus sich herausgeht u. zw.: Schon der erste Eindruck, welchen er nebst seinem unbeschreiblichen Heimweh bei der Familie B. hatte, war ein verzweifelter, zumal er sah, dass ja diese Leute selbst nichts Überflüssiges haben und ihm daher unmöglich seine Träume und Erwartungen befriedigen konnten.

Fritz hat nämlich hier unter anderen einen Schulkameraden, welcher ebenfalls durch einige Monate in Dänemark war und welchem es dort ausserordentlich gut gegangen ist. Derselbe bekam sogleich, wie er zu seinen dänischen Pflegeeltern kam, ausser Schuhe, Kleider, Wäsche und Sonstiges, noch ein Fahrrad, einen Fussball u. a. m. Fritz war daher der Meinung, dass er ebenfalls zu solch tat- und kaufkräftigen Pflegeeltern kommen werde. Als er sich aber so bitter getäuscht sah und konstatieren musste, dass er seinen besten Anzug, den er hat, und auch mitbekommen hatte,

dort noch zerreißen muss, da ja die Pflegeeltern selbst arm an Gütern und reich an Kindern sind, ihm unmöglich ausser der Kost etwas bieten können, kam der ganze kindliche Jammer über ihn und machte ihn ganz verzagt.

Darum war auch schon gleich sein erster Brief an uns voll Bitternis und umso mehr, da ihm auch seine Unterkunft, welche in der Tat nicht die trockenste sein dürfte, wegen seines überstandenen Leidens Besorgnis einflösste.

Mein Gott, — — dieses arme Kind! Fast schon 6 Jahre können wir ihm nicht das Notdürftigste bieten und er möchte doch so gerne wie jedes andere Kind Verschiedenes haben.

Gleichzeitig erlaube ich mir noch zu berichten, dass mir sowohl Herr B. als auch Frau T. die Nachricht sandten: Herr und Frau B. hätten ihnen erzählt, mein Junge wäre unartig, unfolgsam etc.

Nun aber muss ich Ihnen aufrichtig sagen, dass diese Angaben, von welcher Seite immer sie behauptet werden, eine ganz gemeine Lüge sind. Mein Junge ist, was sogar seine Lehrer in der Schule bezeugen, ein *aussergewöhnlich* braves, folgsames und gutes Kind und kann daher nicht glauben, dass er bloss in Dänemark anders wäre.

Darum bitte ich nochmals, falls mein Junge keinen *wirklich guten Platz* haben kann, ihn nur wieder getrost zurück senden zu wollen; werde wie schon erwähnt mir den letzten Bissen vom Munde absparen, damit ich sein Leben fristen kann. Ich vermag ihm zwar derzeit keine Kleider zu kaufen, zumal dieselben am hiesigen Platze für meine Verhältnisse unerschwinglich sind, doch Gott der Herr wird uns hoffentlich nicht ganz verlassen und uns doch wieder bessere Zeiten schicken.

Hoffend, dass man mir nicht böse sein wird, dankt für die ihm bisher erwiesenen Wohltaten herzlichst

Gottlieb K.

København, 30. 8. 1920.

In Beantwortung Ihres Schreibens von 25. ds. teilen wir Ihnen mit, dass es uns ungemein leid tut, dass das Lokalkomitee mit Ihrem Jungen unzufrieden ist und diesen mit dem nächsten Zuge heimschickt. Es war von dem Knaben zwar begreiflich, aber doch auch unklug, sich nicht mit der guten Kost allein zufrieden zu geben, wo er doch in Wien nur diese unter schweren Opfern seiner Eltern bekommen kann. Wir erachten es immer als Hauptaufgabe unserer Aktion, den Wiener Kindern vor allem gute und reichliche Kost zu bieten — alles andere ist schön und angenehm, aber nicht der eigentliche Zweck der Aktion. Wir bedauern daher aufrichtig, dass Fritz so wenig klug war und sich auch die gute Kost verscherzt hat.

Centralkontoret.

(Drengen blev sendt hjem den 4. 9. 1920.)

8993.

Wien, 31. 7. 1920.

Eine Mutter wendet sich heute mit einer dringenden Bitte um Abhilfe an Sie. Ich bin die Frau eines Sparcasseebeamten und schreibe an Stelle meines Mannes, da dieser bis zum Abend beschäftigt ist, ich aber keinen Tag verlieren möchte, ehe dieser Hilferuf an Sie kommt. Unser Sohn Wilhelm K., Gymnasialschüler der 2. Classe, derzeit bei Emil H., hat gestern einen Bericht der traurigen Verhältnisse geschrieben, unter denen er gegenwärtig leiden muss. Er ist mit dem Kinderzug am 21. hier in Wien weggefahren und kam am 23. in S. an. Dort wurde er von einem Kleinhäusler

übernommen, der in den denkbar unhygienischsten Verhältnissen haust. Das Häuschen besitzt nicht einmal einen Abort, sondern die zwei alten Leute, Mann und Frau, die einzigen Bewohner im weiten Umkreis, benützen den Düngerhaufen als Abtritt. Brunnen ist ebenfalls nicht vorhanden, sondern in einer Grube auf der Wiese sich sammelndes Regen- und Sickerwasser, welches ganz trüb und schmutzig ist, wird als Trinkwasser verwendet. Die Kost ist äusserst reizlos und jeden Tag gleich, wie der Bauer selber sagt, schwarzen Kaffee, Käsebrot und ein ungesüsstes Mehlkoch, niemals Fleisch. Der Knabe, der erholungsbedürftig ist, muss den ganzen Tag wie ein Bauernknecht arbeiten, er hat gar keine Ansprache, keine Kinder in der Nähe, gar keine Freude und Erholungsgelegenheit für seine Ferienzeit nach anstrengendem Schuljahr. Abgesehen davon habe ich die grösste Sorge, dass mein Kind sich durch das schlechte Trinkwasser und die übrigen unhygienischen Verhältnisse eine Typhuserkrankung zuziehen könnte. Bitte also dringend, im Namen der Menschlichkeit, dem Knaben sobald als möglich einen anderen Kostplatz zuzuweisen oder ihn, wenn das nicht möglich ist, mit dem nächsten Kinderzug in die Heimat zu senden und mich davon zu verständigen.

Käthe K.

4. 8. 1920.

Jeg var i Gaar en Runde paa Landet for at se til de sidst ankomne Wienerbørn, deriblandt var jeg hos en Husmand H. Dette Hjem har jeg ikke antaget, men faaet det opgivet fra Hovedkomiteen og derfor ikke undersøgt det. Drengen, der er der, er ikke glad ved det, og jeg maa sige, at det er ej særlig gode Forhold. Det er jo ikke nok, at Børnene faar, hvad de kan spise, selv om det er saa som saa med Tillavningen.

Det er to ældre 70-aarige, der bor alene, meget afsides. Konen er syg og var ved Læge, da jeg var der, Drengen har en god og ren Seng, der er opstillet i Spisekammeret, og fra idag skal han dele Seng med en 14-aarig Ferie dreng fra København, hvilket jo ej heller er rigtigt. Han køres i stramme Tøjler efter Mandens eget Udsagn til mig (han taler tysk). Drengen var bedrøvet for Tiden og græd. Hertil bemærkede H., at han vilde ikke have den Flæben, og at han maatte holde inde, ellers blev han jaget væk. Arbejde, mente H., er det bedste for en Dreng, og han maa følge den gamle Mand i Hælene hele Dagen. Leg kendes ikke. Drengen græd overfor mig og var jo ked af det, og ensomt og trist har han det. Jeg kunde ikke tænke mig som Barn at kunne udholde det.

Lokalkomiteen ved Fabrikant B.

6. 8. 1920.

Wilhelm K. er flyttet allerede den 4. ds., og da jeg ingen anden Hjem har for Drengen, er han foreløbig hos mig, men jeg har fortalt ham, at det kun er midlertidigt. Men har han først været her i en 8 à 14 Dage, finder Herren sig vel ikke tilfreds andetsteds, dertil er her for megen Halløj med Adgang til Fabriken, Sejlads med Sejl- og Motorbaad, Autofart etc. Igaar var han med paa en Tur til A., har faaet nyt Tøj osv., saa han er jo nu foreløbig som i Himmerig og opfører sig f. f.

Lokalkomiteen ved Fabrikant B.

Wien, 14. 8. 1920.

Gestern erhielt ich Ihr freundliches Schreiben vom 9. ds., und nehme mit grösstem Dank Kenntnis von all Ihren Bemühungen um meinen Jungen. Ich bin über alles be-

reits auch von Herrn B. auf das liebenswürdigste unterrichtet und auch mein Sohn, der nunmehr bereits so viel Schönes und Lehrreiches sehen konnte, berichtet darüber dankerfüllten Herzens.

Indem ich nochmals auch im Namen meiner Frau meinen allerherzlichsten Dank für all Ihre Mühe zum Ausdruck bringe, verbleibe ich

Wilhelm K.

20. 8. 1920.

Den Dreng, som var anbragt i V., er fremdeles hos mig. Da han er en i alle Maader sød og god Dreng, bliver han her og befinder sig godt.

Fabrikant B.

(Drengen, der var 12 Aar gammel, blev hos Fabrikant B. til den 4. 9. 1920, og kom senere paa et nyt Besøg i samme Hjem tillige med en Søster, saaledes at Fejltagelsen fra dansk Side dermed var berigtiget.)

8823.

Wien, 25. 6. 1920.

Ich bin Arztensgattin und habe mein Kind einer Ärzteaktion angeschlossen, wo mir hier die Zusicherung gemacht wurde, dass das Kind nur wieder zu einem Arzte kommen kann. Nun ist das nicht der Fall, das Kind ist anders untergebracht als von hier aus angegeben war. Das Kind schreibt, dass es ihm nicht gut geht, ich bitte der Sache nachzugehen und sie unbedingt in einer Arztensfamilie unterzubringen.

Stella G.

1. 7. 1920.

Barnet er anbragt hos Købmand G. S., et Hjem, hvor Barnet i enhver Henseende har det udmærket. Familien er velstillet og dannet. Som De maaske ved, anbringer vi her de til os ankomne Børn paa Landet i denne Tid, idet vi mener, at Tiden er bedst nu for et Landophold, ligesom mange Byhjem ikke kan tage imod et Wienerbarn nu i Ferietiden.

Dr. O. har forlængst annulleret sit Tilbud, saa der vilde Barnet ikke kunne være anbragt.

Efter ovenstaaende Oplysninger haaber jeg, at De er enig med mig i, at der ikke er Anledning til at foretage yderligere.

Lokalkomiteen.

Wien, 7. 7. 1920.

Bezugnehmend auf meinen letzten Brief vom 25. 6., in welchem ich um die Versetzung meines Kindes in eine Arztensfamilie ersuchte, bitte ich Sie, im Falle Sie keine Schritte diesbezüglich unternommen haben, davon abzusehen, da sich das Kind bereits eingewöhnt hat und es ihm gut geht. Seine ursprünglichen Klagen waren nur auf Heimweh zurückzuführen.

Stella G.

8834.

Wien, 10. 8. 1920.

Infolge Verständigung durch unsere „Wirtschaftliche Organisation der Ärzte“, dass erholungsbedürftige Ärztekinder bei Collegen in Dänemark Unterkunft finden

können, hatte ich meinen Sohn Erwin H., Schüler der 2. Gymnasialklasse, mit dem Schülerzug nach Dänemark geschickt. Leider wurde mein Sohn nicht bei einem Arzte sondern bei einem Landwirt untergebracht, wo er infolge mangelhafter Aufsicht schon 3 Unfälle erlitten hat. Auf wiederholte Briefe meiner Frau und von mir an die Pflegeeltern kam bis heute keine Antwort; wir sind in Sorge und Aufregung, da wir nur auf die Briefe unseres Sohnes angewiesen sind. Er schreibt, seine Nahrung seien Fische, Kartoffeln und Milch; ich fürchte, dass die einseitige Ernährung dem stark aufgeschossenen Jungen nicht gut tut. Ferner teilt er mit, dass er tagtäglich die Kühe auf die Weide treibt, besonders auch den Stier, ein Umstand, der uns auch besorgt macht.

Meine Bitte geht dahin, unsern Sohn wenn möglich für die restlichen Wochen zu einem Arzt zu bringen oder ihn uns mit dem nächsten Heimtransport zurückzusenden. Ein Telegramm an Herrn H., uns doch über das Befinden des verletzten Knaben Nachricht zu geben, blieb ohne Antwort.

Med. Dr. Josef H.

(Den danske Læge, som i 1919 havde inviteret en Lægesøn fra Wien, havde i April 1920 faaet en anden Dreng, hvis Søster senere ogsaa blev indbudt til det samme Hjem, som ydermere den 19. 5. 1920 optog Sønnen af en Professor i Wien, saa dette Hjem var fuldt belagt. Lægesønnen blev derfor sendt hjem den 4. 9. 1920. Drengen var 9 Aar gammel.)

8718.

Wien, 23. 7. 1920.

Bitte Sie höflich mir mein Kind mit dem nächsten Zug nachhause zu schicken, da sie fürchterliche Briefe schreibt wir glaubten in Anfang es sei Heimweh aber leider sind es schon beinahe sechs Wochen und die Briefe immer schlechter. Sie schreibt fast in jeden Brief folgende Worte: Liebe Mutter wenn du mich dieses Monat nicht bestimmt holst so siehst du mich nicht mehr, dann gehe ich in das Meer den ich halts nicht länger mehr aus.

Möchte Sie nochmals bitten so rasch als möglich mir meine bitte zu erfüllen da ich das ärgste befürchte.

Eine verzweifelte Mutter von 6 Kinder.

(Pigen, en 12 aarig Datter af en Bryggeriarbejder i Wien, var anbragt hos en Gaardejer, der sendte hende hjem efter tre Maaneders Ophold.)

8684.

Wien, 7. 7. 1920.

Meine zwei Töchter im Alter von 11 und 8 Jahren fuhren mit dem Zuge am 14. 6 nach T. in Jütland.

Während es nun die grössere, Elsa, welche bei dem dortigen Lehrer C. untergebracht ist, in jeder Weise sehr gut getroffen hat, ist dies leider bei der kleinen, Gertrude, nicht der Fall. Sie wohnt in einer Meierei bei einem Herrn A. Die Ältere hat uns wiederholt berichtet, dass ihre Schwester Gertrude wenig zu essen bekomme. Laut Bericht der Kinder hat Elsa in den zwei Wochen ihres Aufenthaltes 2 Kilo zugenommen, Gertrude aber 1/2 Kilo abgenommen. Die Ursache scheint wahrscheinlich der „Geiz“ der sonst kinderlosen Pflegemutter zu sein.

Ich bitte nochmals das geschätzte Komitee diesen Fall gütigst zu prüfen und

wenn die Angaben der älteren Tochter stimmen, die kleine Gertrude bei einer anderen Familie unterzubringen.

Sie bekommt z. B. die Milch stark gewässert zu trinken!

Raimund U., Realschulprofessor.

Centralkomiteen svarede Faderen omgaaende og tilskrev Lokalkomiteen, men inden Svar var indløbet fra denne, kom en ny Skrivelse fra Faderen:

Wien, 17. 7. 1920.

Ich bitte in der Angelegenheit Gertrude U. bei Herrn A. in T. nichts weiter zu veranlassen, weil sich die Sache zu unserer grössten Zufriedenheit aufgeklärt hat.

Professor R. U.

8036

Vertraulich!

Richard hatte bei seiner Abreise ein Gewicht von 51½ kg und eine Grösse von 169 cm.

Wie er schreibt, bekommt er dort an Nahrung:

Früh: Milchkoch.

Gabelfrühstück: Butterbrot.

Mittag 3 Uhr: Meist süsse Suppe, Fisch, manchmal Mehlspeise oder Rindfleisch.

Abends 8½ Uhr: Milchkoch, kalten Fisch oder kaltes Fleisch, Butterbrot.

Die Pause von 3 bis 8½ Uhr ist lang und da das Mittagessen nicht sehr ausgiebig ist, hat er weniger, als er in Friedenszeit daheim hatte, da bekam er täglich 2 Liter Milch.

Anzug durfte er nur einen mitnehmen; da es kalt war, bekam er einen starken Anzug, der ihm aber schon recht eng und kurz war, auf die Reise mit.

Bei seinem raschen Wachsen dürften ihm auch die Schuhe schon zu eng werden.

Aufenthalt am Meere wäre für Richard, da er stets zu Katarrhen neigt, sehr wichtig. Die Pflegemutter sprach allerdings davon, dass Richard später ans Meer käme.

A. hat 1700 Einwohner, Hr. S. hat selbst 4 Kinder. Bei der geringen Einwohnerzahl und bei der grossen Familie kann die ärztliche Praxis des Herrn S. wohl nicht sehr einträglich sein, bezw. muss er haushalten.

S. G., Hofrat i. P.

29. 6. 1920.

Bezugnehmend auf Ihre vertrauliche Klage teilen wir Ihnen mit, dass wir meinen, Ihr Sohn brauchte nur ein Wort zu sagen, um in der Zwischenzeit von 3 bis 8½ Uhr einen Imbiss zu bekommen. Ferner dürfen Sie sich nicht unter „Butterbrot“ ein gewöhnliches Butterbrot im Wiener Sinne vorstellen, sondern hier ist jedes Butterbrot mit Fleisch, Fisch oder Käse belegt. Es ist ja immerhin möglich, dass Ihr Sohn quantitativ bedeutend weniger hier isst als in Wien, aber qualitativ ist die ganze Nahrung um das Zehnfache hier ausgiebiger, weil alles mit reichem Fettgehalt versehen ist. Sie begreifen, dass es für uns ganz unmöglich ist, dem Herrn Dr. S. nahe-zulegen, er möge Ihrem Sohne mehr zu essen geben. Wir können nur eines tun: ihn

auf Ihr Ersuchen zu Bauern versetzen, wo er gewiss leicht 2 Liter Milch und mehr bekommen kan. Wir ersuchen um entsprechende Rückäusserung.

Centralkontoret.

Wien, 8. 8. 1920.

Indem ich den Empfang des geehrten Schreibens vom 29. Juni, welches mir Ende Juli zugekommen ist, dankend bestätige, erlaube ich mir mitzuteilen, dass mein Sohn Richard, der sich gegenwärtig mit Familie S. am Meere aufhält, schon demnächst nach Wien zurückkehren soll, so dass ein Wechsel seines Aufenthaltes nicht mehr in Frage kommt.

Aber wenn sich auch diese Angelegenheit nicht verzögert hätte, so wäre es mir auch peinlich gewesen, wegen der Ernährungsfrage direkt die Bitte zu stellen, unser Kind wo anders unterzubringen; denn eigentlich hat sich Richard nie darüber beklagt, dass er zu wenig zu essen bekäme.

Allerdings schreibt er im Gegensatz zu vielen anderen Kindern fast nie über das Essen, sondern berichtete nur zu Beginn über die Tageseinteilung und da schien es mir wünschenswert, wenn er möglichst viel Milch zu trinken bekäme, weil er gar so sehr wächst.

Richard wird sich aber auch so sehr gekräftigt haben, denn er versichert stets, dass er sich sehr wohl fühle und schreibt begeistert über die Güte und Freundlichkeit, mit der man ihm überall begegnet. Es gebe überhaupt nur gute und edle Menschen in Dänemark und er möchte am liebsten sein ganzes Leben dort verbringen. In Frau Dr. S. habe er eine zweite Mutter gefunden.

Ich danke in einem Schreiben der Familie S. für die unserem Kinde erwiesenen Wohltaten und gab der Hoffnung Ausdruck, dass sich unsere Verhältnisse doch einmal so weit bessern werden, dass wir ein Kind der Familie S. auf einige Zeit bei uns aufnehmen könnten.

Wir Wiener werden nie vergessen, was wir dem edlen Volk der Dänen, die sich unserer armen Kinder in so überaus menschenfreundlicher Weise angenommen haben, schulden.

Ernst S., Hofrat i. P.

7593.

Wien, 16. 8. 1920.

Ich erhalte heute von meinem Sohn Fritz R., welcher sich im Rahmen der dänischen Kinderaktion bei Herrn Gaardejer Th. befindet, unter anderem die Mitteilung: „ich schlafe mit Franz in einem Bett“ und weiter: „Franz ist 11 Jahre alt und sein Vater ist Magazineur bei der Gasanstalt in Wien“. Dieser Franz ist also auch ein Wiener Kind der Aktion.

Sie dürften sich mein sehr, sehr unangenehmes Empfinden beim Lesen dieser Zeilen wohl vorstellen können, denn es kann mich nicht unberührt lassen, mein 9^{1/2} jähriges Kind mit einem 11 jährigen Knaben in einem Bette zu wissen. Unter diesen Umständen würde ich selbstverständlich sofort auf alle, noch so grossen Wohltaten der dänischen Aktion, die ich selbstverständlich rückhaltlos, dankbarst anerkenne, verzichten und stelle daher die freundliche aber ebenso dringende Bitte veranlassen zu wollen, dass mein Sohn Fritz eventuell an einen anderen Platz transferiert werde, wo es möglich sein sollte, dass das Kind allein ein Bett zugewiesen erhält. Falls es nicht möglich sein sollte, dass das Kind in Dänemark ein Bett allein für sich erhält

und die Gewähr nicht gegeben ist, dass seine Pflegeeltern so viel eigenes Verstehen haben, diesen Umstand nicht als nebensächlich zu behandeln, das Kind also nicht in entsprechender Obsorge kommen kann, bitte ich, mir das Kind gütigst sofort nach Wien zu senden. Ich bitte weiters in beiden Fällen um freundliche, umgehende Verständigung, ob das Kind wo anders hin eingeteilt wurde und wohin oder ob das Kind nach Wien zurück geleitet wurde.

Abgesehen von dem Schlafen in einem Bette zweier Aktionskinder, wobei mir die Erziehungsqualität des zweiten gänzlich unbekannt ist, schreibt uns Fritz gelegentlich der Erzählung seiner Tagesbeschäftigung, dass er vormittags: „Gras hineinträgt, nachmittags Kühe auf der Weide versetzt, Kuhstall auskehrt usw.“, also eine Beschäftigung, gegen die ich, wenn sie frei, ohne Zwang zur Betätigung gemacht wird, absolut nichts einzuwenden habe, es aber vielleicht doch notwendig wäre, den Grad dieser Beschäftigung zu konstatieren. Aus verschiedenen Bemerkungen im Briefe komme ich auch zu der Vermutung, dass dem Kinde die notwendige Aufsicht und Leitung fehlen dürfte und wäre wohl auch aus diesem Grunde eine Nachschau nötig.

Mein Sohn erhielt von hier aus die Einteilung zu Herrn Ingenieur B., welcher Herr speziell ein Offizierskind verlangte; leider wurde dann die Einteilung abgeändert und schrieb mir Herr Ingenieur B., dass er schon seit einem Monat ein anderes Wiener Kind bei sich habe und war mir sehr liebenswürdig behilflich, die richtige Einteilung des Kindes auszuforschen. Ich bedaure diesen Umstand heute umso mehr, als ich in seiner ersten Einteilung die Gewähr gehabt hätte, dass Fritz unter der notwendigen verständnisvollen und fürsorglichen Aufsicht gestanden wäre.

Ist es nicht möglich Fritz jetzt dort einzuteilen?

So wurde uns bisher der Aufenthalt des einzigen Kindes in Dänemark zur Sorgenquelle und hoffen wir nur, dass er keinen dauernden moralischen oder vielleicht sogar gesundheitlichen Schaden nimmt.

Wollen Sie, bitte, mich nicht missverstehen, ich bin absolut nicht anspruchsvoll und bin ich mit besonderer Dankbarkeit für das so wohltätige Werk der Dänen erfüllt, aber Sie werden begreifen, dass ich und meine Frau durch diese Mitteilung unseres Kindes in grosser Sorge sind und uns daher um gütige Hilfe an das Komitee wenden in der Hoffnung, keine Fehlbitte getan zu haben.

Bemerken möchte ich noch, dass mein Sohn auch schreibt, dass es ihm gut geht. Mit der Bitte um freundliche Benachrichtigung ...

Friedrich R., Major.

26. 8. 1920.

I Besiddelse af Deres Skrivelse af 23. ds. skal vi tillade os at meddele, at Sagen angaaende Fritz R. allerede er undersøgt, og at der igaar er tilskrevet Major R. saaledes: „Nach dem Empfang Ihres Briefes habe ich B., wo sich Ihr Sohn befindet, besucht. Der Knabe hatte es in jeder Beziehung ausgezeichnet, so dass Sie mit Freuden an den Aufenthalt Ihres Kindes in Dänemark denken können. Persönlich würde ich mit Freuden meinem Kind eine solche 3 monatliche Ferienzeit wünschen.

Falls Sie nach dem Empfang dieses noch Ihr Kind nach Hause wünschen, wird es mit dem nächsten Transport geschehen können, indem das Komitee nicht meint, einen besseren Aufenthalt für den Knaben schaffen zu können.

Der Knabe selbst war über die Verhältnisse sehr froh und wollte sehr ungerne wieder nach Hause.

Lokalkomitee ved Grosserer H. P. H.

(Der var til Centralkontoret fra en særlig Komite i en Provinsby indsendt Indbydelser til en Del Officers- og Embedsmandsbørn; — men Indbydelserne blev desværre annullerede kort før Børnenes Ankomst, og Børnene maatte derfor fordeles andetsteds. Faderen var derfor for saa vidt berettiget til at føle sig skuffet. Fritz blev dog i det samme Hjem i over tre Maaneder.)

7244/45.

11. 7. 1920.

Hoslagt følger Breve fra de 2 Smaapiger, som kom hertil den 8. ds., til deres Hjem i Wien. Børnene var ganske fortvivlede ved Ankomsten og talte ustandselig om Hjemmet og jamrede, fordi vi ikke kunde tale med dem. I denne Sindsstemning er det første Brev skrevet. Efter at de havde været med til Fest Fredag den 9. og havde truffet flere Wienerbørn, var Humøret bedre, og i Dag er alt i god Orden. Der er i Dag sendt et Kort til Wien, og nu henstilles det til Kontoret at overveje, hvorvidt de vedlagte Breve, som vel indeholder Jammer og Klage, behøver at afsendes, da vi nok snart skal lade dem skrive igen. Det er et Par overmaade søde Smaapiger.

Kr. S. Forstander.

Wien, 19. 7. 1920.

Meine beiden Mädchen sind mit dem Kinderzug, welcher am 6. 7 von Wien abgefahren ist, nach Dänemark gekommen und zwar hauptsächlich auf Anraten unseres Hausarztes, da beide im Winter Keuchhusten hatten und infolgedessen dringend Erholung gebraucht haben. Nun bekomme ich leider keine guten Nachrichten von ihnen. Mein kleines Mädel von 11 Jahren leidet an sehr schmerzhaften Magenkrämpfen und scheinen sich beide in dem Hause, wo sie untergebracht sind, absolut nicht wohl zu fühlen. Alle ihre Schulfreundinnen haben ihnen erzählt, wie glänzend sie in Dänemark aufgehoben waren, in so lieben, feinen Familien und nun scheint dies bei meinen Kindern nicht der Fall zu sein, da sie angeblich keinen Kasten haben für ihre Sachen, was sie von zu Hause nicht gewöhnt sind und dann auf Strohsäcken schlafen müssen. Ich ersuche nun das Komitee, so schnell als möglich nachzusehen, inwiefern die Nachrichten stimmen, da ich ja dies von hier nicht beurteilen kann und besonders einen Arzt zu Rate zu ziehen, da ja meine Kinder vollkommen gesund nach Dänemark gekommen sind und mein älteres Mädel, 13 Jahre alt, mir schreibt, dass Liesl entsetzliche Schmerzen leidet. Vielleicht wäre es möglich, die Kinder in einer anderen Familie unterzubringen, wo sie sich wohler fühlen und sich mehr zu Hause fühlen als dort, wo sie jetzt sind, denn auch mein älteres Mädel schreibt, dass sie es allein nicht aushalten würde, wo sie jetzt sind. Sie hoffen, dass ich zu ihnen komme, was ja leider so gut wie ausgeschlossen ist. Verzeihen Sie einer besorgten Mutter diese Zeilen, wenn man aber seine einzigen Kinder so weit fort und unglücklich und krank weiss, so tut man eben alles, um sie ihren Verhältnissen entsprechend glücklich zu wissen. Bitte, bitte nehmen Sie sich meiner Kinder liebevoll an und bitte benachrichtigen Sie mich über ihr Befinden. Mit dem herzlichsten und wärmsten Dank im Vorhinein zeichnet sich

Frau Rosa N.

Bitte die Kinder nur nicht zu trennen.

For om muligt at berolige Moderen skrev en af de østrigske Medarbejdere paa Centalkontoret omgaaende til Fru Rosa N.

22. 7. 1920.

In Beantwortung Ihres Briefes vom 19. ds. teilen wir Ihnen mit, dass wir beim Lokalkomitee, zu dem das Pflegeheim Ihrer Kinder gehört, bezüglich Ihrer Klage angefragt haben. Aber wir selbst haben den Eindruck, dass die Kinder etwas übertrieben in ihren Ausdrücken („entsetzliche“ Schmerzen — diese müssten doch gebildeten Leuten, wie einem Leiter einer Anstalt, auffallen) und auch in ihren Anforderungen sind. Strohsäcke sind gesund und reinlich, auf dem Lande immer gebräuchlich. Was den Kasten anbelangt, so können sich die Kinder mit der wenigen Garderobe, die sie mitzubringen haben, auch wohl mit ein paar Haken behelfen. Dies alles sind doch wirklich nur kindische Klagen, die für vernünftig Denkende belanglos sind, wenn es den Kindern sonst gut geht, d. h. wenn sie reichliche Nahrung und gute Behandlung haben. Auch kann hier nicht von einer nicht entsprechenden Unterkunft die Rede sein, denn die Kinder stammen aus Schulkreisen und sind wieder bei einem Schulmanne untergebracht. Wir meinen, es wäre hier am Platze, Ihrerseits den beiden Mädchen, die uns als klug und lieb geschildert werden, Vernunft beizubringen. Jedenfalls sind sie mit ganz irrigen Anschauungen hierher gekommen, haben vergessen — was ja kindlich ist — dass sie nur zur Kräftigung ihrer Gesundheit und zu gar keinem anderen Zwecke hier sind. Es liegt gar nicht in unserer Absicht, die Kinder in allzu feinen und reichen Familien zu verwöhnen.

Wien, 29. 7. 1920.

Ich habe mit bestem Danke Ihren Brief vom 22. ds. erhalten und hätte ich Ihren 1. Brief einen Tag früher erhalten, so wäre mir der 2. Brief erspart geblieben, so wusste ich ja nicht, wo die Kinder untergebracht waren und erhielt nur die desperaten Karten, worunter mich die eine, wo mein älteres Mädchen für die kleinere Tierblutkohle verlangt, sehr geängstigt hat. Dies ist ein Mittel, welches ich den Kindern bei starkem Abführen gebe. Nachdem ich nun vor Jahren an dieser Krankheit mein ältestes Kind verloren habe, die Kinder nun so weit weg von mir sind, der Landessprache nicht mächtig, so werden Sie es wohl begreiflich finden, dass ich in grosser Angst und Sorge um sie war. Dass sie auf Strohsäcken schlafen, hätte mich nie besonders geniert, wenn sie es auch nicht zuhause gewöhnt sind, ebenso der Kasten, ich erwähnte dies eben nur so nebenbei. Ich bin sehr froh, dass sich alles so schön aufgelöst hat, denn ein Wechseln ist ja stets misslich. Leider ist es uns Eltern nicht möglich, all die Liebe und Güte, welche unseren Kindern entgegengebracht wird, von uns und ihnen doch ganz fremden und unbekanntem Familien, je zu vergelten. Wir hatten uns nie gedacht, dass wir, um unsere Kinder gesund zu erhalten, uns von ihnen auf so lange Zeit trennen müssen und fremde Leute mit ihrer Ernährung und Pflege belästigen müssen. Wollen Sie die Güte haben und dem Herrn Forständer meinen besten Dank sagen.

Rosa N.

(De to Piger, der var 13 og 11 Aar gamle, var Døtre af en Skolebestyrer og her anbragt hos Forständeren paa et Optagelseshjem, hvor de forblev i tre Maaned.)

Zunächst bitte ich um gütige Entschuldigung, wenn ich mir erlaube mich mit einer Bitte an Sie zu wenden und mich hiebei der deutschen Sprache bediene, nachdem ich der dänischen leider nicht mächtig bin.

Meine Tochter Senta P. ist durch die Güte des Comites am 6. April nach Dänemark gereist und seither im Hause des Herrn P.R. untergebracht, wofür ich dem sehr geehrten Comite zu grossem Dank verpflichtet bin.

Obleich die meiner Tochter gebotene Verpflegung eine gute ist, so sind doch andere Umstände, die eine Veränderung dringend wünschenswert erscheinen lassen. Ganz abgesehen davon, dass meine Tochter wohl bescheiden erzogen ist, doch sehr gute Schulen frequentierte und in meinem Hause einen Umgang, der in crassestem Gegensatz zu dem steht, der ihr dort geboten wird, so werden ihr durch noch andere Unannehmlichkeiten der Aufenthalt dort verleidet.

Zunächst ist hervorzuheben, dass ihre Wäsche nicht gewaschen werden kann, was, trotzdem sie 3 Garnituren mitbekam, für sie sehr peinlich ist. Dann wird ihr nicht einmal ein Kasten, in dem sie ihre Kleider aufbewahren kann, geboten und ausserdem hat sie nicht einmal Gelegenheit, sich selbst zu waschen. Die Pflegeeltern meiner Tochter sind gewiss sehr gute Menschen, doch glaube ich, dass sie als Bauern nicht die nötige Zeit haben, sich um alle Ausserlichkeiten zu kümmern und sich nur darauf beschränken müssen, ihr eine gute Verpflegung zu geben. Aber diese kann nicht den gewünschten Zweck erreichen, wenn meine Tochter durch den grossen Unterschied zwischen dem Aufenthalt in meinem Hause und dem dortigen seelisch leidet.

Meine Tochter ist ein sehr gut erzogenes, braves und bescheidenes Kind, das in allen Familien der gebildeten Stände sehr gern gesehen sein würde.

Deshalb wage ich es die ergebenste und herzlichste Bitte zu stellen, meine Tochter, wenn irgend möglich, zu einer anderen Familie in Dänemark transferieren zu wollen. Den gegenwärtigen Pflegeeltern P.R. bitte ich im Interesse meiner Tochter von diesem Briefe keine Mitteilung zu machen.

Victor P., Direktor.

Wien, 15. 5. 1920.

Mein Mann erlaubte sich bereits vorgestern das sehr geehrte Comite um gütige Veranlassung zur Unterbringung meiner Tochter Senta P., jetzt bei Herrn P. R., bei einer anderen Familie zu bitten und die Gründe, die ihn hiezu bewogen haben, ausführlich darzulegen. Ich gestatte mir auch meinerseits diese Bitte zu stellen und gleichzeitig den Brief meiner Tochter, der uns zu diesem Schritt bewog, zur geeigneten Kenntnisaufnahme beizulegen.

Ich wiederhole auch, dass meine Tochter hinsichtlich der Verpflegung sehr zufrieden ist, doch ist, wie Sie aus ihrem Brief ersehen werden, das äussere Milieu so grundverschieden von dem in meinem Hause gewohnten, dass sie sich hierüber kränken muss und deshalb selbst die beste Verpflegung das gewünschte Resultat nicht herbeiführt.

Meine Tochter ist ein wohlgezogenes, sehr bescheidenes und vernünftiges Kind, über das jede Familie sich freuen wird.

Ich bitte ergebenst die vorgebrachten Gründe gütigst zu berücksichtigen und unser Ersuchen zu bewilligen.

Marie P.

6. 5. 1920.

Liebe, liebe Eltern und liebster Erich!

Deinen Brief vom 27., liebste Mama, erhielt ich am Dienstag den 4. Er hat mich sehr erfreut und ich danke Dir herzlich dafür. Gestern erhielt ich wieder von Euch eine Karte und einen Brief vom 30. Ich bin sehr froh, dass nun endlich meine zwei Briefe angekommen sind.

Bitte lieber Papa schicke mir keine dänischen Briefmarken. Das kostet doch so viel Geld. Ich kann ja schreiben wann ich will und brauche nicht einmal um Marken bitten, denn ich lege den Brief einfach auf das Kastel in unserer Küche und dann kommt der Briefträger und holt ihn ab und meine Pflegeeltern geben ihm das Geld für die Marken.

Wenn wir Nachtmal gegessen haben, spielen wir immer noch Blinky oder sonst etwas. Und da spielen immer alle mit. Ich glaube nicht, dass das Mädchen beleidigt ist, wenn ich mit den Wiener Mädchen gehe, denn wir können uns nicht unterhalten, da sie nur dänisch spricht.

Denkt Euch nur, die Leute hier schenken sich die ganze Schale voll Kaffee und geben dann nur ein paar Tröpfchen Milch hinein.

Denkt Euch nur, jetzt habe ich ein anderes Zimmer bekommen. Nämlich ich schlafe in Grossvaters Zimmer. Er ist aber, Gott sei Dank, den ganzen Tag nicht herinnen. Das Zimmer wäre sehr schön, aber denkt Euch nur, ich weiss gar nicht, wo ich mich waschen soll. In meinem Zimmer hatte ich einen Waschtisch und jetzt räumen sie alle meine Sachen in das andere Zimmer, auch das Waschgeschirr, aber den Waschtisch nicht. Das Waschgeschirr stellen sie einfach auf das Fensterbrett und es steht noch heute so. Als ich gestern aufstand, wusste ich natürlich nicht, wo ich mich waschen sollte. Denn auf dem Fensterbrett konnte ich mich doch nicht waschen, weil doch da immer die Leute vorüber gehen, ausserdem konnte ich gar nicht hin, weil der Tisch vorstand. Auf einem Sessel konnte ich mich auch nicht waschen, weil alle gepolstert waren, ausserdem hätte ich eine grosse Pritschlerei angerichtet. Also musste ich meinen Waschlappen nehmen und mir nur das Gesicht ein bisschen befeuchten. Heute musste ich es wieder so machen. Aber Ihr werdet einsehen, dass ich das nicht alle Tage machen kann. Dann habe ich nicht einmal einen eigenen Kasten, wo ich meine Kleider hingeben kann, und so muss ich sie im Koffer lassen, und da sind sie ganz verdrückt. Ich muss in färbigem Bettzeug liegen, aber das möchte ja nichts machen. Aber denkt Euch nur mit der Wäsche. Ich glaube sie waschen nur alle 4 Wochen und ich habe doch nicht so viel Wäsche mit. Es waren doch nur 2 Garnituren vorgeschrieben und ich habe schon 2 Garnituren in der Wäsche. Heute ist schon Donnerstag, ich habe schon die letzte Garnitur an und sie haben noch nicht gewaschen. Ich weiss nicht, was ich am Sonntag machen werde. Ich schrieb Euch ja, dass es hier noch kalt ist, und so muss ich auch immer mein Korsett oder Trikot unten anhaben und kann die Nachthemden nicht benützen. Es waren nur 2 Garnituren vorgeschrieben und ich habe mein Korsett und mein Trikot schon 14 Tage angehabt. Gretl wird die Wäsche immer gleich gewaschen wenn sie sie auszieht. Bei Else ist es ebenso und bei Käthe waschen sie auch glaube ich nur alle 4 Wochen, aber der haben sie ein Hemd geliehen. Die Mädchen sind auch alle bei Bauern und es geht ihnen viel besser als mir. Sie haben schon alle etwas bekommen und ich nicht. Sie bekamen entweder Schürzen, Kleider, Wäsche, Strümpfe und ich noch nicht das geringste.

Gretl bekam auch einen Brief von ihrer Freundin, die auch mit mir in einem

Kupe gewesen ist. Sie ist in K. bei einem Direktor und hat schon 3 Kleider, einen Mantel, Hut, Hemden, Hosen, Strümpfe und ein Buch bekommen. Auch Käthes Freundin, die in E. ist, bekam schon: Mantel, Frühjahrsjacke, Schürzen und Kleider. Ich glaube ich werde auch nichts bekommen, weil der Svend und die Mie und auch die anderen Kinder von meinen Pflegeeltern laufen in ganz zerrissenen Strümpfen herum und da werden sie nicht mir, einem fremden Kind, etwas kaufen. Meine Schuhe sind seit Samstag nicht geputzt und ich weiss nicht, wo das Putzzeug ist. Bitte, liebste Eltern, schreibt an das dänische Komitee, ich schreibe Euch die Adresse auf, dass sie mich zu einer anderen Familie geben. Gebt die Gründe an, die ich Euch aufgeschrieben habe. Nämlich: waschen, Wäsche, keinen Kasten und ungeputzte Schuhe. Dann ist bei uns alles so unappetitlich. Wir essen mit den Knechten in der Küche, und da ist einer, dem rinnt immer das Tröpfelr in den Teller, aus dem ich dann vielleicht wieder esse. Bitte, bitte, Mama, gehe zuerst in die Hofburg und frage, ob das geht, dass ich zu einer anderen Familie komme. In der Verpflegung gingen es mir ja sehr gut.

Viele, viele Bussi von Eurer

Senta.

Sagen blev oversendt til Lokalkomiteen, der svarede i Skrivelse af 28. 5. 1920.

Lokalkomiteen har nu ordnet Sagen saaledes, at Senta er blevet anbragt hos Stationsforstander D., hvor hun har faaet et fortrinligt Plejehjem og befinder sig overordentlig vel. Hr. D. har dog betinget sig, at Barnet skal være mindst 3 Maaneder i hans Hjem, en Fordring, som jeg finder rimelig, og som jeg antager, Centralkontoret ikke har noget at indvende imod.

Fra Faderen kom der derefter saalydende Brev af 31. 5. 1920.

Ich bitte höflichst für die gütige, so rasche Erfüllung meiner Bitte wegen Transferierung meiner Tochter Senta meinen herzlichsten ergebensten Dank entgegennehmen zu wollen. Meine kleine Tochter ist übergücklich, in einer solch ausgezeichneten Familie, wie es die des Herrn Stationsvorstandes D. ist, untergebracht zu sein.

Nochmals innigsten Dank!

Victor P.

(Det 13 aarige Pigebarn rejste hjem den 26. 7. 1920.)

5746/47.

Wien, 10. 6. 1920.

Verzeihen Sie mir, wenn ich mich in einer Angelegenheit an Sie wende, die meine am 29. Mai mit dem dänischen Kinderhilfszug abgegangenen Kinder Trude und Irmgard A. betrifft. Herr Prof. P. gab meinen Kindern eine Adresse, die in meiner Frau und mir die Hoffnung erweckte, sie in einem meiner Stellung entsprechenden Milieu wohlgeborgen zu wissen, in einer Familie, der nicht nur die Sorge um das leibliche Wohlergehen der Kinder am Herzen liege, sondern die auch das Moment der Erziehung im Auge behielten. In Warnemünde wurde ihnen die von Wien aus mitgegebene Adresse abgenommen und sie wurden nach A. zu Frau F. gesendet. Nach einem Schreiben der Kinder sind sie dort geradezu in ärmliche Verhältnisse geraten, die Frau ist

Wäscherin und muss die Kinder sich selbst überlassen, die, dem Wiener Gefängnisse entführt, fast immer im Zimmer bleiben müssen und so der Wohltat der freien Luft nicht teilhaftig werden. Sie haben nur ein Bett zum Schlafen und gar keine Bewegungsfreiheit. Die Kinder sind in der gedrücktesten Stimmung und diese seelische Depression wird sie, die doch an eine gewisse Kulturumgebung gewohnt sind, auch körperlich noch mehr herabbringen. Weitab von uns ist die Forderung nach Comfort — ich danke Frau F. ihre Opferbereitschaft — aber ich meine, dass ein Kind aus einfacheren Verhältnissen sich dort wohlfühlen wird, wo unsere Kinder sich fremd fühlen müssen.

Ich bitte Sie nun, sich meiner Kleinen, an Elternliebe und Wartung gewöhnten Kinder anzunehmen, ihnen einen anderen Platz zuzuweisen oder, wenn das unmöglich sein sollte, sie mit dem nächsten Zuge nach Wien zurückzusenden. Ich würde sehr bedauern, den Kindern das Beneficium einer seit lange vermissten kräftigen Nahrung entziehen zu müssen, aber Sie werden die Sorge begreifen, die uns drückt, wenn wir die Kinder, wie eine Pflanze aus ihrer Umgebung gerissen, in Verhältnisse hineingestellt wissen, die ihrer ganzen bisherigen Erziehung nach ihnen fremd sind. Ich weis, dass Kinder aus armseligsten Verhältnissen in sehr gute Familien kamen, wo sie sich vielleicht auch nicht nach ihrer gewohnten Umgebung wohl fühlten; warum ändert man die in Wien mit Rücksicht auf die Stellung der Eltern gegebenen Adressen?

Professor, Dr. phil. et jur. Franz A.

Centralkontoret protesterede imod, at der skulde have fundet en Ombytning af Adressekortene Sted, som af Faderen paastaet; men Børnene blev dog flyttet, og fra Faderen indløb følgende Skrivelse af 21. 6. 1920:

So sehr ich über das Eintreffen des Schreibens vom 14. 6. erfreut war, so sehr schmerzte mich die Notwendigkeit, dass Sie einen von mir keinesfalls beabsichtigten Vorwurf zurückweisen müssen. Ich war dahin unterrichtet, dass die Adressen in Warnemünde geändert worden seien — erst nachher stellte sich die Unrichtigkeit dessen heraus — meine Kinder gaben mir einen gar nicht aufmunternden Bericht und in dieser Stimmung wandte ich mich an Sie mit der Bitte um eine Adresseänderung. Nun, da sich der Sachverhalt aufgeklärt hat, drängt es mich Sie zu bitten, wenn in meinen Schreiben eine Art Vorwurfes gewesen sein sollte, was sicher nicht beabsichtigt war — ich schrieb eben auf Grund falscher Informationen — es zu übersehen und überzeugt zu sein, dass mir nichts ferner liegt als auch nur eine leise Kritik eines vom Geiste wahrer Menschlichkeit getragenen Werkes, dessen Bewunderung speziell uns Österreichern obliegt, die sich, ich befürchte es, zu einem solchen Werke nicht würden aufschwingen können, an dem Sie einen so hervorragenden Anteil haben. Betrachten Sie mein letztes Schreiben als den Notruf eines Vaters, der seine Kinder der rettenden Fremde nur schweren Herzens übergab, der sie misst wie sein eigen Blut, der aber getragen ist von Dank zum Volke Knuts*) und speziellen innigen Dank Ihnen entgegenbringt.

Prof. Dr. Franz A.

(De to Piger var 13 og 10 Aar gamle. Fra den Vaskeriejer i Jylland, hos hvem de først var indkvarteret, blev de flyttet til en Forpagter paa Sjælland, hvor de forblev til den 14. 9. 1920. Den ene Pige kom senere paa fornyet Besøg hertil.)

*) Knud den Store.

5240.

Wien, 24. 6. 1920.

Ich bin der Familie P., bei welcher sich mein einziges Kind befindet, für alles Gute sehr dankbar, jedoch befindet sich dieses dort nicht wohl und glücklich. Ich ersuche daher unbedingt zu trachten, dass mein Kind von dort sofort weg und in die Nähe von Kopenhagen zu besser situierten Leuten kommt, da mein Sohn das Reisen sehr schlecht verträgt.

Sollte dies wider Erwarten nicht möglich sein, so bitte ich diesen mit dem nächsten Zug nachhause zu senden und mich hievon gefl. telegrafisch zu verständigen.

Ich empfehle mich Ihnen, indem ich nur noch bemerke, dass mein Sohn bei obgenannter Familie bis heute weder Bade- noch Closettgelegenheit hatte.

Ferdinand O., Kaufmann.

(Drengen var anbragt hos en Malermester paa Landet, hvor han blev i 3 $\frac{1}{2}$ Maaned.)

5273.

Wien.

Ich habe mein Kind Walter D. mit dem Zuge am 17. Mai nach K. zu Familie M., Tabakfabrikant, übergeben; bis heute habe ich keine Nachricht. Ich ersuche daher höflichst mein Kind Walter D. mit dem nächsten Zuge nach Wien zurück zu schicken, da ich das Vertrauen zu dieser Unternehmung verloren habe. Die Aufsichtspersonen kümmern sich überhaupt nicht um die Kinder und ich bitte unverzüglich mir mein Kind mit dem nächsten Transport zurückzuschicken.

Rosa D.

Wenn man ein Kind übernimmt, so hat man auch die Pflicht zu schreiben, wie das Kind angekommen ist. Das ist Ehrenpflicht, wer das nicht versteht, soll keine annehmen.

22. 6. 1920.

In Beantwortung Ihres Schreibens ohne Datum teilen wir Ihnen mit, dass sich Ihr Kind bei Herrn Gaardejer A. befindet.

Wir können Ihre Sorge gar wohl verstehen, machen Sie aber aufmerksam, dass die Leute der deutschen Sprache nicht mächtig sind und wahrscheinlich die Adresse, die das Kind angegeben hat, nicht richtig verstanden oder niedergeschrieben haben, so dass Sie kein Schreiben erreichte. Wenn Sie sich die Mühe gegeben hätten, früher hierher zu schreiben, so würden Sie schon über das Geschick des Kleinen beruhigt sein. Falls Ihnen die Pflegeeltern einen dänischen Brief schreiben, so können Sie diesen an der Adresse N. N. übersetzen lassen.

Sollten Sie aber dennoch wünschen, dass Ihr Kind heimkehrt, so ersuchen wir Sie uns nochmals zu schreiben. Der Brief an die Pflegeeltern ist mit Lateinbuchstaben zu schreiben.

Centralkontoret.

Wien, 3. 7. 1920.

Ich bitte inständig mir mein Kind mit dem nächsten Transport nach Wien zu schicken.

Rosa D.

10. 7. 1920.

Wir haben an die Pflegeeltern Ihren Wunsch bezüglich der Heimreise des Kindes weitergegeben. Uns wurde darauf vom Vorstand des Lokalkomitees telefoniert, dass diese sehr betrübt sind, das liebe Kind schon abgeben zu müssen und dass dieses bei der Nachricht sehr geweint hat. Wir meinen, es ist doch schade, wenn wir das Kind seiner Erholung berauben, nur deshalb weil Sie meinen, es geht ihm schlecht. Wir wollen das Lokalkomiteé noch heute ersuchen, Ihnen Nachricht über das Befinden des Kindes zukommen zu lassen. Wir sind überzeugt, es täte Ihnen selbst leid, wenn das Kind zurück käme und Ihnen erzählte, wie gut es ihm gegangen ist und Sie sich sagen müssten, Sie haben es selbst aus Sorge einer Erholung und Kräftigung beraubt. Wir hoffen, dass Sie dann ruhiger werden, wenn Sie Nachricht über das Befinden des Kindes haben.

Centralkontoret.

Wien, 9. 9. 1920.

Bitte mir meinen Knaben Walter D. mit dem nächsten Kinderzug zu schicken.
Mit vielen Dank ergebenst

Rosa D.

Hatte schon 2 Briefe an die hochgeehrten Pflegeeltern geschrieben, leider keine Antwort erhalten, ich hab schon grosse Sorge um den Kleinen.

Wien, 14. 10. 1920.

Mein Kind Walter D. kam gesund heim und er sagte seine lieben herzensguten ehrenhaften Pflegeeltern hier meinen dank Worte sind zu schwach um diese edlen Menschen diese ewige dankesschuld abzutragen mein kleiner Walter sagt immer ich möchte zu meinen guten Pflegeeltern zurückt.

Ich spreche meinen öffentlichen Dank für die edle Familie L. die mir und meinen Kindern unendliche Wohltaten erwies. Ich danke den löblichen Komite allen Dänen und ein Hoch Dänemark.

Rosa D.

(Drengen, der kun var 6 Aar gammel, var her første Gang i 4½ Maaned, rejste hjem den 5. 10. 1920, og kom senere hertil igen 2 Gange.)

8761.

3. 7. 1920.

Ihre Tochter beklagt sich über Hunger und Arbeit bei ihren dänischen Pflegeeltern. Wir leiten diese Klage an das betreffende Lokalkomitee weiter, aber wir meinen, dass es dem Mädchen einfach auf dem Lande nicht gefällt und sie in die Stadt will. Dies ist ganz ausgeschlossen, weil wir prinzipiell nicht Kinder derzeit vom Lande in die Stadt versetzen. Dass sie wirklich hungert, können wir uns kaum vorstellen, weil sie doch so reich an Kleidern und Wäsche beschenkt wurde — demnach müssen die Leute gut und wohlhabend sein. Dass sie, wie sie im Briefe schreibt — Schlangen gegessen haben, ist einfach ein Unsinn, es waren Aale, gute und teure Fische.

Wir sind überzeugt, dass das Lokalkomitee das Kind sofort versetzt, falls sie es wirklich nicht gut hat. Sollte das Lokalkomitee das Heim ganz gut und entsprechend finden, wird sie nicht versetzt, aber sie kann, wenn sie nicht zufrieden ist, mit dem nächsten Zuge heimfahren.

Centralkontoret.

22. 7. 1920.

Wir erhalten heute den Bescheid, dass die Familie des Mejeribestyrer J., bei dem Ihre Tochter untergebracht ist, den allerbesten Ruf besitzt. Der Mann ist gutmütig und tüchtig, so dass es ausgeschlossen ist, dass Marie wenig zu essen hätte und zur Arbeit ungebührlich ausgenutzt wird. Der Herr Vorstand des Lokalkomitees wird aber persönlich zu Marie hinfahren und sie befragen, wieso sie dieses behaupten kann.

Centralkontoret.

(Pigebarnet rejste først hjem i Februar 1921 — altsaa efter et Ophold paa over 8 Maaneder.)

4598.

Wien, 15. 5. 1920.

Nur die Sorge und die Unruhe ermutigen mich, an das verehrliche Komitee die Bitte zu stellen, wenn möglich die Transferierung meines Sohnes Walter B. in eine andere Familie gütigst veranlassen zu wollen.

Laut beifolgender Abschrift des heute an uns gelangten Briefes von Walter fühlt er sich in dieser Familie nicht wohl und gestatte ich mir Sie zu bitten nicht annehmen zu wollen, dass Walter undankbar oder unbescheiden wäre; er passt einfach absolut nicht in dieses Milieu, obwohl die Familie in ihrer Art gewiss gut ist und nach Kräften für unser Kind sorgt. Er ist aber vom Hause aus gut gehalten und haben wir eine schöne reine Wohnung. Auch seine Ausrüstung, Besteck, Toilettesachen, Wäsche, war sehr nett, so dass es begreiflich ist, dass er sich bei Familie M. nicht glücklich fühlt.

In der Schule ist er der Liebling seines Lehrers, Vorzugsschüler, und zu Hause unser braves, wirklich folgsames und genügsames Kind. Er ist infolge mehrfach überstandener Krankheiten zart und mager. Nun fürchte ich, dass er in einer solchen Umgebung Heimweh haben wird und die Möglichkeit einer tatsächlichen Erholung sehr in Frage gestellt ist.

Keineswegs möchte ich aber Familie M. kränken und würde ich sehr bitten, die Umwechslung, wenn sie durchgeführt werden kann, schonend zu begründen.

Für die gute Aufführung meines Sohnes kann ich jede Garantie übernehmen und bin ich überzeugt, dass er sich in einer besseren Familie alle Sympathien erwerben wird.

Sind Sie mir ob meines Anliegens nicht böse, aber ich werde erst zur Ruhe kommen, wenn ich Ihre gütige und zusagende Entscheidung in Händen habe. Für alle Mühewaltung und Güte nehmen Sie den tiefgefühltesten Dank einer sorgenden Mutter.

Maria Inge B., Rechnungsrats-Gattin.

10. 5. 1920.

Liebste Eltern!

Ich habe Eure Briefe erhalten und will alles wirklich beschreiben, wie es hier tatsächlich ist. Nun beginne ich. Der Onkel ist Tischler in einer Fabrik. Das Haus hat 8 Räume: Speisezimmer, Wohnzimmer, Grossmamas Zimmer, Küche, Onkels und Tantes Zimmer, Dagmar und Arnes Zimmer und der Keller. *Alles sehr klein.* Jetzt werde ich beschreiben, was ich bekommen habe. Ein Gewand, ein Paar Holzschuhe, ein Paar Patschen, ein Paar Strümpfe, die ich *nie* anziehen kann, ein $\frac{1}{2}$ Unterleibchen. Ich krieg auf das Brot Margarine. *Wenn Onkel schläft*, muss ich auf die Gasse. Sie wohnen am Ende der Stadt, das ist so wie Währing oder Hütteldorf. Die Wäsche

muss ich *sehr lange* anhaben. Ich habe kein Klosettpapier und meine schönen Wasch-Sachen ...!! Aufgeräumt wird nie. Ihr könnt Euch das Andere alles denken. Ich habe nur von Grete eine Karte. Ich muss jetzt schliessen. Warum das wisst Ihr! Viele tausend Bussi an Euch von Eurem Sohne

Walter.

(Drengen var 10 Aar gammel, Faderen Embedsmand, Plejefaderen Snedker. Forholdene gav dog ikke Lokalkomiteen Anledning til at flytte Drengen, og Moderens Syn paa Plejehjemmet maa ogsaa have ændret sig, idet Drengen vendte tilbage til det samme Plejehjem i Aaret 1921 for tre Maanedere.)

10442.

Wien, 13. 11. 1920.

Heute erhielten wir die erste Nachricht unseres am 21. 10. abgereisten Kindes und sind ganz trostlos darüber, dass es der arme Junge so schlecht getroffen hat. Wie aus dem beiliegenden Briefe zu ersehen ist, ist der Knabe sehr unglücklich, weil er bei Bauern untergebracht ist, die kein Wort Deutsch sprechen; er bittet uns dringend, ihn aus seinem Elend so bald als möglich zu befreien. Das ist für uns Eltern sehr traurig, denn wir hatten gehofft, dass bei der Unterbringung der Kinder auch auf ihre gesellschaftliche Bildung und Stellung etwas Rücksicht genommen wird. Ich stelle demnach an das geehrte Komitee die dringende Bitte, den Knaben entweder an einer anderen Stelle, womöglich in einer Stadt bei Lehrern oder Kaufleuten oder anderen der gebildeten Klasse angehörigen Leuten unterzubringen, oder wenn das nicht möglich sein sollte, das Kind mit der allernächsten Heimkehrsendung nach Hause senden zu wollen, denn wir sind ganz unglücklich, dass er so viel Sehnsucht nach Hause hat. Unsere Tochter, welche in Holland war, hatte es so gut getroffen und der arme Junge ist jetzt so unglücklich.

Also bitte inständigst, wenn es nur halbwegs möglich sein sollte, das Kind anderswo unterzubringen oder uns mitzuteilen, mit welchem Zuge das Kind wieder nach Hause befördert werden dürfte. Er befindet sich jetzt bei Sognefoged L. J. Der Mann hat selbst 4 Kinder und ist es ja sehr edel von ihm, dass er unseren Jungen aufgenommen hat, aber leider passt er nicht dorthin und würde sich in einer dem Mittelstand angehörenden Familie jedenfalls viel wohler fühlen.

Also ich bitte nochmals dringend um gütige Berücksichtigung meiner Bitte.

Friedrich E., Handelsprocurist.

24. 10. 1920.

Liebe Eltern!

Wir sind gestern nachmittag angekommen. Hoffentlich habt Ihr meine beiden Karten von Dresden und eine von Warnemünde schon erhalten. Mir geht es hier ja nicht schlecht was das Essen anbetrifft, aber sie verstehen kein Wort deutsch und ich kein Wort dänisch. Ich habe fürchterlich Heimweh und heule wie ein kleines Kind. Diese Tränen, die Ihr auf dem Papier seht, sind Euch Zeugen. Darum, lieber Papa, bitte schreibe dem Komitee, dass ich sobald als möglich nach Hause fahren kann. Waschen habe ich mich seit Donnerstag nicht gekonnt und heute ist Sonntag. Ich schreibe Euch mit Bleistift, keine Tinte ist nicht aufzubringen. Die Leute sind ja ganz lieb zu mir, aber bei Bauern werde ich mich nie wohlfühlen. Die Hoffnung, dass ich zu anderen Leuten komme, ist nicht vorhanden, weil alle Kinder zu Bauern

kamen. Entschuldigt meine schlechte Schrift, aber meine Hand zittert vor Schmerz. Ja, liebe Eltern, zu Hause ist es halt doch am schönsten. Ich fühle mich auch deshalb nicht heimisch, weil ich allein essen muss im Zimmer. Die Familie isst in der Küche. Liebe Mama, kränke Dich nicht allzu sehr, wenn Du den Brief liest. Auch deswegen möchte ich heim, denn 3 Monate mit 1 Paar Schuhe zu gehen ist halt auch schlecht, denn auf Beschenkung von Kleidungsstücken ist ja nicht zu rechnen. Ich kann Euch leider keine Adresse schicken, denn all meine Fragen danach hat die Hausfrau mit „Ik kannitverstan“ beantwortet. Darum schreibe, lieber Papa, an die dänische Kinderaktion nach Kopenhagen. Ich weiss nur, dass ich bei einem Herrn Hans J. bin. Entschuldigt meine orthographischen Fehler, denn ich bin ganz wirr im Kopf. Ich wollte Euch von der Reise etwas schreiben, habe jedoch jetzt keine Gedanken dazu. Wann Ihr diesen Brief bekommen werdet, das hängt ganz davon ab, wann der Bauer in die Stadt fährt, denn hier gibt es keine Post. Also lebt wohl und erlöset mich bald aus meinen jetzigen Elend. Fuer unglücklicher Sohn

Fredy.

16. 11. 1920.

In Beantwortung Ihres Briefes vom 13. d. M. teilen wir Ihnen mit, dass uns der Lokalvorstand verständigt, dem Kind geht es gut und es fühlt sich bereits wohl, da die ersten Heimwehschmerzen überwunden sind und er sich genügend mit den Pflegeeltern verständigen kann. Wir können den Knaben daher nicht versetzen. Sollten Sie dennoch die Rücksendung des Jungen am 25. ds. wünschen, so ersuchen wir um Drahtnachricht, da der nächste Transport voraussichtlich erst in der Mitte Dezember über Jütland und im März oder April über Seeland nach Wien geht.

Centralkontoret.

Wien, 20. 11. 1920.

Im Besitze der Zuschrift vom 16. d. M. bedaure ich zu erfahren, dass Sie das Kind nicht versetzen können. Ich depeschierte deshalb heute an Sie: „Rücksendet Kind E.“, was ich hiemit der Ordnung halber bestätige.

Friedrich E.

26. 11. 1920.

In Beantwortung Ihres Briefes und Ihrer Drahtnachricht teilen wir Ihnen mit, dass es uns gelungen ist, Ihrem Söhnchen eine andere Pflegestelle zu verschaffen. Er befindet sich bei einem Apotheker in V. Der Vorstand des Lokalkomitees, Herr Provst L. in V. hat sich um die Versetzung des Knaben sehr bemüht, da er ein sehr liebes und gutes Kind sein soll. Wir hoffen, dass der Junge nun recht gute Tage hier verbringen wird und Sie um diesen keinerlei Sorgen mehr haben.

Centralkontoret.

Wien, 30. 11. 1920.

Im angenehmen Besitze Ihres Werthen vom 26. d. M. danke ich vielmals und herzlichlich für die frohe Nachricht, dass mein Sohn Alfred nunmehr bei einem Herrn Apotheker in V. untergebracht ist. Ich erhielt auch gleichzeitig einen Brief von meinem Jungen, dass er bei Herrn Apotheker A. T. wohnt, wo es ihm ausgezeichnet gut gefällt und er sich dort sehr wohl befindet, auch schrieb er mir, dass er hauptsächlich auf das gütige Zureden des Herrn Provst L. und seiner Frau Gemahlin hin sich entschlossen hat weiter in Dänemark zu bleiben, worüber er jetzt sehr froh ist.

Ich fühle mich verpflichtet, diesem edlen Manne meinen innigsten Dank abzustatten und tue dies in dem beiliegenden Schreiben.

Friedrich E.

Wien, 27. 2. 1921.

Hiemit erlaube ich mir die Mitteilung zu machen, dass mein Sohn Alfred nach viermonatlichem Aufenthalte gestern wohlbehalten und wesentlich gestärkt aus Dänemark zurückgekommen ist und sage ich für die Gewährung dieses für das Kind so wohlthuenden Aufenthaltes in dem so gastfreundlichen Lande meinen allerherzlichsten Dank. Es ist diese wohlthätige Aktion für uns arme Wiener jedenfalls eine sehr grosse Erleichterung und wird auch den Kindern, die ihrer teilhaftig wurden, stets eine angenehme Erinnerung bleiben und in ihren Herzen eine tiefe Dankbarkeit für das so opferwillige Volk von Dänemark hinterlassen.

Besonderen Dank schulde ich dem hochverehrten Herrn Provst L. in V., welcher sich des Knaben in väterlicher Weise annahm und ihn in dem so gastfreundlichen Hause des Herrn Apothekers A. T. untergebracht hat, wo es ihm so vortrefflich ergangen ist und er überaus reichlich mit Wohltaten und Geschenken bedacht wurde. Ich habe selbstredend den beiden Herren meinen besonderen Dank abgestattet und bitte ich auch ein verehrliches Comite nochmals meinen innigsten Dank entgegen nehmen zu wollen.

Friedrich E.

(Drengen var 13 Aar gammel. Det hele endte saaledes i Fryd og Gammen.)

20257.

13. 5. 1920.

Erlaube mir an das Centralkomitee folgende Frage zu richten: mein 9 Jahre altes Kind Walter A. ist am 20. April mit dem Zuge von Wien nach Dänemark gefahren, er war als Arztskind in eine Arztsfamilie bestimmt, wurde aber in die Familie des Herrn Professor B. in Kopenhagen eingeteilt.

Als ich den ersten Brief erhielt war derselbe in dänischer Sprache geschrieben und zu meinem Erstaunen sah ich, dass mein Kind bei einem Landwirt in Jütland sich befindet.

Bitte um gütige Mitteilung, aus welchem Grunde mein Kind während der Reise ausgetauscht — oder umgeteilt wurde. Indem er mein Jüngster ist, ist mir doch bange, wenn er in der Familie vielleicht mit niemandem deutsch sprechen kann.

Indem ich gehofft habe, dass Ärztekinder in Ärztesfamilien eingeteilt werden und mir schon einige Fälle von Kinderumteilungen bekannt sind, so habe ich mir die Freiheit genommen und erlaube mir das Komitee zu bitten, mir kurz die Sache zu berichten; wenn meinem Kinde nicht bange sein wird, so bin ich glücklich, ihn in einem Wirtschaftshause bei edlen Menschen zu wissen.

Karoline A., Oberarztschwite.

25. 5. 1920.

In Beantwortung Ihres Schreibens vom 13. ds. teilt Ihnen das Centralkontor mit, dass wir leider in letzter Zeit sehr häufig genötigt sind, Kinder an anderen Adressen unterzubringen, da viele der Pflegeeltern, die ihre Einladungen vor einigen Monaten schon ergeben liessen, diese nun wegen Abreise auf das Land rückgängig machen. So wird es auch mit Ihrem Kindchen der Fall gewesen sein. Wir hoffen, dass es bei guten

Leuten ist und dass der Landaufenthalt seiner Gesundheit recht zuträglich ist. Was die Sprache angeht, so erlernen die Kinder diese sehr rasch und können sich in der aller kürzesten Zeit mit der Familie verständigen. Wir werden aber trachten, Ihren Jungen mit dem Transporte, der Mitte Juni hier über Jütland eintreffen soll, nach Kopenhagen zu bringen. Sollten Sie aber aus den Briefen des Kleinen ersehen, dass vielleicht ein Tausch gar nicht wünschenswert ist, dann ersuchen wir um gütige Mitteilung.

Centralkontoret.

Wien, 4. 6. 1920.

Im Besitze Ihres werten Schreibens vom 25. Mai erlaube ich mir vorerst für so viel Aufmerksamkeit meinen Dank auszusprechen. Mein 9 Jahre altes Kind Walter A. ward als Arztensohn ursprünglich in eine Professorfamilie nach Kopenhagen bestimmt, wurde jedoch umgetauscht und kam nach Jütland zu Familie F. Nach langer, banger Zeit erhielt ich am 3. Juni einen Brief samt Fotografien von Familie F. Ich bin sehr zufrieden und glücklich das Kind dort zu wissen; es geht ihm sehr gut und ich bitte daher das löbl. Centralkomitee meinen Kleinen nur dort zu lassen und danke nochmals für Ihr gütiges Entgegenkommen.

Karoline A.

(Det viste sig saaledes at være et vellykket Arrangement trods alle bange Anelser, og Drengen opholdt sig ialt 4 Gange hos den samme Gaardejerfamilie.)

7793/4.

Wien.

Möchte herzlich bitten meine Kinder so bald wie möglich nach Wien zu schicken ich bin sehr besorgt und beunruhigt sie haben mir geschrieben und mich gebeten sie möchten wieder nachhause bitte nochmals herzlich sie sobald wie möglich zurück zu schicken auf alle Fälle.

Bitte beiliegenden Brief zu lesen!

Marie R.

Liebe Mutter!

Mir und der Anna gefällt es nicht in Dänemark. Mein rotes Kleid ist schon zerissen und niemand näht mir was. Es ist ein Loch und einen Fleck kann ich mir noch nicht hineinnähen. Es hat überall ein Loch und ich weiss nicht was ich anfangen soll. Eines Tages ging ich zur Anna und schaute ihr auf den Kopf da fand ich ein paar Ungeziefer und sie haben keinen Staubkamm. Ein grosses Mädel was neben ihr schläft segiert die Anna immer sie soll singen und sie hat so immer Kopfschmerzen. Die Anna schläft auf einem Boden wo es sehr kalt ist. Und wie ich dir schreibe gefällt es uns nicht. Wir möchten zu Hause. Wir müssen uns alles selber machen den wir sind bei Bauern. Dienstag habe ich mir die Strümpfe selber stoppen müssen. Die Schuhe zerreißen schon und bekomme keine, wir sind sehr unzufrieden. Und wenn man ihnen sagt dass was zerreisst so lachen sie einen nur gerade aus. Wir müssen jeden Tag dieselben Schuhe anziehen. Wir möchten zu andere Leute kommen. Wir können uns nicht so pflegen wi sichs behört. Wie du sieht geht es uns nicht gut. Das Essen wäre schon gut. Sie nähen uns nichts und kümmern sich nicht um uns. Ob wir rein sind oder nicht. Wir können uns nicht so viel reinigen. Wir können uns nicht Flecke in die Kleider nähe. Ein schönes Schlafzimmer hätte ich schon aber was nützt mir das wenn ich mich nicht reinigen kann. Schreibe es in die Hofburg

das wir von dem Platz wegkommen. Sonst werden wir ganz von Ungeziefer voll, denn wir müssen Leute haben die uns ordentlich pflegen. Ich bitte dich nochmals schreibe in die Hofburg, denn wo wir sind, sind lauter Bauern mit vielen Kindern. Alle Kinder haben es besser und werden auch Kleider bekommen. Gerade nur wir haben kein Glück. Jetzt die Paar Tage haben wirs gesehen das sie uns nicht pflegen. Bei uns ist es sehr kalt. Wo kämen wir da hin wenn uns niemand etwas näht. Arbeiten soll man, aber sie kümmern sich nicht um uns und kein Gewand geben sie uns auch nicht. Ich habe den ganzen Vormittag keine Ruhe, immer muss ich arbeiten. Die Anna kam Dienstag zu mir. Die meine Frau war am Boden und ich kämte die Anna mit dem Staubkamm, da fand ich ein paar Ungeziefer.

Viele Grüsse von deiner dankbaren Tochter

Wilhelmine.

Wien.

Indem ich schon einmal gebeten habe meine Kinder nachhause zu schicken und zu keinen Resultat geführt hat ja nicht einmal nachschauen war noch jemand bei ihnen, sehe ich mich veranlasst nocheinmal zu schreiben das sie beim nächsten Transport zurückgeschickt werden ich will meine Kinder unbedingt zuhause haben jeder Brief den ich bekomme deutet nur auf Sklaverei und auch keine Erholung sie müssen den ganzen Tag fest arbeiten und nok dazu Grobheiten einstecken die ganze Zeit wird ihnen kein freundliches Gesicht gezeigt da muss ja ein Kind verzagt werden die Leute sollen doch das einsehen dass ein schulpflichtiges Kind noch keinen Dienstboten machen kann sie haben ja doch nicht so starke Nerven von den vielen Hungerleiden in den Krieg da werden sie zur Erholung ins Ausland geschickt und dann als Sklaven behandelt in jeden Brief bitten sie mich sie möchten nachhause weil sie die Arbeit nicht mehr leisten können was von ihnen verlangt wird sie sind schon ganz verzagt sie möchten am liebsten davonlaufen das ist ja doch nicht so einfach für eine Mutter wenn es den Kindern nicht gut geht und es kümmert sich niemand zum Schluss werden sie noch gemütskrank wenn sich gar niemand kümmert. Also ersuche ich nochmals höflichst meine Kinder unbedingt zurückzuschicken vielleicht geht es noch mit den Zug der Ende dieses Monats wegfährt.

Marie R.

25. 5. 1920.

Das Zentralkontor wird Ihren Brief sowie den Ihrer Tochter dem Lokalkomitee von R. übermitteln, das gewiss Sorge tragen wird, dass Ihre beiden Kinder weder mit Ungeziefer noch mit zerrissenen Kleidern herumgehen werden. Aber gestatten Sie, dass wir zu dem Briefe einiges bemerken.

Die Kinder sind mit Kleidern in gutem Zustande auszustatten, denn die hiesigen Pflegeeltern können nicht dazu verhalten werden, sie mit Kleidung zu versehen. Auch ist es sonderbar, dass ein grosses 14 jähriges Mädchen nicht imstande sein soll, sich ihre Sachen sowie die ihrer jüngeren Schwester halbwegs zu flicken, noch mehr, dass sie sich förmlich darüber beschwert, dass sie selbst sich die Strümpfe stoppen musste. Letzteres ist doch auch bei Kindern guter Familien üblich. Auch haben nicht die Pflegeeltern, sondern die Eltern für die Toilette-Gegenstände, wie für Kämmen zu sorgen. Auch meinen wir, dass es bei so grossen Mädchen nicht mehr nötig sein sollte, dass die Pflegeeltern nachsehen, ob die Kinder rein sind.

Ferner ist aus erziehlichen Gründen nur zu begrüssen, wenn die Kinder zu einer

geregelten und ihren jungen Kräften entsprechenden Arbeit herangezogen werden und es kann unserer österreichischen Jugend nur von grösstem Nutzen sein, wenn sie den Fleiss und den darauffussenden Wohlstand des dänischen Volkes kennen lernt.

Wir hoffen, dass Sie in Bälde zufriedener Briefe von Ihren Kindern bekommen.

Centralkontoret.

(De to Piger, 14 og 12 Aar gamle, var Døtre af en Murer i Wien og anbragt hos en Gaardejer og en Præst. De var her i tre Maaneder, men kom ikke mere hertil.)

5942.

15. 5. 1920.

Ich erlaube mir an das Komitee in Kopenhagen zu schreiben, da man uns auf der Fahrt nach Dänemark sagte, wenn es an Reinlichkeit fehlt, sollen wir uns bloss an das Komitee in Kopenhagen wenden.

I. Nicht genug ich hab kein Handtuch allein das eines für alle zusammen gehört putzen sie den Kinder um Ihnen die Nase fein zu machen nur in das Handtuch.

II. Decken Sie mit demselben Handtuch die gekochten Kartoffeln zu die wir dann Essen müssen.

III. Ich bin in Dänemark ein Monat und habe noch keinen frischen Überzug auf meinen Bett bekommen.

Wegen diesen Gründen ersuche ich das wehrte Komitee sich meiner anzunehmen, ob ich vielleicht zu einer anderen Familie kommen könnte wenn es den Komitee nicht zu viel Umstände macht.

Steffi H.

14. 6. 1920.

Das Zentralkontor erhielt am 18. Mai einen Brief Ihrer Tochter, worin sie sich über Unreinlichkeit bei der Pflegefamilie beklagt. Wir übermittelten diese Klage an das dortige Lokalkomitee mit der Bitte um Abhilfe. Wir erhalten nun die Antwort, dass das Heim sehr rein und sauber ist und dass zu all den Klagen nur wenig Grund vorhanden ist. Auf ihre Bitte hin bekam sie sogar ein eigenes Zimmer (und ein eigenes Handtuch, was bei Bauern wohl für jede einzelne Person nicht existiert). Sie hat aber in kurzer Zeit 12 Pfund zugenommen und ihre Pflegeeltern haben ihr Kleidungsstücke im Werte von über 100 dän. Kr. (das sind im österr. Geld 2400 Kr.) gekauft. Auch kann sie täglich mit Wiener Kindern zusammen kommen.

Ihre Tochter kann daher mit ihrer Unterbringung vollkommen zufrieden sein.

Centralkontoret.

(Pigebarnet, der var 14 Aar gammel og Datter af en Bagersvend i Wien, forblev hos Gaardejerfamilien i 3½ Maaned.)

Foranstaaende Uddrag af de Breve, hvori der blev klaget over Børnenes Anbringelse m. v., kan muligvis forekomme at være for omfattende, naar man tager i Betragtning, at de paaklagede Tilfælde var forholdsvis faatallige sammenholdt med de tilfredsstillende Placeringer, hvor Børnene straks eller i hvert Tilfælde hurtigt befandt sig som hjemme i Plejehjemmet og var lykkelige ved de Kaar, det bød dem.

Men denne Vidtløftighed skyldes bl. a. Ønsket om at give et lille Ind-

blik i de store Vanskeligheder, der blot paa et enkelt Punkt kan møde en Børneaktion som den her omhandlede, naar den ikke i hvert enkelt Tilfælde kan sikre sig, at Børnene anbringes i et Milieu, der harmonerer med Børnenes Indstilling og Levevilkaar i de Hjem, hvorfra de er udgaaet.

De enkeltvis forekommende uheldige Tilfælde formaaede imidlertid absolut ikke at kaste nogen Skygge over Aktionen. De tjente tværtimod langt snarere til at markere og fremhæve, i hvilken næsten ufattelig Grad Børnene „slog an“ i de Hjem, hvor de var blevet anbragt. Saaledes var det bl. a. mærkeligt at høre, hvorledes Plejeforældrene atter og atter kunde give Udtryk for deres Overbevisning om, at de selv sikkert havde faaet det bedste Barn i hele Flokken.

Sygdomstilfælde og Dødsfald.

Trods de gentagne Lægeundersøgelser i Wien kunde det dog naturligvis ikke fuldstændig undgaas, at Børn kom hertil med Sygdomskim i sig, endnu mindre at de her blev angrebne af akutte Sygdomme, af hvilke Blindtarmsbetændelse var en af de hyppigst forekommende.

Nogle enkelte af disse Sygehistorier skal refereres her gennem den i den Anledning stedfundne Korrespondance.

Indledningen var følgende Indbydelse af 12. 10. 1919.

434.

Jeg tilbyder Dem herved i Samraad med min Mand at tage et Barn fra Wien i Huset. Vi har selv Børn, 3 dejlige, velnærede Poder, og vi kan tænke os, hvor frygteligt det maa være for Forældre at se deres Børn lide Sult og Nød. Vi vil gerne have en lille Pige paa 10—12—13 Aar, da hun jo kan finde Legekammerater her. Hun kan blive her foreløbig 3 Maaneder, og hvis hun ikke længes, gerne noget længere. Jeg haaber dog ikke Barnet lider af nogen smitsom Sygdom (Tuberkulose e. l.) af Hensyn til mine egne Børn! Vi vilde gerne have et Barn af pæne Forældre (Middelklasse e. l.).

Fru K. G., cand. pharm.

Den 6. 11. 1919 kom Barnet, og den 14. 12. 1919 skrev Plejefaderen til Centralkontoret:

Jeg har en sørgelig Meddelelse at maatte gøre Dem. Sylvia J., det Wienerbarn vi har faaet den 6. 11., er blevet meget syg af Blindtarmsbetændelse, og hun er i Dag Søndag Kl. 4 blevet opereret paa Sygehuset. Hendes Tilstand er ikke god, Lægerne mener ikke, at hun kan leve. Jeg har sendt et Telegram til hendes Fader og forklaret Tilstanden.

Sylvia blev syg i Mandags, og vi hentede straks Lægen til hende; hun havde da kun noget Diarrhoe og var ikke særlig daarlig. Senere blev Tilstanden imidlertid daarligere, og vi lod hende tilse 2 Gange daglig af Lægen. Først Natten mellem Lørdag og Søndag blev der Symptomer paa Blindtarmsbetændelse, og Lægen lod

hende da indlægge paa Sygehuset. Vi har gjort alt, hvad der kan gøres, for at redde hende, daglig blev hun passet af en uddannet Sygeplejerske. Jeg beder Dem hermed skrive til hendes Fader: Oberstløjtnant J. og forklare ham, hvad jeg her har skrevet, og meddele ham vor Sorg og Bedrøvelse over at maatte sende det triste Budskab, samt skrive, at alt skal blive gjort for at redde hende. Bliver Tilstanden bedre, skal jeg sende ham et Telegram straks, og er alt Haab ude og hun gaar bort, skal jeg af et sorgfuldt Hjerte sende ham Bud derom.

Jeg haaber nu De vil skrive omgaaende og trøste, saa godt De kan.

N. C. G., cand. pharm.

(Sylvia blev dog reddet denne Gang og blev her ialt i 7 Maaneder. I Aaret 1921 var hun her igen i 3 Maaneder, dog hos en anden Familie. I Aaret 1927 døde hun imidlertid paa Sindssygeanstalten „Steinhof“ ved Wien.)

4292.

14. 7. 1920.

Ihr Töchterchen ist in der Nacht vom 11. zum 12. Juli an starken Magenschmerzen erkrankt, so dass es nicht nach Hause reisen konnte. Die guten Pflegeeltern des Kindes haben sofort einen Arzt zu Rate gezogen, der die Kleine, um ihr bessere Pflege zu sichern, in das St. Josefs Hospital überführen liess. Die Ärzte konstatierten eine Blinddarmentzündung und das Kind wurde noch am selben Tage abends operiert. Die Operation verlief sehr gut. Wir besuchten sie gestern abends und fanden sie — in Anbetracht der Operation — sehr wohl. Sie ist sehr gut aufgehoben, es sind deutsche Schwestern, die sie pflegen, und die kleine Wienerin wird natürlich verwöhnt. Wir wollen die erste Zeit und solange sie im Spitale ist täglich bei ihr nachsehen und Sie auch immer im Laufenden erhalten. Sie können sich auf unsere Nachrichten ganz verlassen und sollen nicht auf etwaige Erzählungen anderer Wiener Kinder oder Eltern, die Verbindungen hier haben, hören. Wir werden Sie stets genauestens unterrichten. Derzeit brauchen Sie gar keine Angst zu haben und müssen nur Gott danken, dass die Kleine nicht gereist ist, denn sonst hätte es doch gefährlich werden können.

Die Pflegeeltern sind rührend um die Kleine besorgt, ganz als ob es ihr eigenes Kind wäre. Sie können auch versichert sein, dass wir alles tun werden, um der Kleinen die nötige Erholung noch hier zu gewähren.

Centralkontoret.

15. 7. 1920.

Wir fanden gestern Ihr Töchterchen schon lesend im Bette. Sie sehen, dass sich die Kleine verhältnismässig sehr wohl befindet. Sie hatte auch schon Suppe gegessen und nicht erbrochen, was überhaupt nach der Operation nicht mehr der Fall war. Sie können demnach ganz ruhig über das Befinden der Kleinen sein. Wir werden Sie auch weiterhin von ihrem Befinden unterrichten.

Centralkontoret.

Derefter blev der sendt Forældrene daglige Rapporter, der meldte om stadig Fremadskriden i Barnets Tilstand. Pigebarnet, der var 11 Aar gammel, Datter af en Bager og anbragt hos en Kelner, blev her i 11 Maaneder og kom atter hertil paa fornyet Besøg.

Fra Forældrene modtog Komiteen følgende Takkeskrivelse:

Wien, 4. 8. 1920.

Wir Eltern des Kindes Anna S. sprechen Ihnen unseren innigsten und herzlichsten Dank aus für die lieben und vertrauenswürdigen Nachrichten, die Sie uns immer zusendeten, wodurch Sie uns von unserem grossen Kummer und Sorgen beruhigt haben. Nun danken wir recht herzlich für alles Gute und Liebe und für die grosse Aufmerksamkeit, die Sie unserem Kinde erwiesen haben. Wir können ja gar nicht genug danken allen Wohltätern, die sich um das Kind bemüht haben, dass sie nicht zugrunde gegangen ist. Es war ein grosser Schmerz für uns Eltern zu hören, dass das Kind so krank darnieder liegt, wo wir nicht hinkonnten und alles fremden Leuten überlassen mussten. Gott wird Sie nun dafür lohnen und wir danken Gott, dass sie nicht gereist ist, sonst wäre sie verloren gewesen, was für uns ein untröstlicher Schmerz gewesen wäre. Sehr geehrtes Komitee, indem die lieben, so guten Pflegeeltern uns auch geschrieben haben, dass sie das Kind so gerne noch einige Zeit behalten möchten, dass sie sich von dieser Krankheit doch wieder erholen möchte, so möchten wir Sie herzlichst bitten, ihnen dazu Ihre Erlaubnis geben zu wollen. Indem Ihnen wohl bekannt sein wird, dass man in Wien nichts hat für ein Kind, wenn man in der Früh aufsteht und schon den Kummer hat, was man dem Kinde wieder zum Frühstück geben soll, wenn man schon jahrelang keinen Tropfen Milch bekommt für die Kinder, was über 2 Jahre sind, und sonst auch nichts, das heisst was, die Kinder sind im Wachsen wie unsere, wie Sie sehen stark wächst, dann muss man doch sehr beängstigt sein, dass sie nicht lungenkrank wird. Jetzt bekäme man ja so manches, aber das kann man ja nicht bezahlen vor Teuerung. Nun genug, ich will nichts mehr darüber schreiben, denn Sie werden ja ohnehin die Wiener Verhältnisse kennen.

Johann und Genovefa S.

5495.

28. 8. 1920.

Wie Sie bereits aus einem Brief von Frau B. erfahren haben, ist Ihr Söhnchen Walter am Mittwoch, den 25. ds. abends an Blinddarmenzündung operiert worden. Die Operation verlief gut und Walter befindet sich nach Aussage des Arztes ganz ausser Gefahr. Er liegt im Amtssygehus, in einem schönen Spital, wo er die beste Pflege hat. Er klagte gar nicht über grosse Schmerzen vor der Operation, sondern nur über Übelkeit, und nur die grosse Sorgfalt der Plegemutter war es, die gleich einen Arzt kommen liess. Dieser riet zur sofortigen Operation, was sich auch als das Beste erwiesen hat. Sie können ganz ruhig sein, Walterchen wird gut gepflegt, die Pflegemutter kommt das Kind jeden Tag besuchen und auch von unserm Kontor aus wird nach ihm gesehen. Er bekommt die beste, zutrüglichsste Kost, so dass wir hoffen, dass seine Erholung rasch vor sich geht. Sie können wirklich ganz unbesorgt sein und sollen sich nicht im geringsten aufregen und ängstigen.

Centralkontoret.

30. 8. 1920.

Wir haben gestern, Sonntag, wieder bei Ihrem Söhnchen Nachschau gehalten und konnten uns von seiner fortschreitenden Besserung überzeugen. Er lag ohne Schmerzen im Bett, spielte mit einem bunten Gummiball und wurde von der Krankenpflegerin unterhalten.

Als „Wienerkind“ wird er natürlich verwöhnt und geniesst ganz besonders aufmerksame Pflege. Darum soll er auch länger als andere Kinder im Krankenhaus bleiben, so dass man bei seiner Entlassung ganz sicher sein kann, er ist ganz hergestellt. Die Pflegerin meinte, dass er wohl noch einige Wochen dableiben soll, damit die Wunde ganz geheilt sei. Sie können, wie schon das letzte Mal gesagt wurde, über das Befinden des Kindes vollkommen beruhigt sein. Dass er die beste Kost bekommt, braucht wohl nicht erst erwähnt zu werden.

Centralkontoret.

(Drengen, der var anbragt hos en Skibsreder, var fuldstændig rask, da han blev hjemsendt den 5. 10. 1920 efter 4 Maaneders Ophold.)

Ti af Wienerbørnene naaede aldrig at komme tilbage til Wien, fordi de døde under deres Landflygtighed og blev stedet til Hvile i dansk Jord. Flere af Plejehjemmene sørgede senere for, at Barnets Mor eller Far kunde faa Lejlighed til at aflægge et Besøg ved Barnets Grav og opholde sig en lille Tid i det Hjem, hvor deres Barn havde tilbragt sine sidste, sorgløse Dage.

6427.

20. 7. 1921.

Vi undlader ikke hermed at meddele Dem, at Pigen Mitzi M., ankommet her til 8. April 1920, er afgaaet ved Døden efter en Operation. Barnet fik et af vore bedste Plejehjem, nemlig hos Fyrmester F., og her havde hun et prægtigt Hjem. I forrige Uge rejste hun til H. i Feriebesøg hos Fyrmesterens Svoger, Apoteker K., og maatte næsten straks indlægges paa Sygehuset for Blindtarmsbetændelse. Hun var meget stærkt angrebet, og da det viste sig, at der tillige var Betændelse i Tyktarmen, stod hendes Liv ikke til at redde. Hun begravnes Lørdag Kl. 1 fra H. Kapel af den katolske Præst. Alle Omkostninger ved Sygdom, Operation og Begravelse betaler Apoteker K. og Fyrmesterens. I Wien havde hun intet Hjem. Hendes Moder er død, et lille Barn er død af medfødt Syfilis, en Broder paa et Par Aar er halvt ødelagt af samme Sygdom, og Faderen er et Subjekt. Det har derfor været dem, der stod hende nær her, en lille Trøst, at hun i hvert Fald ikke skal ned til disse fortvivlede Forhold. Hendes Fader og hendes Bedstemoder, som er levende endnu, er straks underrettet om Dødsfaldet.

Lokalkomiteen.

(Barnet var 7 Aar gammel og ankom den 8. 4. 1920. Hun havde faaet Tilladelse til forlænget Ophold paa Grund af Forholdene i Hjemmet.)

3374.

18. 8. 1921.

Hermed tillader jeg mig at fremsende Dødsattest for Helene D. Barnet vil blive begravet i A. imorgen. Da jeg intet har hørt fra Dem vedrørende Moderens Tilstedekomst gaar jeg ud fra, at hun ikke er kommet med Toget idag.

Der er sendt Krans herfra, og Lokalkomiteen afholder Omkostningerne ved Begravelsen, der vil blive foretaget af den katolske Præst i R.

Lokalkomiteen.

Dødsattest for Helene D., 13 Aar, Datter af Enke i Wien, død den 14 — 8 — 1921, Dødsarsag: Hjærtesygdom.

22. 8. 1921.

Fra vort Kontor i Wien har vi idag modtaget saalydende Skrivelse:

„Vi bekræfter Modtagelsen af Centralkontorets Brev og Deres Telegram. Helene D. bei Maskinarbejder P. gestern Herzkrankheit gestorben. Stop Bitte Witwe D. verständigen Stop Mutter kann sechzehnten mitfahren zum Begräbnis neunzehnten und zurückreisen zwanzigsten Stop Pflegeeltern bitten Drahtantwort.

Telegrammet angaaende Dødsfaldet modtog vi først den 16.ds. om Formiddagen, og da Fru D. ikke engang havde et Pas, var det umuligt for hende og os at bringe alt i Orden, saa at hun kunde følge med. Fru D. vidste meget godt, at Datteren havde haft en alvorlig Hjertefejl, og hun modtog Meddelelsen om hendes Død forholdsvis fattet.“

De vil heraf kunne se, at vi har foretaget, hvad der var os muligt, for at Fru D. kunde naa at komme med til Barnets Begravelse, men maa vi beklage, at dette til Trods for, at vort Telegram til Wien afgik som Iltegram, ikke lykkedes os.

Centralkontoret.

Wien.

Wende mich an die edlen Damen und Herren des Centralkomitees in Dänemark mit der dringendsten Bitte, ob ich mit dem Zug Ende Oktober mitfahren darf; um das Grab meines armen Kindes, welches in A. begraben liegt, zu besuchen. Mein Töchterchen war in Pflege bei Herrn S. P. und starb am 14. August 1921. Alle waren beim Begräbnis anwesend; nur ich arme Mutter nicht; hätte nur die eine Bitte: möchte gerne das Grab meines Kindes besichtigen und einige Worte mit den Pflegeeltern über den letzten Todestag meines armen Kindes sprechen. Kann aber die Reise nicht bezahlen, da ich eine arme Witwe bin. Bitte mir zu erlauben die Reise mitzumachen, fahre gleich wieder retour.

Bitte, gewöhnen Sie einer armen, tief betrübten Mutter diese Bitte, es ist so dass *letztmal* in Leben, dass ich mein Kind sehe! Möge es der Herr Ihnen reichlich vergelten, was Sie an den Wienern thun.

D.

(Barnet havde været her en Gang før. Plejefaderen var Maskinarbejder. Moderen fik den ønskede Tilladelse til at rejse med Børnetoget den 31. 10.)

3064.

8. 4. 1921.

Am 11. Mai d. J. wird es ein Jahr, dass meine Tochter Mimi gestorben ist.

Unsere kleine Mimi war bei Herrn Baron R. zuerst in Kopenhagen, sodann auf Schloss R. in Jütland in der denkbar besten und liebevollsten Pflege. Unser Kind hatte alles, was sich ein Kinderherz nur wünschen kann. Herr Baron und auch seine in der Zwischenzeit verstorbene Mutter Frau Gräfin M. gaben unserem Kinde all die viele Liebe, wie man solche dem eigenen Kinde gibt.

Die in unseren Händen befindlichen Briefe unserer Mimi sprechen nur immer davon, wie unsagbar glücklich das Kind war.

Da kam plötzlich die böse Krankheit. Wir hatten keine Ahnung, dass unser Kind einen Krankheitskeim in sich trägt, und nach 3 monatlichem Aufenthalt in Dänemark kam die Krankheit, tuberkulöse Hirnhautentzündung, zum Ausbruche.

Mein Mann reiste nach dort, kam aber zu spät und konnte nur mehr dem Be-

grübnisse unseres Kindes beiwohnen. Mein Mann hatte Gelegenheit, Herrn Baron R. kennen zu lernen und sich zu überzeugen, wie edle Menschen unserem Kinde auch in der Fremde all die viele Liebe ihres reichen Herzens schenkten. Unsere arme kleine Mimi wurde bis zu ihrem friedlichen Entschlafen mit der grösstmöglichen Liebe und Sorgfalt gepflegt.

Nun liegt unser Kind im fremden Lande begraben. Wir haben nicht einmal den Trost, das letzte Plätzchen unseres Lieblings mit Blumen schmücken zu können.

Allerdings zeigen die uns in Händen befindlichen Fotografien, dass auch das letzte Plätzchen unseres Kindes treu behütet wird. Doch all unsere Sehnsucht wandert dorthin, wo unser Kind seinen Schlummer hält.

Meine ergebene Bitte geht nun dahin, wäre es möglich, dass wir unser Kind nach Wien bekommen könnten, oder was uns der viel liebere Ausweg wäre, ist die Möglichkeit geboten, in Dänemark unser Fortkommen zu finden. Wir sind schon daran dänisch zu lernen, nachdem wir doch einmal das Grab unseres Kindes besuchen wollen und in diesem Falle die Sprache des Landes verstehen müssen.

Ich erlaube mir zur Orientierung mitzuteilen, dass wir in vollständig geordneten Verhältnissen leben. Mein Mann ist Beamter der Nordbahn, ich selbst bin seit 17 Jahren bei einer grossen Firma als selbständige Korrespondentin tätig, bei der gleichen Firma ist auch meine 18 jährige Tochter angestellt. Mein Sohn erlernt das Zahntechnikergewerbe und beendet seine Lehrzeit im November dieses Jahres.

Wir würden mit den bescheidensten Stellungen zufrieden sein, wenn wir nur in der Nähe unseres Kindes weilen könnten.

Ich bin überzeugt, dass Sie mein vorliegendes Schreiben nicht als Unbescheidenheit auffassen, sondern in Ihrer Menschenliebe voll und ganz verstehen werden, was es heisst, ein Kind unter so tragischen Umständen zu verlieren.

Unsere kleine Mimi, eine brave, talentierte Schülerin, war uns durch ihre Liebe und ihren nie versiegenden Frohsinn der Sonnenstrahl in den harten Zeiten, die der Krieg gebracht.

Ich erlaube mir nochmals um einen gütigen, günstigen Bescheid zu bitten.

Karoline Z.

25. 7. 1921.

In Beantwortung Ihres Schreibens vom 8. April müssen wir Ihnen leider mitteilen, dass es ganz unmöglich ist, dass wir Ihren Wünschen entgegenkommen. Die erste Bitte wegen Überführung der kleinen Leiche können wir deshalb nicht erfüllen, weil die von dem dänischen Volk gesammelten Gelder der *lebenden* Wiener Jugend zugewendet werden müssen und wir nicht das Recht haben, so grosse Summen, wie es die Überführung beansprucht, für andere Zwecke zu verwenden, wo es doch noch genug Wiener Kinder gibt, denen wir mit diesem Gelde, wenn es gut verwendet ist, das Leben retten können.

Ihr zweiter Wunsch wegen Niederlassung der ganzen Familie hier in Dänemark liegt ganz ausserhalb unseres Machtkreises und dessen Erfüllung ist wohl ausgeschlossen. Hier herrscht derzeit eine so grosse Arbeitslosigkeit, dass das dänische Justizministerium nicht *einer* Person, geschweige denn einer ganzen Familie die Niederlassung für die Dauer gibt. Auch können wir uns nicht denken, wie Sie hier Ihr Leben verdienen wollten.

Wir können Ihnen nur immer wieder versichern, dass Ihre Tochter hier nicht

vergessen wird, sondern dass die kleine Fremde in A. gewiss ebenso schön und ruhig den letzten Schlaf schläft wie in der Heimat.

Centralkontoret.

(Barnet var ankommet hertil den 6.2.1920 og døde paa et Hospital her den 10.5.1920 af tuberkuløs Hjernebetændelse. Faderen var Jernbaneembedsmand.)

14750.

16.3.1921.

Wie Sie wahrscheinlich von den Pflegeeltern schon wissen, ist Ihr Kind Engelbert sehr schwer erkrankt und liegt im St. Josefs Hospital, wo ihm die aufmerksamste Pflege und Behandlung zuteil wird. Was es eigentlich ist, kann man noch nicht genau sagen — er wurde unter den Symptomen einer Lungenentzündung ins Krankenhaus gebracht, nun ist das Fieber ganz geschwunden und doch liegt das Kind meist bewusstlos dahin. Es wurde nun eine Blutprobe gemacht, deren Ergebnis wir Ihnen noch nicht mitteilen können. Eines aber können wir Ihnen sagen, dass das Kind in den besten Händen ist, das Beste zu essen bekommt (Eigelb mit Zucker wird ihm löffelweise in den Mund geschoben, aber am liebsten hat er Weintrauben, die er auch immer bekommt) und dass seine Pflegeeltern, die in der Nähe des Spitals wohnen, fast stündlich nach dem Kleinen sehen kommen. Sie müssen sich auf das Ärgste gefasst machen, aber so lange Leben im Menschen ist, ist auch die Hoffnung da und wir hoffen mit Ihnen, dass das Kind die schwere Krankheit übertaucht und Ihnen gesund und munter nach Wien heimkehrt.

Centralkontoret.

29.3.1921.

Gestern, Ostermontag, den 28.3. wurde Ihr Kind Engelbert zu ewigen Ruhe gebracht. Es hätte Sie gewiss getröstet und selbst gefreut, wenn Sie dieser Feier hätten beiwohnen können. Viele Menschen, 200 bis 300 an der Zahl, folgten dem Kindersarge, der von 4 jungen Burschen getragen wurde. Die Einsegnung erfolgte in der Spitalskapelle, wobei der greise Priester eine schöne und lange Rede hielt. Die Klosterschwestern, welche zugleich die Krankenwärterinnen sind, sangen vor und nach der Einsegnung einen schönen Trauergesang und dann ging es in feierlicher Stille zum nahegelegenen Assistenz-Friedhof. Dort wurde der kleine Sarg nochmals eingesegnet und viele Frühlingsblumen wurden anstatt der Handvoll Erde, wie es bei uns in Wien der Brauch ist, als letzter Gruss dem kleinen Engelbert nachgesandt. Auch Ihr Töchterchen Mitzi war dabei, im kleidsamen und netten Trauerhütchen, geführt und getröstet von ihren guten Pflegeeltern. Elf hübsche Kränze mit Narzissen, Tulpen und buntem Crocus lagen dort, wo Engelbert sein *eigenes* Grab haben soll und eine kleine Tafel wird die Erinnerung an den kleinen Wiener Jungen noch lang wach halten. Die Begräbniskosten etc. wurden von der dänischen Kinderhilfsaktion in Kopenhagen vollends getragen.

Engelbert hat gar nicht gelitten. Er war fast die ganze Zeit seit seiner Unterbringung im Spitale bewusstlos. Er wurde auf das beste gepflegt und verköstigt. Er bekam nur Eigelb mit Zucker, Trauben, Orangen und Milch. Dies alles so viel und so gut, als es überhaupt nur möglich ist. Sie werden wohl auch durch die Pflegeeltern wissen, dass er an Tuberkeln im Gehirn (tuberkulöse Gehirnhautentzündung) gestorben ist.

Centralkontoret.

Wien, 31. 3. 1921.

Vom tiefsten Schmerze niedergebeugt wage ich arme Mutter des verstorbenen kleinen Engelbert M. Ihnen meinen heissen Dank für die grosse Teilnahme und aufmerksamste Pflege, welche meinem armen Kinde zuteil wurde in dem Hospital und auch für das schöne Begräbnis meinen unauslöschlichen Dank auszusprechen. Ich bin Kriegswitwe und Mutter von fünf unmündigen Kindern; als mein im Felde verstorbener Mann einrückte war der kleine Engelbert 2 Monate alt, es war der 15. Mai 1915.

Und mein Mann starb zwei Jahre später am 15. Mai 1917, ich war hilflos mit den fünf armen Kriegswaisen, bloss mit der kleinen Unterstützung des Unterhaltsbeitrages. Die grosse Not und die Hungersjahre gaben dem kleinen zarten Kriegskinde eine schwache körperliche Konstitution fürs Leben. Ich glaubte, die gute Pflege und Nahrung in Ihrem so reich gesegneten Lande wird das Kind stärken und kräftigen, leider war eben eine noch zu rauhe Jahreszeit und konnte das arme Kind diesem Klimawechsel nicht Stand halten. Meine vier übrigen Kinder sind im Alter von 16, 14, 13 und 10 Jahren. Berti war eben mein jüngstes Schmerzenskind. Tausend Dank und Segen für alles, was Sie und die edlen Wohltäter getan haben.

Fanny M.

(Drengen var 6 Aar gammel og blev den 22. 2. 1921 anbragt hos en Cigarhandler. En Søster til ham kom med samme Transport til en Entreprenør; senere blev hun indbudt hertil for 2. Gang, og blev senere gift her i Danmark. Desuden kom en Broder med en noget senere Transport den 30. 4. 1921 til en Husmand i Jylland. Et fornyet Besøg førte med sig, at han forblev her i Landet, hvor han nu ernærer sig som Bager.)

Kun et enkelt Forældrepar i Wien kunde ikke forlige sig med Tanken om ikke at have deres Barn begravet i Wien og anmodede derfor om, at Barnets Lig maatte blive sendt til Wien. Da Aktionen ikke mente at kunne forsvare at anvende Penge, der var indsamlet for at holde levende Børn i Live, til at bringe de døde tilbage, sparede de paagældende Forældre, en beskeden Haandværkerfamilie, der sad i meget trange Kaar, selv i Løbet af et Par Aar de fornødne Pengemidler sammen, saaledes at Barnets jordiske Rester kunde blive ført til Wien, hvor de blev stedet til Hvile.

Efterfølgende Rapport fra Centralkomiteens Repræsentant i Wien af 20. 3. 1920 refererer sig til dette Tilfælde.

3848.

Den 18. ds. modtog jeg Meddelelsen om, at Wienerbarnet Maria S., der var anbragt hos Fru Bogtrykker M. i R., antagelig den 16. d. M. var afgaaet ved Døden, idet Forældrene den 17. d. M. havde modtaget saalydende Telegram: „Mariechen ist ruhig entschlafen 1/210 Uhr vormittags. Mit inniger Anteilnahme. Karoline M.“

Samme Eftermiddag begav jeg mig til Maries Hjem for paa den danske Komites

Vegne at bevidne Forældrene vor Deltagelse ved dette første Dødsfald blandt vore Wienerbørn.

Forældrene var naturligvis ude af sig selv af Sorg. Det pinte dem navnlig, da jeg meddelte dem, at Barnet antagelig Søndag den 21. ds. vilde blive begravet i Danmark, idet de ikke kunde tænke sig, at de ikke skulde have deres Barns Grav her i Wien. Forgæves foreslog jeg Maries Moder, at hun med første Børnetog kunde rejse til Danmark og se til Datterens Grav, idet jeg vilde sørge saavel for Rejsen frem og tilbage som for Opholdet i Danmark. Moderens Tilstand er imidlertid saaledes, at Familien ikke kunde modtage dette Tilbud. Da Familien vedblev at trygle mig om, at jeg skulde foranledige, at Datterens Lig blev ført hertil, afsendte jeg saalydende Telegram: „Eltern der verstorbenen Marie S. bei Karoline M. bitten die Leiche wenn möglich so zu bestatten, dass eventuell später Exhumierung und Überführung nach Wien möglich ist.“

Forhaabentlig frafalder Forældrene senere deres Ønske om at faa Barnets Lig overført, — foreløbig er de forberedt paa, at det kan vare ca. 1 Aar, inden der kan blive Tale derom, og i den Tid kan jo meget forandres.

Familien S. har en anden Datter Sofie i Pleje hos Typograf R., og Familien frygter nu for, at denne anden Datter skal lide saa meget under Sorgen over Søsterens Død, at hun hellere maa komme hjem — ligesom Forældrene ogsaa gerne under de foreliggende Omstændigheder vil have Barnet hos sig. Jeg henstiller, at Sagen først bliver undersøgt, forinden Barnet bliver hjemsendt, idet jeg kunde tænke mig den Mulighed, at Barnet hurtigere og bedre vilde komme over sin Sorg blandt fremmede Mennesker og under de gode Forhold i Danmark end her i Wien.

Jeg anmoder om godhedsfuldt at foranledige, at Sofie snarest muligt sender en indgaaende Beretning hjem til Forældrene om Søsterens Sygdom og Død.

Maria, der var 14 Aar gammel, var syg allerede ved Ankomsten den 4. 3. 1920, lidende af Influenza med Lungebetændelse og Emfysem. Dagen efter blev hun overført til Amtssygehuset, hvor hun døde den 16. s.M.

Begravelsen foregik med megen Højtidelighed under Medvirken af den katolske Kirke i Byen og dens Menighed. Byens Borgmester, der var Medlem af Lokalkomiteen, talte ved Graven, og de lokale Aviser, der indeholdt Referat af Begravelsen samt Fotografier af det døde Barn og dets Gravsted, blev sendt til Forældrene i Wien.

Søsteren Sofie bad om, at hun maatte faa Lov til at blive endnu i nogen Tid her i Landet, og Forældrenes Samtykke hertil blev indhentet pr. Telegram.

Ægteskaber.

Efter al den megen Tale om Sygdom og Død turde det være paa sin Plads at komme ind paa nogle andre Undtagelsestilfælde af lysere Karakter.

I Kampen for, at Børnene kunde faa Lov til at blive her i Landet, gik enkelte Plejeforældre saa vidt, at de skænkede deres Wienerbarn en

Landejendom ud fra den urigtige Antagelse, at Myndighederne ikke kunde nægte en Besidder af dansk Jord Ret til at forblive her i Landet, selv om han ikke var dansk Statsborger. Argumentet var ikke holdbart; men disse særlig begunstigede Børn, der saaledes fik en ekstra Appelsin i deres Turban, fik dog formentlig alle Lov til at blive her, omend af anden Grund.

For Pigernes Vedkommende vilde et Ægteskab med en dansk Mand have været den mest effektive Maade til at sikre dem den meget eftertragtede Opholdsret her i Landet, men i saa Henseende var Alderen jo en absolut Hindring i de første Aar. Senere, da de hjemvendte Piger var vokset til, var der imidlertid flere Danske, der rejste til Wien for at hjemføre deres Forældres tidligere Wienerpige til Danmark som deres ægteviede Hustru, og ogsaa nogle af de Pigebørn, der havde faaet Lov til at blive her uforstyrret, til de blev voksne, indgik her Ægteskab med danske Statsborgere og fik dermed deres Opholdstilladelse bragt endeligt i Orden.

Blandt de mange mere eller mindre hasarderede Eksperimenter, som Bestræbelserne for at sikre Wienerbørnene, at de kunde blive her, gav Anledning til, bar vel nok en Enkemand Prisen. Han var fortvivlet over, at hans egen Plejesøn og dennes Søster, der var anbragt hos en anden Familie, skulde tilbage til Wien, og han kom da paa den Tanke, at han kunde gifte sig med Børnenes Mor, hvis Mand var faldet i Krigen, og som nu levede ene i Wien. Han havde ganske vist aldrig set den Udkaarne, end mindre talt med hende; men ikke desto mindre rejste han en skønne Dag til Wien med de for hans Vedkommende nødvendige Ægteskabspapirer i Lommen.

Damen i Wien maa aabenbart ikke have skuffet hans Forventninger, for de blev enige om Arrangementet; kun kunde Vielsen ikke gennemføres saa hurtigt, som han havde tænkt sig, og han maatte derfor vende alene tilbage til Børnene. Men kort Tid efter kom deres Mor hertil, de to blev gift, og Børnene fik sig da et nyt Hjem sammen med deres Mor.

En Skæbnens Ironi var det blot, at Pigebarnet, for hvis Skyld Ægteskabet delvis var blevet gennemført, ikke kunde finde sig i at leve sammen med sin Mor. Hun havde været skilt fra hende i over to Aar, hvori hun ganske var vokset fra hende. Muligvis var hun ogsaa blevet forkælet mere end godt var i sit tidligere Plejehjem. Resultatet var i hvert Tilfælde, at Mor og Datter ikke kunde sammen, og Datteren foretrak at rejse tilbage til Wien, hvor en Bedstemor tog sig af hende, mens Broderen og dennes Plejefar levede lykkeligt sammen med hendes Mor, til den gode Plejefar efter nogle Aars Forløb afgik ved Døden.

Ordet Wienerbarn.

Wienerbørnenes Besøg i Danmark gav Anledning til en Nydannelse indenfor det danske Sprog, idet dette blev beriget med Ordet „Wienerbarn“. Til en Begyndelse var det kun Betegnelsen for et nødlidende Barn fra Wien, der havde søgt Tilflugt i Danmark. Men det blev snart noget andet og mere, idet det blev som et Trylleord, der fik alle Døre til at springe op paa vid Gab og alle Hjerter til at aabne sig i Medfølelse.

Inden ret længe gik det over til at blive som et Kælenavn, der fik mangen en Plejemor til at rødme af Stolthed, naar hun viste sit Wienerbarn frem, som om det var hendes egen førstefødte, og det fik mangen en Plejefar til at punge ud paa en Maade, han ellers absolut ikke var tilbøjelig til.

Det havde en ligefrem hjertegribende Klang for dem, der maatte vente i lang Tid, inden det ønskede Barn kom. Det bar i sig en Sum af skønne Minder for dem, der atter havde maattet sende deres Barn tilbage til det Sted, hvorfra det var kommet.

De „danske“ Wienerbørn kaldtes gennem lange Tider de unge hjemvendte, der havde været i Danmark, selv efter at „Drengene“ havde faaet Skæg paa Hagen, og „Pigerne“ selv havde faaet Børn.

Andre Aktioner, som nogle Aar senere tog et Arbejde op for at anbringe Børn fra andre østrigske Landsdele i Danmark, betegnede de Børn, de vilde have afsat, med Navnet „Wienerbørn“ for bedre at faa Folk til at tage dem, uden Hensyn til, at de derved gjorde sig skyldig i en „falsk Varebetegnelse“.

Ordet Wienerbarn var nemlig efterhaanden gaaet saaledes ind i dansk Sprogbrug, at man derved i al Almindelighed forstod et fremmed Barn, som havde Gæstfrihed behov, og som man kunde gaa ud fra efter bedste Evne vilde søge at gøre sig værdig til den Kærlighed, der blev vist det.

Meget betegnende benyttede ogsaa en Del af Dagspressen, da der mange Aar senere, under den spanske Borgerkrig, var Tale om at tage spanske Børn til Danmark, Overskriften „Spanske Wienerbørn“ til nogle Artikler desangaaende, for at Offentligheden derigennem ligesom bedre kunde blive indstillet paa, hvad det drejede sig om.

Børnenes Trosforhold.

Den Omstændighed, at det overvejende var protestantiske Hjem, der modtog de mange Tusinde katolske Børn, rummede visse Vanskeligheder, som de fleste Plejhjem imidlertid som Regel løste med Takt og Forstaaelse.

De over Danmark spredte katolske Præster gjorde, hvad de kunde, for at komme deres smaa Trosfæller til Hjælp, og samlede dem til Guds-tjeneste, ligesom mange danske Hjem søgte at formaa Børnene til at overholde de katolske Kirkelove bl. a. med Hensyn til regelmæssige Kirkebesøg.

I det store og hele fik man da ogsaa det Indtryk, at det fra katolsk Side blev anerkendt, at de danske Plejehjem uforbeholdent respekterede Børnenes Trosretning.

En enkelt beklagelig Episode i August Maaned 1922 formaaede heldigvis ikke at gøre noget Skaar i dette smukke Samarbejde mellem Katolikker og Protestanter.

En ung hollandsk Præst, der var bosat i en dansk Provinsby, fandt nemlig Anledning til at udsende et „Nødraab“ i en lokal Avis, hvori han hævdede, at mange af Børnene led stor Skade paa deres Sjæl, og at der desværre kun var faa Hjem, hvor Plejeforældrene gjorde sig Umage for at indtage Forældrenes Plads ogsaa med Hensyn til Barnets religiøse Opdragelse, mens de fleste Hjem ikke tog det saa nøje med Religionen.

Opraabet blev kraftigt gendrevet af den lokale Komité, og efter at Sagen af Aktionen var blevet forelagt de katolske Kirkemyndigheder, med hvem man stedse samarbejdede i bedste Forstaaelse, blev den unge Præst forflyttet til Udlandet, og det lille Intermezzo var dermed bragt ud af Verden.

Tilsynet med Børnene.

Paa mange Steder etablerede Lokalkomiteerne et vist Tilsyn med Plejebørn og Plejehjem. En mere indgaaende Kontrol lod sig imidlertid vanskeligt gennemføre i København, der var underlagt Centralkomiteens egen Forsorg.

Dels var de dermed forbundne praktiske Vanskeligheder uforholdsmæssig store, fordi Plejehjemmene var stærkt spredte, og det fornødne Antal frivillige Assistenters ikke kunde fremskaffes, dels var der en naturlig Reaktion inden for mange Hjem imod at blive gjort til Genstand for Undersøgelse i Anledning af, at de havde tilbudt at tage sig af et nødlidende Barn. De fleste Hjem følte sig hævet over et saadant Eftersyn, som de kun ansaa for et ufornuddent „Posekiggeri“.

Interessen for, at det gik Wienerbørnene godt, og at de ikke skulde komme noget til, var imidlertid saa udbredt overalt i Landet, hvor Børnene kom hen, at man derigennem opnaaede den mest effektive Kontrol.

Alle tog Del i Wienerbørnenes trange Skæbne. Naboer og Genboer

levede med i deres daglige Tilværelse og søgte at yde deres Bidrag til at forsøde den, saaledes at mange af Børnene endog ligefrem blev „sat paa Aktier“. Derved opnaaedes den bedste Betyggelse for, at alt forløb upaa-klageligt, og de enkelte tvivlsomme Tilfælde, der kunde forekomme, blev som Regel indberettet til Komiteen, saa at denne kunde gribe ind.

Børnene atter i Wien.

Efter at Wienerbørnene var vendt tilbage til Wien, svandt Virkningerne af Danmarksopholdet for mange af Børnenes Vedkommende lidt efter lidt umærkeligt bort, samtidig med, at de mistede det gode Huld, Ferien havde forskaffet dem.

Grunden hertil kunde bl. a. være den, at Plejehjemmene betragtede deres Opgave som afsluttet ved Børnenes Hjemsendelse, eller at Børnene ikke havde forstaaet at tilliste eller tilkæmpe sig en saadan Plads i Plejehjemmet, at dette følte Lyst til at opretholde Forbindelsen.

Disse Plejehjem havde, ganske som alle de andre Hjem, givet efter for deres Trang til at hjælpe et nødlidende Barn, og de havde haft den Tilfredsstillelse at se Barnet komme til Kræfter igen samtidig med, at det tog til i Vægt. Men derudover var der ikke kommet nogen Kontakt mellem Barnet og Hjemmet, og dette kom saaledes udelukkende til at fungere som en Velgører alene i legemlig Henseende over for det lille Væsen, det havde taget imod.

De barnlige Unoder, som kunde komme frem, eftersom Barnet begyndte at føle sig bedre tilpas, havde maaske været stærkere, end Hjemmet kunde forlige sig med. Muligvis havde Hjemmet søgt at retlede Barnet, for at det kunde forbedre sig, men kun haft Skuffelser ud af det. Stiltiende havde det saa fundet sig i det som en Skæbnens Tilskikkelse ud fra Bevidstheden om, at det hele jo kun var tidsbegrænset. En skønne Dag vilde der komme en Hjemsendelsesordre, og deres Offer for en god Sag var dermed afsluttet, og med en god Samvittighed kunde de saa likvidere Forholdet.

Heldigvis repræsenterede disse Tilfælde kun en ringe Procentdel af de mange Tusinde Børnebesøg. For langt den overvejende Del af Plejehjemmene var det derimod en personlig Sorg, naar den Dag kom, da de smaa Børn, de var kommet til at holde af som deres egne Børn, maatte drage afsted for at vende tilbage til Wien.

I Tiden, der fulgte efter, søgte Tankerne fra disse Plejehjem stadig til den haardt ramte Donauby, og de samme pinlige Spørgsmaal dukkede da atter og atter frem, idet man ængstedes for, hvorledes det mon nu

gik den Lille, som engang havde vandret sorgløst rundt i det danske Hjem.

Frygten for, at det skulde kunne blive katastrofalt for Børnene at komme tilbage til de desværre vedblivende daarlige Forhold i Wien, viste sig heldigvis at være stærkt overdreven. Glæden over at være hjemme igen opvejede hos de fleste af Børnene inden ret længe Sorgen over Adskillelsen fra Plejehjemmet, og Børnene forsonede sig snart med Tanken om, at det nu engang ikke kunde være anderledes.

Den største Del af dem opretholdt Forbindelsen med deres danske Hjem og fandt Støtte i de Beviser, de fik paa, at Plejeforældrene stadig tænkte paa dem. Kun i et enkelt Tilfælde, hvor Sygdom aabenbart har haft en afgørende Indflydelse, tog Skilsmissen saa haardt paa Barnet, en 13-aarig Pige, at hun berøvede sig selv Livet ved Gas. Hun var eneste Datter af en Smedesvend og dennes Hustru, og en Eftermiddag ved Femtiden, da Ægteparret vendte tilbage fra deres Arbejde, fandt de Indgangsdøren spærret, og bag den laa deres Datter død med et Brev i Haanden, hvori hun fortalte sine Forældre, at hun agtede at dø. Efter sin Tilbagekomst fra Danmark havde hun fundet Modsætningerne mellem Hjemmets trange Rammer og den lykkelige Tid i Danmark saa stærke, at hun i sin Fortvivlelse ikke saa anden Udvej end at tage sig selv af Dage.

Fra Plejefaderen modtog Komiteen følgende Brev af 26. 11. 1925:

10381.

Jeg vil gerne meddele Dem, at den 13 aarige Anastasia H. er den Wienerpige, som har været hos mig 3 Gange, første Gang i 6 Maaneder i Vinteren 1920 og 21, anden Gang fra Oktober til Maj i 1921—22. 3. Gang fra August 1922 til Oktober 1923, og vi har skrevet til hinanden mindst en Gang hver Maaned, da hun skrev godt paa Dansk, og vi har ogsaa modtaget Brev fra hendes Forældre med den sørgelige Meddelelse, at hun var død den 13. og blev begravet Fredag den 20., den Dag, vi modtog deres Brev fra Wien. Det har gjort et dybt Indtryk paa os, da vi var kommen til at holde saa meget af den lille Pige allesammen her i mit Hjem. Og derfor tog vi jo ogsaa hende herover saa mange Gange, og hun skrev til os den 6. November og fortalte, at hun nu var kommen hjem fra Hospitalet. Hun har været syg det meste af Sommeren, og saa bad hun, om hun maatte komme herover, naar hun blev færdig med Skolen, da det nu var sidste Aar, hun gik i Skole. Og det havde jeg lovet hende, at naar hun var færdig med Skolen, maatte hun komme igen. Min Datter skrev saa til hende den 14. November og bad hende komme igen, naar hun var færdig med Skolen, og samtidig sendte vi lidt Penge til hende til lidt god Mad. Det har vi gjort engang imellem i de to Aar, hun nu har været hjemme i Wien, da vi mente det var bedre end at sende Fødevarer, og hun var altid glad og skrev Tak, baade fra sig selv og Forældrene. Men det Brev har hun jo ikke faaet før efter sin Død. Vi var af Forældrene indbudt til hendes Begravelse, men det kunde vi jo ikke komme, da vi først fik Brevet den Dag, men saa har vi sendt lidt Penge til Forældrene og bedt dem om at sætte et lille Minde paa hendes Grav fra hendes Plejeforældre i Danmark,

det er jo det sidste, vi kan gøre for vor lille Pige, som vi holdt saa meget af og hun af os. Vi venter nu et lille Brev fra hendes Forældre, men de maa jo have andre til at skrive, da de kun kan skrive tysk.

Gaardejer H. C.

Talløse Breve gik i de Aar mellem Danmark og Wien, og utallige Pengesedler blev stukket ind i Brevene fra Plejehjemmene som Udtryk for den stadig levende Trang til at hjælpe de smaa Wienerbørn.

Det var intet Under, at mange af disse Breve, der sjældent blev anbefalede, gik tabt undervejs uden nogensinde at naa frem til Adressaten. Danske Frimærker paa et lidt vel tykt Brev med en noget ubehjælpelig Adresse kunde vel nok være en lidt for stor Fristelse for et forslidt og udsultet Postbud i Wien. Muligvis har det ogsaa været fristende for andre uvedkommende, der tilfældigvis har set et saadant Brev ligge og vente paa at blive aabnet af den rette Modtager. Hvad end Grunden var, saa gik der desværre meget til Spilde i de Tider.

Fornyede Besøg.

Den stadige Forbindelse mellem de gamle Plejehjem og deres Wienerbørn førte ogsaa i mange Tilfælde til, at Børnene blev inviteret til Danmark paa fornyet Besøg.

Aar efter Aar gik der, navnlig ved Sommertid, en stadig Strøm fra Østrig til Danmark af gamle Wienerbørn, der længtes efter at gense deres Plejehjem. Undertiden fulgte senere en Kæreste eller en Ægtefælle med, for at denne ogsaa kunde faa Lejlighed til at se det Hjem, der for de fleste af Danmarks gamle Plejebørn vedblivende stod som det dejligste Sted paa Jorden.

Denne Skare af Voksne, der søgte tilbage til det danske Plejehjem, blev yderligere efter nogle Aars Forløb suppleret med et eller flere Børn af de gamle Wienerbørn. Plejeforældrene skulde da ogsaa have dem at se, og den nye Slægt burde da lære det Land at kende, som havde taget sig af deres Far eller Mor, dengang det kneb for dem at faa det daglige Brød hjemme i Wien, og som derfor var blevet som et andet Fædreland for deres Forældre.

Ud af Krigens forfærdelige Gru, hvorunder Millioner af Menneskeliv var blevet ødelagt og Millioner af Hjem var blevet sønderlaaet, spirede der saaledes ganske uventet gennem den danske Aktion for de østrigske Børn skønne Skud frem til Glæde og Velsignelse for mange Mennesker.

Selv om alt under den langvarige Krig end var kommet til at se saa

uendelig trøstesløst ud, formaaede den Forbandelse, der for en Tid ligesom hvilede over Menneskeheden, dog ikke at knuse og tilintetgøre Menneskenes Trang til at hjælpe hinanden, det skønneste Grundlag for en menneskelig Tilværelse.

Gennem Besøgene i Danmark fik mange af de Unge, der havde været ved at kæmpe i den stærke Søgning, deres Barndom bragte med sig, en haardt tiltrængt aandelig Ballast. Den Tilknytning, de senere opretholdt med Plejehjemmene, var som en Ankerkætting, der holdt dem fast under Livets Storme. Bevidstheden om, at Plejehjemmene i Danmark i deres Tanker stadig levede med dem, gav deres Liv øget Indhold og styrkede dem til at optage og gennemføre deres Livskamp. Derigennem fik Aktionens for Wienerbørns Ophold i Danmark en Velsignelse, som en Bispisning i Wien for Midler, indsamlet i Danmark, aldrig vilde have kunnet føre med sig.

Som Afslutning paa dette Kapitel af Aktionens Historie skal her gives en kortfattet Skildring af nogle af de Oplevelser, en Husmoder, Fru E. W., der gennem mange Aar tog virksomt Del i Hjælpearbejdet som Leder af en Lokalkomite i en Provinsby, havde i Aktionens første Aar.

Juletravlheden havde allerede lagt Beslag paa os, da vi den 16. December 1919 begyndte vor Virksomhed her.

Midt i alt det Arbejde, der følger med i en Tid, hvor alle Hjerter staar aabne, og hvor alle Tanker drejer sig om at skabe Glæde for Medmenneskene, lød det som et Skrig om Hjælp, hver Gang man læste de frygtelige Beretninger om Forholdene i Wien.

Min Broder kom en Dag og fortalte mig, at han hele den forudgaaende Nat havde ligget og tænkt paa Wienerbørnene, der sultede, og paa deres stakkels Mødre.

Dagen efter kaldte vi forskellige Personer sammen og fik dannet en Komité, der i det væsentlige kom til at bestaa af vore Redaktører.

Al Politik blev lagt paa Hylden. Det var „Barnet“, der led *Nød*, og „Barnet“, der *skulde* hjælpes, — alle var enige om den Ting. Bladene samlede Penge ind, Komiteen modtog Tilbud om Hjem, og begge Dele kom i Massevis fra alle Samfundslag, en storslaet Offervilje mødte os.

Jeg husker en gammel blind Mand fra et fattigt Hjem; han kom og tilbød, at et Barn kunde faa Ophold hos ham og hans gamle Søster. Vi var dybt rørt derover; men — vi naaede aldrig at give ham et Wienerbarn. Vi havde mange flere Tilbud, end vi kunde skaffe Børn.

Den 19. Januar 1920 modtog vor Komité de første Børn med Aktiøns fjerde Transport. Alle vore Presse-mænd rejste dem i Møde til Warne-münde, og de beskrev senere smukt og gribende i deres Aviser det dybe Indtryk, Synet af de 460 nødlidende og frysende Børn havde gjort paa dem.

Den 25. Januar, da vi skulde have det næste Hold, tog jeg om Morgen-ten til Gedser for første Gang, og jeg vil aldrig glemme det Indtryk, jeg fik, da Færgen lagde til, og de mange Børn gik i Land. De flinke Spejdere raabte „zwei und zwei“, og Børnene marcherede i Orden om til den gamle Banegaard, hvor de fik Hvedebrød og Mælk, og hvor der var Varme. Her skulde de indregistreres og have Adresserne paa deres nye Far og Mor.

Ved de første Transporter havde jeg god Tid til at trøste Børnene, naar de græd. Jeg husker saaledes en lille Pige, der græd i stride Strøm-me. Jeg fortalte hende, saa godt jeg kunde, at hun kom til gode Pleje-forældre, tog hendes Dukke op, kyssede og vissede den og lagde den i Favnen paa den 5 aarige Dukkemor, der imidlertid stadig græd af Hjemve. En Time senere fandt jeg hende igen i den store Hal, hun havde endnu intet Adresse-kort, men sad fuldstændig hengiven i sin Skæbne. Jeg spurgte hende da: „Wie geht es“, hvortil hun helt resigneret svarede: „Jo, gute Pflegeeltern“! Hun fik snart efter Kort med Adressen paa en Enkefrue K., som nok har været hende en god Moder.

Da jeg først fik noget at bestille ved Transportmodtagelserne, var det mest overvældende Indtryk at se den Hunger, Børnene udviste. De fik her det første Maaltid, Smørrebrød med Paalæg, varm Mælk og Wienerbrød.

Det gjorde baade ondt og godt at være med til Uddelingerne. „Ich bin so hungrig“, lød det stadig i mine Øren, naar jeg var bleven færdig, og alle Pligter var til Side, og jeg i mit Hjem gav mig til at anstille Sam-menligning med vore egne Børns Forhold. Naar al Travlheden paa en Trans-portdag var forbi, endte jeg i Reglen Dagen med en Hjertegråd over de Børn, jeg havde set, og deres Forfatning, og jeg tænkte paa de stakkels Forældre, der havde maattet sende Børnene de mange Hundrede Kilo-meter bort, for at de heroppe kunde bjerge Liv og Helbred.

Ved Fordelingen af Børnene blev det som Regel paaset, at Hjemmet i Wien passede nogenlunde til Hjemmet i Danmark. Dog skete det af og til, at et Barn fra et tidligere velsitueret Hjem kom i et saa lille dansk Hjem, at det blev Barnet en Lidelse. Ved saadanne Lejligheder saa jeg imidlertid den danske Plejemors smukke Opfattelse af Sagen. Hun kom da til mig og bad om at maatte faa et andet Barn fra et mere fattigt Hjem,

og vi anbragte saa hendes Plejebarn i et bedrestillet Hjem. Paa den Maade blev vi fri for selv ret mange Gange at henvende os til Plejehjemmene for at faa et Barn flyttet fra det ene Hjem til det andet.

En lille Pige, Datter af en Oberstenke, var kommet i et lille beskedent Hjem, hvor hun ikke „faldt til“, og hun blev derfor flyttet til en Præstegaard. Herfra sendte hun imidlertid fortvivlede Breve til sit Hjem i Wien med Beretning om, hvor daarligt det var gaaet hende, saaledes at hun f. Eks. maatte spise Margarine paa Maden. Hendes Mor sendte Komiteen adskillige nervøse Breve med Anmodning om, at Barnet maatte blive flyttet andetsteds hen. I Stedet blev hun sendt hjem med næste Transport. Den prægtige Præstefue fik imidlertid snart fuldstændig Oprejsning. Efter at Pigebarnet var kommet hjem, skrev hendes Mor nemlig til Præstefruen, om en lidt større Søster ikke maatte faa Lov til at komme paa Besøg i Præstegaarden, hvorpaa der blev givet et imødekommende Svar. Den store Pige led ikke af Hjemve og fandt aldrig Grund til at beklage sig. Hun var tværtimod henrykt over Livet hos sine og Søsterens Plejeforældre og kom — efter en Tid at have været hjemme — atter paa Besøg hos den samme Familie. Det mest rørende fra den danske Præstefrues Side var, at hun senere forsøgte at faa baade Moderen og den utilfredse lille Pige herop, men Centralkontoret sagde „Nej“ til at hjælpe med hertil. Dertil havde der været for mange Vanskeligheder med den første Pige.

Paa Listerne over Tilbud om Plejehjem var der en Rubrik, der hed: „Særlige Ønsker“. Under den Rubrik anførtes; hvad Plejeforældrene vilde foretrække. De fleste Ønsker gjaldt Alder og Køn, enkelte forlangte, at Børnene skulde være fra nærmere angivne Hjem etc.

En Dag var der i Flokken en Pige, der var bestemt til et Pensionat. Men inden hun naaede dertil, maatte vi adressere hende til en Fabrikant. Paa Adressekortet stod under „Særlige Ønsker“: „Smuk med Krøller“. Jeg løftede hendes Hat op og saa, at hun var maskinklippet, hvorfor jeg gjorde en Bemærkning desangaaende til Fabrikanten, da jeg overgav ham Barnet. Han svarede imidlertid kun: „Hun kan blive her, til hun faar Krøller“. Hun blev her i flere Aar; men Krøllerne kom aldrig. Ved Siden af hende stod der en lang Dreng paa 13 Aar. Paa hans Adressekort stod som særlige Ønsker: „Maa være meget lille, helst under 5 Aar“. Den Dag var der Munterhed ved Modtagelsen.

En lille Pige var saa svag, da hun kom, at hun ikke engang kunde løfte en Stol. Hun opholdt sig her omtrent et Aar. En Dag henimod Slutningen af Opholdet laa der i hendes Plejefars Have en stor Bunke Gødning, der skulde spredes. Da Plejefaderen kom ud i Haven for selv at

udføre Arbejdet, stod Pigen der med en Greb i Haanden, stærk, sund og rødkindet, som hun var blevet, og var næsten færdig med Arbejdet, henrykt over, hvad hun havde faaet udrettet.

En anden Pige paa 13 Aar holdt mest af at opholde sig i sin Plejefars Kostald. Hun passede Køerne, gav dem Navne, og der var ikke et Spindelvæv at se i hele Stalden. Plejefaderen holdt tit igen og forsøgte at faa hende til at gaa ind til hans Hustru; men Pigebarnet strittede stadig imod, fordi hun helst vilde være hos Dyrene. I September 1922 rejste hun hjem; men Moderen skrev herop og fortalte, at Pigen tæredes hen af Længsel, saa hun endog om Natten laa og i Drømme kaldte paa sine Dyr. Plejefaderen rejste saa ned og hentede hende og hendes Søster herop igen, og den følgende Vinter fik hun Lov til atter at være hos sine kære Dyr.

En lille Pige skrev hjem efter sin Ankomst hertil og fortalte Moderen om sin nye Mor i Danmark, om Legekammeraterne og om alt det, hun fik at spise, Mælk, Æg og andet godt, som hun tilmed kunde spise af, lige til hun var mæt. Hun sluttede sit Brev saaledes: „Mor, det er som i Himlen“.

Da Trude B., da hun var 5 Aar gammel, rejste hjem, spurgte jeg hende: „Naa Trude, kan du saa tale Tysk med Far og Mor, naar du kommer hjem?“ hvortil Barnet imidlertid svarede: „Ikke et Slav“.

I M. tog vor fattigste Dreng, der var her for anden Gang, et blankt ug i Dansk til sin Eksamen i en dansk Skole.

Naar et Barn var kommet i god Foderstand og var blevet klædt rigtig fint paa, havde jeg tit Besøg af den lykkelige Plejemor, der gerne vilde vise mig Resultatet af Barnets Ophold i Danmark.

Det var et mægtigt Slid, naar vi i Gedser var beskæftiget med en Hjemtransport. Reglen for Bagagen, Børnene førte med hjem, var, at den ikke maatte være tungere, end at Barnet selv kunde bære den; men det var ikke nok for de danske Hjerter. Spejdere og Komitemedlemmer maatte hjælpe med at bære den saakaldte „Haandbagage“. Værst var det, naar Rygsækken var for tung, for saa vippede Barnet bag over, naar det fra Sporene skulde op paa Perronen, og det var ganske umuligt at komme op ved egen Hjælp. Paa Perronen laa der bagefter, navnlig i Begyndelsen, mangfoldige rare Sager som hjemmebagte Kager, knuste Æg m. v., der var trillet ud af Oppakningen. Efterhaanden blev Plejeforældrene heldigvis klogere og mere praktiske med Indpakningen, og Børnene masede ikke saa stærkt paa, saa Tabene blev stærkt reducerede.

I det Øjeblik, Færgen gled fra Land med alle Børnene, og de vinkede til os, kom Taarerne ofte frem igen. Vi tænkte paa, at de nu atter skulde

ned til Sult og Nød; men saa søgte vi vor Trøst ved at se de runde Kinder, de blanke Øjne og de ranke Rygge.

Den første Gang jeg saa Toget i Warnemünde blive tømt, for at Børnene kunde gaa over paa den danske Færge Kl. 3 om Natten, blev jeg dybt grebet af hele det ejendommelige Sceneri, og det var mig, som om alle vi her paa Færgen slog en Kæde af Omhu og Kærlighed om alle de dejlige Børn, som Mødrene i Wien betroede det danske Folk — en Kæde, der begyndte i Gedser og gik gennem hele Danmark, fra Komité til Komité, fra Hjem til Hjem.

Børnene, der skulde til P., blev som Regel i N. beværtet med Mælk, Æg og Hvedebrød, og der var undertiden nogle Timers Ventetid. Vi fik da mange Gange Besøg af Damer, der kom for at se paa Børnene, og det første jeg i Reglen observerede var, at Damerne brast i Graad, saaledes overvældede Følelserne dem ved Synet af alle de blege, magre Børn.

Ventetiden blev som Regel benyttet til, at vi uddelte Kort, for at Børnene kunde sende et Par Ord hjem til dem, der med Længsel ventede paa at høre fra Barnet. De havde jo paa det Tidspunkt allerede deres nye Adresse, og Moderen i Wien blev derved sparet for yderligere to Dages Venten.

Mens de saa skrev, kunde det tit hælde, at en af dem begyndte at græde, og inden vi saa os om, havde Graaden forplantet sig til dem alle. Var der saa fremmede tilstede, der ikke var vant til at se et saadant Optin, kunde det let forme sig som en hel Sørgehal. Vi søgte blot at faa Humøret op igen, og heldigvis varede det sjældent ret længe, for Børn er jo Børn, der har let til Graad og let til Smil.

Hvor ofte har jeg ikke frydet mig efter endt Dagværk, naar jeg har vidst, at nu sov alle de mange Børn i lune Senge hos gode Mennesker, fjernt fra Nøden og Savnene i Wien.

Paa Offerviljen her i Danmark har jeg i Aarenes Løb faaet mange smukke Eksempler.

Et Sted ved jeg, at en Kone fejede Gade en hel Maaned for at tjene til nye Støvler til det fremmede Barn, inden det forlod hende for at rejse hjem.

Et andet Sted holdt Konen i Huset op med at have Hjælp til Stovvasken, for at hun derved kunde blive istand til at købe Tøj til Barnet.

Selv om der mange Steder var daarlig Raad til at underholde et Barn, tog man det alligevel og indrettede sig med Sparsommelighed, og naar Barnet rejste, var det glad for den Tid, det havde tilbragt her, og velforsynet med Fødevarer og Tøj.

En Mand kom engang til os, han havde ikke Kontanter, men i sin Fritid havde han lavet et Dukketeater til sine Børn; det vilde han give os. Vi tog imod det med Tak og bortloddede det efter Mandens Ønske. Derved indkom 230 Kr.

Børnene viste stor Hengivenhed for deres Plejeforældre. Paa en Station saa jeg saaledes ved en Hjemtransport en Klynge Mennesker foran en Kupé. En lille Pige rakte sine smaa Arme ud og lagde dem om sin Plejefars Hals, mens han stod og saa hende ind i Øjnene og trøstede hende. Hun græd stærkt, men inden ret længe løb ogsaa Taare efter Taare ned ad hendes Plejefars Kinder, og hele Gruppen, der stod udenom, var dybt rørt. Saadan gik det ofte ved Afskeden.

Naar Børnene havde været i Wien og døjet ondt en Tid, og de saa kom tilbage, maatte det ligefrem stikke en i Hjertet, naar man saa den sørgelige Forandring, der var foregaaet med dem. Men blev vi saa Vidne til det glædelige Gensyn mellem dem og Plejeforældrene, da følte vi, at den indbyrdes Kærlighed og Gensynsglæde var noget, der ikke blot vilde vare det korte Øjeblik, vi saa derpaa. Det var en Pille i et mægtigt Brobygningsarbejde, hvor Broen førte fra vort lille Danmark, der var blevet forskaanet for Krigens Rædsler, til de Lande, der i saa udstrakt Grad var kommen til at lide under de Følger, Krigen havde ført med sig, og jeg er inderlig taknemmelig over, at vi fik Lov at være med i dette Arbejde.

DEN DANSKE KLUB FOR WIENERBØRN I WIEN

Aktionen for Wienerbørns Ophold i Danmark havde oprindeligt som eneste Formaal at fri saa mange Børn som muligt fra Hungersnøden i Wien ved at føre dem til et mildere Himmelstrøg, hvor de for en Tid kunde komme til Kræfter igen. Nødraabene fra Wien fandt Genklang i danske Hjerter, og Beretningerne om de forfærdelige Forhold fik hele vort Land til at rejse sig med et eenstemmigt Krav om, at Børnene skulde komme hertil, for at de derved kunde blive forskaanet for at gaa fuldstændig til Grunde i deres Hjemland.

Længere gik Tankerne ikke i første Omgang.

Men Hjælpearbejdet udviklede sig snart paa en Maade, som ingen i Forvejen havde kunnet gøre sig nogen Forestilling om.

Børnene opnaaede ved deres Optræden og ved deres i mange Tilfælde charmerende Væsen hurtigt en personlig Tilknytning til de fleste af de Hjem, der havde taget sig af dem, og efterhaanden som Hjemmene levede sammen med Børnene, skiftede hele Forholdet Karakter, saa at de smaa Fremmede blev som Børn af Huset.

Det var i og for sig ganske ufatteligt, at hele Billedet ændredes saaledes, og det er ikke til at forklare, hvorledes det gik til, at Sagen fik denne Udvikling. Man maa blot nøjes med at konstatere det som en Kendsgerning, at Danmark tog de landflygtige Wienerbørn til sig som sine egne Børn i egentligste Forstand.

Børnene blev derfor ej heller glemt, da de atter maatte forlade vort Land; men rundt omkring i danske Hjem vedblev man at tænke paa dem og at spekulere over, hvorledes Tilværelsen mon nu formede sig for dem, efter at de atter var blevet overladt til deres Skæbne i Wien. Der blev fældet mange Taarer, naar de barnlige Breve kom med deres Fortællinger om de trange Kaar i Wien og om Længslen efter Plejehjemmet.

Allerede i Aaret 1921 dukkede hos mange ængstelige Plejeforældre Ønsket frem om, at man i selve Wien skulde hjælpe de kære Plejebørn,

hvad enten de nu ikke mere kunde vende tilbage til Danmark, eller de blot for en Tid befandt sig udenfor det danske Plejehjems Varetægt, og der var saaledes en naturlig Jordbund for Ideen om at skabe et Tilflugtssted i Wien for Børnene.

Men der var dog foreløbig et langt Spring fra Tanken til dens Virkeliggørelse.

„Josefsstöckl“.

Det første store Problem var at finde et egnet Samlingssted i den store By. Det skulde jo helst være nogenlunde centralt beliggende, for at Afstandene i Wien ikke skulde forhindre alt for mange Børn fra at nyde godt af det paatænkte Hjem.

Under Forarbejderne var man et Øjeblik inde paa at oprette forskellige mindre Hjem i nogle af Byens Distrikter, i Skoler eller andre større Lokaler, som man kunde faa stillet til Disposition. Det vilde nemlig være lettere at samle Børnene distriktsvis end paa eet enkelt Sted i den store By. Men denne Tanke blev heldigvis snart opgivet, og man bestemte sig for at centralisere hele Hjælpearbejdet paa eet Sted, saa man bedre kunde administrere Virksomheden og præge den i dansk Aand. Det var sikkert ogsaa langt det bedste, for man havde aldrig kunnet faa det ud af Smaaafdelinger i de forskellige Bezirker, som man fik ud af Klubben i Augarten.

Da man derefter gav sig til at søge efter et passende Hus til dette fremtidige Hjem, stillede den østrigske Regering beredvilligt en af Staten fredet, historisk Bygning til den danske Ledelses Disposition. Det gamle Palæ en miniature laa midt i en stor Park, Augarten, i Wiens II. Bezirk, omgivet af de skønneste Trægrupper og frodige Græsplæner.

En af de tidligere østrigske Kejsere havde haft sin Residens her, og i den ottekantede Midtersal i Stueetagen havde i gamle Dage vigtige Statsakter set Dagens Lys. Østrigs sidste Kejser, Karl, havde tilbragt sine Ungdomsaar her, idet „Josefsstöckl“, opkaldt efter Kejser Josef II, var anvist ham til Bolig, efter at han var blevet myndig. Foran Husets Façade førte en bred Trappe ud til Haven, og paa en indmuret Plade kunde man læse, at paa dette Sted havde Pave Pius VI engang staaet for herfra at velsigne Wiens Befolkning, en i sin Art enestaende Begivenhed, fordi Paverne ellers aldrig har forladt deres Residens i Rom — bortset fra Landflygtighedsaarene i Avignon.

Den gamle Bygning havde saaledes en stolt Forhistorie.

Men under Krigen var der kommen andre Dage for det engang saa

fornemme Hus, idet det var blevet indrettet til et Hjælpehospital under Ledelse af Kejser Karls Mor. Lazarettet blev efter Krigen afløst af en nyoprettet Ungdomshjælpestation, der imidlertid kun disponerede over sparsomme Pengemidler, og efter at Salene efterhaanden var kommen i en sørgelig forsømt Tilstand, saa det ud til, at det henrivende Hus var kommen ind i en Forfaldsperiode, der ikke levnede noget Haab om, at det atter skulde komme til Ære og Værdighed.

Men saa rykkede Plejeforældrenes Udsendinge ind i Huset, og dette fik atter for nogle Aar en ny Glansperiode.

I den store Forstue blev der indrettet Garderober, opstillet Haandvaske og Toiletter, Murene blev repareret i alle Stuer, og Døre, Vægge og Loftet blev malet. Fra Danmark blev der sendt Tegninger til Borde, Stole og Bogreoler, Mage til dem, der findes paa mange danske Folkebiblioteker, og Møblerne blev paa Grundlag deraf forarbejdet i Wien. Der blev indrettet et Køkken med store, blanke Kogekedler, hvori der kunde tilberedes Kakao i Spandervis til de Besøgende, og nye Loftsbelysninger blev ophængt overalt, hvor man ikke kunde nøjes med de prægtige gamle Lysekroner fra Kejsertiden, der endnu var tilbage i enkelte af Salene.

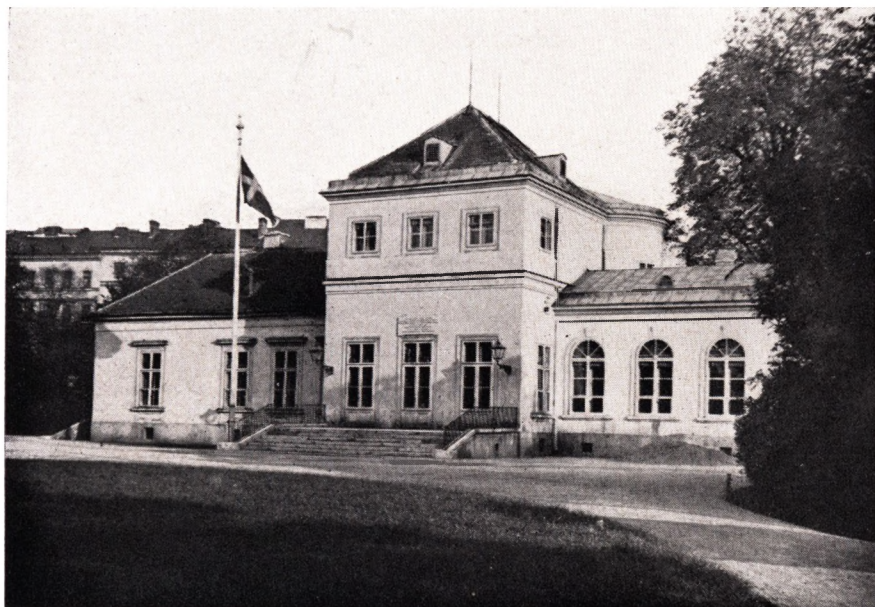
Men saa var Huset ogsaa sat i en saadan Stand, at Plejeforældrene kunde være bekendt at indbyde Børnene, for at de kunde tage Huset i Besiddelse som et Minde om og en Erstatning for det Hjem, de engang havde haft i Danmark.

Klubbens Aabning.

Indvielsen den 30. December 1921 blev en storslaaet Fest, hvor man maatte tage sin Tilflugt til Raadhusets største Festsal. Der var indbudt over 8000 Gæster, nemlig ca. 4000 tidligere danske Plejebørn, der hver havde Lov til at tage en af deres Forældre med.

Østrigs Præsident, den gamle, ærværdige Dr. Hainisch, kom tilstede tillige med en Mængde Embedsmænd; et stort Orkester spillede danske Musikstykker, og en Repræsentant for Centralkomiteen i København bragte en Hilsen fra Danmark og fortalte Forældrene om Meningene med det danske Hus i Augarten, den store Overraskelse, som ingen af de mange Tilstedeværende endnu havde hørt det allermindste om.

Vi Danske er kommen til at holde af de Wienerbørn, der har været paa Besøg hos os. Det gaar desværre ikke længere med fortsat at føre Børnene over Land og Hav, fordi Rejserne koster mange Penge og meget Arbejde, om alt skal klappe. Herved 17.000 Børn har nu været i Danmark, og endnu er der en lille Rest paa 800

Dannebrog vajer over Josefsstöckel.

Wienerbørn paa Vej til Klubben.

Klubbens Døre lukkes op.

Biblioteksinterieur.

tilbage i Landet. De har faaet Lov til at blive Vinteren over, men i April Maaned næste Aar maa ogsaa de rejse hjem. Dermed har Centralkomiteen for Wienerbørns Ophold gennemført og afsluttet sin Opgave.

Men den Forbindelse, der er blevet knyttet mellem Børn og Plejeforældre, er blevet saa inderlig, at vi Danske ikke kan blive staaende derved. Vi har fattet Kærlighed til Deres Børn, og vi vil gerne opretholde Forbindelsen med dem. Plejeforældrene lider under den Tanke, at de har maattet sende Børnene bort — selvom ogsaa Børnene er vendt hjem til deres egne Forældre. For der er her i Wien stadig saa mange Sorger og Besværligheder, som Forældrene ikke er istand til at forskaane deres Børn for. De danske Plejeforældre tilbyder derfor nu deres Hjælp paa en anden Maade. Er den end relativ ringe, saa kan den dog tages som Udtryk for god Vilje, og det kan ofte hjælpe i trange Tider.

Børnene kan foreløbig ikke mere komme til Danmark — nu vel, saa kommer Danmark til Wien og indbyder Børnene til et lille Ophold her i danske Omgivelser.

Ude i Augarten ligger et lille Hus, hvor „Den danske Klub for Wienerbørn“ er blevet installeret. Her har De et lille Stykke af Danmark. Her staaer Plejeforældrene, eller vi som deres Stedfortrædere, og lukker Husets Døre op for Deres Børn til et fornyet Ophold i Danmark mellem danske Bøger og Skrifter, hvor det danske Sprog skal lyde i Tale og Sang, hvor danske Oplevelser kan genopfriskes og fornyes gennem Samtaler med Rejsekammerater, gennem Foredrag og paa anden Maade, og hvor Forbindelsen med Plejehjemmet kan opretholdes gennem Brevskrivning.

Ligesom Ferien i Danmark var opbygget paa Frihed og Glæde, saaledes ønsker vi ogsaa, at dette Sted skal være et Fristed for „vore“ Børn. Naar de kommer ind i deres Klub, lukker de alle det daglige Livs Sorger ude, og vi kan da forhaabentlig leve sammen i Fryd og Glæde. Skulde det end ske, at Sorger sniger sig med ind, da vil vi i gensidig Tillid forsøge at lette dem disse Bekymringer, saa Børnene kan gaa trøstet bort, og Klubben har da ogsaa paa den Maade en Mission at opfylde.

Vi ønsker ikke derved paa nogen Maade at drage Børnene bort fra deres Hjem. Vi vil blot gerne hjælpe Dem i denne frygtelig svære Tid og vil forsøge at gøre det paa et Punkt, hvor Livet ikke levner Dem selv ret megen Tid, nemlig ved Børnenes Beskæftigelse i deres Fritid.

Vore Bestræbelser vil gaa ud paa at værne om og om muligt uddybe den Forbindelse, der under Opholdet hos os blev knyttet mellem Børnene og Danmark som og til de enkelte Plejehjem, — paa at byde Børnene god Underholdning under gode og rolige Forhold, — og paa at give Børnene Adgang til at vedligeholde og forbedre deres Kendskab til det danske Folk og dets Sprog.

Vi vil det bedste for Deres Børn, og enhver Form for politisk eller religiøs Propaganda er fuldstændig udelukket. Det beror nu paa Børnene selv, om dette Forsøg og de Formaal, som vi forbinder med Oprettelsen af denne Klub, skal krones med Held.

Denne Klub er en Opfordring til Dem fra dansk Side om at gaa ind i et fortsat Samarbejde med os til Gavn for Deres egne Børn, fordi disse ogsaa er blevet vore Børn. Vi haaber, at De ikke vil vise vor fremstrakte Haand tilbage, men at De vil understøtte os, idet De vedblivende betror os Deres Børn, ganske som De tidligere har gjort det.

Med disse Ord blev „Den danske Klub“ erklæret for aabnet, og de danske Plejeforældres skønne Gave til deres gamle Plejebørn var dermed afleveret.

Selve Hovedpersonerne i det straalende Skuespil, de fremmødte Børn, havde naturligvis ogsaa et berettiget Krav paa at faa lidt at vide om den Gave, de derigennem havde faaet, og den efterfølgende Tale blev derfor rettet til dem.

I kender sikkert alle H. C. Andersens Fortælling om Fyrtøjet, om Soldaten, der kravlede op i det store hule Træ og lod sig dumpe ned gennem Hullet for pludselig at staa nede i en stor Gang, hvor der brændte mange Hundrede Lamper. I har hørt om, hvorledes han gik rundt og aabnede de forskellige Kister og fyldte sine Lommer.

Ude i Augarten staar mange store Træer. Det allerstørste af dem er hult, og naar I kravler op i det og lader Eder dumpe ned, kommer I ogsaa ned i en stor Gang med mange Lamper. Rundt omkring staar Skattekister, og I har kun at fylde Eders Lommer, Sjal og Sind med alt det, I kan tilegne Eder.

De smaa iblandt Eder griber vel straks ned i Kassen med Kobbermønterne, den lettere Underholdning, som ikke har nogen særlig Mission udover Adspredelse for et kort Øjeblik. De ældre iblandt Eder bør derimod gaa i Lag med de andre Kister med mere lødigt Indhold, saa I kan forsyne Eder med aandelige Værdier, der kan være Eder til Hjælp, naar I igen kommer ud til Verden udenom. Bær Eder ad som Soldaten og udsøg Eder kun det bedste, I kan finde. Tag saa meget med derfra, som I kan slæbe, for at I kan blive udrustet saa godt som muligt til Kampen, der forestaar i Eders daglige Liv.

I vil derude i Augarten finde det danske Hjem, som vi har ønsket at berede Eder her i Wien. Det skal danne den ydre Ramme om det Liv, der her skal leves. Vi har nu gjort vort. Det gælder saa om, at Besøget kan blive et saadant, at vi kan se, at Sagen ogsaa har Eders Interesse, og at I ved Eders Optræden kan glæde os, saaledes som I gjorde det, da I var hos os i Danmark.

Afslutningen paa denne Indvielsesfest var ikke det mindst kærkomne. Plejeforældrene havde nemlig sendt hvert af de tilstedeværende 4000 Børn en Gavepakke, og disse Pakker var stablet op langs med den ene Langvæg i Salen. Den efterfølgende Gaveuddeling blev vel ogsaa nok Festens Kulminationspunkt af den Grund, at Børnene naturligvis endnu ikke var klar over Rækkevidden og Indholdet af den Gave, som var givet dem gennem Klubben.

Den følgende Dag var der aabent Hus i Augarten, og hele Dagen strømmede Wienerforældrene med deres Børn ved Haanden gennem Klubbens Lokaler. Præsident Hainisch viste atter Aktionen den Ære at komme tilstede og udtalte sin Anerkendelse af, hvad der fra dansk Side blev ydet for at hjælpe Wienerbørnene.

Forældre og Børn var henrykt over det „Ønskehjem“, Plejeforældrene havde faaet indrettet. De gik rundt fulde af Beundring over alt, hvad der aabenbarede sig for deres straalende Øjne. De glædede sig over de højloftede, lysmalede Værelser, som Børnene nu maatte kalde deres egne, de saa paa de mange Billeder, der var ophængt rundt omkring paa Væggene, med Gengivelser af danske Steder, historiske Begivenheder eller Personligheder, og de prøvede de bekvemme Stole, der stod rundt omkring de lange Borde, drømmende om den Tid, da deres lille Mizzi eller Karl skulde faa Lov til at sidde her og tage for sig af alle de Goder, Danmark vilde byde dem.

Fra Vestibulen med de mange Garderober førte en stor Dør ind til den store Midtersal, hvor Kejser Josef II. engang ved et Pennestrøg havde befriet de østrigske Bønder for Livegenskabet. Salen var nu blevet indrettet til Skueplads for et andet Kærlighedsværk, den daglige Bespising af Hundreder af Børn, som uden egen Skyld var udsat for Nød og Savn. Det var, som om der derved var blevet slaaet Bro mellem Aarhundreder, og som om Vejen førte fra det ene Barmhjertighedsværk til det andet. Salen var udstyret med lange, linoleumbeklædte Spiseborde med tilhørende Bænke, saa at saa mange som muligt kunde komme til paa een Gang, selvom de maaske ogsaa kom til at sidde lidt ubekvemt. Det vigtigste var jo, at der var noget paa Bordet, naar de blev placeret der.

Fra Spisesalen førte en Fløjdør ind til det lyse Biblioteksrum, den danske Klubs Hjertekammer, hvor den ene Langvæg var dækket af mægtige, aabne Bogreoler, fyldt med danske Digteres og Forfatteres bedste Værker, der stod og ventede paa at gøre Gavn, mens Læseborde og brede, behagelige Stole fuldkommengjorde Værelsets Indretning.

Fremfor alt lagde man dog Mærke til den store Registreringsbog, der laa paa Skranken foran Bogreolerne, og som var bestemt til, at hvert enkelt Klubmedlem kunde blive indført deri, saa man senere kunde kontrollere dets Besøg. Det gjaldt om, at man kunde følge med i, hvorvidt den enkelte var blevet ligesom til en levende Bestanddel af det store Fællesskab, der skulde indrammes af Klubben. I Skrankens talrige Skuffer fandtes Tusinder af nye Medlemskort, der ventede paa at blive udfyldt og udleveret, saa de kunde tjene til Legitimation ved de efterfølgende Besøg, og ved Siden heraf var der et Kartotek over Bibliotekets Bøger, anlagt

efter samme System som det, de offentlige Biblioteker benytter i Danmark, med Hensyntagen til de enkelte Bøgers Indhold og deres Egnethed for de forskellige Alderstrin.

Det blev til Tusinder og atter Tusinder af Wienerdrenge og -piger, der i de efterfølgende Aar strømmede ind gennem disse høje, hvide Fløjdøre, afleverede deres Klubkort, for at de kunde faa dem afstemplet til Bekræftelse paa, at de havde givet Møde, byttede Bøger, bad om Oplysninger om, hvad der laa dem paa Sinde, lod deres danske Breve oversætte, hvis de ikke selv kunde klare Sproget paa egen Haand, og iøvrigt fik gode Raad, Vejledning og Belæring m. H. t. alt, hvad der hørte deres daglige Liv til.

Bag ved Biblioteket laa den egentlige Læsesal, hvor der skulde herske Ro, saa de læsende uforstyrret kunde hengive sig til Nydelsen af, hvad Bøger og Tidsskrifter maatte byde dem.

Det derefter følgende Værelse var bestemt til Undervisningsbrug for dem, der havde Lyst til at beskæftige sig med det danske Sprog, og i Tilslutning hertil laa Klubbens Administrationslokaler, to Kontorer, hvor der skulde arbejdes bag Kulisserne, for at hele det store Apparat kunde holdes gaaende.

Paa den anden Side af Spisesalen fik Klubben noget senere overladt yderligere to Værelser, der dels blev indrettet til Spilleværelse eller Legeværelse, og dels til Sang- og Musiksal. Her var der opstillet et Flygel, Nodeskab og Nodepulte, senere kom der hertil ogsaa et Radioapparat.

Der var saaledes fra Plejeforældrenes Side gjort alt for, at Rammerne omkring Børnenes Liv i Klubben kunde blive de bedst mulige.

I Forventning om, at Plejeforældrene under deres Besøg i Wien vilde søge Tilflugt i Klubben, var der endvidere i Bygningens øverste Etage, der nærmest havde Karakter af et Taarn, hvortil en gammel Vindeltrappe førte op fra en Tapetdør i Spisesalen, blevet indrettet nogle hyggelige Opholdsstuer med bekvemme Klubmøbler. Hertil skulde der dog ikke være Adgang for Børnene.

Gennem alle Klubbens Vinduer var der en herlig Udsigt ud over Augartens afvekslende Trægrupper og frodige Græsplæner imod andre slotslignende Bygninger, der laa spredt i Parken, og Stedet var saaledes fuldstændig ideelt, saa det ganske fik en til at glemme, at man befandt sig midt i en hærget Storby.

De voksne Medarbejdere i Klubben.

De gode og skønne Rammer omkring den danske Klub vilde imidlertid have været uden egentlig Værdi, om det ikke var lykkedes at samle en Stab af interesserede Voksne, der kunde vedligeholde, styrke og uddybe Børnenes Forbindelse med Danmark, og som paa Grundlag af deres egen Kærlighed til vort Land med aldrig svækket Energi Dag efter Dag, Aar efter Aar kunde søge at løse den betydningsfulde Opgave, som Modtagelsen og Beskæftigelsen af de mange Hundreder af Børn, der hver eneste Dag strømmede til Klubben, var.

Det gjaldt for Plejeforældrene om, at den Atmosfære, der kom til at hvile over Klubben, saavidt muligt blev dansk, og det var alle de voksne østrigske Medarbejdere indstillet paa.

Centralkomiteen havde udvalgt nogle af sine Medlemmer til at fungere som Bestyrelse for Klubben, og denne blev derigennem under hele sin Levetid ledet fra København. Obermedizinalrat Dr. Loewenstein, der siden Efteraaret 1920 havde styret Aktionen i Wien til Centralkomiteens udelte Tilfredshed, havde med sædvanlig Beredvillighed paataget sig ogsaa at overtage det daglige Tilsyn med Klubben, bistaet med Hensyn til den økonomiske Administration af Oberstløjtnant Pabeschitz, som alle Børnene kendte fra Rejserne som den paapasselige Transportleder, mens Lærerinde Frk. Marie Müller, der havde virket paa Centralkontoret i København i et Aars Tid, overtog den pædagogiske Ledelse.

Det var saaledes lutter prøvede Kræfter og Mennesker, der ledet af Begejstring og Kærlighed saavel til Danmark som til deres smaa Landsmænd, fik den Opgave at praktisere den danske Idé, der som ganske ny og uprøvet stillede store Krav til dem, der skulde gennemføre den.

En Kreds af østrigske Damer paatog sig selve Arbejdet med Børnene, deres Beskæftigelse og Bepising. Til Danskundervisningen var det saa heldigt, at man i Wien fandt en dertil velegnet Dansker, som igennem nogen Tid kunde paatage sig dette Hverv. Senere var en dansk Lærerinde saa elskværdig at benytte en længere Orlov, som Skoledirektionen i København bevilgede hende i samme Øjemed, til at rejse til Wien, for gennem nogle Maaneder at lede Undervisningen i det danske Sprog. Saaledes var ogsaa denne betydningsfulde Gren af Klubbens Virksomhed gennem lang Tid i de bedste Hænder.

Blandt de østrigske Hjælpere maa endelig nævnes nogle Spejderafdelinger, der mødte op hver Dag i mindre Grupper for at bistaa i Garde-roben og paa anden Maade, hvor de kunde gøre Nytte. Hverken de smaa Spejdere eller deres Førere havde selv nogensinde været i Danmark, men

ikke desto mindre gik de op i Arbejdet med Liv og Lyst, vel sagtens opildnede af den Aand, som de mærkede hvilede over hele Foretagendet, og som harmonerede med det, hvorfor de selv kæmpede.

Klubbens aandelige Basis.

Den danske Hjælpeaktion kom derved til at udvikle sig i en hel ny Retning, der, hvor forskellig den end var fra den oprindelige, der stadig blev opretholdt, dog havde samme gode Formaal for Øje, og gennem en Aarrække blev der paa begge Maader arbejdet lige ivrigt paa at komme Wienerbørnene til Hjælp. Samtidig med, at man fortsat gjorde, hvad man kunde for Østrigs Ungdom under Opholdet i Danmark, søgte man at tage sig af de Unge og støtte dem i deres eget Hjemland. Men da denne sidste Del af Virksomheden med det derpaa støttede Opbygningsarbejde havde sin Basis i et Land, der var beliggende over tusinde Kilometer fra det Sted, hvor det egentlige Arbejde foregik, fik det selvfølgelig et fuldstændig nyt og ganske særligt Præg, ikke mindst fordi det var ganske uden noget vejledende Forbillede.

Det fornødne Sammenspil og intime Samarbejde mellem Repræsentanter for de to forskellige Nationer, der arbejdede for Værn og Bevarelse af den faretruede Ungdom, det dobbelte Maal for alle Beskyttelsesforholdsregler i saa Henseende, gav — trods alle Vanskeligheder — et usædvanlig lykkeligt Resultat. Det af Plejeforældrene for deres østrigske Børn grundlagte danske Hjem i Wien blev søgt af Tusinder af Dreng og Piger, der forenedes i trofast Hengivenhed over for dette Hus. Her fik de Lov til at tilbringe skønne og uforglemmelige Timer i vanskelige Barndoms- og Ungdomsaar, og her ikke alene oplevede de glade Dage, men de erholdt tillige moralsk Støtte til deres videre Vej gennem Livet, hvad talrige gode Eksempler senere dokumenterede til Overflod.

Til at begynde med var det blot Meningen at forskaffe de Børn, der havde maattet forlade deres Plejehjem i Danmark, — og som udover den fortsatte direkte Forbindelse med Plejeforældrene gennem Brevveksling med dem gerne vilde opretholde ligesom en personlig Kontakt i al Almindelighed med deres „andet Fædreland“, som de almindeligvis kaldte det, — Muligheden for af og til at kunne tilbringe nogle Timer i „danske Omgivelser“, omgivet af dansk Atmosfære. Dertil hørte et hyggeligt Hjem, hvor de kunde finde en lun Krog ved Kakkellovnen paa en koldt Vinterdag, et indbydende Bord med et omend beskedent Maaltid, en omsorgsfuld Anvisning paa, hvorledes Fritiden bedst kunde tilbringes, og fremfor alt aandelige Impulser, der kunde tilfredsstille deres Trang til fortsat Udvik-

ling. For efter at de havde været ude paa en lang Rejse og havde set nye Egne og Mennesker, krævede de mere i saa Henseende end deres jævnaldrende Kammerater, der endnu ikke havde faaet et Indblik i den store Verden uden for Donauomraadet.

Ved Siden af alt dette gjaldt det dog ogsaa for mange om at bevare Billedet af den typisk danske Indstilling og Væremaade, som de havde faaet Kendskab og Kærlighed til i deres Plejehjem. Det var vel nok dette sidste, de mange Gange kom til at længes mest efter, naar de var vendt tilbage til deres Fødeby. Med Rette blev det taget i Betragtning, at selv om gode Indtryk let optages i Unges modtagelige Sind, saa bliver de dog lige saa hurtigt udvisket igen, takket være Ungdommens sædvanligvis lette Sind, hvis der da ikke senere, og helst snarest, gøres noget for, at de kan blive bevaret, saa de for Alvor kan bundfældes.

For at fremhæve Institutionens ubundne og frivillige Karakter valgte man at kalde Hjemmet for en „Klub“. Selve denne Benævnelse gjorde sit til paa samme Tid at berede de talrige Wienerbørn saavel Glæde som en vis Tilfredsstillelse. Fulde af Stolthed kunde de nemlig nu, store som smaa, hvor de kom hen, fortælle, at de ejede „en Klub“, hvor de kunde gaa rundt som selvstændige „Medlemmer“. Det var noget ganske andet end Ungdomsforsorgens Hjem og Kommunens Rekreationshjem for Børn. Det var heller ikke nogen „Børnehave“ og endnu mindre en „Lærestalt“. En stor Del af det Trylleskær, der i Børnenes Øjne kom til at hvile over deres elskede Klub, havde sikkert sin Tilknytning til det velvalgte Navn.

Det er tidligere berørt, at Sammenspillet mellem de to Nationer, der var kommen til at staa hinanden nær, i pædagogisk Henseende kom til at forlene den danske Klub med en særpræget Karakter, som bidrog til, at den kom til at blive som en fremragende Kulturinstitution for de Unge.

Initiativet til Gennemførelsen af dette syvaarige Paradis for Wienerbørnene i deres Fædreneby udgik fra Danmark, der endvidere opretholdt Institutionen rent økonomisk, ligesom Ledelsen af Klubben gennem alle Aarene havde sit Sæde i København. Men Forholdene førte med sig, at Virksomhedens udøvende Kræfter med Undtagelse af nogle enkelte danske Pædagoger, der med Mellemløb virkede i Klubben, iøvrigt var Østregere, der paa en eller anden Maade i Forvejen var bleven knyttet til Danmark. Den umiddelbare Kontakt mellem Klubben og de Unge blev saaledes i det væsentlige opretholdt af østregiske Damer og Herrer, der havde paataget sig den Opgave at gennemføre Klubbens Virksomhed i dansk Aand efter de Direktiver, der blev givet fra dansk Side, og dette Samarbejde var begunstiget af en gensidig Forstaaelse, som havde en velgørende Indflydelse paa Ungdommen.

Børnene og deres Inddeling.

Alene det at samle Børnene fra det vidstrakte Wiens mange Distrikter paa et enkelt Sted som Augarten var i sig selv et vanskeligt Problem. Byen Wien stillede imidlertid et stort Antal billige Sporvognsbilletter til Disposition for de fjernest boende, og Klubben ydede sit Tilskud hertil, for at ikke daarlige økonomiske Kaar skulde afskære dem, der ikke kunde naa Klubben til Fods, fra at besøge den.

Der maatte ret snart foretages en Sondring imellem Børnene og desværre ogsaa træffes regulerende Bestemmelser for deres Besøg, idet den stærke Tilstømning, trods de rummelige Lokaliteter, inden længe truede med at ville ende med kaotiske Tilstande.

Eftermiddagstimerne blev derefter forbeholdt de mindre, skolesøgende Børn, Aftentimerne de større, der — efterhaanden som Tiden gik — gled over i de Voksnes Rækker, og der maatte da atter sondres mellem mandlige og kvindelige Medlemmer, idet de Unge som Børn af en Storby ret snart naaede til Modenheds Alder. Denne Inddeling blev i sine Grundtræk bevaret gennem alle de syv Aar, Klubben eksisterede, omend der med Aarene blev lavet om paa Timeinddelingen. I Aarene 1922 og 1923 stod Klubben aaben ogsaa hele Sommeren igennem, mens det i de senere Aar viste sig at være mere formaalstjenligt at lukke den i Maanederne Juli og August.

Fra Aar 1923 til 1927 fik hvert Klubmedlem udleveret en Klubkalender, som indeholdt Oplysning om de enkelte Klubdage og var dem alle til kærkommen Hjælp.

Naar man vil byde smaa, ikke jævnaldrende Børn saadan noget som en fri Klub, er det ikke altid let at finde de Grænser, som paa den ene Side naar helt ned til det frygtede „skolemæssige“, paa den anden Side stiger op til de Højder af Frihed, Børnene ikke rigtig kan taale. Den Midelvej, man her søgte at gaa, var sikkert den bedste, da man ikke havde noget Forbillede eller andet at støtte sig til, idet denne danske Nydannelse, eller — som Østrigerne saa smukt kaldte det — dette danske Monument for Næstekærlighed, var noget ganske enestaaende.

Det var den udmærkede østrigske Pædagog Frk. Marie Müllers Fortjeneste, naar hun paa en ligefrem intuitiv Maade fandt det rigtige, idet hun som pædagogisk Leder af Institutionen blev Veninde med og Raadgiver for saavel Børn som Medarbejdere, uden samtidig at glemme at fyldestgøre de Krav, det store Arbejdes aandelige Succes og Pædagogikken stillede.

Nu efter alle de mange Aars Forløb er det sikkert lettere at blive

Medlemskortene afstemles.

Danske Minder opfriskes i Læsesalen.

De større Børn studerer dansk Litteratur.

Skak og Selskabsspil blev ogsaa dyrket i Klubben.

De danske Sange blev stadig holdt i Ære.

„Uden Mad og Drikke duer Helten ikke.“

Friluftsliv i Parken.

„Sørens Far har Penge ...“

Herre over en Hær af Børn og Unge, som skal passes i deres Fritid. Den rigtige Fritidsbeskæftigelse, for hvilken der nu til Dags kan opstilles genemarbejdede Principper, blev for over 20 Aar siden af Frk. Müller haandhævet med Virtuositet, uden at man dengang havde lange Afhandlinger om dette Emne til sin Raadighed, saadan som Tilfældet er nu.

Den rigtige Anvendelse af de fra dansk Side til Raadighed stillede Hjælpemidler havde naturligvis sin store Andel i Klubbens Succes. Det drejede sig imidlertid ikke om blot at stille Hus, Møbler, Mad, Varme og Lys til Disposition, men ogsaa om at forlene det hele med en varm, levende Sjæl, at sprede Kærlighed og selv at vise den, og at aabne Hjertet paa vid Gab, ganske som de danske Plejeforældre havde gjort det over for deres Børn. Da Frk. Müller paa Grund af sit Ægteskab i Aaret 1923 maatte tage Afsked med Arbejdet i Klubben, optog andre blandt Medarbejderne det og stræbte efter, som hun, at klare den store Sag og med Mildhed, Forstaaelse og Humor, med Menneskelighed og ideal Flugt at fortsætte dette enestaaende Værk.

Det var ikke altid let med myndig Haand at samle de forskelligartede Elementer, som mødtes i Medarbejderstaben, og som endvidere ogsaa fandt deres Udtryk blandt den store Skare af Børn, der tilhørte mange forskellige Livstrin under ulige Livsvilkaar, og det var til Tider vanskeligt at bygge Bro over de Modsætninger, som truede med at opstaa. Men den Næstekærlighedens Aand, som laa til Grund for dette Værk, og som det var bygget op paa, indvirkede først og fremmest paa Lærer- og Lederstaben, og i de syv Aar, Værket bestod, var Vanskelighederne i saa Henseende derfor ganske uvæsentlige.

Det daglige Liv i Klubben.

Undervisningen i dansk Sprog, Litteratur m. v. kom ret naturligt til hurtigt at indtage en dominerende Rolle i det daglige Liv. Det stod Børnene frit for, om de vilde deltage deri eller ej, og Resultatet var, at de, der mødte til Timerne, var opsat paa at faa noget ud af dem, hvad enten de fornylig var vendt hjem fra et Ophold i Danmark, eller Trofasthed og Begejstring fik dem til til at stræbe efter at vedligeholde deres Færdighed i det fremmede Sprog, som de var kommen til at holde af. Der blev derfor til Stadighed arbejdet med megen Energi i Undervisningssalen.

Efter kort Tids Forløb viste det sig nødvendigt at inddеле Undervisningen i forskellige Klasser, fordi Børnenes Kendskab til det danske Sprog var vidt forskelligt.

Undervisningen skete paa Grundlag af danske Læsebøger for de for-

skellige Alderstrin, og den blev efterhaanden udformet nærmere gennem Læseøvelser med Samtaler om Oplevelser og andre Erindringer fra Opholdet i Danmark, gennem Diktat eller andre Stiløvelser og Indtrængen i dansk Litteratur og Historie. Der var endda Elever, der gik saa vidt, at de gav sig til at studere andre danske Kulturværdier, Folkeskikke m. v., for senere at benytte det, de derved lærte, som Udgangspunkt for deres videnskabelige Løbebane eller som Basis for deres Livsstilling. Paa Grundlag af, hvad Klubben saaledes gav sine Medlemmer, blev f. Eks. et af dem senere Lektor i Dansk ved Universitetet i Wien, og et andet fik Ansættelse som Ingeniør i et dansk Firma i Lilleasien.

Det gik som en Leg at anspore Børnene til Studiet af det fremmede Sprog og til at overvinde de ofte tørre grammatikalske Vanskeligheder, fordi Ungdommen nærrede en dyb Trang til at lære det elskede Sprog hurtigt og grundigt. Hertil kom det rent praktiske Kendskab, de i Forvejen havde til Sproget, hvilket lettede Tilegnelsen. Det gik langt lettere, end hvis de, som Tilfældet ellers almindeligvis er ved Sprogundervisning, først skulde have arbejdet sig frem ad Teoriens trælsomme Veje.

Paa den Maade kom der snart til at udvikle sig et rigt aandeligt Liv inden for Klubbens Mure.

Hertil bidrog ogsaa, at Børnene med Kærlighed og Begejstring sluttede sig til deres Lærere i Dansk og kunde mødes med dem i muntert Samvær, ikke mindst fordi de opfattede dem som udsendte Venner fra Norden.

Klubben var imidlertid ikke baseret paa udelukkende at skulle være en Læreanstalt, der fordrede energisk aktiv Medvirken fra Medlemmernes Side. De Unge kunde, om de foretrak det, tilbringe Tiden i Læseværelset med en af Bibliotekets mange danske Bøger. Ganske som Tilfældet er med danske Børn, øvede de illustrerede Ugeblade, der var indbunden aargangsvis, en stor Tiltrækning paa smaa som store Wienerbørn, der jo alle i Plejehjemmene var blevet gode Venner med disse Blade. Det var til Tider vanskeligt at faa fat i „Familie-Journalen“, „Hjemmet“, „Hus og Hjem“ og de andre illustrerede Tidsskrifter. Der var saa stærk Rift om dem, at de læselystne ligefrem maatte opføres paa Ekspektancelister. Og selv om alle Medlemmerne, forinden de fik Adgang til Klubben, maatte vaske deres Hænder i Garderoben, kom disse Blade dog snart til at se forfærdelige ud, efter at utallige ivrige Barnehænder havde gennembladet dem, saa de ret hurtigt maatte udskiftes med andre.

Men heller ikke de øvrige Bøger fik Lov til at staa ubenyttet paa Bibliotekets Boghylder. Mest elsket var naturligvis Eventyrdigteren H. C. Andersen, hvis Bøger derfor ogsaa stadig var udlaant. Det var jo en sær-

lig Nydelse at kunne læse disse Værker paa Originalsproget, og Børnene var helt stolte over, at de var i Stand dertil.

De, der havde Lyst, kunde endvidere tage Bøger med hjem, og det benyttede mange sig af.

Men de fleste Børn trænger til at lege og snakke med Kammerater engang imellem, og det var der ogsaa Lejlighed til i det saakaldte Legeværelse, hvor der var sørget for underholdende Spil, saa Børnene kunde fornøje sig ved at spille Skak, Domino, Halma eller et andet af de mange Spil, som Slægt efter Slægt har faaet Tiden til at gaa med i ledige Stunder. Hvis de da ikke foretrak at slaa sig ned i en Krog med gode Venner for at faa sig en Passiar.

I Sommertiden blev en Del af Klubbens Virksomhed forlagt til Parken, hvor der var en velkommen Lejlighed til at spille Haandbold og andre Spil, der ikke udsatte de frodige Plæner for altfor stor Overlast. Disse Timer i en herlig Natur havde ikke mindst Betydning for Børnene fra Wiens Stenørken.

Det var naturligvis givet, at Børnene fra den sang- og musikelskende By Wien ogsaa skulde kunne dyrke Musik og Sang i deres Klub. Det viste sig derfor snart, at Musikværelset blev et af de mest søgte Steder indenfor Klubbens Omraade.

Her fik Børnenes Minder om og Længsel efter Danmark vel nok det smukkeste Udtryk, naar de sang en af de Hundrede og tyve danske Sange, som de efterhaanden fik lært udenad. Og her rørtes sikkert Plejeforældrene dybest, naar de kom paa Besøg i Klubben, saa de havde vanskeligt ved at holde Taarerne tilbage, naar de hørte, hvorledes Sangene blev til hele Lovsange, der gennem Børnenes Stemmer bragte Danmark den skønneste Hyldest.

Tilgangen til Klubben var upaaklagelig, og man havde snart indtegnet over 6000 Medlemmer.

Børnene betalte intet som helst for, hvad Klubben gav dem. Den Side af Sagen ordnede Plejeforældrene, der havde tegnet sig som „passive“ Medlemmer af Klubben. Børnene skulde blot godtgøre, at de havde været i Danmark, for at blive optaget som Medlem. Den Begrænsning maatte man foretage, fordi Plejeforældrene desværre ikke kunde paatage sig at sørge for flere Børn end dem, de nu engang havde taget sig af og vedblivende vilde hjælpe. Men det var paa den anden Side uden Betydning, om de paagældende Børns egne Plejeforældre ydede Bidrag til Klubben eller ej. Alle „danske“ Wienerbørn var lige velkomne.

Naar Børnene gennem Besøg i længere Tid havde lagt for Dagen, at

de følte sig knyttet til deres Klub, fik de tildelt Klubbens Emblem, for Drengenes Vedkommende en Naal til at stikke i Blusen eller Frakkeopslaget, for Pigernes en lille Broche, begge med Delfinmotivet fra den gamle Enøre og med Bogstaverne D W K, som synligt Tegn paa, at de nu var knyttet fuldstændig til Klubben og havde at vise sig den værdig. Det var et stolt Øjeblik for de Smaa, naar de derefter fik Lov til at gaa rundt med dette Udmærkelsestegn.

Festligheder i Klubben.

I de Aar, den danske Klub fik Lov til at eksistere i Wien, udfoldede der sig et muntert Liv i dens Lokaler.

Kun i de to Sommermaaneder var Klubben lukket, fordi en stor Del af Børnene var inviteret til Danmark af Plejeforældrene, og mange af de voksne Medarbejdere fulgte da med for at passe paa dem paa Rejsen og selv nyde Ferien i Danmark, saa de med fornyede Kræfter kunde genoptage Arbejdet i Klubben, naar Efteraaret kom.

Det daglige Klubbesøg afsluttedes i de første Aar altid med, at der blev serveret Kakao med dejligt hvidt Hvedebrød for Børnene. Kakaoen var ikke fremstillet af Surrogater, som Børnene ellers havde maattet vænne sig til, men af ægte Varer, sendt fra Danmark, der ligeledes leverede Hvedemelet til Brødet, der blev bagt af en Bager i Wien.

Senere maatte dette Traktement desværre ophøre, fordi det blev vanskeligt at fremskaffe de dertil fornødne økonomiske Midler. Tilstanden i Wien havde imidlertid paa det Tidspunkt forbedret sig, saaledes at man med en forholdsvis god Samvittighed kunde renoncere herpaa og udelukkende rette Bestræbelserne imod at forskaffe Børnene et aandeligt Udbytte af Besøget.

Man gik saa over til at krydre Tilværelsen indenfor Murene paa anden Vis.

Naar Lejlighed dertil frembød sig, blev der arrangeret Fester, hvis Planlægelse, Forberedelse og Gennemførelse kunde forskaffe en Afveksling i det daglige Program.

Klubbens Aarsdag maatte naturligvis fejres med Taler og Sange, og snart kom man ogsaa ind paa at opføre smaa Festspil, hvori Klubbens Opstaaen og Meningene med dens Tilværelse fandt Udtryk paa Vers, og der blev hertil føjet Sang, Dans og Spil samt Tableauer, hvori mange af Medlemmerne fik Lejlighed til at optræde, hvad Børn jo sjældent er kede af.

Ved Julefesterne blev der opstillet et Juletræ i Spisesalen, og naar

det kom højt, var der derunder gemt beskedne Gaver til de mindste Deltagere.

I Karnevalstiden fornægtede Wienerblodet sig ikke, og de Unge fik sig et lille Bal i de ryddede Sale.

Om Sommeren blev ogsaa Haven inddraget som Scene for deres Arrangementer. Her blev det forsøgt at fremstille danske Børnesange i levende Billeder, og „Kanariefluglens Begravelse“, „Sørens Far har Penge“, „Røverne fra Rold“ og mange andre Sange blev paa denne Maade levendegjort, mens man gennem Runddans søgte at give en pantomimisk Fremstilling af danske Folkesange.

Der blev under Samarbejdet ved disse Fester givet smukke Beviser paa Kammeratskabsaand og Trang til gensidig Understøttelse. Børnene var ivrige efter at være med til at hjælpe. Under de Voksnes Vejledning lavede de Dragter, tit af Papir, de tegnede Programmer til Festen, udsmykkede Lokalerne og kom med Blomster for at forhøje det festlige Præg. Men det vigtigste var dog, at man gennem alt, hvad de foretog sig, tydeligt kunde mærke deres Lykke og Glæde over, at de havde deres Klub, og at den var dem et kært Tilflugtssted.

Klubben styrkede Forbindelsen med Plejehjemmene, og den gjorde vel ogsaa sit til, at Korrespondancen blev opretholdt længere fra Børnenes Side, end Tilfældet ellers vilde have været.

Gennem Klubben var der endvidere Mulighed for at opretholde Kontakten med forskellige danske Forhold paa mange andre Maader, ligesom man højtideligholdt enkelte danske Mindedage.

Det faldt derfor ogsaa naturligt, at Børnene i Aaret 1923, da det danske Kongepar fejrede sit Sølvbryllup, levede med i denne Begivenhed og deltog i Forberedelserne dertil ved at udarbejde en Adresse til Sølvbrudeparret.

Der blev samlet en Del Billeder fra Børnerejserne og fra Klubben i et Album, og dette blev prydet med en Akvarel af en kendt østrigsk Maler. Efter en kalligraferet Indledning fulgte Børnenes Hilsen og Tak til Kongeparret, og henved 3000 Wienerbørn satte personlig deres Navn under denne Adresse.

Nogle faa Dage efter Sølvbryllupsdagen modtog Majestæterne otte Wienerbørn, der paa det Tidspunkt endnu opholdt sig i Danmark, paa Amalienborg, for at disse udvalgte paa deres Landsmænds Vegne kunde overrække denne Hilsen. En lille Pige var Ordfører, og Kongen takkede hjerteligt for Børnenes Hilsen, hvorefter Kongeparret underholdt sig i længere Tid paa Dansk med hvert enkelt af Børnene.

Ændringer i Klubbens daglige Liv.

Klubben stræbte efter at følge med i Børnenes Udvikling og at ændre Programmet, efterhaanden som Børnene voksede til. De ældre Medlemmer fik Lov til at komme frem med, hvad de ønskede, at Klubben skulde give dem, og det blev med Tiden ikke saa lidt.

Til Tider vilde de høre Foredrag om Litteratur, Historie, Geografi, Hygiejne eller andre aktuelle Emner, og Klubben skaffede saa dygtige Foredragsholdere, der med Glæde efterkom de Unges Ønsker, eller de fik oplysende Filmsforestillinger, hvortil Klubben havde anskaffet eget Apparat, Gymnastikundervisning eller anden gavnlig Underholdning. For de store Piger blev der endvidere arrangeret Kursus i Haandarbejde, Hatte- og Kjolesyning m. v. Til andre Tider vilde de sidde bænket omkring Kaminen, naar Skumringen kom, og have det hyggeligt, som de havde haft det, dengang de var i Danmark, mens der blev læst op for dem, og de fik, hvad de havde Lyst til. De østrigske Medarbejdere lod sig ikke trætte. De vidste jo, at de skulde være de Unge i Plejeforældrenes Sted, og de havde selv haft Lejlighed til at iagttage, hvorledes Plejeforældrene havde taget sig af deres Wienerbørn.

Om Klubbens Betydning for de enkelte af dens Medlemmer faar man et godt Indtryk gennem det, en af de østrigske Medarbejdere i sin Tid meddelte om sine Erfaringer i saa Henseende:

„Efterhaanden vænnede de opvoksende unge Mennesker sig til at søge deres Tilflugt i den danske Klub i vanskelige Situationer. Ikke saa faa af Storstadens Børn blev forskaanet for at gaa til Grunde, fordi Danmark havde sørget for, at der — selv om de skærmende Plejehjem laa langt borte — dog i Wien var en Stedfortræder, til hvem de kunde søge hen i kritiske Øjeblikke. Lyse Minder og skønne Oplevelser kan være en værdifuld Opdragelsesfaktor, og de skænkede ogsaa Børn og Unge i den danske Klub deres Velsignelse.

Gamle Medarbejdere, som vedblivende staar i Forbindelse med mange af Børnene fra den Tid, og som har fulgt deres Skæbne i Livet, kan bekræfte, at der fra det fælles Liv i Klubben er udgaaet en mægtig aandelig Kraftkilde, der har haft afgørende Indflydelse paa mange af de Unges Liv og har givet dem et godt Grundlag. I mange Tilfælde skyldtes Udviklingen Eksemplets Magt og en ubevist Efterlignelsestrang, men ofte var den baseret paa en vaagen, personlig Erkendelse, saaledes at de nu voksne Mennesker ofte tænker tilbage paa Klubben med Taknemmelighed.“

En anden af de østrigske Medarbejdere skrev om det samme Emne:

„Ser man efter de mange Aars Forløb tilbage paa det danske Kærlighedsværk, som den danske Klub for Wienerbørn var, maa det siges, at dens største Betydning for Wiens Ungdom laa deri, at den var et værdifuldt Værn for Tu-

sinder af Drengene og Piger, der truedes af de usædvanlige Efterkrigstilstande. Den blev et Tilflugtssted for Ungdommen og dannede Bro og Forbindelse til et elsket Land, der Aar igennem havde været Hjem for og skabt Livsglæde hos et stakkels, udmarvet Folks Børn.“

Danske paa Besøg.

Alle Plejeforældre, der i de Aar var paa Besøg i Wien, maatte naturligvis ud og se, hvorledes det gik til i Klubben. Det blev til ikke saa faa i Tidens Løb, for mange Danske, der ikke før havde kunnet tænke sig at rejse udenlands, maatte nu absolut til Wien for at undersøge, hvorledes deres Plejebarn og dets Forældre levede.

Ogsaa dansk Ungdom var begyndt at rejse ud i fremmede Lande, og i Aaret 1922 kom 340 Unge i Alderen 12—17 Aar i Flok og Følge til Wien, hvor de blev indkvarteret i private Hjem paa Foranledning af en østrigsk Komité, der var dannet i saadant Øjemed. Hver Formiddag samledes de Unge imidlertid i Klubben, hvorfra de blev udsendt under „Wienerbørn“s Ledelse for at bese Wien. Og hertil vendte de tilbage til deres Maaltider, der blev serveret paa Plænerne i Haven, hvor der var dækket op paa de lange Borde fra Klubbens Spisesal. Maden blev leveret fra et stort Folkekøkken i Wien.

Om Aftenen kunde Wienerbørnene og de danske Børn saa tumle sig sammen i Klubbens Lokaler, indtil de blev ført til deres Nattekvarterer.

I Juli 1923 fik Klubben paany Besøg af 102 danske Børn, der havde været i Italien og nu lagde Hjemvejen over Østrig. Det var nogle Medlemmer af Klubbens danske Bestyrelse, der organiserede disse Rejser for dansk Ungdom i fremmede Lande, saa det var ikke saa underligt, at man ikke kunde lade Lejligheden til at gøre danske Børn bekendt med Wien gaa unyttet hen.

Der gik saa en Del Aar, hvor de danske Børn blev ført andetsteds hen; men i Aaret 1928 var det atter blevet Østrigs Tur, og der blev denne Gang under Opholdet i Wien etableret en veritabel Indkvartering i Klubbens Lokaler.

Der blev indrettet Sovesale i nogle af Rummene med Halm paa Gulvene, hvor de 101 Rejsedeltagere kunde sove i deres medbragte Soveposer. Maden blev som tidligere leveret fra et Folkekøkken, og Wienerbørnene havde deres Dag fuldt optaget af at tage sig af de danske Gæster, af at vise dem rundt i Byen og underholde dem om Aftenen i deres Klub.

Det bedste Besøg fik den danske Klub dog i Maj Maaned 1927, da tusinde Plejeforældre var stævnet til Wien for at besøge deres Børn. Gen-

nem Maaneder havde Børnene forinden været ivrigt optaget af Forberedelserne til den storstilede Fest, de i den Anledning vilde berede Plejeforældrene. Der skulde holdes versificerede Taler, synges danske Sange, præsteres levende Billeder, Dans i danske Nationaldragter, Niels Bukh-Gymnastik m. m. Klubbens Orkester maatte indøve et særligt Festprogram. og en Uendelighed af andre Ting skulde tilrettelægges, nu da endelig den længe ventede Lejlighed til at se Plejeforældrene i Wien var kommen. Alt andet Arbejde i Klubben fik Lov til at hvile, mens Lokalerne blev delt mellem de mange Hold, der hver for sig skulde indstudere deres lille Andel i det store Program, og Aften efter Aften var optaget af Prøver med de henved 500 Børn og Unge, der skulde være med. Pengemidlerne var jo ikke store, saa de mange Hundrede Kostumer, der skulde bruges, maatte man nøjes med at lave af Papir, hvoraf rødt og hvidt var særlig fremtrædende; men det tog naturligvis ogsaa sin Tid.

Der blev slidt i det fra alle Sider Maaneder igennem; men de Unge fik deres Belønning, da Plejeforældrene paa Festens Dag havde taget Sæde paa en stor Tribune, der var stillet op i Haven lige ud for Hovedindgangen til Klubben, og da dennes Fløjdøre gik op, for at Hundreder af Wienerbørn, med et mægtigt Dannebrogslag i Spidsen, kunde strømme ud for at bringe Plejeforældrene den første Hilsen.

Klubbens Afslutning.

Tiden gik, og mange af Børnene var ved at blive voksne. De blev ganske vist ved med at føle sig knyttet med stærke Baand til deres Klub; men deres Uddannelse og Indtræden i Erhvervslivet medførte ret naturligt en Forandring i Forholdet mellem dem og Klubben, ganske som det gaar i Forholdet mellem Børn og deres Hjem, naar Barndommen er forbi.

Det medførte, som tidligere bemærket, lidt efter lidt visse Ændringer i Klubbens Arbejdsplan; men man var fra Ledelsens Side klar over, at Klubbens Mission paa det oprindelige Grundlag var ved at blive afsluttet, og at det ikke vilde være muligt for den danske Ledelse fortsat at have Ansvaret, hvis Kursen blev lagt om. Det gik her, som det gaar i alle Hjem, at Børnene en skønne Dag faar Lyst til at prøve deres egne Kræfter og gaa paa egen Haand og derfor reagerer imod vedblivende at blive behandlet som Børn. Hvor beskedne og artige Børnene end er, kan man dog ikke undgaa at bemærke disse Overgangsaaarenes Vanskeligheder.

Selv om Ledelsen havde stræbt efter at følge med i de Unges Udvik-

„Røverne fra Rold“.

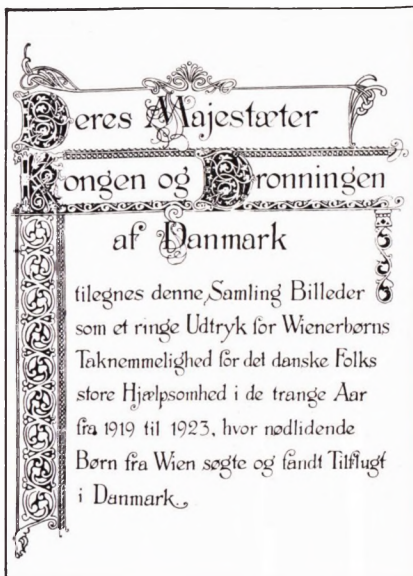
„Kanmariefuglens Begravelse“.

Østrigs Præsident besøger Klubben.

Akvarel fra Sølvbryllupsadressen til det danske Kongepar.

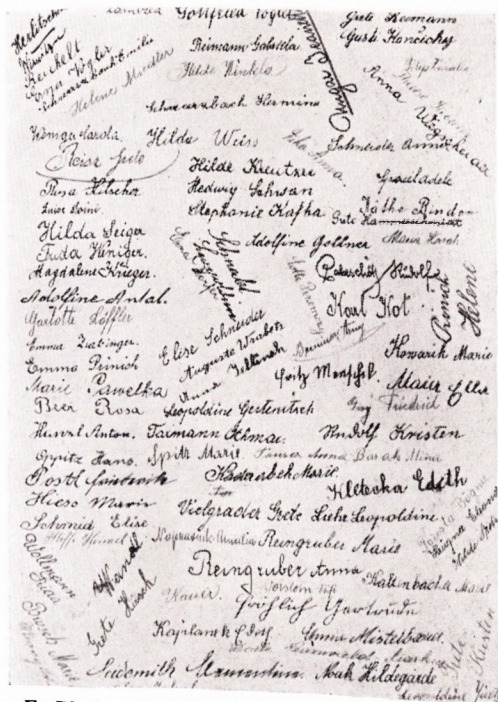
Danmark er for os Wienerbørn blevet som
 et andet Fædreland. Vi har i dette dejlige
 Land tilbragt en smuk og lykkelig Del af vor
 Barndom, og har derved faaet det næsten lige
 saa kært som vort eget Fædreland.

Vi beder derfor om, at ogsaa vi maa faa
 Lov til paa denne Festsdag for det danske Folk at
 bringe Danmarks Konge og Dronning vor Hyldest,
 idet vi i Kongen og Dronningen ser hele det
 danske Land og Folk og alle vore kære
 Plejeførelde.

Vi takker for alt, hvad Danmark har gjort
 for os, og vi lover, at vi i vort fremtidige Liv vil
 bestræbe os for at gøre os fortjent til al den
 Hjælp og Godhed, vi har nydt i Danmark, deri-
 gennem at vi gør vort bedste for at blive gode
 Mennesker, til Gavn for vort eget Land og til
 Glæde for vore Plejeførelses Land, saa de danske
 aldrig skal faa Grund til at fortryde alt det, de
 har gjort imod os.

Mange..mange Tak!
 Skrevet i „Den danske Klub for Wienerbørn.“
 Wien i April 1923.

Wienerbørnenes Hilsen til Danmarks Kongepar.

Et Blad med nogle af de mange Underskrifter.

Klubben modtager de danske Børn.

Der var strøet Blomster paa Trappen.

Danske Børn gaar ind i Augarten.

Danske Børn nyder Eftermiddagskaffen i Augarten.

ling for at bevare dem i „Hjemmet“ saa længe som muligt, forstod den dog fuldtud, at Klubbens hele Indstilling ikke fortsat kunde tilfredsstillende den opvoksende Ungdom, og at denne blandt andet selv maatte have større Indflydelse paa det daglige Liv i Klubben. Man forsøgte derfor ogsaa gennem de senere Aar at drage adskillige af de Unge, som viste særlige Anlæg, frem til at tage Del i det ledende Arbejde i Klubben; men Resultatet heraf var ikke tilfredsstillende. Selv om mange af de Unge havde Lyst til at være med i Administrationen af Foretagendet, manglede de forstaaeligt nok endnu i nogen Grad Modenhed til at kunne løse Opgaven.

Det stod saaledes Ledelsen klart, at man ikke kunde overlade til den ældre Del af Medlemmerne at føre Klubben videre, og at man ikke kunde lægge Navn til deres Fortsættelse deraf paa egen Haand.

Hvor gode Anlæg de end havde for at kunne være Førere for de Unge, frygtede man dog for, at den Aand, der hidtil havde hvilet over hele Foretagendet, ikke kunde opretholdes uden gennem en højere Autoritet — som ikke kunde forenes med en selvstændig, ungdommelig Klubledelse. Man maatte derfor bestemme sig til at ophæve Klubben og lade sig nøje med det gode Resultat, dens syvaarige Eksistens havde at opvise. Der var jo ogsaa Grænser for den økonomiske Indsats, man fra dansk Side kunde gøre for at vedblive med dette Hjælpearbejde.

Ved Klubbens Afslutning blev det opgjort, at der i Klubbens Levetid havde været aabent Hus i 1462 Dage, hvorunder der ialt var blevet registreret 286.968 Børnebesøg. Gennemsnitlig havde saaledes hver Dag 196 Børn haft Glæde af deres Klub.

Den 30. December 1928 blev det danske Flag, der gennem syv Aar havde vajet hver eneste Dag udenfor Josefsstöckl, derfor strøget for sidste Gang.

Et dansk Blad gav Dagen efter følgende Referat af Klubbens sidste Levedag:

„Saa er Wienerbørnsaktionen fuldstændig afsluttet, og de, der fik Lov til at leve med deri, har kun Minderne tilbage.

Hvilken Modsætning mellem den skønne Foraarsdag i 1927 — da de Tusinde Plejeforældre sad under Augartens høje Træer som Tilskuere ved det eneste Skuespil, som deres lykkelige Wienerbørn fremførte for dem paa Terrassen foran det gamle Palæ, — og saa den regnfulde, taagede Vinterdag, der saa ganske passede til den triste Sindsstemning, da de Hundreder af Børn med tungt Sind gik den kendte Vej ud til deres kære Klub i Augarten. Med velberaad Hu havde danske Venner dækket festlige Borde i de afmonterede Sale, Te og Kager fik for

en lille Tid de Unge til ligesom at glemme Aarsagen til deres Komme. Bøger og indrammede Billeder var lagt frem, for at alle deraf kunde hjembringe nogle Erindringer fra det Sted, hvor de havde tilbragt saa mange gode Timer, og snart gik alle Gæsterne med en lille Pakke under Armen, omhyggeligt skærmende den, for at intet skulde gaa tabt eller ødelægges; den skulde jo bidrage til i kommende Tider at bevare Minderne om de lykkelige Dage, der var svundet bort.

Kun de større Ting som Klubbens smukke Banner, som en Plejefader selv i Aaret 1921 førte til Wien som Gave til Klubben, og Arnesens Maleri af Øresund med Kronborg, Plejeforældrenes Gave til Minde om Besøget i 1927, var tilsidst tilbage. Det er Meningen at overgive disse Ting til Wiens Bymuseum, mens Biblioteket overtages af Byen Wien, saafremt man kan finde et passende Opbevaringssted, saaledes at de danske Wienerbørn stadig kan faa Adgang til at benytte det. Selve „Josefsstöckl“, som den østrigske Stat gennem de syv Aar har overladt Klubben, vil nu blive leveret tilbage og antagelig indrettet til Bolig for Østrigs nyvalgte Forbundspræsident.

Saa kom da det sværeste Øjeblik, da Solen var ved at gaa ned, og Flaget skulde stryges. Alle de Unge forsamlede sig i den tidligere Bibliotekssal, og en af dem traadte frem for at sige Danmark Tak for, hvad der var blevet givet de Unge dels i Danmark og dels i Klubben. Taarerne i alle de Unges Øjne var den bedste Tilslutning til de bevægede Ord. Fra danske Plejeforældre var der indløbet adskillige Telegrammer, og det vedtoges gennem Ritzaus Bureau at sende Danmark en sidste samlet Hilsen med følgende Ordlyd:

De danske Wienerbørn, der for sidste Gang er samlede i den danske Klub i Wien, forinden dens Døre lukkes, sender Danmark og Plejeforældrene en Hilsen i taknemmelig Erindring om Opholdet i Danmark og den skønne Fortsættelse heraf, som Klubben gennem syv Aar har været. Mindet om, hvad der igennem blev givet os, vil stedse leve blandt os. Vi fremfører alle vore bedste Ønsker for det Land, som tog saa venligt imod os, da vi var smaa, og som ikke glemte os senere, men vedblivende søgte at bistaa os paa bedste Maade. Danmark leve!

Der rettedes fra dansk Side en Tak til det danske Gesandtskab i Wien, den østrigske Stat og Byen Wien, der stedse havde vist Børneaktionen og Klubben al mulig Imødekommenhed, og sluttelig udtaltes en Anerkendelse af den Iver og Flid, hvormed Klubbens unge Medlemmer havde bestræbt sig for at gøre deres til, at Plejeforældrenes Formaal med Klubben kunde fyldestgøres.

Dagslyset var ved at svinde, da Klubbens store Dannebrogslag langsomt gled ned fra sin Stang foran „Josefsstöckl“, mens de Unge forgæves søgte at kæmpe mod deres Bevægelse.

Stille og bevæget tog de derefter Afsked en efter en med det danske Hjem, som gennem syv lange Aar havde ligget gemt her i Augarten og til enhver Tid havde været rede til at modtage dem.“

DANSKE PLEJEFORÆLDRES BESØG I WIEN MAJ 1927.

Alle de mange venlige Tanker, der i de Aar, Aktionen for Wienerbørnene varede, søgte fra Danmark til Wien, førte ret naturligt med sig, at mange Plejeforældre fik Lyst til selv at se den store By, som Børnene, trods al Modgang og alle Sorger, dog altid havde talt om med megen Begejstring. Mange Mennesker, der aldrig før havde kunnet tænke sig at vove sig udenfor Danmarks Grænser, begyndte at drømme om, at det dog blot en Gang maatte blive dem muligt at komme til Wien og se, hvorledes deres Barn nu levede med sin Slægt. Det vilde da ogsaa være morsomt at vandre med Barnet ved Haand gennem den gamle Kejserstad, som de allerede syntes at kende helt godt efter Børnenes Beskrivelser, og at se alt det for sig, som var blevet ligesom en Del af deres eget Liv.

Der var ganske vist en Del, som vovede Forsøget paa egen Haand, og som en skønne Dag bankede paa Døren til et lille Hjem i Wien, hvor de blev modtaget med stormende Begejstring som gamle Venner. Dagene i den fremmede By gik rask for dem med at sætte sig ind i det Liv, der atter havde opslugt deres Plejebarn, og de frie Stunder, der blev tilovers, gik med at aflægge Besøg rundt omkring i mange andre Hjem, hvis Adresser Venner og Naboer havde givet dem med det udtrykkelige Paalæg, at de endelig ogsaa maatte besøge Børnene i disse Hjem, saa at de, naar de kom hjem, kunde berette, hvorledes det gik disse Børn, hvis Plejeforældre ikke selv turde foretage den lange Rejse.

Men for langt de fleste maatte det desværre blive ved Drømmen, hvad enten det nu skyldtes, at Pengepungen ikke tillod dem en saa bekostelig Rejse, eller at Risikoen ved det farefulde Eksperiment holdt dem tilbage. Alene Tanken om, at de vilde være prisgiven en uvis Skæbne paa fremmede Jernbaner undervejs, og at de, om alt gik vel paa selve Rejsen, dog vilde havne midt i en stor, ukendt By, hvis Sprog de end ikke forstod,

saa de kunde risikere at drukne og gaa til Bunds, uden at nogen tog sig af dem, var Grund nok til at holde dem tilbage.

Men saa dukkede Tanken frem, om det mon ikke skulde være muligt at formaa Aktionen til at hjælpe dem i denne Sag. De Mennesker, der havde ført de mange Tusinder af Wienerbørn til Danmark, vilde sikkert med Lethed kunne arrangere en saadan Rejse, og de kunde jo ogsaa for en Gangs Skyld passende gøre noget for Plejeforældrene og føre dem til Wien, naar de nu længtes saa stærkt efter at gense de kære Børn.

Der blev rettet en Mangfoldighed af Henvendelser til Aktionen om at sætte sig i Spidsen for et Folketog til Wien; men Aktionens Ledelse fandt, at en saadan Fællesrejse ikke kunde anses for fuldtud forsvarlig. Den kunde altfor let faa Udseende af, at Danskerne nu selv søgte til Wien for at høste Tak og Anerkendelse for, hvad de havde gjort for Wienerbørnene, og en saadan kedelig Udlægning vilde Ledelsen ikke udsætte Plejeforældrene og Aktionen for.

Der gik derfor flere Aar, hvori Aktionen fastholdt en absolut afvisende Holdning overfor Plejeforældrenes stadig fornyede Anmodninger.

Men hvad de Voksne i Danmark ikke kunde opnaa, det lykkedes for Børnene i Wien.

Naar de ledende indenfor Aktionen kom til Wien, fandt Børnene i Klubben nemlig tit Lejlighed til at drøfte Muligheden af et samlet Besøg i Wien af Plejeforældrene.

Der kom ofte Besøg i Klubben af enkelte Danske, hvad der i og for sig var morsomt nok for de Børn, hvem Besøget gjaldt; men de øvrige Børn følte sig derved som Stedbørn, der aldrig skulde opleve den Lykke, at deres Plejeforældre kom til dem. Med barnlig Udholdenhed blev de da ved med at tigge og plage, hver Gang der var en passende Anledning dertil, for at det endelig kunde blive ordnet saaledes, at Plejeforældrene kom i samlet Trop. Det var jo saa naturligt, at de ogsaa gerne engang vilde se Plejeforældrene i deres Hjem, saa deres Far og Mor kunde lære dem at kende, og Plejeforældrene kunde se, hvorledes de boede.

Endelig ved Fødselsdagsfesten i Slutningen af Aaret 1926, da Klubben fyldte 5 Aar, opnaaede de Unge Tilsagn om, at deres Ønske skulde gaa i Opfyldelse, og det blev lovet dem, at Plejeforældrene skulde besøge Wien i det kommende Foraar, naar Trær og Buske var sprunget ud i Haver og Anlæg, og Byen derfor kunde vise sig i sin skønneste Pragt. For hvad er vel saa skønt som Wien i Maj, naar — som den gamle Sang siger —

Im Prater blüh'n wieder die Bäume,
In Sievering grünt schon der Wein.

Det gik som en Løbeild gennem de Tusinder af Hjem i Wien: Plejeforældrene kommer. Endelig skulde Drømmen blive til Virkelighed, og Børnene skulde tage imod Plejeforældrene i deres egen By, føre dem ved Haanden ind i det Hjem, som var deres, og de skulde atter faa Lov til at sidde sammen og tale i Fortrolighed som i gamle Dage.

Forventningen bredte sig over Klub og Hjem. Mange og store Forberedelser skulde der træffes, for at alt kunde fremtræde paa bedste Maade, naar Plejeforældrene endelig engang kom.

I Danmark fik man travlt med Planer og Kalkulationer. Det skulde være en Fællestur for alle, der havde den samme Interesse, at besøge deres Børn i Wien. Omkostningerne skulde saavidt muligt ikke være til Hinder for, at nogen kunde tage med, blot de kunde afse et rimeligt Beløb dertil.

Derfor maatte den ogsaa foretages paa III. Klasse, hvor besværligt det end vilde være for de fleste, navnlig om Natten. I Plejeforældrenes Særtog skulde der kun være den samme Vogntog. De, der ikke vilde lade sig nøje dermed, maatte henvises til at benytte den ordinære Togforbindelse, og de var saa selv Skyld i, at de gik Glip af den Oplevelse, det sikkert vilde være, allerede fra den danske Grænse at rejse sammen med de Mennesker, med hvem de skulde delagtiggøres i det store Eventyr.

Fællesrejsen skulde først begynde med Udrejsen fra Danmark, altsaa henholdsvis fra Takstgrænsen mellem Gedser og Warnemünde, „Midtvandslinien“, og fra Padborg, og for Turen herfra til Wien og tilbage igen blev det fastsat, at hver Deltager skulde bidrage 75 Kr. — den ordinære Billetpris var henholdsvis ca. 95 Kr. og 110 Kr. — Deltagerne fra de forskellige Landsdele blev altsaa ogsaa paa dette Punkt alle stillet lige.

Hver enkelt maatte selv sørge for sin Rejse mellem Hjemstedet og Grænsestationen — dog gik de danske Statsbaner med til herpaa at yde en Rabat paa 25 %.

Storebælt blev Skellinien mellem de to Tog. De, der boede Øst herfor, skulde samles i Gedser, mens de imod Vest skulde mødes i Padborg.

For de fire Dages Ophold i Wien blev der truffet Aftale med en Del store Hoteller i Wiens første Bezirk, den indre By, om Indkvartering med Bispisning m. v. — Med en Udflugt til Semmering, Hotelophold her, Køreture i Wien, Teaterbesøg m. m., androg samtlige Udgifter kun 100 Kr., for hvilket Beløb Deltagerne saaledes kunde sørge fuldstændig for sig selv i Wien uden paa nogen Maade at falde Børnenes Hjem til Byrde. Med Udgifterne til selve Rejsen blev det altsaa ialt 175 Kr., et forholdsvis beskedent Beløb for saa lang en Rejse.

Man forudsaa dog, at mange af Rejsedeltagerne muligvis vilde foretrække at bo hos deres Plejebørn eller selv vilde vælge Hotel m. v., og der sondredes derfor i Indbydelsen mellem forskellige Grupper, saaledes at Deltagerne var frit stillet, om de blot vilde deltage i selve Jernbanerejsen eller alene have Ophold i Wien eller ønskede, at der blev sørget fuldstændigt for dem, fra de forlod den danske Grænse, til de naaede tilbage hertil igen.

Indbydelsen blev udsendt midt i Februar Maaned over hele Landet; men da Anmeldelsesfristen udløb den 15. Marts, var der kun indkommen ca. 75 Anmeldelser, et ikke særlig straalende Resultat. To Dage efter Fristens Udløb indkom imidlertid pludselig ca. 125 Anmeldelser, og saa først efter at det ifølge Indbydelsen var for sent, tog Anmeldelserne rigtig Fart. Et ikke usædvanligt Fænomen ved større Arrangementer.

Tallet svulmede derefter op fra Dag til Dag. Fristen blev forlænget og atter en Gang fornyet, og saa endelig i Slutningen af April Maaned maatte man sige Stop for videre Tilgang, fordi hele det omfattende Program med Hoteller, Jernbaner etc. nu krævede, at der blev taget endelig Bestemmelse om Deltagerantallet.

Men i de følgende Dage vedblev ikke desto mindre Forespørgslerne at indløbe pr. Brev, Telefon og Telegraf. Det gjaldt ganske vist i hvert enkelt Tilfælde kun en eller to Pladser i det vidunderlige Tog; — men det kunde ikke hjælpe, for sammenlagt løb alle disse Efternølere op i Hundredvis, og Rammerne kunde ikke udvides mere paa dette altfor sene Tidspunkt.

Det var tungt for Arrangørerne at maatte sige Nej, for man vilde jo hellere end gerne have haft alle med, om de blot havde meldt sig i rette Tid.

I Begyndelsen af Maj Maaned blev der udsendt en detailleret Rejseplan til samtlige anmeldte Deltagere med Oplysning om, hvad de burde tage med paa Rejsen, hvorledes denne var planlagt, og hvad de skulde opleve hver enkelt Dag, og derigennem kunde Deltagerne saa bedre faa Hold paa deres Drømme om det, der forestod, og som ret naturligt beskæftigede Tankerne i mange danske Hjem.

Som Indledning til Plejeforældrenes Togt til Wien udsendte „Den danske Klub for Wienerbørn“ den 17. Maj en Velkomsthilsen, der gik over hele Europa gennem Radio Wien. Herhjemme sad Plejeforældre i hele Landet og lyttede til denne gribende Hilsen, der bragte Bud om Wienerbørnenes Længsel og Forventning.

De Unge tolkede gennem Ord og Toner deres Følelser overfor Dan-

mark og for alt, hvad der var dansk, med en rørende Understrøm af Taknemmelighed, fri for al Sentimentalitet, og dog med saa dyb og inderlig en Følelse, at mange Øjne blev duggede derved.

Udsendelsen, der transmitteredes over Københavns Radiostation, begyndte Kl. 21,30. Dr. Loewenstein indledede med at udtale, at den Begivenhed, der forestod, var noget hidtil uhørt, idet Tusinde Danske agtede at gæste Wien for at besøge deres tidligere Plejebørn i disses Hjem.

Børnene sang derefter kendte danske Sange, der med Styrke og Friskhed klang gennem Æteren. Underligt var det for dem, der lyttede dertil, at tænke paa, at disse Sange i sin Tid var ført ud i Verden af de smaa Børn, som havde levet i vore Hjem. Nu lød de tilbage til os, baaret gennem Luften den lange Vej, som Bekræftelse paa, at den Tid, de Unge havde tilbragt hos os, ikke var glemmt.

Endnu klarere kom dette til Orde, da en af de unge Piger traadte hen til Mikrofonen og paa lydefrit Dansk gjorde sig til Talsmand for alle de ventende Wienerbørn:

„Kære Plejeforældre! Kære Søkende! Kære Venner!“ lød hendes Stemme ind i alle de mange Tusinder af danske Hjem, hvor Menneskene sad omkring det forunderlige Apparat, der formaaede fuldstændig at opheve Afstanden. Saa godt som alle syntes de, at det netop var deres eget Wienerbarn, de hørte tale til dem, med det kendte Tonefald og den paa enkelte Punkter lidt ejendommelige Betoning, som Wienerbørnene kunde have i deres danske Sprog.

„Vi staar i Begreb med at skulle fejre nogle store Festdage,“ lød det videre. „Dette er Indledningen dertil, dette er vor første Hilsen: Vær velkommen til Østrig, velkommen til Wien!

Næppe nogensinde er Fremmede bleven modtaget i Wien, som I vil blive det. I Maaneder har vi forberedt os derpaa. Med udbredte Arme staar vi og spejder mod Nord.

Kære Plejeforældre! Eders Wienerbørn er lykkelige ved, at deres Drøm skal gaa i Opfyldelse. Vi vil tage imod Eder som Eders egne Børn, og I vil finde os, som vi var den Gang, da vi som smaa søgte Ly hos Eder.

Overvældet af Lykke ved Tanken om det, som skal komme, kan vi ikke finde Udtryk for vore Følelser paa anden Maade end ved at raabe Hurra for Eder“ — og de Unges Hurraraab lød som en begejstret Bekræftelse herpaa gennem Mikrofonen.

En anden Wienerpige udtalte herefter det samme paa Tysk, saa hele Europa kunde være med i, hvad der foregik, og „Kongernes Konge“ tonede stærkt og varmt over en hel Verdensdel, som en enestaende skøn Hilsen fra de Unge til deres Plejhjem højt imod Nord.

En lang Række andre danske Sange fulgte efter for saa længe som muligt at fastholde den ejendommelige Forbindelse mellem de Tusinder af Hjem og deres Børn, den smukkeste Indledning til det store Eventyr, som de tusinde Plejeforældre skulde opleve.

„Der herskede en lys og festlig Stemning paa Hovedbanegaarden i Morges,“ skrev et Hovedstadsblad den 19. Maj om Aftenen, „da Wienerbørnenes Plejeforældre drog af Sted.

De skumle, tilrøgede Haller havde faaet en Tone af Smil og Glæde, hvortil Blomsterne, de viftende Lommetørklæder og de mange lystige Tilraab „Lykke paa Rejsen“ hidrog. Var der 300, der herfra drog afsted til det fjerne Wien, saa var der lige saa mange, der ikke kunde komme med, men som ikke desto mindre nu mødte op for personlig at vinke Farvel til de bortdragende og faa en Hilsen med.

Afrejsen blev noget af et stort Øjeblik. For mange af Plejeforældrene var den Begyndelsen til deres første Udenlandsrejse. En lille ældre Dame, som med feberagtig Hast løb fra Vogn til Vogn, angst for ikke at komme med, var en af dem, — en sat, graaet Haandværksmester fra en af Smaagaderne en anden. Fælles for dem alle var den store Forventning, der straaled ud af deres Ansigter, idet disse prægedes af deres Glæde over at skulle gense deres Wienerbørn. Allerede her var det klart, at Gensynet i Wien vilde blive graadfyldt og gribende.

Henimod Kl. 10 var Perronen en myldrende Myretue, hvor Plejeforældrene løb rundt med deres Haandbagage og søgte at komme ind i de tilsyneladende allerede overfyldte Vogne.

„Her mangler en hel Vogn,“ sagde en Dame, som paa Brystet bar en lille hvid Papskive med Nummer og Navn. „Se her! Jeg skulde have været i Vogn Nr. 5, og den er her slet ikke.“

Men det var kun et Udslag af Forvirring. Vognnummeret gjaldt det østrigske Tog, som holdt i Warnemünde. Hun fandt en Plads og kunde lidt efter sammen med 299 andre, som rejste afsted, vinke Farvel, modtage Blomster og tage Hilsner med til Wien.

Alle Plejeforældrene rejste paa III. Klasse som Udtryk for en fælles Enhedsfront under denne store Fremrykning imod Wien.

Under jævne, bramfri Former drog de danske Forældre samlede ud til Møde med deres Børn.“

I Masnedø mødtes Københavnerne og Nordsjællændere med de øvrige Sjællændere, og endelig i Gødser, hvor Deltagerne fra Lolland og Falster stødte til, var Antallet 450 naaet. Hver af Deltagerne fik her overrakt Rejsens Sølvblem, der mindede om Klubblemet, men kun bar Bogstaverne D W (Danmark-Wien) med en dannebrogfarvet Roset.

Et østrigsk Særtog ventede Selskabet i Warnemünde. Det havde kostet store Anstrengelser at sikre Plejeforældrene en uafbrudt Fart, henholdsvis fra Warnemünde og Padborg til Wien. De tyske Baner kunde kun stille almindelige Kupévogne til Disposition, og Togstammerne maatte ikke forlade tysk Grund, hvilket vilde sige, at Deltagerne skulde sidde sammen-

stuvet i smaa Kupeer hele Vejen og midt om Natten skifte ved Grænsen til Tsekoslovakiet.

En saadan anstrengende Rejse turde Rejseledelsen dog ikke byde Deltagerne, der omfattede alle Alderstrin lige fra 4 til 80 Aar.

Det var heldigvis lykkedes i sidste Øjeblik at faa truffet et bedre Arrangement, idet de østrigske Forbundsbaner lod sig bevæge til at stille to Togstammer med Gennemgangsvogne til Disposition for de danske Plejeforældre helt fra den danske Grænse. Efter langvarige Forhandlinger var de tyske Rigsbaner endvidere gaaet med til at ekspedere de tomme østrigske Tog igennem Tyskland — imod en Ekstrabetaling af 4000 Reichsmark, en Ekstraregning, der desværre ikke var indbefattet i Kalkulationerne.

I det østrigske Tog ventede der ydermere Deltagerne en behagelig Overraskelse.

Alle var i Forvejen blevet inddelt i Kupéhold, og disse atter placeret i bestemte Vogne. Deltagerne havde derefter kun at søge at forliges om Hjørnepladserne i hver enkelt Kupé. Det var for mange et af Togrejstens spændende Momenter, hvem der skulde blive de heldige i saa Henseende. Nogle havde ganske vist i Forvejen søgt at forudbestille en Hjørneplads med forskellig Motivering som Alder, Svagelighed m. v.; men alle var de blevet afvist, idet Rejseledelsen maatte overlade til de enkelte Kupéhold at opnaa indbyrdes Enighed i saa Henseende.

Mange besteg vel nok det østrigske Tog i Angst og Bæven for den forestaaende Kamp om Vinduespladserne og de efterfølgende, frygtelige 24 Timer, hvor de skulde sidde og skumple afsted paa en Træbænk uden Støtte til Siderne og uden at kunne finde Hvile. Men al Ængstelse forsvandt fuldstændig, da de kom ind i Kupeerne og saa, at hver enkelt Plads var blevet forvandlet til en magelig Lænestol med Armhvilere, Skammel og polstret, hvidtbetrukken Hvilekrog for Hovedet.

Der eksisterede nemlig paa den Tid i Tyskland et Selskab, som havde Ret til Udlejning i Togene af et særlig konstrueret Sæde, der kunde hænges op i Bagagehylden og fuldstændig erstatte en Lænestol. Dette Selskab havde mod et Vederlag af andre 4000 Reichsmark, som der iøvrigt heller ikke var regnet med i Kalkulationen af Rejseomkostningerne, paataget sig at forvandle de 900 ubekvemme Træsæder i de to Tog til behagelige Siddepladser, og saaledes kunde Plejeforældrene hvile uforstyrret i hver sin Lænestol lige til Wien som og iøvrigt paa Tilbagerejsen til Danmark.

Denne Form for Rejsebekvemmelighed paa de tyske Baner blev afskaffet faa Aar efter, fordi den var en alvorlig Konkurrence til Banernes II. Klasse, der derved til en vis Grad blev overflødiggjort.

Længe før Toget fra København startede, havde mange af Jyderne og Fynboerne maatte bryde op hjemmefra for at naa deres Særtog. Der var blandt Deltagerne nogle, der kom oppe fra det nordligste Jylland, og disse maatte endda paabegynde Rejsen allerede den 18. Maj om Aftenen. Fra Station til Station Jylland igennem øgedes Antallet, indtil endelig alle de 450 Deltagere, som denne Afdeling skulde omfatte, Kl. 16 var forsamlede i Padborg, hvor det østrigske Tog stod parat.

Henved 100 Plejeforældre havde foretrukket at foretage Rejsen til Wien paa egen Haand og først her støde til Rejseselskabet, hvis samlede Antal paa denne Maade kom op paa 1000.

Hvert Tog havde sin Rejseleder med adskillige Medhjælpere samt en Toglæge, der til Tider havde nok at gøre. Mange af de ældre kunde nemlig ikke taale den vedholdende stærke Fart og blev angreben af Togsyge. I Hamburg maatte Toglægen endda gennemføre en veritabel Kamp med nogle af Passagererne, der absolut vilde hjem igen, fordi de syntes, at det var ganske uudholdeligt at fortsætte den forfærdelige Køretur. Heldigvis blev de dog overtalt til at blive i Toget, og de fortrød det ikke siden.

Efterhaanden som der var faldet Ro over Gemytterne i de nye Omgivelser, blev Madpakkerne lukket op, og det varede ikke længe, før alle følte sig som hjemme blandt dem, de var kommen i Kupé sammen med. Under Spadsereture gennem Vognene var der ydermere Lejlighed til at udvide Bekendtskabskredsen, og Tiden gik hurtigt, til Natten brød frem.

Mange morsomme Episoder forefaldt under denne Nedrejse, hvor hinanden fuldstændig fremmede Mennesker pludselig blev sluttet sammen. Saaledes fortalte en Deltager i Jyllandstoget senere:

Lige over for mig i Kupeen sad en ung Mand, der i udpræget Grad lignede en Karl fra Landet. Jeg spurgte ham, om han rejste alene, og fik Svaret: „Ja, a æ jenle“. Da jeg atter spurgte, hvorfor hans Forældre ikke var med, svarede han: „Mie Muer boe i Wien“. Det var altsaa et „Wienerbarn“. Han var blevet optaget i Huset hos en barnløs Gaardejerfamilie og var nu blevet saa jysk, at man ligefrem maatte hale hvert Ord ud af ham.

Der blev paa mange Maader sørget for de Rejsende, som om de var Børn. Derfor maatte de ogsaa finde sig i, at Lysene i Vognene blev dæmpet ved Titiden, og at der af Togledelsen blev ønsket „Godnat“ som Tegn paa, at nu havde man at forholde sig pænt roligt, saa de, der vilde sove, kunde faa Ro dertil.

Det gik ogsaa meget godt for de fleste, selv om det naturligtvis, trods det gode Sæde, var ubekvemt at sidde op hele Natten. Men alle havde været forberedt paa noget meget værre, og den hyggelige Stemning, der

straks fra første Øjeblik havde bredt sig over hele Toget, gjorde sit til, at alle befandt sig vel, og Natten gik, uden at man følte sig særlig besværet derved.

„Gedsertoget“ blev dirigeret over Kleinen — Schwerin — Leipzig — Dresden for at undgaa den besværlige Omstigning i Berlin; men det havde alligevel nogle Timers Forspring for „Padborgtoget“. Da det var planlagt, at begge Tog saavidt muligt skulde komme samtidig til Wien, maatte Gedsertoget derfor gøre nogle Timers Ophold i Prag, og her var det arrangeret saaledes, at de Danske kunde faa Lejlighed til at bese Byen.

Uden for Stationsbygningen holdt en lang Række Automobiler, der først førte Deltagerne til en Restauration, hvor et Morgenmaaltid stod beredt. Medlemmer af det danske Gesandtskab og Bestyrelsen for Czeko-slovakisk-dansk Selskab var mødt frem og hilste paa de Danske, og bagefter fortsattes Køreturen gennem de interessante, gamle Bydele med Tycho Brahes Gravsten i Teynkirken som en særlig Seværdighed, op til Borgen Hradschin. Sluttelig samlede Deltagerne paa Raadhuset, hvor Borgmesteren bød Velkommen og en Repræsentant for Plejeforældrene takkede for venlig Modtagelse.

Da hele Selskabet igen var kommet paa Plads i det ventende Tog, rullede Padborgtoget ind ved Siden af det, og der blev naturligvis en Hilsen fra Tog til Tog, inden de fortsatte imod Wien med kun ti Minutters Mellemrum.

I Wien havde Børnene forberedt en straalende Velkomst. Perronen paa Franz Josefs Bahnhof frembød allerede ved 18 Tiden Lørdag Eftermiddag et Billede, som, omend af anden Karakter, dog mindede om Wienerbørnenes Ankomst til Danmark 7—8 Aar tilbage i Tiden.

Overalt saa man Spejdere med Skilte, hvorpaa var angivet Hotelnavne, for at man derved kunde samle de Deltagere, der skulde indkvarteres paa samme Hotel.

Henedt tyve store Hoteller i den indre By skulde hver have 20—30 Gæster, mens henimod 400 af Plejeforældrene havde modtaget Indbydelse til at bo i deres Plejebørns Hjem.

I Forhallen og ude paa den store Plads foran Banegaarden stod i Tusindvis af forventningsfulde Voksne og Børn, saa godt som alle smykkede med smaa Dannebrogsgflag som Tegn paa, at de skulde modtage en Gæst fra Danmark, og alle med Blomster som Vidnesbyrd om den Forventning og Glæde, der beherskede dem.

Nu var Forholdet vendt om. Tidligere var det Plejeforældrene, der

ventede i Spænding, nu var det Børnene, som ventede paa Plejeforældrene, og sammen med dem stod deres egen Far og Mor, som maaske aldrig havde set de fremmede fra Danmark, der gennem lang Tid havde været deres Børn i Forældres Sted.

De spinkle, forkomne Børn, som i sin Tid straks ved deres Ankomst indtog Danskernes Hjerter, stod nu her som friske, frejdige Unge, der var parat til at tage sig af deres „Far“ eller „Mor“, „Onkel“ eller „Tante“. Hvilken Forandring fra før til nu.

Banegaarden var smykket med danske og østrigske Farver; Farverne var, ved et morsomt Tilfælde, de samme, det lettede Arrangementet og gav ogsaa derigennem ligesom en Følelse af Samhørighed.

Et mægtigt Opbud af joviale Betjente holdt Orden; — men ingen officielle Repræsentanter for den østrigske Stat eller Byen Wien havde faaet Lejlighed til at luften de høje Hatte. Saaledes havde man ønsket det fra dansk Side, at kun Børnene og deres Slægtninge skulde tage imod de kommende, og dette Ønske var blevet respekteret.

Saa snart det første Tog præcis Klokker 18,30 rullede ind paa Stationen — efterfulgt af Jyllandstoget ti Minutter senere — kunde Børnene derfor uhindret af alle ceremonielle Baand straks gaa i Lag med at søge efter dem, de ventede.

Spejderne stod ranke med deres Papskilte i Haanden. Inde bag Ruderne eller i de aabne Vinduer saa man et Mylder af gode, danske Ansigter, spejdende ud i Mængden, om de kunde opdage netop den ene, for hvis Skyld de var kommen, — og saa begyndte Genkendelsesscenerne.

Snart fik en, snart en anden Øje paa et Ansigt, de havde længtes efter og holdt af, og Blomster blev kastet ind gennem de aabentstaaende Vinduer som en første Velkomsthilsen.

Pludselig kastede en stor Spejder sit Hotelskilt fra sig, sprang af Sted som en lille Dreng og styrtede ind i en af Jernbanevognene. Han havde hørt sit Navn nævne af en Stemme, han kendte, og det fik ham til at glemme alle Pligter, for at han kunde hjælpe den, der var ham kærest blandt dem alle.

En af Lederne gik forbi i det samme. Han tog stille Skiltet op fra Jorden og gav det til en anden Spejder. En Soldat var falden paa sin Post, og en ny maatte træde ind paa hans Plads.

Alle, der skulde indkvarteres privat, maatte finde deres Værtsfolk paa Perronen eller paa Pladsen udenfor, mens de, der skulde bo paa Hotel, samlede blev ført til de ventende Automobiler, der førte dem bort, tre eller fire i hver Vogn. Først paa deres respektive Hoteller vilde de nemlig træffe deres Wienerbørn, som havde faaet Besked om at vente dem der.

Paa denne Maade havde man søgt at dele Strømmen, for at Sammenstillingen paa Banegaarden kunde blive reduceret saa meget som muligt.

Men desuagtet var det ikke let at finde dem, man søgte paa Banegaarden.

En Jyde standsede saaledes en af de wienske Politibetjente og forklarede ham omhyggeligt, hvem han søgte, og hvor han skulde hen. Han kunde imidlertid ikke begribe, at Betjenten ikke kunde forstaa ham, for han talte dog ganske langsomt, som hans Sædvane var — paa Dansk.

Et andet Sted stod en kraftig, wiensk Arbejder med sin halvvoxne Søn. Drengen var heldig og fik hurtigt Øje paa dem, han søgte, et ældre Ægtepar, der kom henimod Faderen og Sønnen, og glad for Drengen sin Plejemor om Halsen. Faderen tog derimod forsigtig sin Hat af, man saa det sorte Haar, der gik i en kæk Krølle ned over Panden, og tavs stod han et Øjeblik foran den lille, gamle Mand fra det fremmede Land uden at vide, hvad han skulde sige til ham. Saa bøjede han ganske stille sit Hoved og kyssede ham paa Panden.

Der stod en hel Landbofamilie, Far, Mor og Datter, den sidste var en typisk dansk Pige med røde Kinder og lyst Haar. Deres Plejebarn havde bragt dem en Buket af røde og hvide Roser, men midt i den var stukket en Haandfuld Kornblomster som et Minde om Sommeren i Danmark.

Den sjællandske Bondepige stod helt fortabt midt i den store, fremmede By. Buketten holdt hun i den fastknyttede Haand, mens hun ligesom forskrækket saa sig omkring blandt alle de mange Tusinder af Mennesker, der raabte Hurra og svingede med Lommetørklæder og Flag, hver Gang et nyt Hold af Rejsende kom ud fra Banegaarden med deres Bagage. Hun kunde slet ikke fatte, at denne Velkomsthilsen ogsaa gjaldt hende.

Rundt omkring lød Navne, der blev gentaget atter og atter i Haab om, at den, der blev kaldt paa, ogsaa skulde høre det. Der blev udspillet et Utal af rørende Gensynsscener, og i Triumf førte Wienerbørnene derefter deres Plejeforældre gennem de flagsmykkede Gader til Hjemmet, der ventede dem.

Søndag Morgen bød alle Wiens Dagblade de Danske velkommen. Men Dagen tilhørte iøvrigt Wienerbørnene, idet de havde faaet Lov til at være alene med Plejeforældrene paa hele denne Besøgets første Dag.

Om Formiddagen var der saa mange Ting, der skulde drøftes og berettes rundt omkring i Hjemmene. Rejsetrætheden havde naturligvis i nogen Grad hindret en alt for langvarig Diskussion den foregaaende Aften; men nu havde de fleste faaet hvilet sig nogenlunde ud og var rede til at nyde Opfyldelsen af det, de saa længe havde glædet sig til.

Mange af Wienerbørnene fik Plejeforældrene med ud paa en Tur for at se paa Byen. Der var saa meget at vise frem, at der ikke var nogen Tid at spille. Men de flestes Tanker beskæftigede sig vistnok mest med, hvad Eftermiddagen vilde bringe, for nu skulde det vise sig, hvad der var kommen ud af de mange Maaneders Slid, som Børnene havde haft med Forberedelsen af denne Fest, og de skulde have Lov til at være Værter for Plejeforældrene og byde dem velkommen i deres eget Hus, Klubben i Augarten.

Plejeforældrene skulde marchere samlet ind til Klubben, og de var derfor blevet anmodet om at møde i god Tid i Forvejen i et Anlæg i Nærheden, hvor de blev ordnet i Rækker og Geledder, Øboer og Jyder imellem hverandre.

Kl. 15 satte det store Tog sig i Bevægelse med Klubbens Banner i Spidsen. Portene ind til Augarten blev lukket op paa vid Gab, og de Danske holdt deres Indtog — saa at sige paa hjemlig Grund midt i den fremmede By, gennem et Spalier af Wienerbørn, der hilste dem Velkommen paa deres eget Sprog.

Foran Klubbygningen var der sammentømret en mægtig Tribune med over Tusinde Siddepladser for de Danske og med Staapladser til to Tusinde Wienerbørn. Her blev Plejeforældrene og forskellige indbudte Repræsentanter for den østrigske Stat og Byen Wien fordelt. Klubbens Orkester spillede en rask Ouverture, mens Gæsterne sad og ventede paa, at det i sin Art enestaaende Skuespil skulde tage sin Begyndelse paa Terrassen foran det gamle Josefsstöckl, det smukke Palæ, der for en Tid var blevet et Stykke Danmark, og som nu stod behængt med Flag og grønne Guirlander, mylrende fuldt af glad og fornøjet Ungdom.

Festen tog sin Begyndelse.

Dr. Loewenstein bød Velkommen baade paa Dansk og Tysk.

„Nu begynder de Festdage, der gør os Wienere lykkelige. De staar her paa et Sted, der er gennemsyret af dansk Aand, og De vil nu komme til at se omend blot nogle faa Resultater af Deres Kærlighed.“

Danmarks Gesandt i Wien talte om den velsignelsesrige Sæd, de danske Plejeforældre havde udsaaet straks efter Krigens Afslutning, og udtalte Forvisningen om, at Wienerbørnenes Kærlighed til Danmark vilde blive styrket gennem dette Besøg.

Paa Plejeforældrenes Vegne takkede en af Rejsedeltagerne Børnene, fordi de havde lært Danskerne at elske Østrig og Wien, og rungende Hurraraab bekræftede det Leve, der sluttelig udbragtes for Klubben.

Saa kunde Børnene endelig faa Lov til at komme frem med, hvad de havde paa Hjerte.

Palæets tre store Verandadøre blev slaaet op paa een Gang, og ud strømmede Wienerbørnene, marcherende i brede, faste Formationer. Foran dem blev der baaret et stort Dannebrogssflag. Alle var de klædt i rødt og hvidt, primitive Dragter, riede sammen af Crêpepapir; men fint og nydeligt var det at se paa.

Orkestret spillede, mens alle med frejdige Stemmer istemte Sangen om vort Flag, og med Begejstring lød det atter og atter fra dem: „Hurra for vort gamle Flag“.

Da Sangen var sluttet, havde de alle taget Opstilling i ordnede Geled-der, og en 15 Aars Pige traadte frem.

„Velkommen Far og Mor“ stod der som Forklaring paa Programmet, og med stærk Stemme og paa et overraskende godt Dansk talte hun til de Tusinder af Mennesker om Danmarks Bøgeskov og Østersø.

Fuglene ledsagede den unge Piges Tak med deres Kvidren, og de fortsatte med dette skønne Akkompagnement, mens Børnene og de Unge sang „Der er et yndigt Land“. Plejeforældrene havde alle rejst sig og stod op ad den skraanende Terrasse og betragtede dette næsten ufattelige Billede med Taarer i Øjnene.

Man gik videre i Programmet. Det var langt, meget langt, og det tog næsten tre Timer at komme igennem det; men det var en Fest helt igennem præget af Hjertelighed, netop hvad den skulde være. Det blev et lykkeligt Møde mellem de fordums landflygtige, der — givet tilbage til Livet — hilste dem, der engang havde reddet dem fra Undergang.

Trods de mange Aar, der siden var gaaet, var det barnlige i de Unges Sind dog endnu ikke visnet bort, og det kom paa denne Dag paa den smukkeste Maade atter frem for Dagens Lys. De Unges Glæde over Gensynet var rørende i sin Umiddelbarhed, og Festprogrammet, som Børnene havde sat sammen, prægedes helt igennem af Erindringen om Danmark og af de mange gode Minder, de derfra havde ført med sig hjem.

Straks ved deres Ankomst havde alle Gæsterne som en særlig Gave faaet et helt lille Programhefte med Tegninger, der skulde illustrere Festens forskellige Afsnit, og paa Forsiden heraf var Josefsstöckl aftegnet.

Det gik Slag i Slag med Underholdningen, og det ene Nummer fulgte efter det andet. Børnene spillede i Kostumer Scener af „Et Eventyr i Rosenborg Have“, opførte „Tolv med Posten“, sang danske Sange, for-

talte Eventyr, gjorde gymnastiske Øvelser og dansede under stor og fortjent Jubel danske Folkedanse i Nationaldragter.

Midt i det hele var der afsat en Pause, som Wienerbørnene benyttede til at byde Smørrebrød og Kager rundt, for at Plejeforældrene ikke skulde forgaa af Sult under den langvarige Forestilling. De vilde da ogsaa paa denne Maade dokumentere, at de mindedes, hvordan man bærer sig ad i Danmark, naar der kommer fremmede til Huse.

Den sidste Tale blev holdt af en Wienerpige, der var Ordfører for sine Klubkammerater. Allerede den Betoning, hvormed den lille blonde Pige indledede med et Far og Mor ud til hele Forsamlingen, greb alle om Hjertet.

Det var Wienerbørnernes Tak, hun gav Ord for.

„Tak for alt, hvad vi Wienerbørn mødte af Kærlighed og Ømhed hos Eder. Vi er bleven voksne i de Aar, der er gaet. Vi er begyndt at arbejde med paa vort eget Lands Vækst; men vi vil aldrig glemme de Barndomsdage, vi tilbragte hos Eder, eller den Kærlighed, I viste os, — den samme Kærlighed, som nu har ført Eder herved. Det er den, som forbinder os. Vi er ikke blot beslægtede Folk, vi er eet Folk. Vi danske Wienerbørn er bleven danske som I selv. Eders Flag deroppe er vort Flag. Det pryder det lille Stykke Danmark, som vi ejer i den Klub, I har skænket os. Det binder os til Eder med Baand, der er saa stærke, at vi har Lov til at haabe paa den Fred mellem Folkene, som vi saa inderligt længes efter.“

Under hele Festen havde Himlet været skyet, men nu brød Solen frem. Den blev staaende over Augarten og vedblev at skinne, mens de Danske besaa Klubbens Lokaler og bagefter lod sig vise rundt i Parken. Gamle og Unge fulgtes saa ad Haand i Haand gennem Byen ind imod Hotellerne eller ud i Prateren, — for den skulde Plejeforældrene jo ogsaa have et lille Indblik i, saa at de med Rette kunde sige, at de havde været i Wien.

Det var Plejeforældrenes første, dejlige Dag i Wien!

„Hvis de danske Plejeforældre ikke befinder sig vel i Wien,“ skrev en af de mange danske Korrespondenter, der var fulgt med Plejeforældrene og søgte at holde den hjemlige Læsekreds à jour med, hvad der i disse mindeværdige Dage foregik i Wien, „da er det ikke Wienernes Skyld. De gør, hvad de kan for deres Gæster og sørger for dem i enhver Henseende.“

Hver Morgen møder de voksne Wienerbørn op paa Hotellerne og stiller sig til Danskernes Disposition og hjælper dem, hvad enten det nu drejer sig om at gøre Indkøb eller om at være Vejvisere paa en Spadsere-

Plejeforældrene ventes til Wien.

Plejeforældrene føres til Hotellerne.

Plejeforældrenes Ankomst til Augarten.

Den tusindtallige Menneskemængde strømmer ind.

Det ser ud, som om Strømmen aldrig vil holde op.

Tilskuerpladsen foran Josefsstøckel.

Nu er alle paa Plads.

Saa kan Forestillingen begynde.

Prologen fremsiges: „Velkommen Far og Mor!“

„Hurra for vort gamle Flag!“

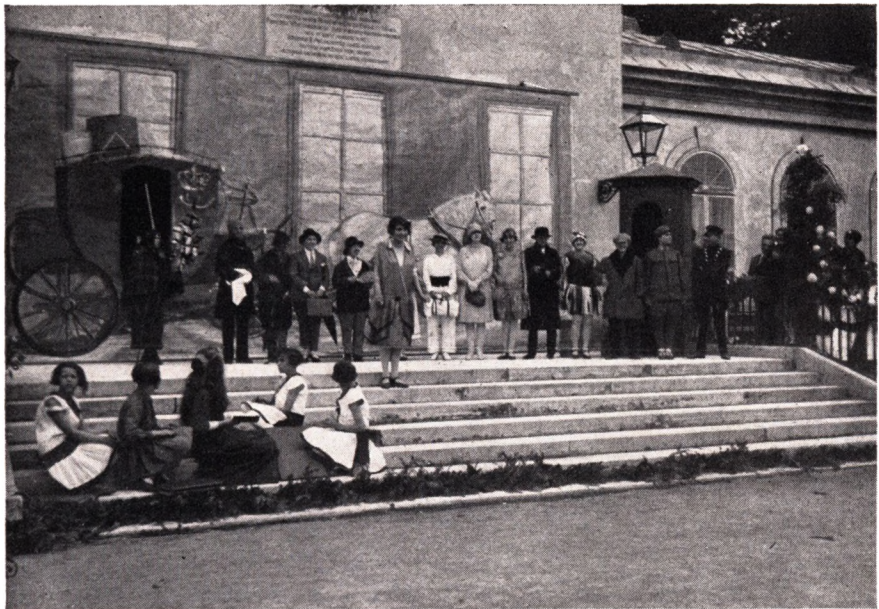
Gymnastikopvisning.

Wienerbørn opfører danske Folkedanse.

Veteraner fra den første Klubaften.

„Tolv med Posten“ (H. C. Andersen).

Festen for Plejeforældrene paa Wiens Raadhus.

Middagen paa Semmering.

tur. Saa snart der er Tale om større Møder i Anledning af officielle Foranstaltninger, kommer Spejderne med deres Papskilte med Hotelnavnene for at hente og bringe. Naar saa Festligheden er overstaaet, samles de enkelte Hotelselskaber igen og ledsages omhyggeligt hjem. De Danske maa under disse Omstændigheder formelig gøre sig Umage, hvis det skal lykkes dem at fare vild eller blive borte.“

Mandag Morgen begyndte med en Køretur i store Turistautomobiler. Hele Formiddagen kørte Plejeforældrene Byen og dens nærmeste Omegn igennem paa Kryds og tværs, og de fik i Løbet af denne og de følgende Formiddage set en hel Del af Byen, dens Anlæg og monumentale Bygninger, som de kendte saa udmærket godt af Wienerbørnenes Omtale. Stephanskirken, Burgtheater, Schönbrunn m. m. — Vejret var godt og de morede sig fortræffeligt.

Dog var det ikke alle, som saaledes fik Lov til i ubunden Frihed at nyde Livet og Lykken ved at være i Wien. Af Plejeforældrenes Rækker var der nemlig blevet udvalgt et Repræsentantskab til at varetage de mere repræsentative Pligter under Besøget. Ledsaget af den danske Gesandt i Wien blev Repræsentantskabet samt den danske Presses Korrespondenter Mandag Formiddag modtaget af Forbundspræsidenten Dr. Hainisch, der bad de Fremmede overbringe de danske Plejeforældre en Tak for den Hjælp, de havde ydet det østrigske Folk. Præsidenten føjede hertil Ønsket om, at der vedblivende maatte bestaa et hjerteligt Forhold mellem Danmark og Østrig.

Efter Modtagelsen hos Præsidenten begav Selskabet sig til Socialministeren, der hilste dem i Regeringens Navn og takkede dem, fordi de ikke var veget tilbage for at foretage den lange Rejse for at gense de Børn, for hvem de igennem lang Tid havde været elskelige Forældre. De danske Plejeforældres Rejse havde gjort det dybeste Indtryk paa Østrigs og især paa Wiens Befolkning og vilde sikkert bidrage til at forøge den allerede store Sympati for Danmark.

Samme Eftermiddag Kl. 17 var samtlige Plejeforældre indbudt til Te af Ministerpræsident Seipel.

Denne Reception fandt Sted i Habsburgernes gamle Balsal i Hofburg under tvangfri Former og var fuldstændig blottet for Taler og anden Højtidelighed, hvad der dog i nogen Grad virkede desorienterende paa Gæsterne.

De først ankomne blev ganske vist ved Salens Indgang modtaget af forskellige Ministre; men derefter blev saavel de som de senere ankomende ganske overladt til deres egen Skæbne, idet de, som almindeligt

er ved større officielle Receptioner, selv maatte opsøge dem, de ønskede at tale med, og paa denne Maade selv sørge for deres Underholdning.

De fleste forholdt sig en Tid afventende paa Stolene langs med Salens Sider i Haab om, at der skulde „ske noget“ i Retning af en Velkomsttale eller lignende; men efter et Kvarters Nølen gik det endelig op for dem, at Adgangen til de store Te-Buffer, der var dækket i Sidegemakkerne, og som bugnede med Sandwiches og lækre Wienerkager, var fri. De gik da endelig løs paa Anretningerne med friskt Mod og Appetit, — efter at de var naaet velbeholden over det store, glatte Parketgulv.

Fra Hofburg gik Vejen til Festforestillingen i den store Wieneropera, hvor Verdis „Aïda“ opførtes udelukkende til Ære for de danske Gæster, idet Plejeforældrene havde overtaget hele Teatret, saaledes at der ikke fandt noget almindeligt Billetsalg Sted.

Næppe nogen anden Opera i Verden kan sætte „Aïda“ saa pragtfuldt op som Wiens Opera. Sejrsindtoget med den berømte March var betagende ved sine Farver og ved sin Massevirkning af Musik og Sang, Dans og funklende Pragt, hvortil kom, at alle Solostemmer var udmærket besat. Det var derfor intet Under, at de Danske begejstret klappede Kunstnerne frem atter og atter efter Tæppets Fald, forinden de gik hver til sit for at hvile ud og samle Kræfter til de efterfølgende Dages Anstrengelser.

Hver Dag havde sit særlige Præg. Søndagen var Børnenes, Mandagen var tilegnet den østrigske Stat, og Tirsdagen var overladt Byen Wien, der havde beredt de Danske en storstilet Modtagelse paa Wiens Raadhus.

I Festsalen, hvor de mægtige Lysekroner var tændt, var der dækket til 1500 Personer ved tre lange Borde. Her bød Borgmester Seitz paa Byen Wiens og dens Borgeres Vegne velkommen og takkede det danske Folk for, hvad det havde gjort for Wiens Børn. En af Rejsedeltagerne svarede paa Gæsternes Vegne, og derefter begyndte Frokosten, som bar et ægte Wienerpræg.

Kommunalbestyrelsen havde oprindelig ønsket at give en stor Festmiddag for de fremmede Gæster; men paa indtrængende Opfordring fra dansk Side afstod man herfra og nøjedes med at servere nogle faa karakteristiske, dagligdags Retter, hvad der i høj Grad vakte Plejeforældrenes Begejstring.

Hele denne Sammenkomst var i alle Maader vellykket og forløb i den bedste Stemning, hvortil ikke mindst den mægtige Sal, den straalende Belysning og et udmærket Orkester bidrog, — efter at Begyndelsen var gjort med Borgmesterens Velkomsthilsen, der havde gjort et dybt Indtryk paa Plejeforældrene.

Efter denne Fest blev der indskudt en Hvilepause i Besøget i Wien. Plejeforældrene trængte til lidt Ro efter de anstrengende Dage, hvor de saa ganske var kommen ud af deres daglige Folder, og et Særtog førte dem derfor til Semmering, Wienernes yndede Udflugtssted i Alperne, hvor de samtidig kunde faa et lille Indblik i Østrigs skønne Natur.

Plejeforældrene blev indkvarteret paa de to største Hoteller paa Semmering, „Kurhaus Panhans“ og „Südbahn-Hotel“.

Mange af Deltagerne havde aldrig før været i en Bjergegn, og hele Panoramaet omkring Semmering var derfor som en Aabenbaring for dem, hvad enten de rettede Blikket ned imod Dalen, hvorfra de kom, hvor de lavtliggende Skyer drev afsted, eller de saa op imod de hvide Tinder, hvor Sneen fra den svundne Vinter endnu laa og glitrede i Solskinnet.

Efter at alle var blevet fordelt i Værelserne paa de kæmpemæssige Hoteller, mødtes de til et Fællesmaaltid, der formedes som en Festbanket, idet saavel Repræsentanter for Forbundsstaten Niederösterreich som Semmerings lokale Autoriteter var kommen til Stede for ligesom derved at præcisere, at ikke alene Byen Wien, men ogsaa Landet Østrig ønskede at fejre Danskerne, og paa overordentlig smuk Maade fandt ogsaa disse Repræsentanter Lejlighed til at komme frem med, hvad der laa dem paa Hjerte.

„En Strøm af varm Menneskelighed er kommen til os fra det lille, skønne Danmark,“ var der saaledes en af dem, der udtalte. „Vi ved godt, at de Danske ikke har gjort den lange Rejse hertil for at høre os sige Tak. De er kommen for at lære vort Land at kende og her i Semmering, paa et af de skønneste Steder i Østrig, vil jeg udbringe et Danmark leve.“

Orkestret udfyldte Pauserne mellem Talerne, de Wienerbørn, der var fulgt med Plejeforældrene, sang og dansede, iført maleriske Nationaldragter fra Østrigs Bjergegne, og efterhaanden spredtes Selskabets Deltagere paa Terrasser og Altaner for at nyde Bjergluften og den betagende Aften i Bjergenes Ro.

De storslaaede Forhold paa de to Kæmpehoteller var noget usædvanlige for de fleste Rejsedeltagere, og dette gav Anledning til forskellige ejendommelige Situationer. Under den pludselige og voldsomme Indkvartering havde der ikke været Tid for Receptionen i Stueetagen til at notere Navnene paa de Gæster, der blev indkvarteret i de forskellige Værelser, og Gæsterne var ikke alle indstillede paa, at de maatte lægge Mærke til Værelsets Nummer for at kunne finde tilbage til det. En ældre Bondeemand, der — efter at have begyndt sin Afklædning om Aftenen — forlod

sit Værelse et Øjeblik, kom derfor i en ubehagelig Situation, da han vilde søge tilbage til sin Seng. En af Rejseledelsen fandt ham staaende halvt afklædt paa den lange Gang, ulykkelig over, at han ikke anede noget om, bag hvilken af de mange lukkede Døre den Seng stod, hvori han skulde søge Hvile, og hvorpaa han allerede havde lagt en Del af sit Tøj.

De to søgende maatte saa gaa fra Dør til Dør, banke diskret paa og søge at lukke Døren forsigtigt op for ikke at vække unødigt Forstyrrelse paa et Tidspunkt, hvor de fleste allerede var falden i Søvn. Først efter ti Minutters Listen gennem lange Korridorer og vedholdende Anstregelser fandt de endelig en Dør, der gav efter, og glad var de, da de fik Øje paa en tom Seng med de savnede Beklædningsgenstande, saa den gamle Mand kunde blive forskaanet for at trave frem og tilbage paa Gangen Natten igennem i sin mangelfulde Paaklædning.

Og det blev atter Morgen. Alle var ganske vist kommen sent i Seng den foregaaende Aften; men mange lod sig dog vække saa tidligt, at de kunde se Solen staa op over Bjergene. Efterhaanden som alle de øvrige vaagnede, maatte ogsaa de op i en Fart for at se det herlige Landskab, der laa udbredt til alle Sider.

Stille og andagtsfulde stod de jævne Mennesker fra de flade, danske Øer og saa ud over Alpernes Bjerge og Dale uden at kunne fatte de Afstande og Højder, som Wienerbørnene, der troligt gik med dem ved Haanden, stadig var rede til at opgive dem med Navn og meget mere.

Det blev en herlig Dag i den storslaaede Natur. Mens det regnede i Wien, fik de lykkelige Danske ikke en eneste Draabe Regn, og den friske Bjergluft fik Blodet til at rulle rask gennem deres Aarer.

Formiddagen blev benyttet til Udflugter til Fods op paa de nærmeste Bjerge eller i Hestekøretøj længere bort, nogle slog sig endda sammen om at leje Automobiler, der førte dem helt over til Raxalperne, hvor de ved Hjælp af den nylig aabnede Tovbane kunde komme op i 1500 m's Højde, og hvorfra de havde det herligste Overblik over Alpekædens østligste Udløbere. Kun altfor hurtigt, syntes de alle, kom Tidspunktet, da de ud paa Eftermiddagen maatte tilbage til Wien.

Tilbageturen ad Banens mangfoldige Snoninger over Kløfter og gennem Tunneller ned imod Lavlandet frembød det ene interessante Skue efter det andet, og Plejeforældrene forlod Semmerings Bjerglandskab med det bestemte Forsæt, at de vilde vende tilbage dertil igen, om der nogen Sinde skulde aabne sig en Mulighed derfor.

Ved Banegaarden i Wien holdt store Turistautomobiler for at føre Plejeforældrene til deres forskellige Hoteller. Spejderne stod parat med

deres Skilte, og alle blev fordelt i en Fart, for at de kunde faa spist og gjort sig i Stand til Forestillingen i „Volksoper“.

Her var Johann Strauss' Operette „Flagermusen“ sat paa Programmet, og Danskerne fik Lejlighed til at glæde sig over den berømte Operettes indsmigrende Wienervalse. I Dagens Anledning var der endvidere indlagt et flot Balletdivertissement over et Donauebølge-Motiv.

Torsdagen havde Wienerbørnenes Forældre lagt Beslag paa til en Sammenkomst med Plejeforældrene i Koncertpalæets store Sal, der kunde rumme 3000 Mennesker og var fyldt til sidste Plads.

I en enkelt reserveret Loge saa man Statsministeren, Forbundskansler Seipel, og i Logen ved Siden af den danske Gesandt.

Wiener Filharmonikerne aabnede Festen med en pragtfuld Gengivelse af Gades „Ossian-Ouverture“. Da Musikken var forstummet, traadte en sørgeklædt Wienermoder frem paa Podiet. Det blege Ansigt paa Baggrund af den mørke Dragt var som en levende Illustration af det Sorgens Billede, Mødrene i Wien i sin Tid havde frembudt, da de maatte overgive deres Børn til Danmarks Varetægt. Hendes Stemme var kun svag, men den naaede dog til de fjerneste Dele af Salen.

„Jeg havde engang fire Børn. Mine tre Sønner faldt i Krigens første Maaneder, og tilbage havde jeg da kun en Datter, der var født i det Aar, Krigen brød ud. Hun blev syg, og vi havde intet at give hende. Lægen sagde da kort og godt til mig: De har kun Valget mellem Udlandet eller Kirkegaarden.

Efter lange, alvorlige Overvejelser besluttede jeg mig med et tungt Hjerter til at sende min lille Pige til Danmark. Otte Maaneder efter kom hun tilbage, og da var hun blevet saa stor og sund, at jeg ikke kunde kende hende igen paa Banegaarden. Tre Gange til tog Danmark imod hende. Jeg vil aldrig glemme Eder det, — og jeg er kun een af de mange Tusinde Mødre.“

I al deres Jævnhed var disse enkle Ord, der talte om Sorg og Smerte i en svunden Tid, vel de stærkeste, der blev talt paa denne Dag, ja under hele Besøget, og de gjorde et dybt Indtryk paa alle de tilstedeværende. De gav i sammentrængt Form de Danske ligesom hele Baggrunden for denne usædvanlige Rejse. Efter at man havde ført Plejeforældrene fra Fest til Fest, havde jublet dem i Møde og vist dem al mulig tænkelig Hæder og Ære, kom denne Sorgens dybe Grundakkord, som gav det hele Relief. Den ukendte Moders Ord blev Wienerforældrenes skønneste Tak til de Danske.

En Wienerfader supplerede denne Tak med nogle faa Billeder af Wienerbørnenes Lidelser i Aarene umiddelbart efter Krigen. De Smaa havde ikke skreget eller grædt, men deres store tavse Øjne havde tigg

om Brød, som ingen kunde skaffe dem, og han sluttede med Forsikringen om, at Wien stedse vilde mindes, hvad Børnene havde faaet fra Danmark.

Forskellige Plejeforældre forsøgte at tolke de Danskes Følelser og Glæde over alt, hvad de havde mødt, og man var dermed naaet til det Punkt paa Programmet, som Wienerne selv vel nok tillagde den største Betydning.

En lille hvidklædt Pige stod alene med Rejselederen paa den store Tribune, og uanfægtet af de mange Tusinder af Øjne, der hvilede paa hende, fremsagde hun et Hyldestdigt til Danmark og overgav sluttelig Rejselederen paa Plejeforældrenes Vegne en Laurbærkrans i Guld med Inskriptionen:

WIENERNES TAK TIL DANMARK

16. September 1919—26. Maj 1927.

Da det orkanagtige Bifald, hvormed Wienerforældrene sluttede sig til den lille Piges Ord, var stilnet af, lød det fra dansk Side:

„Vi Danske er ikke kommet til Wien for at hente Tak for det, vi har faaet Lov til at gøre. Vi er kun kommet for at styrke de Bænd, Børnenes Besøg i Danmark har knyttet, og for at hente Kræfter til, at vi kan arbejde videre med os selv.

Børneaktionen har lært os at skatte Glæden ved at hjælpe andre. Gid det maa være Resultatet af de mange Aars Samarbejde i denne Sag og af vort Besøg i Wien, at vi alle med fornyede Kræfter gaar ind i Arbejdet for, at Menneskene kan naa til en bedre indbyrdes Forstaaelse, saa de maa foretrække at hjælpe fremfor at bekrige hverandre.“

Orkestret sluttede sin Medvirken ved Festen med Beethovens femte Symfoni, og efter nogle Solonumre af en ung Violinist var Højtideligheden til Ende.

Efter Plejeforældrenes Hjemkomst til Danmark blev Wienerforældrenes Guldkrans overgivet til det historiske Museum paa Frederiksborg Slot til Opbevaring.

Fredagen var en svær Dag for mange, for nu var alle de dejlige Dage forbi, og Plejeforældrene skulde tiltræde Hjemrejsen til Danmark.

Ikke alene Hjemmene i Wien kappedes om at vise de danske Gæster, hvor glade de havde været for Besøget; men ogsaa Hotellerne fandt Udtryk herfor. Saaledes havde et af de største Hoteller i Wiens Hjerte lige ved en af de mest befærdede Hovedgader formaaet et stort Militærorkester til at møde op nogle Timer før Afrejsen. Gaden blev afspærret, og danske

og østrigske Melodier lød afvekslende ud over den store Folkemængde, som hurtigt samlede sig for ligesom at tage Afsked med Danskerne.

Saa gik Turen til Banegaarden, og havde Ankomsten været præget af Fryd og Glæde, saa var Afskeden lige saa stærkt præget af Vemod. Mange af de unge Wienere græd og hulkede, idet de trykkede deres Plejeforældre ind til sig, og for mange Danske kneb det ogsaa med at holde Taarerne tilbage.

„Aldrig har jeg set Danskerne tude saa inderligt som paa denne Tur,“ udtalte en Deltager senere efter sin Hjemkomst. „Ja, det lyder sagtens latterligt, naar man fortæller derom, men faktisk var Danskerne saa rørte, at Taarerne Gang paa Gang vældede frem. Da vi tog Afsked med Wien, og Politibetjentene stod opstillet for at holde Orden, græd de, saa Taarerne løb ned paa Uniformen.“

Togene fulgtes ad til Prag. Nogle forsinkede Falsterboere, der først var kommet med Jyllandstoget i Wien, kunde derfor i Prag naa at skifte og komme over i det forudgaaende Warnemündetog, hvor lystige Tilraab hilste dem velkommen, efter at man havde opgivet at se dem mere.

Natten svandt under Rejsen gennem Tyskland, og ved Middagstid var det ene Tog i Warnemünde, mens Jyder og Fynboer først ud paa Eftermiddagen naaede Padborg, hvor et dansk Særtog ventede dem.

Da den næste Nat faldt paa, var de fleste Deltagere splittet paany over hele Landet og sad nu hver i sit Hjem og fortalte en lyttende Skare om de Oplevelser, den uforglemmelige Rejse havde ført med sig. Hvis de da ikke var saa forsigtige som en Jyde, der kategorisk nægtede at udtale sig om Turen til den ventende Slægt.

„Det har været en vidunderlig Tur,“ sagde han blot. „Mere vil jeg ikke fortælle Eder; for siger jeg Eder, hvad vi oplevede, vil I kun tro, at jeg lyver, og det vil jeg ikke udsætte mig for.“

En ældre Kone, der straks paa Københavns Banegaard skulde give sine fremmødte Slægtninge et lille Indtryk af, hvad hun havde oplevet, søgte at samle det hele i de betegnende Ord: „Vi har glædet os saa meget, at vi græd hver Dag.“

Wien benyttede Plejeforældrenes Besøg til at sige Tak, fordi Wienerbørnene havde maattet ty til Danmark i deres Nød. Hvorledes denne Tak blev udformet paa en Maade, der klart og tydeligt kom fra Hjertet, ligesom den gik til Hjertet, kunde i og for sig kun de, der var med, faa et levende Indtryk af.

En af de østrigske Medarbejdere, som under Forberedelserne og selve

Festdagene kæmpede med i første Linie, søgte ikke desto mindre at fæstne de Stemningsbilleder, denne Rejse gav Anledning til, paa Papiret, og de gengives i det efterfølgende. Det har været forsøgt at oversætte dem til Dansk, men Forsøget faldt ikke heldigt ud. Den specielle østrigske Charme lader sig vanskeligt overføre til det mere nøgterne danske Sprog. Derfor gengives disse smaa skitse-mæssige Billeder i Originalsproget.

En dansk Plejemor, der deltog i Rejsen, men senere er afgaaet ved Døden, stillede efter Anmodning sin Dagbog og sin Korrespondance fra Rejsen til Disposition, for at andre derigennem om muligt kunde faa en svag Anelse om, hvad der bevægede sig hos de mange Mennesker, som en Majdag i Aaret 1927 slog sig sammen for at drage ud i Verden for at gense deres gamle Plejebørn og atter trykke dem til sig, lykkelige over, at alt nu havde vendt sig til det bedste for dem.

Som Længslen, der drev Plejeforældrene ud paa den lange Rejse, var nogenlunde ensartet, saaledes gjorde ogsaa Oplevelserne det samme Indtryk paa mange. En enkelt Deltagers Følelser kan derfor opfattes som et fælles Udtryk for meget af det, der bevægede sig i Plejeforældrenes Sind i disse Dage.

AF EN REJSEDELTAGERS OPTEGNELSER OG BREVE

Saa snart vore Wienerbørn havde hørt om den planlagte Tur til Wien for Plejeforældrene, fik vi det ene Brev efter det andet, baade fra dem og deres Forældre. De udtrykte deri Haabet om, at de maatte faa opfyldt et længe nærret Ønske om at kunne byde os Velkommen til Wien. Vi maatte være klar over, at Børnene vilde græde Strømme af Taarer, hvis de ikke kunde være med i alle de andre Wienerbørns Glæde, naar de danske Plejeforældre kom til Wien. Saa bestemte vi os da til at tage med.

Vi taler hver Dag om, hvad der forestaar. Idag kom vi endvidere til at tale om de mange Hjem Danmark over, hvor Turen til Wien bliver drøftet i denne Tid paa samme Vis. Hvor vil det blive morsomt at træffe sammen med de mange Mennesker, der ganske som vi har levet i spændt Forventning.

Kufferten er pakket, og imorgen drager Far og jeg afsted. Far har været i Østrig, da han var ung, og jeg glæder mig til at spadserere med ham i Wien og se de Steder, hvor han har været for mange Aar siden, og som han tit har fortalt mig om. Hvor er det underligt at tænke sig, at vi ogsaa skal gense vore kære Børn, efter at vi nu saa længe har maattet lade

„Tak for de skønne Dage i Wien“.

Toget klar til Afgang.

Begejstret Ungdom forsinker Afrejsen.

Plejeførældrenes Afsked med Wien.

os nøje med deres Breve, og at vi skal mødes med deres Forældre, om hvem vi har hørt saa meget, dels i den Tid, Børnene var hos os, og dels igennem alle de mange Breve, vi senere har faaet.

Imorgen tidlig begynder Eventyret. Hvem glæder sig mon mest, Far og jeg, eller vore Venner dernede, som nu sikkert tæller Timerne, til Toget kan være i Wien?

Kære Søster!

Wien den 21. Maj 1927.

Endelig er der et lille Øjeblik tilovers, saa jeg kan faa Pennen fat. Jeg skulde jo gerne holde mit Løfte om at lade Dig — saa nogenlunde — følge os paa vor Færd.

Far og jeg har glædet os meget til Turen, som Du ved, og det gjorde vel sit til, at Rejsens Begyndelse igaar Morges blev særlig festlig for os.

Alle vi, som hørte til „Gedsertoget“, samledes paa Færgen ved Gedser, mens Jyder og Fynboer skulde tage med „Padborgtoget“ over Hamburg.

Vi følte os alle straks fra første Færd som hørende sammen paa en ganske egen Maade; alle havde vi i sin Tid, da Børnene var her, været ude for omtrent den samme Oplevelse, og alle glædede vi os nu til Gensynet med dem i Wien.

I Warnemünde holdt et østrigsk Særtog for at føre os til Wien. Vi tog det i Besiddelse og indrettede os paa at have det saa behageligt som muligt, det skulde jo være vort rullende Hjem et helt Døgn igennem.

Naar man ikke har prøvet det før, er det en stor Oplevelse at køre med „sit eget Tog“. Det er noget ganske andet end at rejse som ellers, hvor Folk stiger ind og ud i een Uendelighed. Enhver af os havde stadig sin egen Plads i en forudbestemt Kupé, og der var ingen, som tilegnede sig den, selv om man for længere Tid spadserede gennem Vognen eller muligvis endog gik over i andre Vogne paa Besøg hos Bekendte.

Der forefaldt mange morsomme Episoder paa Turen, og paa hver eneste Station, hvor der var et lille Ophold, blev der drukket Øl eller Kaffe. Vi Danske er jo ikke meget for at sulte eller tørste for længe ad Gangen.

Efter en lang Nat naaede vi omsider Prag. Forinden Ankomsten hertil havde vi alle vasket os paa en Banegaard, hvor vi gjorde et længere Ophold, og hvor der hang Skilte om, at man *ikke* maatte vaske sig ved Kummene paa Perronen. Det var, som om disse Skilte nærmest havde den modsatte Virkning af den tilsigtede paa os, og vi følte os som ulydige Børn, der ikke har Lyst til at respektere givne Forskrifter. Det blev til en Storkvask uden Lige, og Tandbørsterne kom i Brug under smittende Gemytlighed.

I Prag ventede der os store Overraskelser. Efter et festligt Morgenmaaltid blev vi kørt rundt i Byen i Automobiler, og paa Raadhuset var der Modtagelse af Borgmester og Raad. Det blev til nogle straalende Timer, vi kom til at tilbringe der; Far og jeg følte os ganske som „Konge og Dronning for en Dag“.

Vi sad i vort Automobil og nikkede til højre og venstre, idet vi smilede til alle de venlige Mennesker, der hilste os paa vor Vej. En Herre med et meget jovialt Ansigt svingede med Hatten, da vi kørte forbi ham og raabte nogle Ord, som vi tydede som „Da-, Da-“. Vi undrede os over, hvorfra han mon havde lært saa meget dansk.

Saa fortsatte vi imod Wien.

Jo nærmere vi kom imod Rejsens Maal, desto mere sænkede en ejendommelig Følelse sig over mig for tilsidst at betage mig fuldstændig.

Smaa Dannebrogssflag var hængt op i Togets Vinduer, og efter at vi var kommen over Grænsen ind i Østrig, stod Folk paa mange af Stationerne og vinkede til os. Det var tydeligt at mærke, at de vidste, hvad det var for et Tog, der passerede.

Jeg havde gerne haft Dig med, da vi rullede ind paa „Franz Josefs Bahnhof“ i Wien. Hvor var det skønt altsammen.

Der stod alle vore Børn og deres Paarørende og raabte „Velkommen, Velkommen“, og det var som om et helt Folks Hjertervarme strømmede os i Møde.

En lille Dame gik frem og tilbage udenfor vor Waggon. Omsider fik vi da set rigtig paa hinanden, og det viste sig da at være Ludvigs Mor. Selv stod han noget længere borte for bedre at kunne passe paa; men Moderen fik ham hurtigt hentet, og vi faldt i hinandens Arme.

Udenfor Banegaarden stod der i Tusindvis af Mennesker. Vi gik forbi dem, smilende og vinkende, mens Taarerne løb os ned ad Kinderne.

Ved Hjælp af et Automobil naaede vi snart til Ludvigs Hjem, hvor hans Fader kom helt ned paa Gaden for at tage imod os. Ingen kunde give kære Gæster en mere hjertelig Modtagelse end den, vi fik af ham. Jeg kan endnu ligesom mærke den Maade, hvorpaa han kyskede min Haand. Far omfavnede han, idet han kyskede ham paa begge Kinder: Det kneb en hel Del, for Far hører jo ikke til de smaa, hvorimod Ludvigs Far er ret lille, men ved at staa paa Tærne lykkedes det endda for ham.

Der var saa Familiens tre andre Børn. Børn kan man vel iøvrigt snart ikke kalde dem længere, for den ældste er 23, og de to næste henholdsvis 21 og 16 Aar, mens Ludvig kun er 12 Aar.

Kan Du huske, da han var i Danmark første Gang og endnu kun var 5 Aar gammel? Ak ja, sikken en Størrelse at sende saa langt bort!

„Die liebe Grossmutter“, som bor et Par Huse herfra, kom ogsaa for at byde os velkommen.

Jeg havde gemt noget af det gode danske Smørrebrød, vi havde med paa Turen, og det kan nok være, det smagte „Børnene“. De vilde paastaa, at det smagte saa dejligt af Danmark, og de fik endog Bedstemor til at smage paa det.

Nu har vi sagt Godnat og takket for god Modtagelse, og Sengen venter. Det skal gøre godt at lægge Hovedet paa Pudsen efter den lange Jernbanetur.

Wien den 22. Maj 1927.

I Formiddag var vi en Tur inde i Byen sammen med Børnene. Morsomt var det at komme ind paa Kärntnerstrasse og der atter og atter blive mødt med et venligt „Goddag“. Vi traf her mange med vort smukke Rejse-
emblem med Bogstaverne D. W. (Danmark-Wien). Man har straks, naar man ser det, Følelsen af, at vi, der bærer dette Mærke, hører sammen.

Wienerne ved ikke, hvor gode og venlige de skal være imod os Danske.

Vi vilde op paa „Kontoret“, som er oprettet til Hjælp for os under Besøget, men desværre var vi kommet ud i en helt anden Del af Byen, hvor vi ikke kunde finde Vej. Her traf vi imidlertid en østrigsk Herre, som var saa venlig at tilbyde at gøre os Følgeskab. Undervejs gjorde han os tilmed bekendt med, hvad vi passerede af Interesse. Det er tydeligt at mærke, at de fleste Wienerne ved, hvem vi er.

Da vi kom hjem, var jeg næsten lam i Armene. Hele Tiden under Spadsereturen holder Ludvig mig nemlig stadig i den ene Haand, mens jeg har Rudi under den anden Arm. Havde jeg en tredje Arm, vilde Karli meget gerne holde den, det har jeg tydeligt kunnet mærke paa ham hele Dagen. Mizzi, den store Pige, gaar derimod alle Vegne med Far i Haanden.

Det er saa smukt og tiltalende at se, hvorledes de alle kommer os trygt og naturligt i Møde.

Under Middagsmaaltidet idag fortalte Ludvigs Far os paa sin stilfærdige Maade, at der ikke gaar en Dag, uden at Børnene taler om Danmark. Det er rørende at høre.

For et Par Timer siden kom vi tilbage fra Festen i den danske Klub.

Hvor var det smukt altsammen, og ingen Anstrengelse var skyet. Resultatet stod ogsaa paa Højde dermed; det kunde ikke have været bedre.

Jeg vilde ikke i Drømme have kunnet tænke mig, at noget saadant

virkeligt kunde arrangeres. Men det er, som om der over hele denne Tur hviler en lykkelig Haand.

Da alle vi Tusinde danske Plejeforældre kom marcherende op foran Klubben, blev vi modtaget af de forsamlede Børn med „Hurra“ og „Velkommen“, og vi fandt til vor Overraskelse, at der var arrangeret Siddeplads til alle os Voksne. Der kunde vi saa sidde og se og høre alt, hvad Børnene havde at byde os, Skuespil, Sange, Taler m. m.

Det var af særlig betagende Virkning at høre de østrigske Børn syngende vore danske Sange, rent og smukt og med en saadan Varme, at vi selv ikke kunde gøre det bedre.

Du skulde have set alle disse Piger og Drengene i smukke rød-hvide Dragter og med Dannebrog i Spidsen komme marcherende ud af det lille Palæ, hvori Klubben har til Huse, idet de sang „Hurra for vort gamle Flag“. Under Velkomsttalen, som blev holdt paa et klart og tydeligt Dansk af en ung Wienerpige, var ikke mange Øjne tørre, og hele det øvrige Program var ganske paa samme Maade usigeligt gribende.

Et Held var det, at Regnen holdt sig borte, saa længe Festen varede. Skyerne hang iøvrigt truende over os hele Tiden. Børnenes smukke Arrangementer vilde have lidt meget ved et Regnskyl, navnlig deres Dragter, der overvejende var syet af Crêpepapir.

Om det saa var nogle af H. C. Andersens Eventyrskikkelser, saa saa vi dem lyslevende for vore Øjne, saa poetiske og fine, at jeg er vis paa, vor gode gamle Eventyrdigter ret af Hjertet vilde have glædet sig derover, om han havde kunnet se dem.

Da hele Programmet var ført til Ende, serveredes Forfriskninger til hele Selskabet, og store Bakker med dejlige Kager og Smørrebrød, Kurve med Appelsiner og Cigarer blev budt omkring.

Det var morsomt at iagttage, hvor gerne alle Deltagerne vilde gøre deres til, at alt forløb smukt og stilfærdigt, idet enhver blev siddende stille og roligt paa sin Plads, mens Børnene bød rundt. Det var jo ogsaa den eneste Maade, hvorpaa det kunde lade sig gøre at forsyne den Menneksemængde.

Arrangementet vakte naturligvis stormende Begejstring.

Bagefter besaa vi Klubben og de dejlige Lokaler, den har. Hvor maa det have været af stor Betydning for Børnene i disse vanskelige Aar, at de har haft dette gode Sted at ty til.

Hjemmet her er kun lille, men hyggeligt og godt, og vi har i disse Dage udmærket Lejlighed til at konstatere Sandheden i det gamle Ord:

„Hvor der er Hjerterum, er der ogsaa Husrum.“ Hjerterum er der rigeligt af, og vi mærker da intet til, at Pladsen kun er snæver.

Det kniber undertiden lidt med det tyske Sprog; men det gaar da. Heldigvis er det jo saadan, at i Hjerteret forstaar vi hinanden, og det gør da ikke saa meget, om det kniber for Munden at finde de rette Udtryk.

Wien den 23. Maj 1927.

Tak for Dit Brev! Det var dejligt at faa en Hilsen hjemmefra. Jeg er glad over, at Du fik den ene Rejseplan, saa Du ved Hjælp af den kan følge os fra Dag til Dag, ja næsten fra Time til Time.

For os er Tiden rig paa Oplevelser, den ene bedre end den anden. Far og jeg er glade over, at vi bestemte os til at tage imod Familiens Indbydelse til at bo hos den. For det første vilde det have været en stor Skuffelse for dem alle, om vi havde boet paa Hotel; for det andet har vi nu den Glæde at kunne være sammen med Børnene i al den Tid, vi har tilovers fra de fælles Besøg og Udflugter. Sammen med Mizzi har Far i Formiddag været paa Visit hos et Par Wienerpiger, til hvem vi havde Brev med fra deres Plejeforældre, idet disse desværre var forhindret i at gøre Turen med. De Unge blev meget glade for Fars Besøg. Det er rørende at se, hvorledes alle Børnene hænger ved Danmark.

Rudi, Ludvig og jeg var en Tur inde i Byen, hvor vi bl. a. besaa Kejserbegravelseerne i Kapucinerkirken. Iøvrigt vandrede vi Arm i Arm ned ad Gaderne, købte Chokolade og Kager, nød Livet og havde det dejligt.

De to begynder at kunne forstaa Dansk igen, Rudi endda helt godt; for den lille kniber det mere. Mærkværdigt nok, for hver Gang han i sin Tid kom tilbage fra Danmark, kunde han næsten gøre baade Forældre og Lærere fortvivlede. Hans Mor fortæller, at han som Regel i første Øjeblik ved Hjemkomsten ikke forstod et eneste tysk Ord, og at hun var grædefærdig over at faa sit Barn hjem saa at sige som en umælende. En af Lærerne var endog kommet hjem til dem og havde paalagt dem, at de endelig maatte tale Tysk med Drengen, for naar Læreren i Skolen forklarede Eleverne noget, sad Ludvig blot og gloede, og det var tydeligt at se, at han ikke forstod et Ord af det hele.

Forældrene lo saa hjerteligt begge to, da de fortalte os det; men det maa alligevel have været en ejendommelig Følelse for dem dengang.

I Eftermiddag var vi til Te paa Hofburg. Det kan nok være, der var fint; dejlige Trappegange og en vidunderlig smuk Sal, den gamle kejserlige Balsal.

Det er fine Steder, vi færdes paa i disse Dage. Men morsomt er det at

se, hvorledes alle vi mange fra de forskelligste Hjem og Samfundslag umærkeligt glider sammen, saa vi danner et harmonisk Hele, og betagende er det at se, hvorledes alle som gode Rejsekammerater kappes om at være venlige og imødekommende imod hverandre.

Underligt er det at tænke sig, at disse engang saa fornemme Sale skulde komme til at rumme ganske almindelige, borgerlige Danske.

Ved en af de store Buffetter kom jeg i Samtale med en prægtig dansk Gaardejer, som tænkte noget lignende, idet han sagde til mig: „Det havde de gamle habsburgske Kejsere nok ikke tænkt sig, at jævne danske Bønder skulde færdes i disse fine Sale.“

Far og jeg nød det hele af et oprigtigt Hjerte. Alene at se alle de mange fesklædte og feststemte Mennesker var en stor Oplevelse.

Fra Hofburg spadserede vi hen ad „Ringens“ til den store Opera. Det var helt mærkeligt at spadserere her i Wien imellem alle disse Danske, og at høre sit Modersmaal blive talt baade foran og bagved. Det var, som om man slet ikke var i et fremmed Land.

I Operaen sad Far i Parkettet, mens jeg havde faaet Plads i en Loge i Balkonen. Min Plads var imidlertid noget tilbage, saa jeg ikke kunde se ret meget af Scenen; men jeg tænkte ved mig selv, at det gjorde heller ikke noget, for Musiken kunde jeg da altid høre.

Imidlertid kom der andre ind i Logen, og en ældre, østrigsk Herre vilde absolut bytte Plads med mig, saa jeg kom til at sidde i første Række ved Siden af den eneste Dame, der var foruden mig selv. Hun var overordentlig elskværdig, og i Mellemakten spadserede vi op og ned i Gangene med hinanden under Armene, mens vi fik os en fornøjelig Passiar.

Operaen var pragtfuld og Musiken henrivende. Jeg har ikke hørt „Aïda“ før, og det var mig en særlig stor Nydelse.

Da Forestillingen var forbi, kom den elskværdige Herre, der havde overladt mig sin Plads, samt hans Søn og sagde Farvel til mig, mens Fruen, jeg havde siddet ved Siden af, og hendes Mand fulgte mig hen til Garderoben, hvor de ventede, indtil jeg i Mylderet havde fundet Far.

Denne Teateraften kom saaledes paa forskellig Maade til at gøre et uforglemmeligt Indtryk paa mig, ikke mindst paa Grund af den Hjertelighed og Elskværdighed, som jeg havde mødt hos mig vildfremmede Mennesker.

Det kaster et særligt Skær over Tilværelsen, naar man bliver Genstand for Venlighed, ja paa sine Steder endog ligefrem for en vis Ridderlighed, saaledes som vi Danske gør det i disse Dage her i Wien, hvor vi lever fra Dag til Dag under Indtrykket af at være Byens kære Hædersgæster.

Semmering den 25. Maj 1927.

Af Brevpapiret vil Du kunne se, at jeg skriver til Dig fra Hotellet paa Semmering. For en Gangs Skyld kan jeg endelig faa Lejlighed til at sige Dig „Godmorgen.“ Hidtil er min Korrespondance paa Grund af Travlhed altid blevet udskudt til et saa sent Tidspunkt paa Dagen, at jeg samtidig kunde sige Dig „Godnat.“

Igaar var vi til Fest paa Wiens Raadhus.

Morgenstunden havde vi benyttet til at faa os en fortrolig Samtale med vore gode Værtsfolk. Vi har jo lært at holde af dem igennem deres Børn, længe forinden vi nogensinde havde set dem; men først nu kan vi rigtig forstaa, hvor prægtige Mennesker de er, og hvilke strenge Tider, de har gennemlevet.

Det gaar en til Hjertet at høre Ludvigs Mor fortælle om den forfærdelige Tid, der nu heldigvis kan betegnes som en svunden Tid.

Hun har ikke den ringeste Antydning af Martyrmine paa, naar hun sidder og fortæller om alt det forfærdelige, de har oplevet. Det er kun tørre Kendsgerninger, hun beretter, og hun fortæller ikke for paa nogen Maade at fremkalde vor Beklagelse.

Hvilke Lidelser har hun og alle de øvrige Mennesker hernede dog ikke gennemgaaet!

Mens hendes Mand var i Krigen, — Ludvig var dengang endnu ganske spæd og hendes andre tre Børn kun smaa, — maatte hun i lange Nætter staa udenfor Butikkerne for at kunne faa en halv Liter Mælk til sit lille Barn. Men ikke nok dermed. Derpaa maatte hun gaa hjem og sy hele Dagen for blot nogenlunde at kunne ernære sine Børn og sig selv.

Der var Uger, hvor hun slet ikke kom i Seng, og hertil kom saa yderligere Ængstelsen for Manden derude i Krigen.

Det er ikke Mænd alene, som kan være Helte!

Men jeg gaar over til de mere lystige Oplevelser, der snart er bleven næsten dagligdags, men absolut ikke „Hverdagskost“ for os.

Festen paa Raadhuset var prægtig.

I den vidunderlige Sal stod der lange, festligt dækkede Borde, og en Rigdom af straalende Lys gav det hele en egen Glans. Orkestret forstod at faa de Strauss'ske Toner til rigtigt at klinge, og „An der schönen blauen Donau“ maatte endog spilles flere Gange. I disse Omgivelser, hvor den saa fuldstændig faldt sammen med den Stemning, som havde grebet os alle, vakte den naturligvis særlig Begejstring.

Staaende, men desværre i Tavshed, paahørte vi Østrigs Nationalsang,

mens vi alle kunde synge med, da „Der er et yndigt Land“ bruste gennem Salen.

Talerne hørte vi derimod ikke ret meget af, da vi sad for langt borte fra Talerstolen; men i Dagbladene saa vi senere Referaterne deraf, og dermed klarede vi os saa.

Ved Bordet kom jeg til at sidde ved Siden af en udmærket Landmand fra Fyn. Vi blev hurtigt enige om, at noget saa enestaaende som denne Tur havde vi aldrig været ude for, og han fortalte meget morsomt om de Oplevelser, Rejsen fra Padborg til Wien havde ført med sig.

Turen fra Wien til Semmering var meget smuk. Jeg har aldrig før set rigtige Bjerge, og det var morsomt ogsaa at faa denne Oplevelse med og at høre vore Rejsefællers Begejstring over den storslaaede Udsigt og deres Gisninger om, hvor højt vi var oppe.

Hotellet, vi bor paa, er meget stort og flot. Det passer i og for sig bedre for amerikanske Millionærer end for os jævne Danske, men det er alligevel morsomt at bo her.

Far og jeg har et herligt, stort Værelse paa Hotellets Forside, med Udsigt ud over Bjergene. Vi har eget Badeværelse og W. C., Telefon ved Sengene og Klædeskabe saa store som en lille Stue. I Morges, da jeg vaagnede, var jeg nær ved at sige med Jeppe „Er det jeg, eller er det ikke jeg?“

Wien den 26. Maj 1927.

Mizzi og Rudi samt deres Mor tog imod os paa Banegaarden, da vi kom tilbage fra Semmering, og jeg fik en stor Buket Roser i Favnen.

De ved ikke, hvor gode de skal være imod os.

Til Forestillingen i Aftes i „Volksoper“ fik vi Mizzi med; det var baade hun og vi glade for. Før Tæppet gik op, spillede Orkestret „Kong Christian“. Det kan nok være, at vi kunde synge med!

Efter Forestillingen lød „Der er et yndigt Land“, mens Skuespillerne blev staaende for aabent Tæppe. Far og jeg syntes, at den smukke Melodi og de dejlige Ord aldrig havde virket saa gripende paa os, som de gjorde det der.

Formiddagen har vi benyttet til Besøg i Schönbrunn. Det var ogsaa en stor Oplevelse for mig.

Parken ved Slottet er meget smuk, og det var en Glæde for Børnene at være Førere for os. Forstaaeligt nok, for hvem vil ikke gerne vise kære Gæster, hvad man har af skønt i sit Land og i sin By.

Ved Festen i Koncerthaus i Eftermiddag skulde vi udelukkende være sammen med vore Wienerbørns Forældre, ligesom vi paa Besøgets første Dag var alene sammen med Børnene til Fest. Hver Dag har derved faaet sit særlige Præg.

Indledningen var Gades herlige „Ossian-Ouverture“ under Professor von Klenaus Ledelse. Derefter var der Taler af Dr. Loewenstein, en østrigsk Moder og en østrigsk Fader. De to sidste talte som Repræsentanter for de mange Forældre, hvis Børn har nydt godt af Gæstfriheden i det lille Danmark.

Alt, hvad der blev sagt, var jævnt og ligetil, Ord, som kom fra Hjertet, og som derfor maatte røre os alle dybt, idet de søgte at give Udtryk for Taknemmelighed overfor os Danske og vort Fædreland.

Ogsaa fra dansk Side blev der talt saare smukt og givet Udtryk for den Glæde, Børnene beredte os, mens de opholdt sig i vore Hjem, som og takket for al den Godhed og Hjertelighed, vi har mødt i Wien i disse dejlige Dage.

Hertil knyttedes Haabet om, at den Forbindelse, der igennem Børnene er skabt mellem Danmark og Østrig, maa bidrage til at bevare den gode Forstaaelse mellem de to Nationer, og paa sin Vis faa Betydning for Fred og Fordragelighed imellem de forskellige Folk.

Vi bærer jo alle i Hjertet et varmt Ønske om, at Nationerne engang maa naa til at kunne forstaa og respektere hverandre, og det ligger da nær at tro, at Minder om fælles gode Oplevelser ikke vil være det daarligste Middel til Opnaaelsen heraf.

Slutningen paa Festen, Beethovens 5te Symfoni, kunde ikke have været bedre. Hvor var det dejligt paa Tonerens Vinger at glide ganske stille ind i den smukke Verden, de oplader for os.

Børnene var ikke med i Koncerthaus; men deres Mor og Bedstemor var vore Ledsagere. Vor Vært kunde desværre ikke være med, da han har haft meget travlt i de sidste Dage. Efter en lang Arbejdsløshed er det for saa vidt kun glædeligt; men det kneb sikkert for ham, at han ikke kunde følges med os idag.

Efter Koncerten trakterede Far med Chokolade paa en Restaurant, og Samtalen kom da ret naturligt ind paa den afsluttede Fest, som vi alle syntes havde været saa særpræget i sin Skønhed.

Børnenes Mor havde hele Tiden været meget vemodig stemt. Hun benyttede nu Lejligheden til at fortælle om, hvor stærkt det kneb for hende, naar hun tænkte paa, at vi skal rejse imorgen. „De maa forstaa,“ føjede hun til, „at naar De nu rejser, saa forsvinder der noget ud af vort Liv, som aldrig kommer igen.“

Maaden, hvorpaa hun sagde dette, bevægede mig stærkt, hvortil kom, at hendes Følelser ganske faldt sammen med, hvad der rørte sig i mig.

Paa Vejen hjemad gik vi et Øjeblik ind i en Kirke. I denne Maaned har de her daglige Andagter for Jomfru Maria.

Paa Vejen fra Kirken fulgtes jeg med „die liebe Grossmutter,“ en kær gammel Kone, og hun spurgte mig da, om vi kendte saadanne Maj-Andagter i Danmark. Jeg forklarede hende, at vor Gudstjeneste er vidt forskellig fra deres; men da jeg tilføjede, at det jo ikke gjorde noget, da det dog var det samme, vi alle inderst inde vilde, da forstod hun mig tilsyneladende fuldstændig, trods mit ufuldkomne Tysk og nikkede bekræftende.

Hun havde inviteret os alle til Aften, og vi havde det meget hyggeligt hos hende. Hun bor sammen med en ugift Søn og en Datter, og der var rart at være i deres lille, pæne Hjem. Selv Ludvigs Far havde undt sig nogle Timers Frihed for at være sammen med os den sidste Aften. Til Gengæld maa han ganske vist sy det meste af Natten; men det gør ikke noget, siger han.

Vi har nu talt med hinanden om mangt og meget, og vi har siddet trygt og fortroligt sammen med den særegne Fornemmelse, som Tanken om den snarlige Adskillelse giver, idet dens Vemod kun gør det altsammen endnu kønnere.

Naar man er sammen med Mennesker, man ikke kender ret meget til, maa man ofte tvinge sig til at tale og være underholdende for ikke at synes uhøflig. Kender man derimod hinanden godt, kan man sidde stille ved Siden af hinanden gennem lang Tid uden at sige noget som helst, og Samværet kan dog skænke en saa uendeligt meget. Tavsheden kan til Tider være mere talende end mange gode Ord, og et Smil kan sige, hvad Ord er for fattige til at udtrykke.

Saaledes har vi da i Aften baade talt og tiet, og alt har været smukt og uforglemmeligt.

For sidste Gang har vi været sammen med Børnene inde paa Kärtnerstrasse og spadseret med dem paa „Ringens“.

Vi gik ind paa en Restaurant for at drikke Kaffe, og mens vi sad der og proppede Børnene med alle de Kager, de vilde have, kom en Herre hen til os og sagde: „Jeg hører, De taler Dansk; maa jeg ikke have Lov til at hilse paa Dem.“ Det viste sig da, at det var en dansk Operasanger, der har boet i Wien i mange Aar.

Han talte venligt med Børnene, og for dem — saavel som for os — var det endnu en lille smuk Oplevelse. Da vi gik derfra, smilede han og

vinkede til os, og det forekom mig, som om Far og jeg er særligt begunstiget af Lykken paa denne Tur. Eller gaar det mon mange andre, som det gaar os?

Da vi kom tilbage fra vor lille Udflugt, var Ludvigs Mor ved at indpakke et Par store, nybagte Kager, som vi skulde have med paa Rejsen. Hendes Taarer faldt paa Papiret, alt imens hun pakkede ind, og jeg maatte omfavne hende og tale til hende om det, der rørte sig i hendes Sind.

Det gik mig mere og mere, som da vi paa Ankomstdagen nærmede os Wien; Bevægelsen greb mig, og jeg fik vanskeligt ved at tale uden at blive overvældet deraf, og jo nærmere vi kom Afskedsstunden, des bedre forstod vi alle, hvor godt vi havde haft det sammen i disse skønne Dage. Navnlig i de sidste Timer fik vi talt saa godt med vore Wienervenner, store og smaa, at vi sikkert aldrig vil glemme hinandens Ord.

Saa kom omsider Vognen for at køre os til Toget.

Hele Familien fulgte os, undtagen Ludvigs Far, som havde syet det meste af Natten for at kunne aflevere en større Bestilling samme Eftermiddag. Han ledsagede os ned til Automobilet, og jeg skal aldrig glemme den Maade, hvorpaa han sagde os Farvel.

Paa Banegaarden var der atter Masser af Mennesker og et stort Orkester. Vore Venner græd de stride Taarer; men da jeg sagde til Ludvigs Mor, at vi hellere maatte være glade, fordi vi havde faaet set hinanden og lært hinanden personlig at kende, saa at alt i Fremtiden vilde være mere levende for os, naar vi nu skrev til hinanden, saa klarede hun lidt op, og Smilet kom frem igen.

Saa maatte vi da tage Afsked med alle de gode Mennesker, som havde vist os en enestaaende Kærlighed og Gæstfrihed i disse dejlige Dage. Aldrig skal vi glemme Eder!

Turen hjem gik lige saa godt som Udturen. Det er ellers ofte saaledes, at Stemningen er lidt mere mat og kedelig paa Hjemturen, end da man rejste ud, vel sagtens fordi Trætheden begynder at melde sig; men det var ikke Tilfældet her.

Alle var stadig lige venlige og hjælpsomme imod hverandre.

Vore gode Rejsefæller og vi havde det igen rart sammen og kunde rigtig drøfte de mange dejlige Oplevelser, vi havde haft.

Natten igennem sad jeg ganske stille og saa paa, at de andre sov, og ligesom paa Nedturen kom der af og til en Skikkelse forbi med en Lygte i Haanden. Det var en af Lederne, som ikke undte sig selv nogen Hvile, blot for at vi andre kunde være saa meget mere trygge.

Da vi passerede Prag, var Far ogsaa vaagen. Vi stod da sammen ved Vinduet og glædede os over det smukke Syn af alle de mange Lys fra Byen.

Mere og mere nærmede vi os Danmark, og endelig naaede vi Gedser.

Paa Færge ved Masnedø sagde vi Farvel til nogle af vore Rejsefæller, da vi skulde med forskellige Tog. Jeg kunde mærke, at Taarerne stod mig i Øjnene, saa jeg maatte skynde mig at vende Ryggen til dem, jeg tog Afsked med.

Det var ikke let at sige Farvel, efter at vi havde haft det saa dejligt sammen.

Hvor har der hvilet en lykkelig Haand over hele denne Tur, der var behersket af en sjælden Fred og Harmoni.

Alle de gode Ansigter, vi fik at se, og alle de dejlige Oplevelser, vi havde; hvor var det skønt altsammen! Kan der tænkes noget dejligere end en saadan Rejse. Hvor maa Hjertet ikke fyldes med Tak for alt det vidunderlige, vi fik Lov at være med i!

Jeg tror, at min kære Rejsekammerat og jeg, hvis vi bedst skulde udtrykke, hvilke Følelser der besjæler os, naar vi ser tilbage paa denne dejlige Rejse, maa ty til vor gode gamle Eventyrdigter og sige med ham: „Det var altsammen som det dejligste Eventyr, saa rigt og livsaligt.“

STEMNINGSBILLEDER FRA PLEJEFORÆLDRENE BESØG I WIEN

Af Fru *B. K.*

In diesen Tagen hat es ungezählte Freudenschreie und Tränen der Glückseligkeit gegeben.

Spaltenlang haben die Zeitungen Ereignisse, Gefühle und Stimmungen mit einer Fülle von Worten festgenagelt. Die Reden, die gehalten wurden, sind nachgeschrieben worden, die Geschehnisse wurden aufgezeichnet. Konkretes und Abstraktes ist zu Papier gebracht. Den äusseren und inneren Gang der Dinge getreu zu wiederholen erübrigt sich.

Das, was nicht berichtet wurde, für das keine Worte verwendet werden konnten, fand ich in diesen Tagen, als ich suchend alles miterlebte. In den Seelen der Anderen fand ich es, in meiner eigenen halte es wieder. Es ist ein Bild der Reise, flüchtig gezeichnet von den Händen Aller, geschaut mit dem vielwissenden Blick der Menge, die plötzlich versteht, Symbol und Bedeutung aufzudecken. Ich sage nicht, was geschah. Denn das wissen Alle. Ich sage nicht, wie es geschah, denn ein Heer von Redakteuren hat es schon getan.

Ich sage nur das, was in uns unaussprechlich war in diesen Tagen. Von diesem sonderbaren Etwas unseres Inneren spreche ich, das zu stark war, um uns nicht aufzufallen, das alle Ereignisse mit dem Stempel der Unvergesslichkeit versah.

Und auch das sage ich, was, obwohl wirkliches Geschehen, in keiner Zeitung zu lesen ist und kein Bericht Ihnen geben kann. Das, was sich vollzog „beim Vorübergehen“. Was ich erlauschte, was ich ersah.

Es sind keine Ereignisse. Aber es ist eine Kette von Erlebnissen, die sich mit dem breiten Bande der Reise unzertrennlich verschlang, so zwar, dass man am Schlusse fast sagen müsste: Das ist die Reise der dänischen Pflegeeltern nach Wien! So sah diese Reise, erlebt an der Persönlichkeit des Einzelnen, aus.

Es war eine stille, blaue Vollmondnacht. Im Augarten war es. Die Bäume standen regungslos zum Himmel. Stumm geneigt waren die Sträucher. Silberflut auf den Wiesen. Träumend das kleine Schloss mit dem Flaggenmast.

Drinne aber war helle Beleuchtung. Man wusste nichts von Tag oder Nacht. Man arbeitete. Die Pflegeeltern kommen! Das war die Parole.

Kränze wurden gewunden. Plakate und Kostüme angefertigt. Proben wurden abgehalten. Gross und Klein beteiligte sich an den Vorbereitungen. Was waren das für Tage und Nächte!

Jetzt lag er noch still und einsam, der alte Augarten — noch war die Stunde nicht gekommen, die ihn erwecken sollte. Aber trat man in solcher Nacht auf die Terrasse, die schon so manche feierliche Stunde erlebt hatte, dann fühlte man das Herannahen des grossen Festes.

Jubel wird sein. Menschenmengen auf den Tribünen gegenüber, spalierbildende Wienerkinder, unabsehbarer Zustrom der Pflegeeltern, geführt von dem Ehrenbanner des Klubs, Musik wird sein — Freude und Begeisterung.

Das alles, so fühlte man in solcher Nacht, wird sein. Nur Eines war ungewiss — über Eines konnte man sich keine Vorstellungen machen — Eines lag unter dem dunklen Schleier der Zukunft: werden diese Kinder, die einst den Weg zu den Herzen der Dänen fanden, auch diesmal vermögen die Pflegeeltern zu bezaubern? Jetzt sind die Kinder gross, sie sind nicht mehr elend, nicht mehr so bloss. Bei vielen ist die Unbefangenheit erster Jugend längst vorbei.

Werden sie es trotzdem können?

Da weht ein sanfter Wind die Blüten eines nahen Baumes auf die Steinfliesen der Terrasse. Bückt man sich und sieht näher hin, so erkennt man in den zufällig Hergefallenen die Form eines Wortes.

Das Wort heisst: Ja.

Der Saal ist ganz von grünen Vorhängen umgeben. Dicke Teppiche bedecken den Boden. Der Laut des Schrittes versinkt ungehört in die Tiefe dieser Weichheit. Eine gläserne Tafel ist in der Nähe des kleinen Apparats, der in der Mitte steht. Ein Flügel und Musikpulte sind daneben. Ein Fenster führt in das Nebenzimmer, wo Herren in weissen Mänteln stehen.

Das ist Radio Wien. Das ist der kleine Apparat, von dem aus man in die ganze Welt sprechen kann.

In tiefster Stille stehen die Kinder. Der grosse Augenblick ist gekommen. An den Radioapparaten ganz Dänemarks lauschen die Pflegeeltern. Hier aber stehen die Kinder — sehnsüchtig ergriffen.

Sie rühren sich kaum. Es liegt eine solche Weihe über dieser Stunde.

Dann singen sie und spielen auf ihren Instrumenten. Als aber eine von ihnen das Wort an die nordischen Eltern richtet, als sie sagt: „Liebe Pflegeeltern aus Jütland, auf Fünen, Lolland, Falster, auf Seeland und auf Bornholm, —“ da rinnen viele Tränen.

Die Kinder denken:

„Liebe Pflegeeltern, wir grüssen Euch!

Dort wart Ihr in diesem Augenblick, an Euren Apparaten, in Euren reizenden Stuben mit dem feinen Zinngeschirr, mit den Blumentöpfen auf den Fensterbrettern — dort wart Ihr und lauschtet. Wir aber, liebe Pflegeeltern, waren hier in dem grossen, grünen Saal, der sonst nur von Bevorzugten betreten werden darf, der eine gläserne Tafel hat, auf der mit roten Lichtern die unheimliche Mahnung: „Ruhe“ aufblitzt, wo jeder Ton so unirdisch vergeht, ohne Nachhall, wo jedes Wort gleichsam seines Schattens entbehrt — hier waren wir und entboten Euch das erste Willkommen.“

O unvergessliche Stunde!

Sie winken und rufen. Tausende sind da. Sie sind unabsehbar. —

Die Extrazüge rollen ein. Der Bahnhof ist festlich gesmückt. Ein unerhörter Jubel herrscht auf dem Perron. Alle sind Freunde, alle werden begrüsst. Die Pfadfinder und Klubmitglieder versehen ihren Dienst und führen alle zu den Autobussen. Die Dänen ziehen durch ein jauchzendes Spalier von Wienern. Hoch zu Ross grüssen die Polizisten. Die Chauffeure lüften die Kappen. Kleine Kinder strecken Hände voll Blumen entgegen.

Überwältigend ist die Begrüssung zwischen Pflegeeltern und Wienerkindern. Mit Schreien stürzen sie sich in die Arme, verharren lange unter Tränen. Dann lassen sie nicht mehr von einander. Sie gehen Hand in Hand durch die Menge, achten der Umgebung kaum, die ihnen zujubelt. Glückseligkeit liegt über ihren Gesichtern.

Einige stehen zum Schluss noch ratlos am Perron. Blass und übermüdet. „Wir sind nicht abgeholt.“ Enttäuschung liegt im Klange der Stimme. „Wo ist Karoline?“ rufen andere, so als ob es nur eine einzige kleine Karoline in dem grossen Wien gäbe. Da stürzen schon die Wiener auf sie zu. Ein doppelt freudiges Begrüssen. „Wir konnten Euch nicht finden.“ Und die „Karolinen“, „Anna“s und „Mitzi“s sind auch alle da.

Bei einer Bahnhofbank steht eine Frau und weint. Sie verfolgt einen grossen blonden Jungen mit den Augen. Der Junge hilft auf allen Seiten und scheint dabei seine eigenen Freunde zu suchen. Er blickt mehrmals zu ihr hinüber. Er weiss nicht recht, wie seine „Tante“ aussieht. Sechs Jahre hat er sie nicht gesehen. Damals war er 14. Als er merkt, dass die Unbe-

kannte weint, löst er sich aus der Masse um ihr zu helfen. Er eilt auf sie zu und fragt mit zarter Freundlichkeit: „Bitte, wen suchen Sie?“

Da starrt sie ihn lange an und sagt unter Tränen: „Dich.“

Ein Erkennen blitzt in seinen Augen auf. Wortlos liegen sie sich in den Armen.

Dan aber ruft sie laut über den Bahnsteig: „Junge, wie schön, wie schön bist Du geworden!“

Drei Türen führen aus den gelben kleinen Schlosse auf die alte Terrasse heraus.

Vor dem Angesicht der dreitausend Menschen springen die drei Türen auf. Hoch flattert Dannebrog aus der mittelsten empor. Ein Heer von Knaben und Mädchen marschiert aus dem Haus.

O unvergesslicher Anblick, als sie da erschienen! Als sie, in ihren weissen und roten Dannebrogskleidern, mit den Diademen auf ihren jungen Stirnen, mit tiefergriffenen Gesichtern kamen — immer mehr und mehr, stramm, singend, die Blicke den Pflegeeltern zugewendet.

Langsam marschierten sie aus — hoch an ihrer Spitze „Dannebrog.“

Sie singen. „Hurra for vort gamle Flag“ singen sie. „Hurra for vort Fædreland.“ So einfach sind sie, so ungeziert — Kinder sind sie, die ihren Eltern Freude machen wollen.

Jetzt stehen sie auf der Tribüne neben der Terrasse. Ganz gerade, gespannt bis ins Innerste. Da tritt eine aus ihren Reihen und besteigt die Terrasse. Sie spricht:

„Liebe Pflegeeltern, geliebte Freunde aus Dänemark!

Ein brausender Ruf ging durch unsere Reihen, als wir es hörten: Sie kommen, sie kommen. Die dänischen Pflegeeltern kommen zu ihren Wienerkindern. Und nun ist der Augenblick da. Nun endlich ist die Stunde, da wir Euch, liebe Pflegeeltern, aus ganzen Herzen Willkommen bieten dürfen.

Wir haben gewartet. Wir haben Monate lang, Jahre lang auf Euch gewartet. Aus den kleinen Mädchen und Buben sind erwachsene Menschen geworden. Wir sind ins ernste Leben eingetreten. Wir haben Stellungen angenommen, wir stehen auf unseren Posten, viele von uns haben Familien gegründet. Aber wieviele Ereignisse auch geschehen sind, — immer haben wir gewartet und gewartet, immer haben wir den brennenden Wunsch gehabt, dass Ihr kommen möget. Es ist nicht allein deshalb gewesen, weil wir Euch nur wiedersehen wollten. Nicht nur, weil wir Euch, Aug in Aug, auf Heimatboden stehend, nochmals danken wollten. Es war, weil wir Euch endlich unser Land, unsere Stadt zeigen wollten, unser Wien und — unser Haus.

Denn wir haben ein Haus. Wir haben ein Heim, das Euer Geschenk an uns war und das wir lieben. Hier auf diesem historischen Boden, der Kaisern und Fürsten gehörte, steht unser Klubhaus, der dänische Klub für Wienerkinder, den Ihr uns gabt und der uns eine kostbare Zufluchtsstätte geworden ist. Wie sollen wir Euch beschreiben, was uns das bedeutet? Wie können wir sagen, was unser Herz bewegt? In diesem Haus sind wir gross geworden. Hier fanden wir Trost nach Leiden, Erquickung nach schwerer Arbeit, Unterstützung für geistiges Bestreben und — was das Wunderbarste war: Erinnerung an Dänemark. Hier wurden die Stunden des Glücks wieder lebendig, die wir einst bei Euch verbracht. Hier hörten wir das Rauschen der Ostsee, das Säuseln des Buchenwaldes, hier sehen wir das Flattern des Dannebrog, die Helle der nordischen Nächte. Hier lebten wir auf, hier wurden wir, die wir die Kindheit schon lange vergessen, wieder zu Kindern, die glücklich sind.

Wir haben eine grosse, drückende Stadt mit vielen tausend Häusern, mit dunklen Wohnungen und engen Zimmern — aber wir haben auch ein kleines Märchenschloss in einem Zaubergarten, wir sind reich durch Euch, wir sind glücklich durch Euch. Das Leben mag uns dieses oder jenes Schicksal bringen, wir mögen in verschiedenster Weise in Anspruch genommen sein, Gutes oder Böses mag uns zu Teil geworden sein. Eines können wir nie vergessen, das ist die Liebe zu Euch. Ihr wisst, dass dies kein leeres Wort ist. Denn sonst ständen wir ja nicht hier, sonst würden wir ja die Arme nicht ausbreiten, um Euch zu empfangen.

Vor unserer Seele steht ein Bild: Ein Zug läuft in eine kleine, freundliche Bahnstation ein. Viele Kinder schauen zu den Fenstern heraus. Sie haben blasse Wangen, sie haben magere Glieder. Unten am Bahnsteig stehen Vater und Mutter. Die Türen des Waggons gehen auf. Die Kinder steigen herunter. Mutter und Vater nehmen das Kind in ihre Arme. Das ernste Gesicht der Kleinen beginnt zu leuchten. Der Mund, der das Lachen verlernt hat, lächelt. Die letzte Träne verschwindet, der Abschiedsschmerz von Wien ist vergessen. Mutter und Vater haben das Kind in ihre Mitte genommen. Vater trägt den Rucksack, Mutter die Decke. Jetzt geht es heimwärts.

Vor unserer Seele steht ein zweites Bild: Ein Zug gibt das Abfahrtsignal. Viele Kinder winken bei den Fenstern heraus mit Taschentüchern und kleinen Dannebrogflaggen. Die Kinder haben rote Wangen, sie sind stark und gesund. Am Bahnsteig stehen Vater und Mutter. Der Zug fährt ab. Vater und Mutter weinen. Sie strecken die Hände nach den Kindern aus. Die Kinder rufen: Farvel, kære Far, farvel, lille Mor. — Vater und Mutter gehen mit gesenktem Kopf zurück ... heimwärts ...

Diese beiden Bilder in der Seele, liebe Pflegeeltern, grüssen wir Euch heute. Mehr brauchen wir nicht zu sagen. Die Mitglieder des dänischen Klubs grüssen Euch so, an der Schwelle des Josefsstöckls, Eures Hauses.

Willkommen bei Euren Wienerkindern!“

Die Pflegeeltern weinen. Etwas von der grossen Bedeutung des Tages rührt ihr Herz. Sie sehen die Kinder vor sich, ihre Kinder, denen sie geholfen haben und die dieser Hilfe nicht vergassen. Sie sehen ihre Sonnenstrahlen vor sich, die ihre eigenen Heime erleuchtet haben.

„Der er et yndigt Land“ tönt ihnen aus den Kehlen dieser Kinder entgegen, mit solcher Begeisterung gesungen, wie sie nur die ursprünglichste Wahrheit der Gefühle einfösst.

Was monatelanger Fleiss geschaffen, kommt nun zum Ausdruck.

Die Kinder singen, spielen, tanzen und turnen. Die Kinder bemühen sich das Beste zu leisten. Die Pflegeeltern begleiten jede Darbietung mit grossem Beifall. Die Terrasse verwandelt sich bald in ein Märchenrevier, bald in eine Turnhalle, bald in einen Elfenhain. Endlich erscheinen viele von denen, die den allerersten Klubabend des Jahres 1921 miterlebt und geben sich zu erkennen: Wir waren hier! Immer hier! Die Zeit vergeht, wir sind gross geworden, aber hier sind wir — immer noch hier.

Dann ist die Terrasse wieder eine Bauernstube in Jütland — dänische Volkstänze entstehen zu den Klängen zweier Violinen.

Und aus den Reihen der Klubmitglieder tritt wieder ein Mädchen.

Zu den Pflegeeltern gewendet ertönen die Worte:

„Liebe Pflegeeltern! Wenn es möglich wäre Euch Dank zu sagen für unseren Klub, für alles Schöne, was wir durch Euch empfangen haben, dann wäre das, was wir Euch jetzt gezeigt haben ein bescheidener Ausdruck dieses Dankes gewesen.

Wenn es möglich wäre, so müssen wir sagen; denn eigentlich ist es ja ganz unmöglich. Was Ihr für uns getan habt, das können wir nur mit Taten der Liebe vergelten, die wir unsererseits an unseren Mitmenschen vollbringen, aber das, was Ihr jetzt gesehen habt, soll Euch bloss ein Beweis sein, wie sehr Dänemark zu unserem zweiten Heimatlande geworden ist, wie wir es lieben, wie wir seinen Geist verstehen, wie unvergesslich es uns ist. Und wir fühlen es in dieser Stunde: unser Zusammensein mit Euch, liebe Pflegeeltern, wächst aus dem Rahmen einer blossen Gesellschaftsreise, die Euch zu uns brachte, heraus, in die riesige Symbolik einer Völkerverbrüderung, und eine ungeheure Bedeutung birgt sich in diesem Händerei-

chen zweier Nationen. Wir, Kinder eines Landes, das den Jammer des Krieges kennengelernt, wir, die wir in den unglücklichen Jahren des Kampfes heranwachsen mussten, wissen, was es bedeutet: Frieden! Und wenn Ihr aufs Neue Eure Hände in unsere legt, dann müsst Ihr fühlen, dass wir es in tiefstem Ernste und in einer Begeisterung tun, die der Freude auf eine bessere Zukunft entsprang. Friede kann uns retten und stärken, Frieden ersehnen wir, Frieden und Liebe zu allen Völkern! Unsere Vergangenheit stand im Zeichen des Krieges — unsere Zukunft möge im Zeichen des Friedens stehen!“

Kein Auge bleibt trocken. Vater und Mutter schluchzen. O Kinder, Kinder, dass Ihr so viel vermochtet über uns!

Da sammeln sich alle auf der Tribüne. Ein leichter Wind lässt Dannebrog aufwehen — aus hundert und hundert Kehlen strömen begeistert die Worte des Liedes:

Vi vil væge vor Klub,
Vi vil huske vor Klub, —

Und dann der zweite Vers:

Vi har Sommersol nok,
Vi har Sædekorn nok,
Bare vi, bare vi havde Kærlighed nok. —

Endlich der dritte:

Denne Bostavn er vor —

In dieser Stunde wurde es zum ersten Mal klar für viele, was der danske Klub for Wienerbørn diesen Grosstadtkindern bedeutet. Es ist nicht notwendig ihn in vielen Zeitungen abzubilden, nicht notwendig gewesen über ihn seitenlang zu schreiben, — denn das Eine, was hier geschah, das war genug: Drei Türen flogen auf ins Freie. Eine Schar von Kindern strömte im Zeichen des Dannebrog heraus. Immer mehr, immer mehr — ein Heer —

Und eines davon sagte:

„Wir haben eine grosse drückende Stadt mit vielen tausend Häusern, mit dunkeln Wohnungen und engen Zimmern, aber wir haben auch ein kleines Märchenschloss in einem Zaubergarten.“

Das war genug. Tausende von bewegten Gesichtern zeigen es. Wird die Zukunft genügend stark sein, um alle diese Eindrücke zu verwischen? Oder wird das Bild des Wienermädchens in den Herzen bleiben, das im Namen aller für das Heim im Augarten dankte?

Es fällt ein gelber Sonnenstrahl aus düsterem Wolkenhimmel auf die Altane des Josefsstöckls. Das erste Mal bei dem Feste! Die Türen sind alle weit geöffnet. Die Pflegeeltern sollen sich den Klub besehen. Überall sind die Säle gefüllt mit frohen Menschen. In dem bunten Treiben sind noch viele Kinder in ihren Kostümen zu sehen. Die Reste der guten Leckerbissen, die in Körben und auf Tassen herumgereicht worden waren, werden noch verzehrt. Die Tribünen entleeren sich langsam. Nach einigen Stunden ist die lange Allee zum Haupttor hinaus wieder einsam. Dannebrog wird niedergeholt. Die Sonne geht unter.

Es sind noch einige Kinder im Klub zurückgeblieben um zu helfen. Da kommt eine Pflegemutter wieder, um nach ihrem Schützling zu schauen. Sie möchte ihr Wienerkind in den Prater nehmen. Anstatt im Festkleide sieht sie das Mädchen mit einer blauen Schürze vor einem Kübel heißen Wassers stehen. „Kommst Du mit mir?“ fragt sie. „Ich komme erst, wenn unser Haus in Ordnung ist“, lautet die Antwort.

Die Pflegemutter erwidert gerührt: „Und wir wollen dafür sorgen, dass Ihr das Haus behaltet, das Ihr in Ordnung bringt.“

„Holde Aïda ...“

Ein Märchenland tut sich den Blicken auf. Wo ist die Grenze zwischen Wirklichkeit und Dichtung? Ist sie hier, wo die goldene Rampe die Menschen von den lebensvollsten Musikinstrumenten der Welt trennt, ist sie da, wo ein unbeschreiblich schöner Königsthron das Auge gefangen hält oder ist sie draussen — ausserhalb dieses strahlenden, prächtig verzierten Hauses? Ist sie beim Eingang in die prunkenden Marmorhallen?

Aber das ist ja keine Frage. Man muss es doch nicht wissen. Eine Fülle herrlicher Töne entsteigt den Tiefen des Orchesterraumes und dort oben in dem herrlichen Haine singt ein Liebender:

„Holde Aïda ...“

O ergreifendes Erlebnis. Tausende von weitgeöffneten Augenpaaren richten sich auf die Pracht des Königseinzuges. Die Urkraft erstmaligen Schauens liegt in vielen Blicken. Der Fischer aus hohem Norden sitzt neben dem Kopenhagner. Alle sind unter gleichem Banne. Wiens Staatsoper ist heute ihnen zu Ehren bereit ihr Bestes zu geben. Das Stehparterre und die Galerien sind voller Wienerkinder. Auch diese nehmen angehaltenen Atems die Wunder in sich auf.

Dann ist der Beifall. Das Haus erdröhnt von dem Jubel der Fremden. Tief verneigen sich die Berühmtheiten der Oper vor den begeisterten Zuschauern. Die Farbenpracht des Hauses verdunkelt sich. —

Der nächtliche Platz vor der Oper mit seinen hellen Lichtreklamen, die wie diamantene Messer die Luft durchschneiden, ist voll von einander begrüssenden Menschen.

Zuletzt kommt noch eine Gruppe aus den Türen der Oper, deren Inneres rasch im Dunkel versinkt.

Sie reden nichts, diese wenigen Letzten. Es sind Jütländer. Ein Mädchen vom hilfsbereiten Arbeitskomitee springt hinzu und fragt:

„Welches Hotel?“

Da sieht der eine sie aus seinen blauen Augen an, in denen die Wogen des Meeres träumen, und erwidert:

„Wir finden heim.“

Das fröhliche Wienerkind blickt auf die Gruppe. Warum sagen sie nicht „herrlich,“ „prachtvoll,“ „unbeschreiblich“ —?

Doch sie gehen schon. Sie schreiten mit fast wuchtigem Schritt über den Opernplatz. Unter ihren Füßen knirscht der Sand der Düne. Eine salzige Seebrise fliegt durch ihre blonden Haare.

Als sie schon weit sind, dreht sich der Eine um. Überwältigt umfasst sein Blick noch einmal das Haus, in dem so viele Wunder wohnen. Und er versucht — mit seiner rauhen Kehle versucht er, vielleicht selbst erstaunt und dessen kaum bewusst, die Töne wieder zu summen, die er gehört.

„Holde Aïda ...“

Dann folgt er den Anderen, stumm wie früher.

So feiern Dänen grosse Feste.

In Wiens Umgebung sausen viele Autos umher, die fremde Gäste tragen, solche, die sich von der Masse trennten, um allein oder mit ihren persönlichen Freunden die Schönheiten kennen zu lernen.

Weit draussen am Fusse des Kahlenbergs liegt ein kleines Dorf. Mitten zwischen Weinreben liegt es, zwischen blühenden Obstbäumen und dem Silberband der Donau. Ein Automobil hält vor der Türe eines Gasthauses. Eine kleine Ruhepause ist für die Fahrenden nötig. Der Wirt fragt grüsend nach dem Begehr. Als die ersten Worte gesprochen waren, lacht er über das ganze Gesicht. „Aus Dänemark?“

Und er bringt Wein, Obst, Würste und Kuchen. Er setzt ihnen alles vor und holt seine Zither. Alte Wienerlieder ertönen unter den schattigen Bäumen. Die Dänen lauschen. Da tritt ein braunes Mädchen aus der Türe, die Tochter des Wirtes. In fließendem Dänisch begrüsst sie die Gäste. Ihre Augen strahlen. Sie war so glücklich in Dänemark! Aber sie hat keine Verbindung mehr, sie wohnt zwei Stunden entfernt vom Klub, ihre Pflegeeltern antworten selten auf ihre Briefe. Der Vater winkt ihr.

Da steht sie auf und holt aus ihrem Zimmer den bestgehüteten Schatz: Auf dem Gasthaustisch steht Dannebrog vor den Dänen!

Wien ist eine grosse Stadt. Wien hat viele kleine Vororte. Ein Kranz von Dörfern umgibt es. Aber wohin man auch gehen mag, die Liebe der Dänen hat überall Spuren hinterlassen. So kommt es, dass auf einer Spazierfahrt bei zufälliger Rast in einem kleinen Gasthaus vom Kahlenbergerdorf die dänische Sprache wohl verstanden wird. So kommt es, dass mitten in der fröhlichen Runde im Lande Österreich ein leuchtendes Wahrzeichen steht — Dannebrog!

Viele sind in diesen Tagen mit leisen Schritten durch die Räume des Klubs gegangen. Immer wieder hielten die Autos vor dem Portale und Pflegefamilien traten ein. Die Klubmitglieder selbst waren ihre Führer. Stolz zeigten sie den Weg durch alle Räume.

Manche Pflegeeltern gingen ganz langsam von Bild zu Bild und erklärten den begleitenden Wienerkindern alles, was darauf zu sehen war. Sie hatten eine so besinnliche, aufmerksame Art beim Betrachten, diese Väter und Mütter aus dem Norden. Viele hatten besondere Fragen und Wünsche. So stand eine kleine zarte Frau unschlüssig in dem Spielzimmer und blickte von Platz zu Platz.

„Lassen Sie“ sagte sie endlich bittend, „mein Kind auf jenem Platze sitzen, wo recht viel — ja, wo die meiste Sonne hinkommt. Es ist so blass, mein Kind, wissen Sie —“ fügte sie entschuldigend hinzu.

Da aber griff der Himmel selbst ein und schob mit mächtiger Hand einen grossen Wolkenschleier von der Sonne weg — der ganze Raum lag in Strahlenpracht da.

Da breitete die kleine Frau die Arme aus und rief entzückt:

„Aber Franzi, da ist ja überall Sonne — da brauche ich keine Angst um dich zu haben.“

Und ein Mädchen des Arbeitskomitees sah sie an und meinte ernst:

„Ja können Sie sich denn nicht an das Lied, unser Lied, an Klubbens Sang erinnern? Vi har Sommersol nok? Daran ist doch jedes Wort wahr.“

Die Sonne bescheint die Welt der Berge, das tiefe Grün der Wälder, die schneeigen Gipfel der Alpenwiesen. In den Hotels herrscht regstes Treiben. Auf der Hochstrasse zieht eine Schar von Wienerkindern heran, die dänische Lieder singt. Voran eine im Dirndl, mit der Laute. Die Kinder bleiben vor den Fenstern der Dänen stehen und halten ihnen Ständchen. Viele Pflegeeltern ziehen Arm in Arm mit ihren Kindern vorbei. Überwältigend liegen die Bergesketten vor den Blicken. Viele, die niemals

die Alpenwelt gesehen, sind wie gebannt von den Schönheiten dieses Tages. Die Kinder machen gerne die Führer.

So vergehen die Stunden in festlicher Freude. Keine Wolke trübt den Himmel. Die Dänen atmen die kräftige Luft der Berge.

Als die Abfahrtsstunde kommt, ist die Trennung schwer. Viele sprechen vom Wiederkommen. Der Semmering hat es ihnen angetan. Sie geniessen die abwechslungsreiche Fahrt durch Tunnels und über Aquädukte.

So sind die dänischen Pflegeeltern auch in den österreichischen Bergen gewesen.

Auch dort, wo die Kunst vielleicht manches zu wünschen übrig lässt, ersetzt wienerischer Frohsinn, Lachen und Gutmütigkeit das Fehlende. Wieder ist eine grosse Familie im Theater versammelt.

Diesmal ist die Vorstadt an der Reihe, die Wiener Operette kommt zu Wort. Wieder sind viele erstaunte Augen auf die Bühne gerichtet. Grosser Beifall bricht los, als die Donauweibchen, dem Strome entstiegen, vor den Dänen den alten bezaubernden Reigen tanzen.

Donauwellen, Stefansturm, alles vereinigt sich um die geliebten Gäste zu grüssen und zu ehren.

Der zündende Walzer der Fledermaus geht in alle Glieder. Am Ende aber spielt das Orchester „Der er et yndigt Land“ — das fremde Lied, fast ebenso gut als die bodenständigen Melodien.

Was kann man nicht alles, wenn es gilt solche Gäste zu erfreuen!

Viele von den Kindern haben von ihrem schmalen Urlaub die dänische Woche bekommen. Manche haben vorher besonders fleissig gearbeitet, um dann von morgens bis abends frei zu sein. Und jetzt dürfen sie, die es als besondere Ehre empfinden im Arbeitskomitee zu sein, den Hoteldienst für die Pflegeeltern übernehmen, ihnen helfen und beistehen. Sie tun es mit grösster Freude. Sie sind am Ende der wenigen Tage vor Glück ganz überwältigt, als sie reizende Erinnerungen von diesen Menschen bekommen, mit denen sie in kurzer Zeit so gut Freund wurden. Die Mädchen zeigen stolz die entzückenden Ringe mit roten Steinen, die Burschen Lederbrieftaschen und Silberbecher. Alle erzählen mit leuchtenden Augen von den dänischen Freunden.

„Wir wollten nichts nehmen“ beteuerten sie. „Aber die Damen weinten, als wir es sagten und die Herren baten uns ihnen diese „letzte kleine Freude in Wien“ zu bereiten.“

So sind es wohl die schönsten Urlaubstage für die Wienerkinder gewesen.

Das kleine Mädchen steht auf dem grossen Orchesterpodium, das ein Schlachtfeld verlassener Musikpulte ist. Es steht ganz ruhig und selbstverständlich da oben und spricht zu einem Mann, der es unverwandt anblickt. In den Händen hält das kleine Mädchen auf einem roten Samtpolster einen goldenen Lorbeerkranz.

Viele tausend Menschen lauschen den Worten. Der Mann, zu dem das Kind spricht, steht unbeweglich. Aber der Ausdruck seines Gesichtes wird heller. Der Mann umarmt das kleine Mädchen und küsst es auf die Stirne, als es endet.

Der ganze Saal tobt Beifall. Und der Mann hebt die Hand und zeigt allen den seltsam leuchtenden Kranz, der die Worte trägt:

„Ewiger Dank der Wiener dem Lande Dänemark!“

Dann spricht er in zwei Sprachen, zu seinen Landsleuten und zu seinen Freunden. Dänisch und deutsch. „Menschen, helfet einander.“ —

Darin klingen seine Worte aus. Das sei die grosse Lehre dieser Zusammenkunft. Jubel und Begeisterung danken ihm. Die Eltern Wiens und Dänemarks reichen sich hier über den Köpfen der Kinder hinweg die Hände.

So ist das grosse Werk vollbracht. Und während Musik die Herzen gefangen nimmt, ist ein letztes Schimmern des Lorbeerkranzes im Saal — und ein letzter Nachhall der hellen Kinderstimme geht durch die Seelen, jener Stimme, die so eindringlich zu dem Manne sprach:

Nimm hin das Zeichen, das Dich ehrt,
Es sei durch Dich dem Land beschert,
Durch Dich sei es dem Volk geweiht,
Das treu uns half in bitterer Zeit.

Da rollen die Züge fort. —

Musik und Menschenmassen, Tücherschwenken und Abschiedsrufe. —

„Far! Mor!“ Blumen fallen in die Waggonfenster. Aus traurigen Augen schauen die verlassenen Wienerkinder zu den Abteilen empor. „Far! Mor!“ Ein kleiner Bub versucht dem Zug nachzulaufen. Er tut, was alle anderen auch tun möchten.

Die Pflegeeltern sehen zu den Fenstern heraus. Sie überblicken die Menge der Abschiednehmenden. Sie winken.

Dann sieht man nichts mehr vom Bahnhof. Alles setzt sich langsam. Nun ist das Erlebnis „Wien“ Erinnerung geworden. Und die Fahrt gibt die beste Gelegenheit gemeinsam Erlebtes zu besprechen. Wie verschieden die einzelnen Ereignisse auch gewesen sein mögen, über etwas waren doch alle klar, darüber gab es nur eine Stimme: es war eine herrliche Fahrt gewesen. Der letzte grosse Eindruck war jenes winkende, abschiednehmende Wien,

das aus allen Häusern und Geschäften bei der Fahrt auf den Bahnhof grüsste, jenes Wien, das „Auf Wiedersehen“ und „Kommt bald wieder“ rief, das Tränen weinte über das Scheiden, das Wien der Kinder, die abermals das Dänenherz erobert, das alte schöne Wien, das den dänischen Pflegeeltern in Freundschaft und Treue zusetzen ist.

So geht es nordwärts.

Die Beschwerlichkeit der Reise ist kaum fühlbar. Es gibt so viel zu erzählen. Wieder ist es eine einzige grosse Familie, die versammelt ist. Etwas wie eine Postkutschengemütlichkeit ist hier zu finden. Man hat so viel erlebt und war so zufrieden. Da werden alle Gebärden versöhnlich. Mehrere Wienerkinder sitzen unter den Dänen.

Ein ganz kleines Mädchen geht durch den Zug. Es ist sehr zierlich und feingliederig. Unvergleichlich ist die Weise, wie die Dänen mit dem kleinen Ding sprechen — Alt und Jung bemüht sich um seine Gunst. Aber welches Volk auf Erden kann so zu Kindern reden, wie diese Menschen? Wer findet diesen gleich unbezwinglichen Ton, der Kinderseelen mitreisst, verschlossene scheue Gemüter auftaut und zagendes Vertrauen stärkt? Die Wienerkinder können davon ein Lied singen. An ihnen wurde zuerst in herrlichster Weise die Güte des dänischen Herzens offenbar. So wie das kleine Mädchen davon sagen könnte, das gleich einer Königin durch den Zug spaziert, dem jeder eilig Platz macht und Schokolade anbietet. Der Däne ist wahrer Kinderfreund.

So hört man im Vorübergehen: „Jetzt wissen wir erst, wie schwer es für unsere Wienerkinder war, mit den riesigen Paketen die grosse Reise zu machen und so oft umzusteigen!“ Oder: „Unser Junge ist so gross geworden — kaum zu erkennen, er ist uns das Liebste auf der Welt!“

Unterdessen geht es unaufhaltsam heimwärts. Bald erscheint das Meer. Die Reisegesellschaft trennt sich nach herzlicher Verabschiedung.

Wird man sich wiedersehen?

In Wien aber fragt man dasselbe. Sie sind alle mit betäubten Gesichtern heimgegangen. Alle Eltern, alle Kinder. Sie haben alle so frohe Augen bei der Ankunft gehabt. Jetzt sind sie einsilbig und still.

Nur eine kleine Schar schreitet tapfer aus. Eine Schar, die ihr Ziel kennt und ihres Trostes sicher ist. Sie kommt in einen grossen Garten. Da öffnen sich drei Türen. Ein kleines gelbes Schloss ladet zum Eintritt. Die Schar verschwindet in dem Hause.

Vor der alten Terrasse aber fährt der Wind mit jauchzendem Schwung an dem weissen Maste empor und hinein in einen sich gross entfaltenden, weithinleuchtenden Dannebrog!

AKTIONENS GENOPBLUSSEN

Aarene gik. Efter at den danske Klub i Wien var blevet lukket, ophørte de samlede Transporter af Wienerbørn og Wienerungdom fuldstændig. De var til sidst blevet reduceret til fælles Sommerferierejser; men da de tidligere Børn efterhaanden alle var blevet voksne, og da de, hvad enten de selv kunde bestride Omkostningerne ved en Tur til Danmark, eller de maatte have Penge sendt fra Plejeforældrene til Rejseudgifterne, alle var i Stand til at klare Rejsen paa egen Haand, var der ingen Grund for de tidligere Aktionsledere til, at de skulde have Ulejlighed med Arrangementet af disse Fællesrejser.

Den landsomfattende Wienerbørnsaktion syntes saaledes endelig efter de mange Aars Forløb at være indgaaet til den evige Hvile, og de talrige Tilknytninger mellem de tidligere Plejehjem og deres Plejebørn var dermed overgaaet til Privatlivets Fred.

Men Forholdene i Wien lod stadig meget tilbage at ønske. De sørgelige Rester af det tidligere mægtige østrigsk-ungarske Monarki var vedblivende ude af Stand til at kunne klare sig selv. I Storbyen Wien, hvor vide Kredse af Befolkningen til Stadighed led Nød paa Grund af omfattende Arbejdsløshed, stod det ret naturligt daarligst til.

Nye Børnerejser.

En af de gamle Medarbejdere fra den tidligere Wienerbørnsaktion, Fru Barbara Kauders, født Schneeberger, der havde bevaret Kontakten med Danmark og nogle af dem, der havde deltaget i den tidligere danske Aktionsledelse, og som i Wien havde Lejlighed til at iagttage de fortvivlede Forhold blandt Børnene i de nødstedte Hjem, rettede derfor i Foraaret 1934 en Forespørgsel til de endnu tilbageværende Forkæmpere for Wienerbørnenes Sag i Danmark. Fru Kauders mindedes, hvad Danmark tidligere havde gjort for nødlidende Wienerbørn og den Betydning, et Rekreations-

ophold havde haft for Tusinder af Børn, og hun bad nu om, at man igen vilde yde den nødstedte By en Haandsrækning ved at tage imod 60 underernærede Børn af en ny Generation, saa de kunde faa Lov til at tilbringe fire Uger af deres Sommerferie her og derved komme lidt til Kræfter igen. Samtlige Omkostninger ved Børnenes Rejser m. v. skulde nok blive betalt fra østrigsk Side, saaledes at der ikke skulde foretages Indsamlinger i Danmark af den Grund.

Det var ikke muligt at modstaa denne beskedne Bøn, og med Assistance af blot et enkelt Hovedstadsblad lykkedes det i Løbet af nogle faa Dage at fremskaffe det fornødne Antal Indbydelser fra Hjem paa Sjælland og Lolland-Falster. Naar der ikke skete Henvendelse til flere Dagblade, skyldtes det udelukkende, at man ansaa en mere vidtstrakt Propaganda for overflødig, og denne Antagelse holdt ogsaa Stik. Det gode Renommé, de tidligere Wienerbørn havde efterladt sig, var den bedste Hjælp til atter at aabne de danske Hjem.

Børnene kom først hertil den 1. August, da man ikke paa nogen Maade vilde konkurrere med den Gæstfrihed, der i Sommertiden blev udvist imod københavnske Børn paa Landet i Danmark, og man regnede endvidere med, at mange Hjem i København var lukket i Juli Maaned paa Grund af Sommerferien.

Da Skolerne i Wien holdt Sommerferie til medio September, var der heller ikke fra østrigsk Side noget til Hinder for en saadan Udsættelse. I Begyndelsen af September Maaned rejste Børnene atter i samlet Trop tilbage til Wien.

Dette lille Besøg faldt saa heldigt ud, at man fra dansk Side kunde tilbyde Fru Kauders, at hun den følgende Sommer maatte komme igen med et større Hold Børn. Da en enkelt interesseret paa Fyn tilmed tilbød at overtage og placere 200 Børn indenfor Fyn og omliggende Øer, kom Indbydelsen denne Gang til at omfatte 400 Børn, og Opholdets Varighed blev endvidere udstrakt til seks Uger, for at Børnene kunde faa noget mere ud af Opholdet.

I Wien fik Fru Kauders „Katholischer Schulverein für Oesterreich“ til at overtage Ansvaret for Aktionen og til dermed ogsaa at bestride Omkostningerne ved Børnenes Rejse. Senere, da den østrigske Stat ønskede at kontrollere alt Ungdomsarbejde i Riget, blev Børneaktionen en selvstændig Afdeling under „Oesterr. Jungvolk“.

Den 1. August 1935 kom der 426 Børn hertil, og Antallet voksede jævnt i de efterfølgende Aar, da denne lille Aktion blev fortsat, fordi man stadig mødte Velvilje i danske Hjem overfor dette Hjælpearbejde.

I Sommeren 1936 kom der saaledes 572 Børn og i Sommeren 1937 676 Børn. Ved dette sidste Besøg udvidedes Aktionen til tillige at omfatte 60 Børn fra Graz, fordi Fru Kauders i Mellemtiden var flyttet til denne By og derved var blevet bekendt med den store Nød, der ogsaa herskede i Industriarbejdernes Hjem her. Endvidere fik den lille evangeliske Menighed, som fandtes i Wien, Lov til selv at udvælge og medsende 20 Børn, der blev „adopterede“ af en By i Jylland.

Det for Aaret 1938 planlagte Besøg, hvortil der var indtegnet henvend 700 Børn, kunde desværre ikke gennemføres, da Forholdene havde ændret sig i Østrig efter dettes Sammenslutning med det tyske Rige i Marts 1938, og senere umuliggjorde Krigen Aktionen Fortsættelse.

Enkelte af de Børn, der havde været her tidligere, blev imidlertid hentet privat i Wien af deres Plejeforældre, og de fik Lov til at opholde sig her i Landet for kortere eller længere Tid, hvorefter Plejeforældrene selv sørgede for deres Hjemsendelse. Men der blev ikke i noget Tilfælde Tale om, at Børnene fik Lov til at blive her for stede, saaledes som under den tidligere Aktion.

Denne desværre altfor kortvarige Aktion formaaede ikke desto mindre i Løbet af sin korte Levetid at dokumentere, at Udsendelsen af Børn fra Land til Land kan være af ganske overordentlig Betydning, naar Rejserne forberedes og gennemføres med tilstrækkelig stor Omhu. Først og fremmest for de Børn, hvem bedre Levevilkår, om end kun for en kort Tid, kan være til legemlig Støtte, og som ogsaa i aandelig Henseende kan have godt af at komme uden for de afstukne Græsgange. Men ved Siden heraf kan saadanne Børnebesøg bidrage til en mellemfolkelig Forstaaelse, der desværre næppe kan værdsættes efter Fortjeneste, fordi man ganske savner Evner og Midler til at konstatere Resultaterne heraf. Men de talløse gode Eksempler, som de, der kom til at beskæftige sig med denne foreløbig sidste østrigske Børneaktion, fik Lejlighed til at se, skabte hos dem en rodfæstet Overbevisning om, at det vilde være til Gavn for Menneskeheden, om et saadant Børnearbejde kunde genoptages og videreføres, naar Verden atter engang er faldet til Ro.

Selv om den nye Aktion var afledet af den oprindelige og byggede videre paa, hvad de interesserede derigennem havde lært, kunde det dog siges, at den i forskellige Henseender opstod som en Fugl Fønix af Asken.

For det første havde den hele ni Maaneder til Disposition til de nødvendige Forberedelser. Den kunde derfor gaa frem med en langt større Omhu og Grundighed allerede ved Udvælgelsen af Børnene end den tid-

ligere Aktion, der havde til Opgave at fremskaffe og sende Børnene af Sted saa hurtigt som muligt. Børnenes Ernæringsstilstand og Hjemmenes økonomiske Trang var naturligvis stadig i første Linie det afgørende; men desforuden rettede man ogsaa Blikket imod Børnenes aandelige Kvalifikationer, idet man lagde Vægt paa, at Børnene ved Siden af et rent fysisk ogsaa skulde have et psykisk Udbytte ud af Rejsen, ligesom man ogsaa gerne vilde, at Børnene i det fremmede kunde være værdige Repræsentanter for deres Hjemland, saaledes at de i deres barnlige Umiddelbarhed kunde være med til at skabe en vis Tilknytning imellem de to Lande, der rakte hinanden Haanden gennem Børneaktionen.

Børnene fik ikke Lov til at falde til Ro, fordi Valget om Efteraaret havde aabnet dem Mulighed for at komme til Danmark den følgende Sommer. Men de maatte hele Vinteren igennem ved deres Skolevidnesbyrd dokumentere, at de ved Flid og god Opførsel stræbte efter at vise sig værdige til den Lykke, der var falden i deres Lod, ved at de var udvalgt til at komme med til Danmark, ligesom de regelmæssigt maatte møde i den saakaldte „lille Klub“, hvor der blev arbejdet med dem paa forskellig Maade for at forberede dem til deres forestaaende Udenlandsrejse.

Klubbens Navn skulde markere, at det var en selvstændig „Klub“, der intet havde at gøre med den store danske Klub, der var oprettet i Wien af tidligere „danske“ Wienerbørn som en privat Fortsættelse af Klubben i Augarten, efter at denne var blevet lukket. Den havde sit Hjem i en Skole, hvor Børnene mødtes en Gang om Ugen, inddelte i Hold efter Køn og Alder. Her blev de indstillet paa, at de inden ret længe skulde rejse ud i Verden til et Folk, de ikke kendte, men som ikke desto mindre vilde tage sig af dem og gøre vel imod dem, saa de kunde faa en lykkelig Tid, fri for de Sorger og Savn, som deres daglige Liv desværre var opfyldt af.

For at fremme deres Modtagelighed for alt det nye, der forestod, søgte man at give dem lidt Kendskab til det danske Sprog, forskellige danske Sange blev gennemgaaet og indøvet med dem, og de fik et lille Begreb om Danmarks geografiske, historiske og kulturelle Forhold, saa de paa en ganske anden Maade end de tidligere Wienerbørn kunde være klar over, hvad de gik ind til.

Fru Kauders havde samlet nogle af de tidligere „Wienerbørn“, der selv gennem Besøg i Danmark for Aar tilbage var blevet fortrolige med alt det, man gerne vilde bibringe Børnene som Grundlag for Besøget. De paatog sig med Glæde den Opgave at forberede et nyt Kuld af Wienerbørn til Rejsen til Danmark, og de var de bedste Læremestre for den unge Slægt, idet Børnene blev revet med af de begejstrede Beretninger, de fik om det forjættede Land, der snart skulde aabne sig ogsaa for dem. Undervisnin-

gen, der paa denne Maade blev ligefrem rørende kærlighedsbetonet, var den bedst tænkelige Propaganda for Danmark, og den virkede som en udmærket Spore paa Børnene, saa disse med Iver gik op i Arbejdet for at lære alt, hvad der vedrørte dette aabenbart ligefrem vidunderlige Land, at kende.

Vinteren og Foraaret gik saaledes med at tilrettelægge alt paa bedste Maade. Fru Kauders, der selv overvaagede endog de mindste Detailler i Klubbens daglige Liv, var i Besiddelse af et enestaaende Organisationstalent og en sjælden Evne til at faa saavel de voksne Medarbejdere til at gøre deres Yderste som Børnene til med ufortrøden Iver og Glæde at følge alle de Anvisninger, der blev givet dem.

Fru Kauders havde selv i sin Ungdom fundet Optagelse som „Barn af Huset“ i et dansk Hjem i den By, hvori hun en Tid lang fungerede som Lærerinde for en større Kreds af Wienerbørn. Hun evnede ligesom at besjæle hele Foretagendet og forstod at overføre den brændende Kærlighed til Danmark, som hun selv havde fattet, til alle de Landsmænd, hun senere samlede om sig i Wien. Det skyldtes derfor ogsaa i væsentlig Grad hendes personlige Indsats, naar disse Børnetransporter og Danmarksbesøg i Aarene 1934—1937 blev ligefrem forbilledlige i deres Struktur og Gennemførelse.

For selve Togrejsen var det af stor Betydning, at Børnene allerede i Klubben blev inddelt i Hold, der havde Waggoninddelingen i Toget for Øje, samt at de voksne, der varetog Undervisningen i Klubben, senere fungerede som Ledsagere paa Rejsen for deres egne Børn. Det gav selve „Børnetransporten“ Stabilitet og var til Støtte for Disciplinen undervejs.

Bortset fra det første Aar, da det kun drejede sig om 60 Børn, der benyttede den ordinære Togforbindelse, skete Befordringen til og fra Danmark senere hver Gang med et gennemgaaende østrigsk Særtog, der, efter at Broen over Lillebælt var blevet aabnet, kunde føres direkte fra Wien til Nyborg.

Paa Vejen fra Hamburg til den danske Grænse blev Børnene af danske Medarbejdere, der var kørt dem i Møde, forsynet med Adressekort og Nummeret paa den Waggon, hvori de skulde fortsætte Farten fra Padborg. Ved Ankomsten til denne Station maatte alle ud af Toget med deres Bagage, omrangeres efter den nye Inddeling og atter bringes paa Plads i Toget, saa man havde dem i Orden til Aflevering paa de forskellige Stationer.

Det var forbløffende at se, med hvilken Hurtighed og Ro denne Omplacering fandt Sted, til Trods for, at det til sidst drejede sig om henvend

700 Børn, der skulde ud af og ind igen i Toget efter at være blevet omgrupperet. Men Børn og Ledsagere var i den Grad bleven vant til at arbejde sammen Vinteren igennem i den lille Klub, at alt klappede upaaklageligt.

Naar al Bagagen var anbragt paa den nye Plads, var der Tid for Børnene til at stige ud med deres Krus for at faa et lille Morgenmaaltid, som velvillige danske Damer havde forberedt i de tidlige Morgentimer i Stationsbygningens store Toldlokale. Det tilstedeværende Stationspersonale, Told- og Statspolitibetjente traadte hver Gang beredvilligt til for at bistaa ved Uddelingen af Mælk og Smørrebrød, og hele Styrken blev derfor snart klar til at fortsætte Rejsen, saa Børnene kunde naa deres Længsles Maal uden alt for lang Opsættelse.

Den omhyggelige Udvælgelse af de enkelte Børn, den østrigske Ledelses indgaaende Kendskab til dem, deres Forberedelse og hele Indstilling overfor det, de gik ind til, samt det forholdsvis ringe Antal Børn, hvorom det nu drejede sig sammenlignet med tidligere Tusinder af Børn, bevirkede ret forstaaeligt, at de uheldige Tilfælde, hvor Plejeforældrene kunde have berettiget Grund til Klage, blev reduceret til et Minimum. Helt at undgaa beklagelige Fejltagelser ved en Børneaktion maa vel anses for umuligt, for Menneskebørn kan jo ikke være fuldkomne. Særlig alvorlige Forsyndelser var der dog heldigvis ikke Tale om. Men det kunde jo hændes, at der var et Regnskab at gøre op med enkelte af Børnene paa Tilbagerejsen eller efter Hjemkomsten til Wien paa Grund af daarlige Rapporter om deres Opførsel. I alvorligere Tilfælde blev de endvidere udelukket fra at kunne besøge den lille Klub i den følgende Vinter som Straf for, at de ikke havde fyldestgjort de Forventninger, man havde stillet til dem. De mistede dermed tillige Adgangen til oftere at komme til Danmark med Aktionen. Heldigvis var der dog kun Tale om 5 Eksklusioner i Løbet af de 4 Aar, da der kom ialt 840 Børn hertil paa 1734 Besøg.

Senest den 15. September skulde alle Børnene være hjemme igen i Wien. Der var ikke Mulighed for, at nogen kunde slippe for at følge med og derved opnaa at tilbringe Vinteren i Nærheden af de danske Kødgryder. Den 12. September stod det østrigske Særtog, der i Mellemtiden havde været en Tur hjemme i Wien, atter parat i Nyborg, naar alle Børnene fra Sjælland og Lolland-Falster kom vandrende fra Færgen, slæbende paa al deres Bagage, som Plejeforældrenes Godhed havde gjort saa tung som muligt for dem.

Toget begyndte derefter sin omhyggelige Opsamling af alle de mange andre Børn, som var blevet afsat paa de forskellige Stationer paa Fyn den

1. August, og hvoraf Odense paa egne og hele Sydfyns Vegne leverede langt det største Kontingent.

I Padborg maatte Børnene ud af Toget med alle deres Pakkenelliker, for at man kunde faa etableret den samme Inddeling af Børnene i de forskellige Vogne som paa Rejsen fra Wien, saaledes at bl. a. Drengene og Piger blev skilt ad. Forældrene i Wien kunde paa denne Maade ogsaa lettere finde deres Børn, idet de var anbragt i den samme Vogn som ved Afrejsen. Vognene var hver for sig forsynet med en Nummerplakat.

Naar alt var bragt i Orden i Toget, blev alle de mange Hundrede Børn samlet paa Perronen, for at der fra dansk Side kunde blive talt et Par Afskedsord til dem, inden de forlod Ferielandet. Børnene var jo allerede fra den lille Klub indstillet paa, at de Voksne, der havde taget sig af dem, vilde mere end blot forskaffe dem en kortvarig Hjælp og Glæde, og disse Bestræbelser fra Østrigernes Side fandt udelt Tilslutning hos de danske Medarbejdere, saa en af disse f. Eks. ved Afrejsen i September 1937 kunde forme sin Afskedshilsen paa følgende Maade:

„Hvis I har haft Øjnene med Jer i den senere Tid, vil I have set, hvorledes Trækfuglene, der har besøgt Danmark i vor korte Sommer, har samlet sig for at drage bort igen til sydligere Himmelstrøg.

Ganske som Storkene, Svalerne og alle de andre Trækfugle har ogsaa I nu søgt sammen fra det ganske Land for her i Padborg at ryste Danmarks Støv af Jeres Vinger, forinden I tiltræder den lange Tur til Østrig, hvor I hører hjemme.

I By efter By, hvorigennem vort lange Tog er gaaet, har Plejeforældrene og alle de, med hvem I var sammen i deres Hjem, staaet og vinket og set efter Jer med vemodige Blikke, fordi de gerne havde beholdt Jer endnu en Tid hos sig.

Men alt i Naturen fortæller, at Sommeren er uhjælpelig forbi, og at Vinteren nærmer sig, saa at det nu er paa høje Tid, at I kommer af Sted. For sidste Gang i Aar skal I da høre en dansk Stemme i Jeres Øren, idet jeg nu paa Plejeforældrenes Vegne byder Jer det sidste Farvel og ønsker Jer en lykkelig Rejse. Plejeforældrenes Tanker vil følge Jer paa den lange Vej, der forestaar, og deres gode Ønsker vil søge at skærme Jer i den kommende Tid.

Der staaer i en gammel Sang:

Wenn die Schwalben heimwärts ziehen,
fragt das Herz in bangem Schmerz,
ob ich dich auch wiedersieh' —
Scheiden, ach Scheiden tut weh.

Saaledes gaar det Plejeforældrene i Dag, at de med Vemod tænker paa, om de nogensinde mere faar Jer at se, og saaledes vil det gaa dem i kommende Dage, naar de sidder og spekulerer paa, hvorledes I har det, og hvorledes det gaar Jer der, hvor I nu opholder Jer, og hvor I skal leve Jeres fremtidige Liv.

Og saaledes gaar det vel ogsaa mange af Jer, selv om I glæder Jer til at skulle vende hjem til de daglige Forhold og til dem, der venter Jer hjemme.

Men selv om I end aldrig mere skulde komme til at gense Danmark og Plejeforældrene, der tog vel imod Jer, saa er det dog vort Haab, at den Sommerferie, I fik Lov til at tilbringe her hos os, vil sætte sig uforglemmelige Spor i Jeres Sind.

Vi haaber først og fremmest, at I maa vende hjem med et nyt Forraad af Kræfter, der kan hjælpe Jer til at komme godt gennem den lange Vinter.

Men vi haaber tillige, at det, I har mødt heroppe i danske Hjem, maa give Jer Lyst til fremtidig selv at bære Jer ad paa tilsvarende Maade, som I saa Plejeforældrene gøre det, idet I, naar I kommer hjem, søger at støtte og hjælpe dem, I lever sammen med. Hvor godt vilde det ikke være, om I paa denne Maade ligesom kunde føre noget af den danske Sommersol og af den Ro og Fred, der hersker heroppe, med hjem til Østrig. Far, Mor og alle de Søskende, der ikke har faaet Lov til at opleve saadan en dejlig Sommer, som den I fik, kan sikkert trænge til det. I vil da ogsaa faa at mærke, hvorledes Livet bliver betydelig lysere og skønnere, ikke mindst for Jer selv, naar I bestræber Jer for at være noget for andre.

Hvis Jeres Ferieophold i Danmark kunde faa den Betydning, at I derigennem har faaet Øjnene opladt for, hvad det vil sige, og hvad det kan betyde for en selv at søge at hjælpe sine Medmennesker overalt, hvor man kan komme til at give dem en Haandsrækning, da har I haft det bedste Udbytte af de Uger, I har tilbragt her.

Men hvordan det end gaar, og hvor vidt I end naar i den Retning, saa glem dog ikke, at alt, hvad I opnaar, og alt, hvad I faar udrettet, har I ikke af Jer selv; men det er en skøn Gave, som I bør være taknemmelig for. For Sommerrejsens Vedkommende skylder I Jeres Plejehjem en Tak derfor, og ved Siden af dem er der mange andre, ikke mindst af Jeres Landsmænd, der har ydet deres Bidrag til, at denne vidunderlige Rejse har kunnet blive til Virkelighed, og dem maa I ikke glemme, navnlig ved i Jeres fremtidige Optræden og Væremaade at lægge Jeres Taknemmelighed for Dagen.

Men først og sidst maa I rette Jeres Tak til den, der er over os alle, og som søger at lede os frem ad den rette Vej, for at vi, i den stakkede Tid vi skal leve her i denne Verden, kan udvikle os til at blive gode Mennesker.

Lad os da derfor nu, da Solen er gaaet ned, og Danmarksopholdet er til Ende med Dagen, der svandt, forene vor Tak til ham som en Aftenbøn, idet vi folder vore Hænder og beder „Fader vor . . .“

I den stille Sommeraften lød i Kor et barnligt „Fader vor“ fra de mange Hundrede Barnelæber, hvorefter Skaren opløstes, idet Børnene roligt søgte tilbage til deres Pladser i Toget.

Denne Danmarks sidste Afsked med de mange smaa Gæster, for hvem Opholdet her var blevet som Opfyldelsen af en skøn Drøm, kunde ikke andet end virke gribende paa de Danske, der havde Lejlighed til at overvære den. Den var et enkelt af talrige Beviser paa, at en Børneaktion, der tillige interesserer sig for at uddybe den personlige Oplevelse, Besøget kan give, rummer store Muligheder, som ikke mindst vil kunne tjene til Fremme af en bedre international Forstaaelse.

Sørgeligt var det, at Ændringen i Østrigs Forhold i 1938 saa brat skulde afslutte disse rent indledende Forsøg.

Uddelingen af Julegaver.

Aktionens fornyede Opblomstring førte med sig, at ogsaa Forsendelsen af Julegaver til Wienerbørnene vaagnede op til nyt Liv.

Som allerede tidligere omtalt, gav Klubbens Aabning i December 1921 Anledning til, at den første organiserede Forsendelse af Julepakker til de tidligere Plejebørn fandt Sted. Plejeforældrene sendte deres Pakker til Vamdrup, og her blev Pakkerne samlet i fire store Godsvogne. Disse naaede til Wien umiddelbart før Raadhusfesten den 31. December, saaledes at denne første store Pakkeuddeling kunde blive et betydningsfuldt Led i Festen. Mange af Gavemodtagerne var i Forvejen blevet avterret om, at de maatte møde med Trækvogne som den eneste Mulighed for, at de kunde faa transporteret deres store Julegave hjem.

I de efterfølgende Aar fortsattes denne Julegaveuddeling gennem Klubben. Den naaede dog aldrig senere det storslaaede Omfang, den havde haft det første Aar. Lidt efter lidt svandt den ret naturligt ind, og med Klubbens Lukning bortfaldt den fuldstændig.

Da den nye Aktion atter havde knyttet personlige Baand mellem Hjemmene i Danmark og i Wien, opstod der, naar Juletiden nærmede sig, ogsaa hos mange af de nye Plejeforældre en Trang til at glæde deres Wienerbarn med en Julegave. De nærede dog Betænkelse ved at betro den til Postvæsenet, dels fordi de nærede Frygt for, at Gaven ikke skulde komme Barnet selv i Hænde, og dels fordi de var klar over, at en Forsendelse paa ordinær Maade vilde bebyrde Modtageren med Toldafgift, som Barnet og dets Hjem sikkert vilde have vanskeligt ved at præstere.

De henvendte sig derfor til den danske Aktionsledelse, der stadig stod som et Bindeled mellem dem og Børnene, med Anmodning om, at den vilde tage sig af Sagen og modtage deres Pakker og sende dem til Wien saaledes, at de kunde komme Børnene toldfrit i Hænde.

Det lykkedes at opnaa den ønskede Toldfrihed i Wien, og Plejeforældrene fik Meddelelse om de herfor opstillede Betingelser, derunder bl. a. at Forsendelsen skulde gaa samlet til Wien og kun maatte indeholde Nyttegenstande, Fødemidler m. m.

I de sidste Dage i November Maaned fandt da Indleveringen Sted paa det Kontor i København, der havde paataget sig Arrangementet. Man maatte nemlig regne med mindst 3 Uger til selve Forsendelsen og nogle Dage til Ordningen af Sagen dels i København og dels i Wien.

Der blev ikke etableret nogen som helst offentlig Indsamling ved Op-
raab eller paa anden Maade; men de Plejeforældre, der selv rettede Fore-
spørgsel til Kontoret, fik Oplysning om Fremgangsmaaden. Det var ikke

alene Plejeforældrene fra de sidste Aktionsaar, der gjorde Brug heraf; men mange af Plejehjemmene fra den tidligere Aktionstid viste Interesse for Sagen, da det rygtedes, at der atter kunde sendes Julegaver toldfrit til Wien. Resultatet blev, at omtrent Halvdelen af de Pakker, der gik af Sted, hver Gang var til „Børn“, der for 10—15 Aar siden havde været her i Landet.

Der var Trængsel Dagen igennem paa Trapperne op til Kontoret, der modtog Pakkerne, saa længe Indleveringen fandt Sted. Forretningsbude, Postbude, Dragere og Fragtmænd bragte Masser af store og vægtige Pakker; men mest rørende var den tilsyneladende endeløse Kavalkade af Plejeforældre, der trods det dermed forbundne Besvær selv vilde aflevere deres Kærlighedsgave samt den specificerede Følgeseddel, der berettede om Pakkens Indhold. Et skønnere Eksempel paa Menneskers Glæde ved at give kunde vanskelig tænkes, og det fremhævedes yderligere derved, at det i mange Tilfælde var tydeligt at se, at Gaven ikke var udsprunget af menneskelig Overflod; men at Giverne sikkert havde maattet paalægge sig selv Savn for at kunne glæde det Barn, de var kommen til at holde af.

Der tales ofte om „Reversen af Medaillen“ i nedsættende Forstand for at betegne, at en Sag ser anderledes ud paa Bagsiden end paa Forsiden. Noget saadant kunde heldigvis ikke siges i dette Tilfælde. Thi Billedet af de mange Plejeforældre, der gennem deres Glæde fandt Udløsning for deres Trang til at hjælpe det lille fremmede Barn, de var kommen til at holde af, stod fuldt paa Højde med Medaillens smukke Forside, der prægedes af Uddelingen i Wien og Børnenes overstrømmende Lykke ved at modtage Plejeforældrenes Hilsen. Disse Julegaveforsendelser blev derved noget ganske andet og betydeligt mere end de Skillemønter, Julestemningen ellers kan faa Mennesker til at ofre paa Indsamlinger. De blev som ægte Guldmønter, der paa begge Sider bar Næstekærlighedens skønne, værdifulde Præg.

En særlig Betydning havde det sikkert ogsaa for mange af Plejeforældrene, naar de ønskede at aflevere deres Gave personligt, idet de da kunde faa sig en Passiar med den østrigske Baronesse Agathe Weber, der bistod den danske Aktionsledelse under hele den nye Aktion og derunder ogsaa forestod Modtagelsen af Julepakkerne.

Baronesse Weber var kommet til Danmark i Januar 1920 sammen med flere andre østrigske Damer for at hjælpe Centralkontoret. Saa længe dette bestod, fortsatte hun sit Arbejde her, rejste Børnene imøde hver Gang, der kom en ny Transport, hilste paa dem, inden de blev fordelt til Plejehjemmene, og samlede dem atter, naar Hjemrejsedagen var kommet. Hun havde

en enestaaende god Hukommelse, der hjalp hende til at huske de fleste af de mange Tusinde Børn, deres Navne og personlige Forhold, og hun forstod at gøre sig afholdt af alle, med hvem hun kom i Berøring paa sine mange Rejser i Aarenes Løb paa Kryds og tværs gennem Danmark.

Da Centralkontoret lukkedes, forblev hun som den sidste og eneste af de østrigske Damer i Danmark, fordi der stadig udkrævedes ligesom et Forbindelsesled mellem Wien og Danmark, og denne Opgave paatog hun sig da. Af og til, naar Arbejdet her tillod det, tog hun dog til Wien for for en Tid at deltage i Arbejdet i Klubben, og hun bevarede derved yderligere Kontakt med de hjemsendte Børn.

Da den nye Aktion opstod, var det atter hende, der med sin sædvanlige Flid og Interesse paatog sin Hovedparten af Dagens Møje og Besværligheder, og det blev saaledes efterhaanden en ikke ringe Del af sit Liv, hun kom til at ofre paa Fremme af sine smaa Landsmænds Vel.

Baronesse Webers medfødte Beskedenhed hindrede hende stedse fra at træde frem i Forgrunden; men hun foretrak i Stilhed, ubemærket af Omverdenen, at virke som en Hovedhjørnesten for hele Aktionen, og dennes gode Forløb i de senere Aar, hvor alt Arbejde fra den danske Centralledelses Side efterhaanden blev overladt hende, skyldtes i ikke ringe Omfang hendes Indsats, ligesom ogsaa nærværende Værk i væsentlig Grad er bygget op paa hendes Kendskab og Viden m. H. t. alt, hvad der var passeret gennem de mange Aar.

Det var derfor ikke underligt, at Plejeforældrene gerne selv vilde aflevere deres Gaver i hendes Hænder. Hun kendte som Regel deres Barn, kunde huske Episoder fra dets Ophold her og vidste ofte, hvordan det senere var gaaet det i Wien. Det var, som om de opnaaede en personlig Kontakt med Barnet, naar de nu kunde veksle nogle Ord med hende om det, og de kunde endvidere sende en personlig Hilsen med, fordi Baronesse Weber skulde være med ved Uddelingen i Wien og saaledes vilde faa Lejlighed til at mødes med alle dem, der ved denne Lejlighed kom for at hente deres Julegaver.

Selv om de fleste af Pakkerne var godt emballerede af Giverne, fandt man det dog rigtigt — ogsaa for at give hele Forsendelsen et ensartet Præg, — at lægge endnu et Lag Karduspapir omvundet med tykt Garn uden om hver enkelt Pakke. Det drejede sig jo om en lang Rejse med adskillige Omladninger, idet Pakkerne først skulde med Damper til Hamburg og derfra med Jernbanevogn til Wien. Udenpaa blev der anført den foreløbig fælles Adresse i Wien og et Løbenummer, under hvilket Pakken

kunde udleveres den enkelte Adressat, da Tiden ikke tillod, at man ved Uddelingen gennemgik hver enkelt Modtagers Navn og Adresse.

Følgesedlerne blev derimod sendt direkte pr. Post til Wien, for at man der i god Tid kunde indkalde de af Lykken begunstigede til Julefesten. Der blev lejet et stort Lokale til denne, og naar Jernbanevognen var naaet velbeholden til Wien, blev Gaverne bragt derhen, for at de kunde ordnes i Nummerorden, saa at alt kunde være fuldstændig parat.

Naar den store Dag endelig kom, var der opstillet et Juletræ med straalende Lys midt i Salen, et Orkester underholdt Gæsterne i Ventetiden, og „gamle, danske Wienerbørn“ hjalp med til, at alt kunde forløbe paa bedste Maade, ligesom de i de nærmest forudgaaende Dage havde hjulpet med til at faa Gavebunkerne bragt i Orden.

Der var altid en Udsending fra Danmark til Stede ved disse Lejligheder for at repræsentere Plejeforældrene og paa disses Vegne overrække hver enkelt Gave til Børnene. Derved opnaaede man en absolut Sikkerhed for, at Gaverne naaede frem til rette Sted, efter at der i Forvejen var udøvet en streng Kontrol med dem, der var mødt med Indbydelserne i Hænde, at ingen uberettiget skulde have tilegnet sig det værdifulde Kort.

Som Regel blev der indledet med forskellige Sange, afvekslende danske og østrigske, med Taler fra østrigsk Side og Bidrag til Festen fra Børnene ved Tableauer, Fremsigelse af Digte m. v., der alle kredsede om Dagens store Hovedtema: Danmark.

Den danske Udsending tog til Slut Ordet for at overbringe en mundtlig Hilsen fra Danmark, saa vidt muligt varieret efter som Aarene gik. Den fik f. Eks. i Julen 1935 Udtryk paa følgende Maade:

„Som Repræsentant for Plejeforældrene i Danmark staar jeg her for at bringe Dem alle en Hilsen fra det Land, om hvilket der allerede er talt saa smukt idag.

Jeg takker for alle de venlige Ord, der har været rettet til Danmark og danske Hjem og for den Tilslutning, de har faaet i denne Forsamling.

Danskerne har gennem Aarene været glade ved at modtage Wiens Børn som Gæster i deres Hjem, og det har været med tungt Hjerte, at de atter har maattet sige dem Farvel. De smukke Traditioner, som de gamle „Wienerbørn“, der nu staar her med Fuldkæg om Hagen eller egne Børn ved Haand, har opbygget, er ikke blevet gjort til Skamme af den nye Generation af Wienerbørn, som besøgte os i Fjor og i Aar.

Selve Ordet „Wienerbarn“ har i Danmark stadig den samme hjertebetvingende Klang, som det opnaaede i Aaret 1919 og i de nærmest paafølgende Aar. Det formaar vedblivende at lokke Smilet frem paa Ansigterne, fordi det hos saa godt som alle Danske kalder Minderne frem om deres eget Wienerbarn, om en lys og lykkelig Tid, da Wienerbørnene vandrede lige lukt ind i danske Hjerter.

Ordet Wienerbarn er blevet som et Trylleord, der faar alle Hænder til at strække sig frem, beredte til Hjælp, naar som helst Opfordringen dertil lyder, og det har

ogsaa formaaet at fremtrylle de Rækker af Gaver, som nu venter paa at naa frem til det Sted, hvorom Tankerne ofte kredser i det danske Hjem, der samlede Pakkens Indhold omhyggeligt sammen og gjorde Forsendelsen i Stand, for at den kunde bringe en Hilsen fra Hjem til Hjem og gaa til Hjertet, ganske som den kommer fra Hjertet.

Nogle af Pakkerne er overordentlig store, andre af betydelig mindre Format. Men lad ikke Misundelse eller Skuffelse stikke Hovedet frem, fordi Pakken, De faar, muligvis er mindre at se paa end den, Naboen fik.

Det er kun den udvendige Skal, Fyldekalken, der er forskellig. Det reelle Indhold er det samme overalt i hver eneste Gave.

Dybt inde i hver Pakke ligger nemlig Kærnen i det hele gemt, en spæd, lille Spire, der blot er blevet dækket med flere eller færre skjærmende Lag for at kunne holde til den lange Rejse.

Gaa nu forsigtigt hjem, hver med sin Pakke, og fjern al Emballagen, idet De spiser Dem igennem den i Løbet af en Dags Tid eller to. Men pas endelig paa, at De ikke kommer til uforvarende at fortære ogsaa det lille Frø, der ligger inderst inde, eller i Ubetænksomhed kaste det bort, fordi det ikke er saa let at faa Øje paa. Frøet er nemlig Hovedsagen i hele denne Julegaveuddeling.

Det gælder om at faa fat i det og nedlægge det med Omhu i den Have, der skjærmes af Murene omkring Deres Hjem. Det skal plejes og passes, alt eftersom den grønne Spire vokser op, saa det en Dag kan staa som et smukt Træ, der breder sin Krone ud over Deres Hjem paa tilsvarende Maade som lignende Træer gør det i alle andre danske Wienerbørns Hjem. Der skal derigennem fremelskes en hel lille dansk Skov i Wien, et synligt Symbol paa, at vi, trods den lange Afstand, trods Forskellighed i Tro, i Sprog og i Levevilkaar, som i meget andet, dog lever under samme Livets Lov som Mennesker, hvis Livsvandring former sig ens gennem de tre Punkter: vi fødes — lever — og dør.

Gid dette Træ maa blive som et Forstaaelsens Træ, der fører os Mennesker nærmere til hinanden, saa vi lærer at følge det store Bud: „Børnlille, elsker hverandre.“ Det tiltrænges ikke mindst i vor Tid, hvor Menneskene er kommen saa uendelig langt fra hverandre i en jagende Uro, der truer med at tage Overmagten og lægge al Verden øde, hvorhen vi end ser.

Kundskabens Træ paa godt og ondt blev det i Tidernes Morgen forbudt Menneskene at røre ved. Forstaaelsens Træ byder derimod sine skønne Frugter frem, for at alle, der søger Ly under dets Krone, kan nyde godt deraf, saa de derigennem kan faa Øjnene opladt for, hvor skønt Livet kan blive, blot vi Mennesker vil leve i indbyrdes Forstaaelse og Harmoni. Ikke blot med dem, der staa os nærmest i vort daglige Liv, men ogsaa med dem, der færdes paa den anden Side af de Landegrænser, kortsynede Mennesker har draget og med Omhu vaager over at opretholde.

Maatte hver enkelt af Eder modtage Plejeforældrenes Gave med en redelig Vilje til at gaa ind i det Samarbejde, Gaven søger at give Udtryk for, da er Hovedformaalet med denne min Budsendelse sket Fyldest.“

Naar Sang og Taler langt om længe var overstaaet, kom endelig det store Øjeblik, da „Børnene“ fik Lov til i Nummerorden at gaa forbi Plejeforældrenes Repræsentant, der havde taget Opstilling ved Foden af den mægtige Gavedyngge, for af hans Haand at modtage den dem tiltænkte

Gave. Alle fik de et Ord med paa Vejen, og alle havde de naturligvis en Hilsen, som de gerne vilde have bragt med til Danmark. Af og til kom ogsaa en lille Haand med en beskeden Pakke, som gerne skulde med til Danmark, fordi den indeholdt et Haandarbejde eller andet, som var tiltænkt en Plejemor som Bevis for, at Barnet ikke havde glemmt hende, og som Barnet nu fandt det mest passende at aflevere ved det Juletræ, Plejemoderen havde tændt for det. Mest rørende var det dog, naar en gammel Mor eller Bedstemor kom med Barnet ved Haand og med Taarer i Øjnene i sin Betagelse kun kunde fremstamme et bævende „Gud velsigne Danmark“ som Udtryk for sin Taknemmelighed for, hvad Plejeforældrene havde gjort for hendes Barn eller Barnebarn.

Inden Børnene forsvandt med deres Pakker, maatte de dog paa et i Forvejen adresseret og udfyldt Postkort kvittere overfor Plejeforældrene for, at de havde modtaget deres Julegave. Disse Kort blev da samme Aften sendt til Danmark, for at Plejeforældrene snarest muligt kunde faa at vide, at Pakken havde naaet sit Maal. Gennem Ritzaus Bureau blev endvidere samtlige danske Dagblade sat i Stand til allerede den følgende Dag at kunne meddele Plejehjemmene, at Børnene i Wien havde holdt deres danske Julefest, og at man endelig dermed var naaet til Afslutningen paa det, danske Hjem siden Slutningen af November Maaned havde forberedt og glædet sig til.

Radioudsendelser.

Som Regel maatte Wienerbørnene lade sig nøje med at betro deres Hilsener til Postvæsenets Varetægt, hvis de da ikke var saa heldige, som f. Eks. ved Julefesten, at kunne opnaa Forbindelse med en Budbringer, der vilde staa dem bi, saa Plejeforældrene paa anden Maade kunde høre fra dem.

Tre Gange blev det dem dog forundt at kunne tage Radioen til Hjælp. Ganske vist fik deres Hilsen derigennem mere almen Adresse til det danske Folk, og de maatte overvejende benytte gamle, kendte Sange som Meddelelsesmiddel; men dog var det for de enkelte Børn, som om deres Sjæl fulgte Tonebølgerne paa deres Vej gennem Luften til netop det Sted, hvor deres Tanker søgte hen hver Gang, de fløj imod Danmark, og for Plejeforældrene, der sad i deres Stue og lyttede, var det, som om de i Børnernes Kor kunde ane netop den Stemme, de var kommen til at holde af. Ved Fantasiens Hjælp kom saaledes begge Parter paa denne Maade til at drage Nytte af denne vidunderlige Opfindelse.

Første Gang var i Maj 1927, før Plejeforældrene skulde tiltræde den

lange Rejse til Wien. Da lød Wienerbørnenes Hilsen til dem gennem Æteren for at fortælle dem, hvorledes Børnene glædede sig til det forestaaende Gensyn, og hvorledes de allerede paa den lange Afstand bød dem alle velkommen.

I Aaret 1935 fandt der atter en Udsendelse Sted gennem Radioen fra Wien til Danmark. Denne Gang var det forskellige Billeder fra Wien, der blev gengivet; men Børnene fik dog ogsaa Lov til at lade deres Stemmer høre gennem nogle danske Sange.

Men efter Juleuddelingen i December 1937 var Mikrofonen for en lille Tid udelukkende overladt Wienerbørnene, for at deres spinkle Stemmer gennem Radioen kunde trænge ind i de Tusinder af danske Hjem, der var blevet averteret om, at Børnene vilde lade høre fra sig efter den Fest, Plejeforældrene havde beredt dem. Det var en Søndag Eftermiddag, og Udsendelsen blev transmitteret af de danske Radiostationer, saa alle var parat til endnu en Gang at høre de Barnestemmer, der ved deres Klang var i Stand til at faa en svunden Tid til at træde lyslevende frem paany i mange danske Hjem.

Sangen svandt hen, og frem foran Mikrofonen traadte aabenbart en lille Pige, for spinkle og barnlige Ord søgte at forme, hvad alle de mange Børn, der stod omkring hende, sikkert følte og tænkte.

Efter nogle flere Sange, afvekslende paa Tysk og Dansk, lød en dansk Stemme:

„Danske Wienerbørn, det vil sige Børn og Unge, der for kortere eller længere Tid har været Gæst i et dansk Hjem, har i Dag været samlet til Fest i Wien, indbudt af deres tidligere Plejehjem, der i Anledning af den forestaaende Jul har ønsket at glæde det Barn, de i sin Tid er kommen til at holde af, med en Julepakke.

Gode Følelser har tilskyndet danske Hjem til denne Kærlighedsgerning, og Minder om en lykkelig Tid er derved i Dag blevet fornyet og styrket rundt om i mange østrigske Hjem. Taknemmelige Tanker er sendt til de Mennesker, der i en tung og vanskelig Tid var de Unge i Forældres Sted, og med hvem mange endnu staar i Kontakt trods den lange Afstand, der skiller Plejehjem og Wienerbarn.

Hver eneste Gave blev udleveret ved Festen og modtaget med rørende Ord, der søgte at forbinde en barnlig Hilsen med en dybfølt Tak til Giverne i det fjerne.“

Idet man gik ud fra, at ogsaa mange østrigske Hjem havde stillet ind paa denne Udsendelse, selv om den overvejende var paa et fremmed Sprog, blev der til Slut af de danske Plejeforældres Udsending givet følgende Oplysning paa Tysk om Udsendelsen, for at ogsaa de østrigske Lyttere kunde have noget Udbytte af den:

Uddeling af Julegaver i Wien.

„Hvordan klarer du den?“

Guldkransen, Wienernes Tak til Danmark.

„De danske og østrigske Toner, der før lød gennem Æteren i skøn Forening, baaret af Børnenes Sang, var en Hyldest til den danske Børneaktion, der gennem de sidste 18 Aar har knyttet østrigske og danske Hjem sammen.

Tunge Tider har splittet Landene i fjendtlige Folk — uoverstigelige Spærringer vanskeliggør alt Samkvem. Had og Ufordragelighed er fulgt i Krigens Spor, og intetsteds øjner man den mindste Udsigt til Bedring.

Som et isoleret Lysglimt i al denne trøstesløse Elendighed staar dog Wienerbørnenes tusindtallige Togt imod Nord, Aar efter Aar. For en Tid drev Nøden dem bort fra deres egne Hjem; men den kuede dem ikke. Hvor de kom hen, formaaede de at besejre danske Hjem, idet alle gode Kræfter forenedes med dem om at kalde det bedste frem i de Mennesker, i hvis Hus de havde søgt Tillflugt.

Som en Refleksvirkning heraf blev det gode i Børnenes eget Sind øget og styrket derved, saa de kunde fastholde og hjemføre et Genskin fra den Verden, de havde oplevet under mildere Himmelstrøg, og ved Hjælp af dette formaaede de efter Hjemkomsten at genopvække Livsglæden i deres eget Hjem.

Østrig har Grund til at være tilfreds med den Ungdom, der blev sendt til Danmark i en trang Tid. Bedre Repræsentanter kunde det ikke have ønsket sig i det fremmede. Børnene skabte ved deres Optræden og barnligt nøgterne Referat en stærk Sympati for deres Fædreland i alle Kredse af det danske Folk, og efter Tilbagekomsten til Wien virker de nu som gode Propagandister for den Forbindelse mellem Jordens Folk, som alene er i Stand til at bringe os den Fred, hvorefter vi alle sukker og længes.

Gid den østrigske Ungdom, der saaledes fik Lov til at komme ud og se sig om i Verden, maa forstaa den Mission, der derigennem blev den betroet.

Gid den stadig maa udvikle sig til Gavn og Styrke for det Østrig, vi Danske er kommen til at holde af, ikke mindst gennem de mange Tusinder af Børn, der blev danske Hjems Hjerterbørn.

Gid Østrig og Danmark gennem en fortsat Forbindelse som den, Wienerbørnene skabte, maa kunne arbejde videre sammen imod det skønne Maal: Fred paa Jord.“

Som en Sten, kastet paa dybt Vand, afsætter Ringe uden om, uden at man ret kan spore, hvor langt de naar, saaledes gik det ogsaa med den sidste Radioudsendelse. Bølgerne bredte sig i Æteren og bragte Budskab om, hvad der var sket, ud i Verdensrummet. Om Udsæden faldt paa Stengrund, visnede og døde bort — eller om enkelte spiredygtige Frø faldt i god Jord, det faar man vel aldrig at vide. Et enkelt Eksempel paa, at Ordene om Mennesker, der havde fundet hverandre i Nødens Stund, var blevet hørt og opfattet — omend paa en noget anden Vis end tilstræbt — fik man dog kort Tid efter.

Højt oppe i en lille Alpeby i Steiermark sad der paa denne Søndag Eftermiddag ogsaa en Landsbylærer og lyttede til de Stemmer, der lød til ham gennem hans Radio. De fortalte om Mennesker, der langt borte var blevet rørt over Wienerbørnenes Kummer og havde taget de sultende Børn til sig, for at de kunde blive mætte, — havde klædt de frysende smaa, saa deres Øjne atter kunde straa af Livsglæde, — og havde knyttet Baandet

imellem sig og Børnene saa fast, at de Unge nu maatte tage Æteren til Hjælp for at kunne juble deres Lykke ud for alle Verdenshjørner.

Han maatte med Vemod tænke paa Børnene i hans egen Skole. Der var derimellem Børn af fattige Skovarbejdere, der for Størsteparten havde mistet deres Arbejde og nu ikke engang kunde tjene de Smaaskillinger, der udkrævedes til deres daglige, nøjsomme Levevis. Disse Børn kom hver Skoledag travende langvejs fra, som Regel allerede sultne hjemmefra og daarligt paaklædte. I Vinterens Mørke maatte mange af dem i timevis møjsommeligt kæmpe sig igennem den høje Sne, mens det gik op og ned ad Bjergsiderne, for at de kunde nyde godt af nogle Timers Undervisning og Ophold i den varme Skole.

Naar Solen var ved at gaa ned, maatte de vende tilbage ad den samme lange Vej til deres fattige Hjem og den sparsomme Aftensmad. Hvor mange af dem kunde ikke trænge til at komme bort fra denne brydsomme Tilværelse for en Tid, bort fra alt Sliddet med at hjælpe til hjemme for at skaffe det daglige Brød, bort fra Fattigdommen, som ganske berøvede deres Barndom enhver Glans, ud til Forhold, hvor de kunde boltre sig i Frihed og Lykke som de Børn, der nys havde talt og sunget i Radioen.

Efter gammel Skik havde Børnene den sidste Skoledag før Juleferien faaet Lov til at skrive et Julebrev til Jesusbarnet med deres Ønsker angaaende Julegaver, som de desværre ikke havde noget Haab om at faa. I Storbyer kan Børnene ved Juletid flokkes uden for Butikkernes Vinduer med Legetøj og pege paa, hvad de ønsker sig. Hans fattige Børn stiledede ikke slet saa højt — de drømte kun om Ting, der kunde holde Kulden ude i den lange Vinter, og selv det laa dog for de fleste ikke indenfor Mulighedens Grænser. Men han havde ikke villet berøve Børnene den lille Glæde, de kunde opnaa ved for et Øjeblik at boltre sig i Fantasiens Verden, og de var alle gaaet i Gang med Brevskriveriet med Liv og Lyst.

Brevene havde han samlet sammen, da Timen var forbi, og ivrige Hænder straktes ud imod ham, som om de vilde paalægge ham, at han skulde sørge for, at de kom videre. Med et stille Suk havde han lagt dem ned i sin Skuffe, da Børnene var gaaet. Her skulde de foreløbig gemmes ned som saa mange andre Ønsker og Forhaabninger, der aldrig naaede at blive opfyldt. Det var tit strengt for ham, naar han mærkede, hvor magtesløs han stod overfor Nøden blandt Børnene.

Men som han nu sad ved sin Radio og selv følte sig ligesom grebet af det Eventyr, den bragte ind i hans Stue ved Fortællingen om Hjælpsomhed og om Menneskers Godhed overfor Børn, faldt den Tanke ham ind, om dog ikke for een Gangs Skyld Børnenes Drøm kunde blive til Virkelig-

hed. Han kunde i hvert Tilfælde forsøge at sende Børnenes Breve af Sted til det Land, hvis Lov han havde hørt besunget i Radioen. Man kunde jo aldrig vide, om der ikke kunde komme noget godt ud af det.

Rask sprang han op, fik Skuffen lukket op og hele Brevbunken frem for Dagens Lys. Han gav sig til at læse de enkelte Breve igennem for at udsøge dem, der var skrevet af de allermest trængende og af dem, hvis Forhold i Skolen havde gjort dem fortjent til, at deres Ønsker skulde gaa i Opfyldelse.

„Liebes Christkind!“ Saaledes begyndte de alle, — og saa kom de stadigt varierede Ønsker, selv om de vel alle gik saa nogenlunde i samme Retning, suppleret med gode Løfter om Flid og god Opførsel i det kommende Aar.

Inden han fik set sig om, blev det til en hel lille Bunke paa 72 Breve, der skulde ud i Verden for at lægge et godt Ord ind for hans Børn. Med en forklarende Følgeskrivelse pakkede han det hele omhyggeligt sammen, og uden paa skrev han med sin skønneste Skrift „Til Aktionen for Wienerbørn i Danmark.“ Saa havde han gjort, hvad han kunde, for de smaa Væsener, der var ham betroet, og saa maatte han iøvrigt lade Skæbnen raade, som det saa smukt hedder, naar man ikke selv orker at gøre mere.

Næste Dag, da Postbudet paa sin lange Dagtur kom forbi Skolen, fik han Pakken med Brevene med.

Om det havde været rigtigt, skulde de vel egentlig have været afleveret ved Himmeriges Port; men Verdenspostunionen naar ikke saa langt, og Brevene maatte derfor foretage en lille Omvej. Selv om det kunde se ud, som om det var forkert, var det nok i Virkeligheden den rigtige Vej. For i Himlen fabrikeres der ikke varmt Undertøj, Skibukser eller uldne Strømper. I saa Henseende maa Menneskene efter fattig Evne hjælpe til som Mellemlid — ganske som Stormagasinerne maa bistaa dem, der vel har den økonomiske Evne, men ikke selv kan fremstille det, de skal bruge for at tilfredsstille de menneskelige Krav.

Brevene naaede frem efter Skolemesterens jordiske Adressering og blev fordelt blandt Mennesker, der gerne vilde gøre deres til, at de smaa Brevskrivere kunde faa deres Juleønsker opfyldt — selv om Julen forlængst var overstaet og glemt igen. Vinteren var jo blot blevet strengere, og den kolde Vind isnede stadig Børnene til Marv og Ben i de østrigske Alper.

Det blev til 72 Pakker, hver for sig adresseret til et af de Børn, hvis Julebrev havde talt om Haab i et Barnesind, — og nogle ekstra Pakker uden Navn kom til som Reserve til nogle af dem, hvis Breve ikke havde fundet Naade for Lærerens censurerende Blik, men som dog ikke desto

mindre nødigt skulde staa tomhændet paa Festens Dag. Varmt Tøj til Vinterbrug havde de næsten allesammen talt om, derfor fandtes det i hver en Pakke, — brogede Tørklæder, Forklæder, Legetøj, Konfekt og Bolsjer fulgte med som Smilet bag Nyttegenstandenes Alvor, — og Børnebøger var der ogsaa iblandt. Forstaaeligt nok var der i 30 af Pakkerne H. C. Andersens samlede Eventyr paa Tysk, — hvor kunde Danskerne andet end benytte Lejligheden til lidt Propaganda for saa god en dansk Eksportartikel. Til 14 Børn var der endvidere nye Ski til den lange besværlige Skolefærd. Hvem af de smaa Brevskrivere havde kunnet ane, at et saadant tilsyneladende uopnaaeligt Ønske virkelig skulde kunne gaa i Opfyldelse.

En Dag i Begyndelsen af Februar var hele Forsendelsen i Orden, saa den kunde begynde den lange Rejse fra København til Wien, hvorfra den skulde gaa videre med Sydbanen op i Alperne til den lille Landsby, hvor ingen endnu anede det mindste om, hvad der var i Gære, — dog med Undtagelse af den omsorgsfulde Lærer.

Ganske vist havde han endnu ikke faaet noget direkte Svar paa det lille Bønskrift, der ledsagede Børnenes Breve; men han maa alligevel have haft god Forbindelse med overjordiske Magter, der atter en Gang stod ham bi, for Hemmeligheden om, hvad der forestod, blev røbet for ham, før Danmarks Svar naaede hans lille Landsby.

Det var en Dag midt i Februar, da han i og for sig forlængst havde opgivet Haabet om, at der nogensinde skulde komme et Resultat ud af den Idé, Radioudsendelsen havde givet ham. Svar havde han aldrig faaet, og Brevene var vel sagtens havnet paa et eller andet Postkontor i det fjerne som ubesørgelige, fordi Adressaten var ubekendt, tænkte han. Maaske var Indskydelsen, han havde faaet, ogsaa for hasarderet til, at den skulde bære Frugt.

Den brave Skolemand var taget til Wien for at foretage forskellige Indkøb og slentrede nu rundt for at faa Tiden til at gaa, indtil Toget atter kunde bringe ham hjem. Han kom da i Tanker om et endnu forglemt Ærinde, og dette førte ham til en stor Bygning med mange Kontorer. Mens han ved Porten studerede Navneplakaterne, faldt hans Øje paa et Skilt med Ordene „Den danske Børneaktion“, og en Pil viste ind i Bygningens Indre. Han kom da pludselig til at mindes den halvt forglemte Episode ved Jule-tid, hvor Radioen havde fortalt ham om den samme Aktion, og atter en Gang fik Tanken paa hans mange nødlidende Smaa ham til at vove et Forsøg paa at hjælpe dem. Han kunde da benytte Lejligheden og spørge paa dette Kontor, om der ikke skulde være Mulighed for, at ogsaa nogle af hans Børn kunde faa Del i den Lykke, et Ferieophold i Danmark aaben-

bart havde været for saa mange Wienerbørn. Hans Børn var dog saa brave og gode, at de nok kunde fortjene en saadan Oplevelse.

Han fulgte den ene Pil efter den anden, der stadig viste højere og højere op, indtil han til sidst var naaet helt op til øverste Etage. Her standsede han ved en Dør, hvor han bankede paa og traadte ind. Det var ganske vist ikke St. Peder, der modtog ham ved Himmerigs Dør, men en nydelig, hvidhaaret Dame, der straks, da han nævnede sit Navn, hilste ham som en gammel Bekendt til Trods for, at han aldrig havde set hende før. Hun kendte aabenbart ham og hans Skole og de Bestræbelser, han havde udfoldet for at hjælpe sine Børn, for hun kunde fortælle ham om den store Overraskelse, der var paa Vej fra Danmark. Han fik at vide, hvilket Indtryk de mange rørende Børnebrevne havde gjort, og hvorledes saa godt som alle Børnenes Ønsker var ved at gaa i Opfyldelse. Nu gjaldt det kun om at vente, til Pakkerne var kommet, saa vilde den rare Dame sammen med to andre selv rejse op i Bjergene for at hilse paa hans Børn og give dem de ønskede Julegaver.

Den gode Mand blev ganske overvældet af alt, hvad han hørte, og dybt bevæget tog han samme Aften hjem til sin Skole. I de følgende Dage traf han i al Hemmelighed de fornødne Forberedelser til den lidt forsinkede Julefest, som Danmark havde beredt ham og hans Børn. Det var nemlig blevet aftalt mellem ham og hans medsammensvorne paa Aktionskontoret, at intet maatte røbes for Børnene, før den store Dag var kommet; men givet var det, at Dagen skulde blive en saadan, at Børnene sent vilde glemme den.

Læreren udarbejdede et helt Festprogram. Børnene skulde selv figurere i de forskellige Optrin, som Læreren skrev Tekst til, og uden at Børnene anede det mindste om Formaalet med alle disse Anstrengelser, blev det hele omhyggeligt indøvet, saa hvert enkelt Barn kunde klare den Rolle, der blev det tildelt.

En Søndag Morgen, da Sneen glitrede i det fine Solskin, mødte Børnene paa Skolen, spændte paa, hvad der gemte sig bag denne usædvanlige Tilsigelse. Udenfor vajede det østrigske Flag ved Siden af et andet, som de ikke mindedes at have set før, rødt med et hvidt Kors, og inde i Skolestuerne var der ryddet fuldstændigt op, og gransmykkede Borde langs med Væggene var dækket med mange hemmelighedsfulde Pakker. Damen fra Kontoret i Wien havde givet Møde sammen med to yngre Damer, som Børnene heller ikke kendte, men som Læreren behandlede som fornemme Æresgæster, og for dem maatte Børnene nu opføre det lille Sangspil, deres Lærer havde skrevet og indøvet med dem.

Det gengav Billeder fra Egnens daglige Liv, fremstillet af Grupper paa 3 à 4 Børn. Snart var Børnene klædt ud som Skovarbejdere, der savede og huggede Træer, mens de sang om deres Dagværk, snart var det Drengene, der styrede en Tømmerflaade ned ad en imaginær Bjergelv, mens de sang om deres lystige Liv. Smaa piger kærned Smør, mens Veninderne sigtede Mel og bagte Brød, og saaledes vekslede Billeder efter Billeder. Alle var de klædt i deres Hjemstavns Dragter, og et Sangkor ledsagede Billederne med Folkesange, naar de optrædende ikke selv havde noget at sige. Forestillingen blev afsluttet med et lystigt Drengeorkester, der lokkede flerstemmige Melodier frem paa deres Mundharmonikaer.

Saa havde Børnene ikke mere at byde paa, men afventede i Tavshed, hvad der videre vilde ske. For at der skulde ske noget særligt, det kunde de nok mærke paa hele Stemningen og Arrangementet.

Damerne fra Wien tog saa Ordet. Det var Fru Kauders og Baronesse Weber, der havde faaet den morsomme Opgave at repræsentere Giverne i Danmark ved denne Lejlighed. De fortalte om Landet højt imod Nord, som Børnene vel næppe kendte ret meget til, men som Børnene i Wien havde lært saa meget desto bedre at kende gennem de 18 Aar, hvori Tusinder af Wienerbørn havde haft et Hjem i Danmark at ty til. Flaget, der vajede ved Siden af det østrigske udenfor Skolebygningen, var Dannebrog, Danskernes Fane, som Wienerbørnene havde lært at elske som deres egen, og Fru Kauders fortsatte med at skildre det Folk og det Land, hun selv værdsatte saa højt, saa Børnene kunde faa et lille Indtryk af, hvad Wienerbørnene havde at sige Tak for.

Kort før Jul havde alle de Børn, der nu sad i deres lille Skole, skrevet til Kristusbarnet om deres Juleønsker. Men Kristusbarnet maatte undertiden bruge Menneskene til at faa udført, hvad der skulde gøres af rent jordiske Ting.

Saaledes var det ogsaa gaaet i dette Tilfælde, hvor det var blevet overdraget til Danskerne at sørge for, at Børnene i den lille Bjergby i Steiermark fik deres Ønsker opfyldt. Resultatet heraf var, at der nu paa Bordene rundt omkring dem laa en Pakke til hvert enkelt Barn med et lille Brev og en Hilsen fra det Menneske, der havde sendt dem Gaven og havde været glad ved saaledes at kunne være som et Redskab i en højeres Haand.

Navneopraabet begyndte, og Pakkerne blev spredt ud over den lille Børneskare, der med febrilske Hænder fik aabnet de snærende Baand, saa det rige Indhold kunde brede sig for de undrende Øjne. Hvor kunde Børnene andet end tro hvert eneste af de overstrømmende Ord, som Damerne

fra Wien havde fortalt dem om det mærkelige Land, hvor Menneskene tog sig af Børn, der boede langt, langt borte, selv om de ikke kendte dem og ikke kunde se dem.

Der var ogsaa sendt en lille Kasse med Kakao fra Danmark til Festen, og Damerne fra Wien havde sørget for friskbagt Brød. Da Gaveuddelingen var til Ende, og Læreren havde takket paa Børnenes Vegne, kom Traktementet for Dagens Lys og fuldkommengjorde det eventyrlige Indtryk, Børnene havde faaet af det Land, hvis rød-hvide Flag hele den lange Dag lystigt smældede i Vinden uden for Skolebygningen.

Der var nok at tale om i de mange Hjem i Dalene omkring Skolen, da Børnene ud paa Eftermiddagen kom slæbende hjem med deres Gaver, optagne af alt, hvad de havde faaet at se og at høre.

Og Freden sænkede sig atter over Dalen, som laa langt borte fra Alfarvej, gemt ligesom i en Afkrog af Verden. Den laa dog ikke længere borte, end at de svage Efterdønninger fra en Septemberdag i Aaret 1919, da 104 forkomne Wienerbørn steg i Land paa den danske Kyst, ogsaa kunde naa dertil, — om det end tog 18 lange Aar.

Det blev som en sidste Krusning paa et Vand, der derefter atter faldt tilbage til sin tidligere Ro. Alt, hvad Wienerbørnene havde oplevet paa deres Fart ud i det fremmede, og alt, hvad de havde ført med sig hjem, var blevet til en Historie om landflygtige Børn, hvis Oplevelser i det fremmede ganske uventet ligesom fremtryllede en Rigdom af skønne Blomster paa en Sorgens Tornebusk — til Berigelse for alle dem, der kom til at opleve denne mærkelige Tid.

Misbrug og Skuffelser kom Aktionen for Wienerbørn og dens Medarbejdere saavel som mange af Plejeforældrene desværre ud for i Tidens Løb. Men hvor findes vel den Ting, som ikke kan misbruges af uheldige Elementer. Man maa blot ikke miste Modet af den Grund og lade kedelige Avner bortlede Opmærksomheden fra den gode Kærne i Sagen.

Trods al Modgang og alle Sorger, der fulgte i Aktionens Kølvand, staar Aktionen for Wienerbørns Ophold i Danmark dog stadig som et lysende Eksempel paa Næstekærlighedens Velsignelser, som et smukt Billede paa, hvad Mennesker kan udrette og opnaa ved i Fællesskab at arbejde imod ophøjede Maal.

I mange Hjerter er der derigennem sikkert bundfældet et frugtbart Lag af skønne Minder om Menneskers Godhed overfor nødlidende Børn og om uselvsk Offervillighed overfor dem, der havde Hjælp behov, hvorunder alt det bedste i Menneskene fik Lov til at spire og bære Frugt i trange Dage.

Skulde en lemlæstet Verden atter faa Brug for en Indsats for at komme Ungdommen i krigshærgede Lande til Hjælp, hvad enten det nu bliver imod Nord eller imod Syd, vil Danmark og danske Hjem forhaabentlig atter ufortrødent gaa ind for at være med til et saadant Hjælpearbejde, saaledes som det allerede saa smukt har givet sig Udslag gennem Hjælpen til de finske Børn.

Det er trist at se Skovens Træer miste deres Blade ved Efteraarstid, for at de kan visne og blive til Muld, — hvis man da ikke kan se Forjættelsen, der ligger deri, at Forvandlingen sker for at give Næring til en ny Vækst og en ny Blomstring.

Det vilde være vemodigt at tænke tilbage paa Aktionen for Wienerbørns Ophold i Danmark, om den kun var at ligne ved en enkelt solfyldt Sommer, der med sit Foraar og Efteraar dannede et afsluttet Hele, der aldrig skulde kunne fornyes og vende tilbage, men blot var gledet ud i det store Intet — uden at have nogen som helst Tilslutning til Naturens evige Kredsløb.

Trøsten over Tabet af det, der ved Foraarstide bar Haabets grønne Farve, men som dog maatte følge Livets Lov og gaa bort, ligger imidlertid i Forventningen om, at det, der visnede hen for tilsyneladende at falde dødt og nytteløst til Jord, atter en skønne Dag vaagner op igen til nyt Liv under nye Former — til Gavn for Jordens Børn. Vi maa jo dog alle, mens Aarene gaar og Slægt følger Slægt, stadig søge Næring hos vor fælles Moder af den Muld, svundne Slægter skabte ved deres Virke.

Den første Verdenskrig og Aarene derefter ramte Østrig særlig haardt. Det gamle østrig-ungarske Monarki var slaet i Stykker, og Wien var blevet et altfor stort Hoved til en lille Krop, hvor Nød herskede, og Fremtiden tegnede sig graat i graat. I denne Situation kom en Række mere heldigt stillede Lande Wien og navnlig Wiens Børn til Hjælp. Blandt disse Lande var ogsaa Danmark. Den danske Aktion for Wienerbørns Ophold i Danmark, der tog sin Begyndelse i 1919, fik i Løbet af nogle faa Aar et saadant Omfang, at ca. 14.000 Wienerbørn, hvem Nøden drev i Landflygtighed, blev ført til Danmark, hvor danske Hjem under ca. 25.000 Besøg gav dem Styrke, saa de atter kunde genoptage og fortsætte Livet i deres Hjemland. Den menneskelige Samfølelse, der prægede denne Aktion, føles endnu som et Lysglimt i en mørk Tid.

Som et Minde om denne humanitære Indsats udgives Bogen „Wienerbørn i Landflygtighed“, en fængslende historisk Oversigt med Oplysninger om det Arbejde, der udførtes fra dansk og østrigsk Side, med Breve fra Børnene og deres Plejeforældre, med Skildring af Børnetransporterne, den danske Klub for Wienerbørn i Wien og af Plejeforældrenes Rejse til Wien i 1927 m. m. Bogen er oplagt en god Julegave, ogsaa i de Tilfælde, hvor et dansk Hjem nu til Jul gerne vil sende en Hilsen til Wien og paa Grund af Forholdene er afskaaret fra at sende andre Ting. Det er en smuk Bog. Teksten fylder 320 Sider, og Billederne, hovedsagelig Fotografier, er indsatte paa 32 særlige Sider af ekstra godt Papir.

G Y L D E N D A L